

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

**PEYZAJ MİMARLIĞINDA ‘AKUSTİK EKOLOJİ’:
‘SESPEYZAJLARI’NIN İZMİR KENTİ ÖRNEĞİNDE
İRDELENMESİ**

Meltem Yağmur WALLACE

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Bilim Dalı Kodu: 505.05.00

Sunuş Tarihi: 13.02.2012

Bornova - İZMİR

2012

Meltem Yağmur WALLACE tarafından doktora tezi olarak sunulan “**Peyzaj Mimarlığında ‘Akustik Ekoloji’: ‘Sespeyzajları’nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi**” başlıklı bu çalışma Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve Öğretim Yönergesi’nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 13.02.2012 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri

İmza

Jüri Başkanı: **Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ**

Raportör Üye: **Prof. Dr. Adnan KAPLAN**

Üye: **Yard. Doç. Dr. Bülent DENİZ**

Üye: **Prof. Dr. Bülent ÖZKAN**

Üye: **Prof. Dr. Tanay BİRİŞCI**

ÖZET**PEYZAJ MİMARLIĞINDA ‘AKUSTİK EKOLOJİ’:
‘SESPEYZAJLARI’NIN İZMİR KENTİ ÖRNEĞİNDE
İRDELENMESİ**

WALLACE, Meltem Yağmur

Doktora Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

13 Şubat 2012, 203 sayfa

Mevcut sespeyzajlarının (soundscape), İzmir kenti örneğinde irdelenmesine yönelik bu çalışma, farklı kurguları ve amaçları olan kamusal dış mekanlarda kullanıcı tercihlerinin işitsel yönden saptanması temel alınarak sespeyzajlarının tanımlanmasına ve sorgulanmasına; elde edilen birikimin mekanların fiziksel biçimlendirilmesine uygulanmasına dayanmaktadır.

İzmir kentini sosyal, kültürel ve tarihsel yönden iyi temsil ettiği düşünülen kamusal dış mekanlar, ‘işitsel verinin hafızadan çağırılması’ (phonomnesis) ve ‘rotalı dinleyiş’ (soundwalk) yöntemleri ile sınanmış; bu doğrultuda, Birinci Kordon, Kültürpark, Karşıyaka - sahil, Kemeraltı - Hisarönü ve Konak Meydanı sespeyzajları (5K), sessel çeşitliliği ve işitsel anlaşılabilirliği en yüksek araştırma alanları olarak saptanmış ve çalışma kapsamına alınmışlardır.

Kullanıcı profilinin işitsel algı (aural / auditory perception) yönünden belirlenmesine yönelik hazırlanan iki aşamalı bir anket çalışması (phono-reputable enquiry) aracılığıyla, seçili kentsel sespeyzajları, bu alanları düzenli olarak kullanan 150 denek tarafından gerek konunun genel çerçevesi açısından, gerekse spesifik mekansal ses olgusu yönünden değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, ses çevresi ile insan etkileşiminin sınırlarını belirleyen (acoustic ecology) ve insan odaklı işitsel tercihleri ortaya koyan kapsamlı bir profil oluşturulmuştur. Buna ek olarak, irdelenen sespeyzajlarını oluşturan ses öğeleri üzerinden, ses enerjisinin akustik iletişimdeki (acoustic communication) işlevini ortaya koyan kapsamlı bir

sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, çağdaş mekanların yaratılabilmesi için, Peyzaj Mimarları, araştırmacılar ve yerel yönetimler tarafından ilgili çerçevenin alan karar aşamalarında kullanılmak üzere, planlama, tasarım ve yönetim süreçlerine dahil edilebilecek bir model oluşturulmuştur.

Peyzaj Mimarlığı bilim dalı kapsamında, 1960'li yıllardan bu yana, gelişimini sürdüren 'sespeyzajları' çalışma alanına ait temel kuramları İngilizce literatürden Türkçeye geçirmeyi hedefleyen bu araştırmada, var olan bilimsel kavram ve terimlerin öncelikle metinsel tercümesi gerçekleştirilmiş, sonrasında da dil bilimsel karşılıkları türetilmiştir. Bu yolla, görsel imgelem odaklı (photocentric) dilin, işitsel imgelem odaklı (audiocentric) kelime dağarcığı ile zenginleştirilmesi de amaçlanmıştır.

Gerek örnek araştırma alanlarında (5K), gerekse İzmir'in diğer kentsel peyzajlarında gerçekleştirilen ses kayıtlama (audio recording) yöntemi aracılığı ile var olan sespeyzajlarının ve özellikli ses öğelerinin belgelenmesi sağlanmış olup, bu sayede, İzmir kent kimliğinin parçası durumundaki önemli işitsel verilerin arşivlenmesi gerçekleştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: 'sespeyzajı', 'sespeyzajı tasarımı', 'sespeyzajı ekolojisi', 'akustik ekoloji', 'yankılanımlı çevre' ve 'akustik iletişim'.

ABSTRACT

**ACOUSTIC ECOLOGY IN LANDSCAPE ARCHITECTURE:
A CASE STUDY IN THE SOUNDSCAPES OF İZMİR**

WALLACE, Meltem Yağmur

Ph.D. Thesis in Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

13 February 2012, 203 pages

This research was based on scrutinizing the existing soundscapes of the city of İzmir through identifying the urban settings that offer a variety of land usage and services for its citizens and in return obtaining a thorough profile of user preferences on acoustic environment in order to scrutinize, define and shape physical spaces.

The public open spaces that represent the city of İzmir both socially, culturally and historically have been assessed through phonomnesia and soundwalks and, the soundscapes belonging to Kordon, Kültürpark, Karşıyaka, Kemeraltı and Konak Meydanı were identified and selected as research settings for containing the highest sonological competence together with aural variety.

A comprehensive two-stage questionnaire aimed at determining the profile of human related auditory perception was carried out on 150 subjects who experience the selected soundscapes on a regular basis. The phono-reputable enquiry was evaluated within the scope of the general frame of the issue and site related sound quality. Therefore, through evaluating the sound environment and human interaction (Acoustic Ecology), a comprehensive profile of human related auditory preferences was drawn. In addition, the sound objects that compose the selected soundscapes were thoroughly classified in order to determine the function of sound energy in Acoustic Communication. As a result, a model was created for landscape architects, professional researchers and local authorities to be

implemented during the planning, design and management process of land related decision-making.

The fundamental theories that have been developed since the 1960's within the concept of Landscape Architecture were transferred from English scientific literature to Turkish through textual translation and also, deriving the appropriate linguistic terminology. Therefore, photocentric language was intended to be enriched via audiocentric vocabulary.

Audio recordings were carried out, both at the research sites and throughout the city in order to document the existing soundscapes and build up an inventory for special sound objects that create the part of the city's urban identity, with the aim of creating a sound archive.

Keywords: 'soundscapes', 'soundscape design', 'soundscape ecology', 'acoustic ecology', 'acoustic environment' and 'acoustic communication'.

TEŞEKKÜR

Yüksek eğitimim ve meslek yaşamım boyunca yapıcı desteğini benden hiç esirgememiş ve “Peyzaj Mimarlığında ‘Akustik Ekoloji’: ‘Sespeyzajları’nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi” konulu doktora çalışmamı gerçekleştirdiğim süreçte, değerli bilgi birikiminin yanı sıra, uz görüşlü fikirleriyle de bana ışık tutan sevgili hocam Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı Sayın Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ’a; araştırmam süresince çalışmalarına yönelik profesyonel görüşlerini dile getirerek bana yol gösteren değerli hocam Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Adnan KAPLAN’a; çalışmamı gerçekleştirdiğim zarfta değerli zamanını ayırarak önemli fikirlerini benle paylaşan Adnan Menderes Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı Sayın Yard. Doç. Dr. Bülent DENİZ’e içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek eğitimim süresince bana gerek değerli bilgi birikimi ve deneyimleriyle, gerekse manevi varlığıyla destek göstererek bölüm başkanlığı döneminde bölüm olanaklarından yararlanmamı sağlayan Ege Üniversitesi Genel Sekreteri Sayın hocam Prof. Dr. Bülent ÖZKAN’a teşekkürü bir borç bilirim.

“Peyzaj Mimarlığında ‘Akustik Ekoloji’: ‘Sespeyzajları’nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi” konulu doktora çalışmamın gerekli bir parçasını oluşturan teknik desteğin sağlanmasında büyük katkısı olan Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu üyelerine; araştırmamın önemli bir kısmını oluşturan kullanıcı anketlerinin istatistiksel analizi alanında danışmanlık yapan Ege Üniversitesi, Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim Anabilim Dalı çalışanı Ar. Gör. Sayın Hatice ULUER’e teşekkür ederim.

Son olarak, araştırmalarım karşı saygısının ve bana olan sevgisinin varlığını ifade etmekten hiç vaz geçmemiş sevgili eşim Dylan WALLACE’a yürekten teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xv
SES KAYITLARI DİZİNİ	xix
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	6
2.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Sese ait kavramlar	6
2.1.2. Sespeyzajlarına ait kavramlar	12
2.1.3. Seslemeler ile ilgili kavramlar	19
2.2. Konu ile İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar	26
3. MATERYAL VE YÖNTEM	34
3.1. Materyal	34
3.1.1. Araştırma alanları	34

İÇİNDEKİLER (devam)

	<u>Sayfa</u>
3.1.2. Araştırmada kullanılan araç ve gereçler	74
3.2. Yöntem	75
3.2.1. Konunun tanımlanması	75
3.2.2. Verilerin toplanması	77
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	88
4.1. Anket Çalışması – Bölüm 1	88
4.2. Anket Çalışması – Bölüm 2	112
4.3. Ses Öğelerinin Tipolojilerine göre Sınıflandırması	169
4.3.1. Kaynağına göre sesler	170
4.3.2. Niteliğine göre sesler	171
4.3.3. Amacına göre sesler	172
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	178
6. KAYNAKLAR DİZİNİ	193
7. ÖZGEÇMİŞ	199

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
2.1. Düz yüzeylerden çoğalarak yansıyan ve farklı yüzeylerden dağılan ses	23
3.1. Beş araştırma alanına (5K) ait uydu görüntüsü	35
3.2. Kordon çalışma alanına ait uydu görüntüsü, (parça 1: Cumhuriyet Meydanı bölümü)	37
3.3. Kordon çalışma alanına ait uydu görüntüsü, (parça 2: Alsancak Limanı bölümü)	38
3.4. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 1	39
3.5. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 2	40
3.6. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 3	41
3.7. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 4	42
3.8. Karşıyaka çalışma alanına ait uydu görüntüsü, (parça 1: Alaybey Tersane tarafı)	45
3.9. Karşıyaka çalışma alanına ait uydu görüntüsü (parça 2: Karşıyaka Evlendirme Dairesi tarafı)	46
3.10. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 1	47
3.11. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 2.	48
3.12. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 3	49
3.13. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 4	50
3.14. Kemeraltı - Hisarönü çalışma alanı ait uydu görüntüsü	53
3.15. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 1	54

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
3.16. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 2	55
3.17. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 3	56
3.18. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 4	57
3.19. Konak Meydanı çalışma alanına ait uydu görüntüsü	61
3.20. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 1	62
3.21. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 2	63
3.22. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 3	64
3.23. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 4	65
3.24. Kültürpark çalışma alanına ait uydu görüntüsü	68
3.25. Kültürpark çalışma alanına ait panoramik görüntü 1	69
3.26. Kültürpark çalışma alanına ait panoramik görüntü 2	70
3.27. Kültürpark çalışma alanına ait panoramik görüntü 3	71
3.28. Kültürpark çalışma alanına ait panoramik görüntü 4	72
3.29. Çalışma akış diyagramı	76
5.1. Geleneksel Tasarım Sürecine Sessel Çıktıların Eklemlenmesine Yönelik Model Önerisi	181

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
4.1. Beş duyunun birinci derecede kullanımının kıyaslanması	88
4.2. Beş duyunun ikinci derecede kullanımlarının kıyaslanması	89
4.3. İşitme duyusunun 5 kademeli kullanım değerlendirilmesi	89
4.4. Mekanların işitsel kalitesinin ‘önem’ değerlendirmesi	90
4.5. İzmir’in işitsel kent kimliğini temsil eden ses öğeleri, konumları ve seçilim değerleri	101
4.6. Kişinin günlük hayatını etkileyebilen seslerin listesi ve seçilim değerleri	105
4.7. Kişinin günlük hayatta olumsuz bulunduğu ses öğeleri ve seçilim değerleri	106
4.8. Olumsuz bulunan ses öğelerinin olumsuz bulunma gerekçeleri	109
4.9. Kişinin günlük hayatta olumlu bulunduğu ses öğeleri ve seçilim değerleri	110
4.10. Olumlu bulunan ses öğelerinin olumlu bulunma gerekçeleri	112
4.11. Beş ayrı araştırma alanına ait 47 ses ögesi ve işitsel değerlendirmelerinin mekansal karşılaştırmaları (No: 1 – 47)	114
4.12. Kentsel ses öğelerinin istenirlik durumu	142
4.13. Kültürpark sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçilim değerleri	144
4.14. Kültürpark’a ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması	145

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
4.15. Kordon sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri	146
4.16. Kordon'a ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması	147
4.17. Kemeraltı sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri	147
4.18. Kemeraltı'na ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması	148
4.19. Konak sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri	148
4.20. Konak'a ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması	149
4.21. Karşıyaka sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri	149
4.22. Karşıyaka ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması	150
4.23. Kültürpark ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	151
4.24. Kordon ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	152
4.25. Kemeraltı ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	153
4.26. Konak Meydanı ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	153
4.27. Karşıyaka ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	154
4.28. 5K'ya ait ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri	155
4.29. 5K'ya ait sespeyzajlarının olumluluk değerlendirmesi	157
4.30. Kültürpark sespeyzajını iyileştirici öneriler	159
4.31. Kordon sespeyzajını iyileştirici öneriler	161
4.32. Kemeraltı sespeyzajını iyileştirici öneriler	163

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam)

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
4.33. Konak sespeyzajını iyileştirici öneriler	165
4.34. Karşıyaka sespeyzajını iyileştirici öneriler	168
4.35. Ses öğelerinin tipolojik sınıflandırması	173

SES KAYITLARI DİZİNİ

<u>Kayıt</u>	<u>Sayfa</u>
4.1.1. Güvercin sesleri	91
4.1.2. Martı sesleri	92
4.1.3. Fayton sesleri	92
4.1.4. Kırlangıç sesleri	93
4.1.5. Dibek kahvesi öğütülme sesleri	94
4.1.6. Lunapark oyuncakları sesleri	94
4.1.7. Tren sesleri	95
4.1.8. Metro sesleri	96
4.1.9. Vapur sesleri	96
4.1.10. Araç trafiği sesleri	97
4.1.11. Jet uçağı sesleri	97
4.1.12. Deniz sesleri	98
4.1.13. Papağan sesleri	99
4.1.14. Korna sesleri	99
4.1.15. Ezan sesleri	100
4.2.1. Sokak müzisyeni sesleri	114
4.2.2. İnsan sesleri	115
4.2.3. Çocuk sesleri	115

SES KAYITLARI DİZİNİ (devam)

<u>Kayıt</u>	<u>Sayfa</u>
4.2.4. Sokak satıcısı sesleri	116
4.2.5. Ayak sesleri	117
4.2.6. Köpek sesleri	117
4.2.7. Kuş sesleri	118
4.2.8. Kedi sesleri	118
4.2.9. Ağustos böceği sesleri	119
4.2.10. Çekirge sesleri	120
4.2.11. Kurbağa sesleri	120
4.2.12. Vejetasyon sesleri	121
4.2.14. Yağış sesleri	122
4.2.15. Su sesleri	123
4.2.16. İnşaat sesleri	123
4.2.17. İşyeri sesleri	124
4.2.18. Taşıt trafiği sesleri	124
4.2.19. Uçak sesleri	125
4.2.20. Tren sesleri	125
4.2.21. Metro sesleri	126
4.2.22. Vapur sesleri	127

SES KAYITLARI DİZİNİ (devam)

<u>Kayıt</u>	<u>Sayfa</u>
4.2.23. Motosiklet sesleri	127
4.2.25. Kaykay sesleri	128
4.2.26. Fayton sesleri	129
4.2.27. Araç kilidi uyarı sesleri	129
4.2.28. Bekçi düdüğü sesleri	130
4.2.29. Polis düdüğü sesleri	131
4.2.30. Alarm sesleri	131
4.2.31. Okul zili sesleri	132
4.2.32. Siren sesleri	132
4.2.33. Korna sesleri	133
4.2.34. Cep telefonu sesleri	133
4.2.35. Megafonlu seyyar satıcı sesleri	134
4.2.36. Tören sesleri	134
4.2.37. Çevreden gelen müzik	135
4.2.38. Çim biçme makinesi sesleri	135
4.2.39. Yaprak tırmıklama sesleri	136
4.2.40. Oyun topu sesleri	137
4.2.41. Ezan	137

SES KAYITLARI DİZİNİ (devam)

<u>Kayıt</u>	<u>Sayfa</u>
4.2.42. Kilise çanı sesleri	138
4.2.43. Rüzgar çanı sesleri	138
4.2.44. Nargile sesleri	139
4.2.45. Tavla oyunu sesleri	140
4.2.47. Lunapark sesleri	141
4.2.48. Kültürpark sespeyzajı 1	144
4.2.49. Kültürpark sespeyzajı 2	144
4.2.50. Kültürpark sespeyzajı 3	145
4.2.51. Kültürpark sespeyzajı 4	145
4.2.52. Kordon sespeyzajı 1	146
4.2.53. Kordon sespeyzajı 2	146
4.2.54. Kordon sespeyzajı 3	146
4.2.55. Kordon sespeyzajı 4	146
4.2.56. Kemeraltı sespeyzajı 1	147
4.2.57. Kemeraltı sespeyzajı 2	147
4.2.58. Kemeraltı sespeyzajı 3	147
4.2.59. Kemeraltı sespeyzajı 4	147
4.2.60. Konak sespeyzajı 1	148

SES KAYITLARI DİZİNİ (devam)

<u>Kayıt</u>	<u>Sayfa</u>
4.2.61. Konak sespeyzajı 2	148
4.2.62. Konak sespeyzajı 3	149
4.2.63. Konak sespeyzajı 4	149
4.2.64. Karşıyaka sespeyzajı 1	150
4.2.65. Karşıyaka sespeyzajı 2	150
4.2.66. Karşıyaka sespeyzajı 3	150
4.2.67. Karşıyaka sespeyzajı 4	150

1. GİRİŞ

‘Peyzaj’ kavramının en sade ancak açıklayıcı tanımlarından biri ‘üç boyutlu algılanabilir fiziksel çevre’dir. Çevreyi algılama işlemi, görme, işitme, koklama, tatma ve dokunma yetilerini olanaklı kılan beş duyu aracılığıyla gerçekleştirilir. İşlemekte olan biyolojik sistemin güvenilirliğini sağlayan ‘algı’ olgusu, duyuların birbirlerini tamamlayacak biçimde kolektif ve bireysel olarak çalışmaları prensibine dayanmaktadır.

İnsan türünün, evrimsel süreçte geliştirdiği ve günlük yaşamın sağlıklı bir biçimde yürütebilmesi amacıyla düzenli olarak kullanılma gereksinimi hissedilen bu beşli sistem içinde, görme yetisi, yüksek yüzdelerle kullanıma girerek baskın duyuyu teşkil etmektedir. Ancak, takiben gelen ‘işitebilme kapasitesinin’ işlevselliği, yaşam kalitesinin devamlılığı için yadsınamaz bir gereklilik içerir. Bu gerçek doğrultusunda, insanların ve diğer canlıların yaşam ortamlarını kapsayan doğal ve kültürel peyzajları, sahip oldukları sessel veri yönünden irdeleme ve geliştirme gereksinimi doğmuş; mekansal planlama ve tasarım aşamalarına ‘ses’ olgusunun nasıl uygulanabileceğini belirleyecek araştırmalara girişilmiştir. Bu araştırmalar, ‘sespeyzajı’ çalışma alanının doğmasını sağlamıştır.

İşitsel alanda gerçekleşen en büyük yanılgı, Endüstri Devrimi’nin yerini alması sırasında köklü değişikliğe uğrayan kentsel peyzajlarda ‘ses’ kavramının ‘gürültü’ ile özdeşleştirilmesi olmuştur. Özellikle akustik iletişim araştırma alanı kapsamındaki, canlıların iletişim kurabilme becerisinin vazgeçilemeyecek bir parçasını oluşturan ses enerjisini, herhangi bir ileti özelliği olmayan ‘gürültü’ kavramı ile eşdeğerleyen bu *bakış açısının**, çağdaş yaşam mekanları tasarlamayı hedefleyen Peyzaj Mimarlığı mesleğinin çatısı altında kalması olası değildir. Burada belirtilmesi gereken temel olgu, ilgili konuda tasarımsal bir araç yaratmayı amaçlayan Sespeyzajları araştırma alanı, yerel yönetimler tarafından sadece gürültü yönetmeliklerinin dar çerçevesi doğrultusunda değerlendirilen ‘ses olgusu’na bir alternatif değil, tamamlayıcı bir model oluşturmayı hedeflemektedir.

---

* Görsel odaklı (photocentric) dili temsil eden kelimeler italik ifade edilmiştir.

Peyzaj mimarlığı ve müzik bilim dallarının kapsamı altında 1960'lı yıllarda şekillenmeye başlayan 'sespeyzajları' çalışma alanında 1970'li yıllarda oturtulan temel kavramlar, 1990'lı yılların sonuna kadar yoğun bir araştırma konusu oluşturmamıştır. Bu alan ancak, 2000'li yıllarda, batı Avrupa, kuzey Amerika ve Japonya'da gerçekleştirilen projeler aracılığı ile somut kullanım ortamı yakalamıştır. "Peyzaj Mimarlığında 'Akustik Ekoloji': 'Sespeyzajları'nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi" konulu bu doktora çalışmasına, Türkiye'de bu alanda var olan bilimsel eksikliği uluslararası ölçekte gidermek ve hızla gelişen araştırmalara uygulanabilir bir katkıda bulunabilmek amacıyla 2009 yılında başlanmıştır.

Çalışmanın amaçlarından biri, İngilizce literatürde üretilmiş ilgili bilimsel kavram ve terimlerin Türkçeye kazandırılması yönünde olmuştur. 'Sespeyzajı' konusunda türetilmiş olan terminolojinin kökeninde, peyzaj mimarlığı alanında kullanılan kavramların bulunuyor olması gerçekleştirilmesi hedeflenen çevirinin içeriğini daha da önemli kılmıştır. Ancak, 'peyzaj' kelimesi örneğinde olduğu gibi bazı temel terimlerin zamanında Türkçeye kazandırılmamasından kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır. Daha da açmak gerekirse, 'landscape' (peyzaj) kelimesinden yola çıkarak oluşturulan 'soundscape' kelimesinin terminolojik çevirisini gerçekleştirebilmek için gerekli olan son eke (-scape) bağlı dil bilimsel ayrıştırma, Türkçedeki karşılığının (peyzaj) Fransızcadan telaffuz edilerek (paysage) alınmış olması nedeniyle mümkün olmamıştır. Bu noktada, İngilizcedeki 'sespeyzajı' kavramının Fransızcaya çevirisi (paysage sonore) gerçekleştirilirken de benzer bir yöntemin izlendiğini belirtmekte fayda vardır. Dolayısı ile 'soundscape' teriminin karşılığı, diğer '-scape' son ekli İngilizce kelimelerin (xeriscape, seascape vb.) Türkçeleştirilmesinde uygulandığı üzere 'peyzaj' kelimesini sabit tutarak 'ses peyzajı' olarak gerçekleştirilmiş olup, kavramın bir terimi ifade ettiğini belirtmek amacıyla bu iki kelimenin bir arada (sespeyzajı) yazılmasına karar verilmiştir.

Araştırma kapsamında İngilizceden Türkçeye metinsel tercümesi gerçekleştirilmiş kavramları ifade etmek için türetilen Türkçe terminoloji ile, var olan terminoloji arasındaki farkı belirtmek amacıyla 'kalın' ve 'alt çizgili' biçim kullanılmıştır. Örneğin, 'keynote sounds' teriminin açıklaması kapsamında önerilen Türkçe karşılıklar arasında 'anahtar sesler', 'yapı taşı sesler', 'çekinik

sesler' ve 'karakteristik fon sesleri' bulunmaktadır. Sunulan bu olasılıklar arasında kavramı en iyi ifade ettiği düşünölen Türkçe terim, parantez içinde en sona ve koyu tarzda yazılmıştır: '**keynote sounds**' (anahtar sesler / yapı taşı sesler / çekinik sesler / **karakteristik fon sesleri**). Çalışma süresince metinlerde kullanılan ifade biçimi de yine seçilen bu son öneriye sadık kalınarak gerçekleştirilmiştir.

Burada belirtilmesi gereken diğeri bir nokta, 'soundscape' teriminin ön eki durumundaki 'sound' kelimesinin 'işitsel' olarak değil, 'ses' olarak kullanılmasının bilinçli bir seçim olduğu yönündedir. 'Ses' unsuru bir peyzajın yapısını oluşturan pek çok öğeden biridir. 'Ses' kavramı, bir enerji formunu ifade eden ham veriyi temsil etmektedir. Oysa 'işitsellik', dinleme işini gerçekleştiren canlı türünün biyolojik kapasitesine bağlı, *göreceli* bir durumu ifade etmektedir. Sahip olduğu biyolojik çeşitlilik aracılığı ile, özellikle doğal peyzajların ve ekosistemlerin ayakta kalmasını sağlayan farklı canlı türlerinin ses olgusundan nasıl etkilendiğini incelemek, 'akustik ekoloji' (acoustic ecology) adı altında, sespeyzajları araştırma alanının bir konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda pek çok tür tarafından 'dinlenen' bir peyzajın hangi türe göre 'işitselliği' olduğuna karar vermek, ekolojik dengelerin korunması açısından izlenmesi gereken bir tutum değildir. Ayrıca, bir peyzajın 'görsel' olduğunu iddia etmek mümkün olmayacağı gibi, 'işitsel' olduğunu da söylemek olanaklı değildir. Ancak, bir peyzajın işitsel yönden çekici / fakir / rahatsız edici vb. olduğu iddia edilebilir. Zaten bu tür sıfatlar, 'işitsellik' kavramında da olduğu gibi, algının göreceliliğini belirtici olarak kullanılmaktadırlar. Kelimeyi türeten araştırmacıların da söz konusu kavramı (soundscape), sesteki çok işitsellik ile özdeşleştiren ifadeler (auralscape, auditory environment, acoustic landscape) kullanmayı yeğlemedikleri saptanmıştır. Bütün bu veriler ışığında ele alınan 'soundscape' teriminin Türkçeleştirilmesinde 'sespeyzajı' ifadesinin söz konusu kavramı en iyi temsil ettiği sonucuna varılmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan önemli bir konu, Türkiye'de ortaya çıkan doğal, beşeri ve yapay ses öğelerini içeren bir ses arşivi oluşturma isteğidir. Ülke değerlerinin parçasını oluşturan, özellikle kültürel ve doğal seslerin kaydının tutulması ve bu amaçla bir veri tabanı oluşturulması gerekmektedir. Spesifik

olarak, tehlike altına girmiş ya da tükenmeye yüz tutmuş ses öğelerinin ve bu öğelerin ortaya çıktığı peyzajların işitsel kaydını oluşturmak, aynı zamanda bu değerlerin, dolayısı ile ilgili habitatların korunması anlamına gelmektedir. İlgili amaçla oluşturulan kayıtların bir kısmı, bu araştırma kapsamında CD formatında sunulmuştur.

Araştırmanın amaçlarından bir diğeri, henüz belirlenmemiş olan, Türkiye'deki alan kullanıcı profilinin işitsel tercihlerini saptama çalışmasının gerçekleştirilmesidir. Peyzaj tasarım aşamasında, sürece dahil edilecek ses olgusunun çerçevesini belirleyecek olan 'işitsel algı değerlendirme' konusuna insan perspektifinden bakmak hedeflenmiştir. Bu amaçla, bireyin 'ses' kavramına yaklaşımını belirleyecek iki aşamalı ve kapsamlı bir anket çalışması (phono-reputable enquiry) oluşturulmuştur. Bu anket çalışması, seçili beş kamusal dış mekanda, söz konusu alanları düzenli olarak kullanan 75'i kadın, 75'i erkek 150 kişi üzerinde uygulanmıştır.

Kullanıcı profilini örneklemek üzere seçilen beş kamusal dış mekânın saptanması için dört farklı ölçüt temel alınmıştır. Bunlardan birincisi, söz konusu alanların İzmir Kenti ile özdeşleşmiş olmasıdır. İkinci olarak, seçilen alanların özel değil, kamusal mekân tipine sahip olması hedeflenmiştir. Üçüncü kriter ise, 'kamusal dış mekân' olarak seçilen araştırma alanlarının farklı hizmetlere ağırlık veriyor olması istenmiştir. Dördüncü ve son aşamada ise bütün bu kriterlere uyan mekânlarda saptanan ses öğelerinin sayıca fazla, ancak, bütünde yani sahip olduğu sespeyzajı açısından anlaşılabilir bir profil çizmesi yönündedir.

Araştırma alanlarının kararlaştırılması için hafızadan, işitsel çeşitliliği yüksek mekânların çağrısı yapılmıştır (phonomnesis). *Ön görülen* olasılıklar 'rotalı dinleyiş' (soundwalk) yöntemi ile sınıanmış ve belirlenen ölçütlere olan uygunlukları saptanmıştır. Bu kapsamda, değerlendirilen mekânların farklı alan kullanımlarına hizmet veren nitelikte olması koşulunu da sağlamak amacıyla,

- Kıyı bandı konumundaki Birinci Kordon ve Karşıyaka sahili,
- Avlu – sokak yapısına sahip Kemeraltı – Hisarönü mevki,
- Kent meydanı görevindeki Konak Meydanı ve

- Kent parkı işlevine sahip Kültürpark uygun özelliklere sahip araştırma alanları olarak seçilmişlerdir.

“Peyzaj Mimarlığında ‘Akustik Ekoloji’: ‘Sespeyzajları’nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi” adlı bu çalışma görsel ve ilgili yerlerde işitsel formatta, beş ana bölüm altında sunulmuştur. Bunlar:

- Araştırmanın önemi, amacı ve kapsamı ile ilgili genel açıklamaların bulunduğu ‘**Giriş**’ bölümü,
- Konu ile ilgili kavramsal çerçevenin Türkçeye kazandırıldığı ve dikkate değer önceki bilimsel çalışmaların sunulduğu ‘**Literatür Özeti**’ bölümü,
- Çalışmanın gerçekleştirildiği araştırma mekanlarını, kullanılan araç ve gereçler ile süreçte izlenen yöntemin içeriğini kapsayan ‘**Materyal ve Yöntem**’ bölümü,
- Araştırma kapsamında yürütülen *gözlem* ve anket çalışmalarına dayalı verilerin elde edilip irdelendiği ve ses kayıtlarının gerçekleştirildiği ‘**Bulgular ve Değerlendirme**’ bölümü ile,
- Çalışmadan elde edilen bilgilerin uygulanma alanlarına yönelik çıkarımlarının yapıldığı ‘**Sonuç ve Öneriler**’ bölümünden oluşmaktadır.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

2.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

‘Ses’ ile ilgili terim ve kavramlar geniş bir yelpazeye dağılmış ve farklı disiplinlerin çatısı altında toplanmıştır. Dolayısıyla konu ile ilgili eş sesli (okunuşu aynı ama anlamı farklı) kelimelerle karşılaşmak oldukça sık rastlanan bir durumdur. Başka bir deyişle, tek bir ifadeye farklı disiplinler, farklı açılardan yaklaşmıştır. Söz konusu bu disiplinler, Truax (1978) tarafından dokuz ana çatı altında toplanmıştır: Akustik / Ses Bilimi (Acoustics), Psiko-akustik (Psychoacoustics), Sespeyzajı (Soundscape), Gürültü (Noise), Elektro-akustik (Electroacoustics), Dil Bilimi (Linguistics), Odyoloji (Audiology), Müzik (Music) ve İletişim Bilimi’dir (Communications).

Bu araştırmanın konusu ‘sespeyzajları’dır. Bu kapsamda, açıklaması verilmiş olan kavramlar yoğunlukla sespeyzajları alanındandır. Ancak, bazı kavramlar, yukarıda da belirtildiği üzere, farklı disiplinler tarafından farklı perspektiflerde irdelenmişlerdir. Bu çalışmada verilen tanımlar, sespeyzajları çerçevesindeki anlamları ile değerlendirilmişlerdir. Odak noktası her ne kadar ‘sespeyzajları’ alanı olsa da ‘ses’ kavramı ile doğrudan ilişkili temel terimler - ki bunlar yoğun olarak Ses Bilimi (Acoustics) alanından gelmektedir - ‘2.1.1 Sese ait kavramlar’ kısmında açıklanmıştır. Buna ek olarak, özünde yukarıda adı geçen başka bir disiplinden gelen ancak, sespeyzajları ile ilgili kaynaklarda sıkça rastlandığı için ‘2.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve’ başlığı altında sunulmuş terimler de bulunmaktadır.

2.1.1. Sese ait kavramlar

‘Ses’ (**sound**), Truax (1978) tarafından “bazı çeşitlerinin işitme duyusunu harekete geçebildiği, havada veya diğer bir maddesel ortamda meydana gelen herhangi bir titreşim” olarak tanımlanmıştır. Bir cismin titreşmesi, havada veya diğer maddesel ortamlarda bir ses dalgasının oluşmasına yol açar. Bir sesin temel analitik değişkenleri, frekans / sıklık (frequency), amplitüd / genlik (amplitude), zarf (envelope), spektrum / tayf (spectrum) ve süre (duration) olarak verilebilir.

‘**Sonic**’ (**sonik** / **sessel**), latince ‘sonus’ (ses) kelimesinden gelmektedir. Söz konusu bu kelime üç farklı anlam taşıyabilir:

- a. Ses ve ses bilimi ile ilgilenen (benzer olarak: akustik / yankılanım),
- b. İşitilebilir sınırlar içinde kalan (tezat olarak: ultrasonik / ses ötesi),
- c. Sesin hızı ile ilgili olan (örneğin: sonik patlama).

Yunanca ‘akouein’ – duymak / işitmek kelimesinden gelen ‘**acoustics**’ (**akustik** / **ses bilimi**), genellikle, “sesi ve sesin çeşitli ortam ve çevrelerdeki emilim (absorption), dağılım (diffraction), çakışım (interference), yansıma (reflection) ve sapma / kırılma (refraction) gibi davranışlarını inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanır. Daha geniş anlamı ile akustik, “fizik bilimi açısından her yönüyle ses” olarak ifade edilebilir (Truax, 1978).

Bu noktada dikkat edilmesi gereken konu, İngilizce literatürde ‘acoustic’ (sıfat) ve ‘Acoustics’ (isim) olarak geçen ve birbirleriyle tamamen örtüşmeyen iki kavramın Türkçe kullanımda karıştırılmamasının gerekliliğidir. Bu kapsamda, bir sıfatı temsil eden ‘acoustic’ kelimesini ‘yankılanımlı’ olarak ifade etmek daha doğru olacaktır.

Truax’a (1978) göre **acoustic (yankılanımlı)**, şu anlamlara gelebilir:

- a. Sesin algılanışından (psiko-akustik) çok, fiziksel özellikleri ve davranışları ile ilgilenen,
- b. Sesin elektronik olmayan, fiziksel bir yolla çalıştırılması (güdümü) ve kontrolü ile ilgilenen,
- c. İşitme duyusuna ait olan.

‘**Audio**’ (**odyo** / **işitilebilir**), Truax (1978) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Radyo ve televizyon örneğinde olduğu gibi, sesin elektronik olarak iletimi ve alımına ait olan”. Bu terim aynı zamanda, işitsel erim içinde kalan frekans ve sinyalleri de ifade etmek için kullanılmıştır. ‘Odyo sinyal’, alternatif akım sinyallerinin hoparlör aracılığı ile işitilebilir sinyallere dönüştürüldüğünü ifade etmektedir.

‘**Aural**’ (**aura**) ise latince ‘kulak’ anlamına gelen ‘auris’ kelimesinden türetilmiştir. “Kulak aracılığı ile yaşanan” anlamını taşır. Aural algı gerek işitme, gerekse dinleme yetilerini gerektirmektedir (Truax, 1978).

Türk Dil Kurumu (2011), ‘**işitme**’ eylemini “kulakla algılamak, duymak” olarak tanımlarken; ‘**dinleme**’ eylemini ise “işitmek için kulak vermek” olarak ifade etmiştir. Dolayısı ile ‘dinlemek’, ‘işitme’ye kıyasla bilinçli bir çaba gerektirmektedir.

Bir deneyimin kulak aracılığı ile yaşanabilmesi için o deneyimdeki sessel verinin ‘**işitme frekansı**’ (**audio frequency**) sınırları içinde kalması gerekir. Bu sınırlar insanlar için yaklaşık, 20 ile 20,000 hertz arasındaki değerlere denk gelmektedir. Truax’a (1978) göre, sesin işitilebilir yoğunluğa ulaştığı nokta ‘**işitme eşiği**’dir (**threshold of hearing / threshold of audibility**). Bu değer, sağlıklı bir insan için laboratuvar koşullarında 0,0002 din/cm² ses basıncına denk gelir ve 0 desibel (dB) referansı ile ifade edilir.

Çoğunlukla gürültü ölçüm alanında kullanılan ‘**desibel**’ (**decibel – dB**) kavramı, “şiddet veya yoğunluk derecesini logaritmik olarak ifade eden birim” olarak tanımlanır. “İki yoğunluk arasındaki seviye farkının ifadesi” olan ‘bel’in onda biri ‘desibel’ ismini alır. Yoğunluk (I) seviyesi = $10 \log_{10} (I_1 / I_2)$ dB formülü ile ifade edilebilir (Truax, 1978). Örneğin, I₀ ile I₁ arasındaki yoğunluk seviyesi farkı, 10 kattır. Dolayısı ile yoğunluk seviyesi 0 dB’den 10 dB’e çıkıyorsa 10 kat, ancak 0 dB’den 20 dB’e çıkıyorsa 100 kat artmış anlamına gelmektedir.

Frekans / sıklık (frequency), bir ses dalgasında olduğu gibi “periyodik bir büyüklüğe ait döngünün tekrar sayısı” olarak tanımlanabilir. Daha genel bir ifade ile frekans, “bir evrenin değişme sıklığı”dır. ‘F’ ile ifade edilen frekansın ölçü birimi ‘hertz’ (Hz)’dir. Saniyede bir devir, 1 hertze denk gelir. Tanımda ‘**ses dalgası**’ (**sound wave**) ile kastedilen, “hava gibi maddesel bir ortamda, ses basıncında meydana gelen ardışıklı yer değiştirmedir”. Bu yer değiştirme kulağa ulaştığı zaman ‘ses’ olarak işitilebilir. **Ses basıncı (sound pressure)**, titreşimli bir cismin hava ortamındaki hareketi sonucu çevresindeki atmosferik basınçta (atmosferin cisimler üzerindeki basıncında) yarattığı çalkantıdır (Truax, 1978).

Bir diğ er tanım, konuşma dilinde frekans ile eş anlamlı kullanılan ‘**perde**’dir (**pitch**). Bu bağlamda, “perde, frekansın (sıklık) görel i ifadesi” olarak tanımlanabilir. Perde, psiko-akustik (psychoacoustic) bir de ğ iş ken olup, olguya olan duyarlılığın derecesi bireysel farklılıklar *göstermektedir*. Bir ‘**ton / tını**’nın (**tone / timber**) veya ‘**nota**’nın (**note**) perdesi, onun müziksel ‘**ölçü**’ (**scale**) içindeki yerini verir. Dolayısı ile ‘nota’lar genellikle ‘perde’ olarak isimlendirilir ve ifade edilirler (örn: do, re, mi, vb.). Diğ er bir tanımla, “tanınabilen, belirli bir perdenin tek bir sesi ‘ton’u verir ki bu aynı zamanda spesifik bir sesin ‘tını’ sal kalitesini ifade etmek için kullanılır. “Zamansal dağılımda çok az veya hemen hiç de ğ iş iklik göstermeyen sürekli ya da tekrarlı ses çıkaran tonlar” ‘**uğultu**’ (**drone**) olarak isimlendirilirler. “Genellikle 50 – 60 Hz arası bir frekansa sahip ve süreklili ğ i olan ton” olarak de ğ erlendirilen ‘**vızıltı**’ (**hum**), alternatif akımın kullanıldığı ülkelerde, ‘**karakteristik fon sesleri**’nin (**keynote sounds**) olağ an bir parçası haline gelmişlerdir (Truax, 1978). Uğultu, “monoton sesler bütünlüğü” olarak da tanımlanabilir.

Uğultu örneğinde oldu ğ u gibi, farklı sessel olguların ayırımının yapılamadığı durumlar, teknolojik gelişmelerin daha hızlı ve karmaşık ritimleri sespeyzajlarına katması sonucu ortaya çıkmıştır. ‘**Ritim / dizem**’ (**rhythm**), genel olarak, “zaman ve mekandaki örüntü” olarak tanımlanır. Ritmin hızı onun ‘**tempo**’ sunu (**tempo**) verir (Truax, 1978).

‘**Bas / pes perdeli**’ (**bass**) kelimesi, “sınırlarının tanımı henüz yapılmamış ancak alçak erimli (range) frekansları veya perdeleri” tanımlamak için kullanılırken; bunun karşı kavramı olan ‘**treble**’ (**tiz**), haliyle, “sınırlarının tanımı henüz yapılmamış yüksek erimli frekanslar”ı ifade etmek için kullanılmaktadır (Truax, 1978).

Ses ile ilgili yaygın kullanımlar arasında ‘**volume**’ (**sesin alçaklığı veya yüksekliği**) terimi bulunmaktadır. Truax (1978) bunu, “bir sesin veya ses ö ğ esinin (sound object) büyüklüğünün psikolojik olarak ölçümü” olarak tanımlamaktadır. Buna ba ğ lı olarak kullanılan ‘**loudness**’ (**sesin yüksek olması durumu**) ise “bir sesin yoğunluğunun veya genliğinin göreceli ifadesi” olarak açıklanmaktadır.

‘**Yoğunluk**’ (**intensity**), “bir ses dalgası tarafından zamansal ve yüzeysel birim başına iletilen enerji” olarak ifade edilebilir. Bu terim, genellikle sesin şiddetini (magnitude) anlatmak için kullanılır. ‘**Genlik**’ (**amplitude**) ise “herhangi bir periyodik / tekrarlı değişen büyüklüğün denge halinden maksimum sapma durumu” olarak tanımlandığına göre; “bir ses dalgasının genliği, ani ses basıncının çevre basıncından farkının maksimum miktarı” olarak ifade edilebilir (Truax, 1978).

Genliğin zaman içindeki çeşitliliği (variation) ise o ‘sesin zarfı’dır (**envelope**). Diğer bir ifade ile ‘zarf’, “ses genliğinin zamansal süreçteki biçimi”dir. Bir ses zarfının grafiksel ifadesi, ‘**çıkış**’ (**attack**), ‘**kalımsız**’ (**transient**), ‘**uzama**’ (**stationary state**) ve ‘**düşüş**’ (**decay**) durumlarını belirgin bir şekilde gösterebilir. ‘Çıkış’, bir sesin atılım / hamle yaptığı noktadan, genliğinin maksimuma ulaştığı noktaya kadar olan başlangıç kısmıdır. Bunu takiben gelen ‘uzama’ bölümü, genliğin değişmediği (görelî olarak) kısımıdır. Zarfın son parçasını ise ‘düşüş’ oluşturur ki bu aşamada artık, titreşimli cismin salınım genliği, enerji kaybı nedeni ile azalmaya geçmiştir. Tanımları verilen bu üç aşamada gerçekleşen “ani ve kısa sıçramalar” ise bir sesin ‘kalımsız’ kısmını oluşturmaktadır (Truax, 1978).

Hareket halindeki bir cisim ile diğer bir cismin çarpışmasından esinlenerek isimlendirilmiş, “çok keskin bir çıkışı olan seslere ‘**yurucu ses**’ (**impact sound**) denir”. Literatürde bu kavrama ayrıca ‘**yuru sesi**’ (**impulse sound**) olarak da rastlanabilir (Truax, 1978).

‘**Ses üretimi / ses yayılımı**’ (**sound propagation**), “akustik enerjinin, ses dalgaları aracılığı ile maddesel bir ortam içinde iletmesi” durumudur. Eğer bu iletim sırasında, ses dalgası, yolu üzerindeki bir cisim tarafından emilir veya engellenir ise bu durum, ‘**ses gölgelenmesi**’ (**sound shadow**) olarak ifade edilir (Truax 1978).

Bu noktada, bu çalışmanın konusunu doğrudan oluşturmayan ve içeriği ile özünde ‘sespeyzajları alanı’ ile fazla çakışmayan ancak, günlük kullanımda ses ile

sıkça ilişkilendirilen ‘gürültü’ kavramını açıklamak gerekli olabilir. Schafer’a (1977) göre, ‘**gürültü**’ (**noise**), farklı tanımlara ve anlamlara sahip bir kavramdır:

- Oxford İngilizce Sözlüğü, gürültüyü, “istenmeyen ses” olarak tanımlayan ve geçmişi 1225 yılına dayanan referanslar vermektedir.
- Ondokuzuncu yüzyıl fizikçisi Hermann von Helmholtz, gürültü kavramını, “müzikal olmayan ses” ya da “periyodik olmayan titreşimlerden oluşan sesler” olarak kullanmıştır.
- Günümüzdeki genel kullanımı ile gürültü, “yüksek herhangi bir ses” anlamına gelir.
- Ayrıca, gürültü, “herhangi bir iletişim sisteminde meydana gelen bozukluk” olarak da tanımlanmaktadır.

Bu ifadeler arasından en doyurucu seçeneği, gürültünün ‘görelî bir kavram’ olduğunu vurgulayan ‘istenmeyen ses’ tanımı vermektedir. Bir insanın ‘müzik’ olarak algıladığını, bir diğeri ‘gürültü’ olarak yorumlayabilir. Ayrıca bu tanımın sağladığı *bakış açısı*, toplumlara ‘istenmeyen müdahaleler’ olarak atanması gereken seslerin belirlenmesi konusunda bir fırsat da sunmaktadır (Truax, 1978).

Türk Dil Kurumu (2011) ise gürültüyü, “aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü, patırtı, şamata” olarak tanımlamaktadır.

Dil bilimsel yönden gürültü ile benzer kullanıma sahip ancak özünde farklı anlamlara gelen bazı kavramlar vardır. Bunlar arasında, ‘beyaz gürültü’ (white noise), ‘hışırtılı gürültü’ (rustle noise) ve ‘geniş banttan gürültü’ (broad band noise) sespeyzajları konusu ile ilgili olarak ele alınabilir. ‘**Beyaz gürültü**’ (**white noise**), ‘görsel odaklı’ (photocentric) dilin bir parçası olarak, optikte kullanılan ve “her frekanstan rengin kesintisiz varlığı” olarak ifade edilen ‘beyaz ışık’ (white light) kavramından esinlenilerek, “eşit yoğunluğa sahip işitilebilir bütün frekanslardan oluşan ses” olarak tanımlanmıştır. Buna bağlı olarak, ‘**hışırtılı gürültü**’ (**rustle noise**), “tekrarlı olmayan veya rasgele vurulardan (impulse) oluşan gürültü” olarak tanımlanabilir. İfadesi daha kapsamlı bir gürültü sınıfı ise ‘**geniş bant gürültü**’dür (**broad band noise**). Bu terim, “enerjisi, işitilebilir

erimin büyük bir kısmına yayılmış ve gürültü olarak sınıflandırılmış ses” olarak açıklanabilir (Truax, 1978).

Yukarıda ifadesi geçen ‘görsel odaklı’ (**photocentric**) terimine bağlı olarak verilmesi gereken diğer bir tanım da ‘audiocentric’ (**işitsel odaklı**) kavramıdır. Bu kavram, “işitsel imgelemi kullanan sözlü veya yazılı ifade biçimi” anlamına gelmektedir (Truax, 1978).

2.1.2. Sespeyzajlarına ait kavramlar

‘Sespeyzajı’ (**soundscape**) terimi ilk kez, besteci, yazar, eğitmen ve çevreci Raymond Murray Schafer tarafından 1960’lı yıllarda üretilmiş bir kavram olup, İngilizce literatüre yine bu dönemde kendisinin, Kanada’da Simon Fraser Üniversitesi’nde gerçekleştirmiş olduğu ‘World Soundscape Project’ çalışmaları aracılığıyla girmiştir. Terim, dil bilimsel yapısı itibariyle, İngilizce ‘**landscape**’ (**peyzaj**) kelimesinden türetilmiştir. Schafer’a (1969) göre ‘sespeyzajı’ teriminin en basit tanımı, “sessel çevre”dir. Sessel çevre, tıpkı herhangi bir peyzajın karakteristik özelliklerini incelemek gibi, ayrı bir araştırma konusuna dönüştürülebilir. Ancak, bir sespeyzajını tam olarak ifade edebilmek, bir peyzajı ifade edebilmekten daha zor bir iştir.

Aynı dönemde yine Simon Fraser Üniversitesi’nde görevli ve World Soundscape Project’in takım arkadaşlarından besteci, akustik iletişimci Barry Truax’a (1978) göre bir sespeyzajı, “bireyler veya toplumlar tarafından algılandığı ve anlaşıldığı şekliyle bir ses çevresi” demektir. Dolayısı ile bu durum, bireyler ile söz konusu çevre arasındaki ilişkilere bağlıdır.

‘Sespeyzajı’ (**soundscape**) olgusu, ‘sespeyzajı ekolojisi’ (**soundscape ecology**) ve ‘sespeyzajı tasarımı’ (**soundscape design**) kavramları ile çok yakın ilişki içindedir. Literatüre ‘akustik ekoloji’ (**acoustic ecology**) olarak geçen ifade, sespeyzajı ekolojisi ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Eğer ekoloji, “bireyler, topluluklar ve onların kendi çevreleri ile ilişkilerini inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanıyor ise; ‘**sespeyzajı ekolojisi**’ de (**soundscape ecology**), “bir sespeyzajının, içinde yaşayanların fiziksel tepki ve davranışsal özellikleri üzerinde

yarattığı etkileri araştıran alan” şeklinde ifade edilebilir (Truax, 1978). Aynı kavramı Schafer (1977), “insanlar ve sessel çevreler arasındaki sistematik ilişkileri inceleyen alan” olarak tanımlamaktadır. Öte yandan, söz konusu sessel çevrenin yaratılması, geliştirilmesi veya modellenmesi ‘**sespeyzajı tasarımı**’nın (**soundscape design**) konusunu oluşturmaktadır. Bu alan, bir sespeyzajının sosyal, psikolojik ve estetik yönden geliştirilmesi için gerekli prensiplerin oluşturulması ve ilgili yöntemlerin geliştirilmesi üzerine araştırmalar yapar. Bu kapsamda belirtilen yöntemler gerek eğitimsel, gerekse teknik alandan olup, teknik anlamda,

- a. Belirli seslerin elenmesi veya kısıtlanması (gürültü azaltımı),
- b. Belirli seslerin alana, bir değerlendirme sonrası tanıştırılması,
- c. Belirli seslerin korunması,

konularını kapsamaktadır. Ancak, her şeyin ötesinde, çekici ve teşvik edici bir ‘**yankılanımlı çevre**’nin (**acoustic environment**) oluşturulabilmesi için seslerin yaratıcı ve dengeli bir bileşimde kullanılmasını hedefler (Schafer, 1977).

Konu ile ilgili diğer bir ana kavram ‘**yankılanımlı alan**’dır (**acoustic space**). “Sesin algılanabilir hacmi” biçiminde ifade edilebilecek sözkonusu olguyu Schafer (1977), “bir sesin, peyzaj içindeki profili” olarak tanımlar ve “herhangi bir sesin yankılanımlı alanı, o sesin ‘**arka plan ses seviyesi / fon sesleri seviyesi**’ne (**ambient sound level**) düşmeden önce işitilebildiği alandır” şeklinde açıklar. Aynı tanımları Truax (1978), şu şekilde verir, “bir sespeyzajı tarafından kuşatılmış, algılanabilir alan ki bu, gerçek bir çevre de olabilir, kayıt ve hoparlör yardımı ile üretilen hayali bir çevre de”. Bu duruma örnek olarak, yirminci yüzyıl başlarında sesi kilometrelerce öteden duyulabilen ancak, günümüzde profili sadece birkaç caddeyi kapsayan katedral çanının sesi verilebilir. Bu noktada, “bir sesin her yönden duyulabileceği en uzak mesafe” olarak tanımlanabilecek ‘**akustik ufuk / yankılanımsal ufuk / yankılanım çizgisi / işitsel ufuk**’ (**acoustic horizon**) terimini vermek gerekmektedir. Uzak mesafelerden gelen sesler, ‘**yankılanımlı iletişim**’in (**acoustic communication**) normalde ortaya çıkabileceği sınırları belirleyerek topluluklar arasındaki algılanabilir coğrafi ilişkilerin tanımlanmasına yardımcı olurlar (Truax, 1978).

Sespeyzajları alanı ile ilgili pek çok kavramın üreticisi Schafer'a (1977) göre, bir sespeyzajının analizi için, ilk önce onu oluşturan 3 ana özellik ortaya çıkarılmalıdır. Bu özellikler, '**keynote sounds**' (anahtar sesler / yapı taşı sesler / çekinik sesler / karakteristik fon sesleri), '**sound signals**' (ses sinyalleri / ses işaretleri / gösterge sesler / baskın sesler / ön plan sesler) ve '**soundmarks**' (nirengi sesler / ses imleri) terimleri ile ifade edilmişlerdir.

Sespeyzajları alanındaki anlamı ile '**karakteristik fon sesleri**' (**keynote sounds**), "belirli bir topluluk / kitle tarafından algılanan (diğer) seslere bir fon oluşturacak kadar sık veya sürekli işitilen sesler"e verilen isimdir. Karakteristik fon sesleri, genelde bilinçli olarak algılanmazlar ancak, ön plan seslerin algılanmasında aracı görevi üstlenirler. Bu terim, görsel algı gruplandırmalarındaki 'figür - zemin' (figure - ground) ilişkisinde 'zemin'i (ground) temsil eden kavrama karşılık gelmektedir. Bu tür sese örnek olarak, bir kıyı toplumunda varolan deniz kaynaklı sesler veya kentsel bir ortamda içten yanmalı motorun sesi verilebilir (Schafer 1977).

Schafer'a (1977) göre '**ön plan sesler**' (**sound signals**) "dikkatin özellikle yönlendirildiği herhangi bir ses" olarak tanımlanmaktadır. Truax (1978) ise aynı kavramı şu şekilde açar: "Bir 'ön plan ses', dinlenmek, ölçülmek veya arşivlenmek amacı ile ele alınmış herhangi bir ses veya iletidir". 'Ön plan sesler' ile 'karakteristik fon sesleri' birbirlerine karşıtlık oluşturan kavramlar olup, görsel algıda değerlendirilen 'figür - zemin' (figure - ground) ilişkisinde, 'figür'ü (figure) temsil eden öğeye karşılık gelmektedir.

Bir sespeyzajının yapısını oluşturan üçüncü temel öge, yine Peyzaj Mimarlığı ile ilgili bir terim olan '**landmark**' (görsel nirengi / ver imi) kelimesinden türetilmiş '**soundmark**' (ses imi) kavramıdır. Schafer (1977) bu kavramı şöyle tanımlar: "Bir topluluk tarafından eşsiz veya özel bir değere sahip karakteristikleri bünyesinde bulundurduğu düşünülen kamu sesi". Dolayısı ile, kültürel ve tarihi öneme sahip öge olarak ses imlerinin korunması gereklidir.

Kültürel ve/veya tarihi öneme sahip sesler konusunda verilmesi gereken diğer bir tanım ise '**sound romance**'dir (yadigar sesler / nostaljik sesler / işitsel

nostalji). Truax (1978) bu kavramı, “geçmişe ait veya yitirilmekte olan bir sesin, yüceltilmesi ya da özel bir anlam yüklenmesi durumunda nostaljik olarak hatırlanması” olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda, ‘yitirilmekte olan ses’ ile kastedilen ‘**disappearing sound**’ (yitirilen ses / yitikleşen ses) terimi, “geçmişten günümüze olan süreçte ya konumu değiştirilmiş, ya başka bir ses tarafından devralınmış ya da işitilmesi engellenmiş her sınıf ve çeşit ses” şeklinde açıklanabilir. Yitikleşen sesler, genellikle sosyal aktivitelerle özdeşleştirilirler. Toplumlar tarafından kullanılan enerji formları değiştikçe, yankılanımlı alanda (acoustic space) doğrudan veya dolaylı değişiklikler meydana gelir. Söz konusu bu değişiklikler “çoğunlukla geçmişe ait seslerin sözlü veya yazılı kaydını tutan kişi” olarak tanımlanabilecek ‘**earwitness**’ (işitgi tanığı / kulak şahidi / kulak tanığı) aracılığı ile arşivlenir. Kulak tanıklarından toplanan bilgiler, tarihsel sespeyzajları alanına yönelik belgeler için gerekli nadir kaynaklardan birini oluşturmaktadır (Truax, 1978).

Zaman zaman peyzajların bir parçası olarak karşılaşılabilecek diğer bir ses sınıfı, “sosyal yasaklamalardan muaf tutulmuş herhangi bir muazzam ses ya da gürültü” şeklinde tanımlanmış ‘**sacred noise**’dur (**kutsal gürültü**). Başlangıçta, ilahi güçlerin insan türüne olan hoşnutsuzluğunun ifadesi olarak algılanan gök gürültüleri, yanardağ patlamaları, fırtınalar gibi doğal olaylar, ‘kutsal gürültü’ olarak yorumlanmışlardır. Kıyasen, bu ifade, tarihin farklı dönemlerinde ortaya çıkan ve gürültü azaltım mevzuatçıları atlatan kilise çanı, endüstriyel sesler gibi sosyal gürültüleri de içine alır. Bu durum ‘**Sound intrusion**’ (bölücü ses, işitsel müdahale / sessel taciz / sessel müdahale) olarak da yorumlanabilecek kavram şu şekilde açıklanabilir: “sessel müdahale, bir sesin o ses çevresine ‘ait veya uygun olmayan’ olarak algılanması ya da farz edilmesi durumudur” ki bu yolla ‘**ses kirliliği**’ (**sound pollution**) olgusu yaşanmaktadır (Truax, 1978).

Truax’a (1978) göre “ses kirliliği, müdahaleci veya bölücü herhangi bir sesin, bulunduğu sespeyzajında yarattığı dengesizlik durumudur”. Bu müdahalenin aşırı derecede yüksek olmasına gerek yoktur, sespeyzajının algılanan dengesini bozacak özelliklere sahip olması yeterlidir. Diğer bir ifadeyle, ses kirliliğinin yapısı, çoğunlukla, *gözlemcinin* özgün denge ile ses müdahalesinin doğasını/içeriğini nasıl algıladığına bağlıdır. Söz konusu algılamamanın olumsuz

olduğu durumlarda ‘**sound phobia**’dan (ses fobisi / ses ürküsü) bahsedilebilir. Ses ürküsü, Truax (1978) tarafından “Kişide, herhangi bir sebepten dolayı hoşnutsuzluk veya korku uyandıran herhangi bir ses” olarak tanımlanır. Özellikle, tanıdık, eski bir sesin veya bir ön plan sesin (sound signal) yerine geçen yeni bir ses genellikle bu tür tepkilere yol açar. Ancak zamanla, söz konusu bu yeni seslerin çoğu, topluluklar tarafından kabul edilebilir hale gelir ve eğer nihayetinde kaybolarak ‘yitik sesler’ (disappearing sounds) sınıfına girerler ise sonraki nesiller tarafından ‘nostaljik sesler’ (sound romance) konumuna bile geçebilirler.

Truax’a (1978) göre, geçen yüzyılda, özellikle batı dünyasında, ‘**sessizlik**’ (**silence**) olgusu olumsuz bir anlama bürünmüştür. Sessizlik, boşlukla, sesin reddi ile veya iletişim eksikliği ile özdeşleştirilmiş ve insanlar, ‘hayatın yoksunluğu’ olarak algıladıkları sessizlikten ürker hale gelmişlerdir. “Sesin yokluğu” olarak ‘sessizlik’, biyosfer için teorik bir ifadedir; ne de olsa her nerede işitmek isteyen kulaklar varsa, orada duyulacak bir ses olacaktır. Tarihte sessizliğin olumlu algılandığı dönemler de olmuştur. Ancak sessizliğe karşı duyulan olumlu tavrın yok olması, günümüz sespeyzajları üzerindeki etkisini, sesli olan ile olmayan arasındaki dengeyi bozarak, düşük sadakatli (lo-fi) sesler yaratarak ve gürültü kirliliğine yol açarak *göstermiştir*. Bir sespeyzajı tasarımı için, sessizliğe karşı geliştirilecek olumlu bir tavır vazgeçilmez bir öncelik olmalıdır.

Konu ile ilgili pek çok tanımda üstü örtülü bir biçimde yer alan diğer bir kavram ise ‘**sound object**’dir (ses ögesi). Schafer (1977), terimi, “matematiksel veya elektro-akustik sentez için değil ama insan algısı için gerekli (yankılanımlı) öge” olarak tanımlamıştır. Bir ses ögesi, onu temin eden ‘**cisim**’ (**sounding body**) ile karıştırılmamalıdır; çünkü söz konusu bu cisim, ortak bir kökenden geldikleri iddia edilemeyecek kadar büyük farklılıklara sahip çeşitlilikte ses öğeleri üretebilir. Truax (1978) ise terimi, “bir ses ögesi, bir sespeyzajının en küçük bağımsız ögesidir” şeklinde tanımlar. Ses öğeleri, ‘morfoloji’ ve ‘tipoloji’lerine göre sınıflandırılabilirler.

Biçim ve yapıları inceleyen bilim dalı olan ‘**morfoloji**’ (**morphology**), sespeyzajları alanında, “tarihi ve coğrafi bağlamda düşünüldüğünde birbirine benzer biçimleri ve işlevleri olan ses gruplarında meydana gelen değişiklikler”

olarak ifade edebilir. ‘**Tipoloji**’ (**typology**) ise, “seslerin biçim ve işlevleri yönünden sınıflandırılması” işlemidir. Bu bağlamda sesler, kökenlerine göre (doğal, beşeri, yapay), işlevlerine göre (ön plan ses, karakteristik fon sesi, nirengi ses) veya bağlamlarına göre (hitap, görüşme, anlatım, diyalog, ezber vb.) sınıflandırılabilirler (Truax, 1978).

Ses öğelerinin varlığı, ‘**sound event**’ (ses olayı / ses serisi / **ses silsilesi**) kavramını ortaya koyar. “Ses silsilesi, bir sespeyajının zamansal ve mekansal bağlamda parçası olan bir sese ya da ses dizinine verilen isimdir”. Kavramı karşılaştırmalı vermek gerekirse, bir ses öğesi (sound object) özgün bağlamından soyutlanarak, sadece incelenecek yankılanımlı bir nesne olarak ele alınır. Oysa bir ses silsilesi, anlamını, kendi yankılanımlı özelliklerine ek olarak, sahip olduğu sosyal ve çevresel bağlamı aracılığı ile de kurgular. Bundan dolayı, bir ses silsilesinin yankılanımlı tanımı, çevresel özelliklerine ek olarak gerek onun fonuna (ambience), gerekse bu fona olan ilişkisine bağlıdır. Ses silsileleri, anlamsal, simgesel ve yapısal işlevlerine ve niteliklerine bağlı olarak sınıflandırılabilirler (Truax, 1978).

İngilizce literatürde ‘**ambient noise**’ biçiminde de ifade edilen ‘**ambience**’ (ambiyans / arka plan ses / **fon sesi**), “bir çevrenin ön plandaki bütün sesleriyle ilişki içinde duyulan, arka plan sesleri” şeklinde tanımlanabilir. Fon sesi, bireysel olarak değil ancak birleşik halde işitilen yakın veya uzak pek çok küçük sesi bünyesinde bulundurmaktadır (Truax, 1978).

Laske’ye (1974) göre, “ses oluşumlarının anlaşılabilirliğini sağlayan örtülü bilgiler bütünü” ‘sessel yeterlik’ (**sonological competence**) olarak ifade edilmiştir. Sessel yeterlik, izlenimleri bilişsellikle birleştirerek işitsel algının kuramlaştırılıp ifade edilmesini mümkün kılar. Tıpkı bireyden bireye olan farklılıklar gibi, işitsel yetkinlik konusunda kültürden kültüre farklılıklar ile de karşılaşılabılır ya da farklı kültürlerde konunun farklı şekillerde geliştiği iddia edilebilir. Sessel yeterlik, ‘ear cleaning exercise’ (kulak arılama eğitimi) ile desteklenmelidir.

Kavramın kurucusu olan Schafer (1977) tarafından, ‘**kulak arılama eğitimi**’ (**ear cleaning exercise**), “sesleri (özellikle çevresel olanlarını) daha ayrıntılı dinleyebilmek amacı ile kulakları eğiten sistematik bir program” olarak tanımlanmıştır. Söz konusu bu alıştırma yardımı ile ‘**clairaudience**’ durumuna ulaşılabilir. ‘Clairaudience’, kavram itibari ile görsel odaklı (photocentric) bir dilin parçası olarak ‘clairvoyance’ kelimesinden türetilmiştir. Bu son ifade, parapsikolojinin bir parçası olarak “normal algının ötesindeki olguları algılayabilme yetisi” anlamına gelmektedir. Ancak, sespeyzajları alanındaki anlamı ile ‘clairaudience’, Truax’a (1978) göre, sadece ‘**berrak işitim**’ bağlamındadır. Dolayısı ile terim, mistik bir çerçevede ele alınmamalı, “özellikle çevresel seslere yönelik, fevkalade işitme yetisi” olarak addedilmelidir.

‘Kulak arılama eğitimi’ni aktif biçimde deneyimlemenin bir yolu, literatüre ‘**soundwalk**’ (**işitsel yürüyüş, dinleyiş yürüyüşü, rotalı dinleyiş**) olarak geçen eylem aracılığı ile gerçekleştirilebilir. Schafer (1977), bu terimi, “belirli bir alandaki sespeyzajını bir çetele yardımıyla keşfetmek amacı ile yapılan yürüyüş” şeklinde tanımlar. Ancak bu yürüyüş, ‘dinleme’ odaklı rekreasyonel yürüyüşlerden ince bir farklılığa sahip tutulmalıdır. Çünkü söz konusu yürüyüş sırasında kullanılan çetele, yol boyunca dinleyicinin dikkatini gerek özellikli, gerekse arka plan seslere çeken bir harita içer. Truax (1978) ise aynı kavramı, “bir sespeyzajına aktif katılım yolu” olarak tanımlamıştır. Konuyla ilgili farklılıklar bulunmakla birlikte ‘rotalı dinleyiş’in esas amacı, katılımcıyı, ayrıntılı bir şekilde dinlemeye ve bunun da ötesinde, gerek duyduğu sesler hakkında eleştirel fikirler üretmeye, gerekse ses çevresine olan katkı veya kayıplarını belirlemeye teşvik etmektir.

“Keyifli bir işitselliğin bulunduğu bir bahçe veya benzer şekilde herhangi bir alan” ‘**soniferous garden**’ (**sessel bahçe**) olarak isimlendirilir. Bu alan, doğal bir peyzaj olabileceği gibi, sespeyzajı tasarım yöntemlerine göre yaratılmış bir mekan da olabilmektedir (Truax, 1978).

Kamusal alanlarda, genellikle (maddi) kazanca katkı amaçlı yayınlanan her çeşit ‘schizophonic’ müzik, ‘moozak’ olarak isimlendirilir. Bu ifade, bir marka olan ‘Muzak’ ile karıştırılmamalıdır (Truax, 1978). ‘**Schizophonic /**

Schizophonia terimi ilk kez 1969 yılında Schafer tarafından kullanılmış olup, Yunancadaki ‘schizo’ (ayrık) ön eki ile ve ‘phone’ (ses) kelimesinin birleştirilmesinden türetilmiştir. Kavram, “bir sespeyzajındaki özgün ses ile onun elektro-akustik kopyası arasındaki farklılık” anlamına gelir. Psikiyatride kullanılan ‘şizofren’ (schizophrenia) kelimesinden esinlenerek ‘tedirgin’ bir anlam iletmek amacıyla seçilmiştir. ‘Yüksek sadakatli’ (high-fidelity / hi-fi) aygıtların aşırı kullanımı sadece ‘düşük sadakat’ (low-fidelity / lo-fi) sorununa katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda doğal seslerin giderek doğal olmayan hale geldiği yapay sespeyzajları yaratır (Schafer, 1977).

Düşük sadakatli ortamlar (lo-fi), özellikle görme özürlülerin yararlandığı ‘echolocation’ yöntemi üzerinde olumsuz sonuçlar yaratır. Truax’a (1978) göre, ‘echolocation’ (**yankısal-konumlandırma**), çevresel bilgi elde edebilmek amacı ile yansıyan ses dalgalarından yararlanmaktır. Yankılanan ya da akseden sesler, o çevrede bulunan cisimlerin konumları ve yapıları hakkında bilgiler verir.

‘High-fidelity environment’ (**yüksek-sadakatli çevre**), sespeyzajları alanındaki anlamı ile “bütün seslerin, diğer sesler ve gürültü tarafından örtülmeden veya boğulmadan, rahatça işitilebildiği yer”i ifade eder. Buna bağlı olarak ‘low-fidelity environment’ (**düşük-sadakatli çevre**), “sinyallerin boğulması sonucu örtülmenin (masking) ortaya çıktığı, netliğin noksan kaldığı ortamlar”ı tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Truax, 1978).

2.1.3. Seslemeler (Sonic Effects) ile ilgili kavramlar

Augoyard ve Torgue (2005)’e göre bir ‘sonic effect’ (işitsel efekt, **sessel etki, sesleme**), bütünüyle anlaşılabilir bir kavram değildir; ancak bir kısmı açıklanabilmiş, çerçevesel bir olgudur. Seslemeler, temsili olarak açılmayacak, ‘ses’ konusundaki genel söylevi sağlayan, gerek bireysel ve evrensel, gerekse model ve kılavuz olmak arasında bir konuma sahiptirler. Konuyu kapalı bir şekilde çevrelemek yerine, yapısı ve konumu hakkında bazı bilgiler vererek bu disiplini, yeni sınıf bir olguya yöneltirler. Kentsel tasarım ve mimari dil aşamasında, bazı seslemeler, mekan kavramına tamamı ile katılarak mekanın kimliğinin oluşturulmasına katkıda bulunurlar. Belki de seslemeler, mimari ve

tasarımsal projelerin en incelik gerektiren araçlarındandır. Tasarımcıların konu ile ilgili bilinçsizliği, olasılıkla, görsellik odaklı kültür ve eğitim sisteminden kaynaklanan zihinsel bir ketten kaynaklanmaktadır.

Augoyard ve Torgue (2005)'e göre 14 adet ana sesleme bulunmaktadır. Bunlar, alfabetik olarak sırasıyla şu şekilde özetlenebilir:

'Anamnesis' (anımsatan), "geçmişteki bir durumun veya ortamın, belirli bir sinyal ya da işitsel bağlam aracılığı ile dinleyicinin bilincine geri getirildiği hatırlatıcı sesleme" olarak tanımlanabilir (Augoyard and Torgue, 2005).

'Cut out' (kesilen), "ses zarfının ani değişikliği ile ilişkilendirilen sarp yoğunluk düşüşü"dür. Bu sesleme, konum ve mekan arasındaki anlaşılabilirliği sağlayan önemli bir işleve sahiptir (Augoyard and Torgue, 2005).

'Drone' (uğuldayan), "yoğunluğunda fark edilebilir bir çeşitlilik bulundurmayan, sürekli bir istikrarlı perde katmanına sahip ses birliğini ifade eden sesleme"dir. Kentsel ve endüstriyel sespeyzajlarında karşılaşılır. Terimin literatürde, 'bourdon', 'teneur' ve 'continuum' şeklinde eşanlamlıları bulunabilmektedir. Doğal öğelerle, yerleştirilmiş donanımlarla ve özellikle insan faaliyetleri ile ilişkilendirilen bu sesleme, ortaya çıktığı alan hakkında mekansal bilgiler verir (Augoyard and Torgue, 2005).

'Filtration' (süzen), "bir sesin belli frekanslarını güçlendirme veya zayıflatma işlemi"dir. Süzen sesleme, daha önce işitilmiş ya da alışılmış bulunulan bir sesin frekansı değişikliğe uğratılır ise algılanır. Bir çevrenin çeşitli özellikleri, kaynak ve dinleyiciyi birbirinden ayırarak sesi süzmektedir. Örneğin, bitkilerin bir perde oluşturacak şekilde kullanıldığı alanlar, gelen sesleri ilk süzen mekanlar haline gelebilirler. Süzen sesleme aynı zamanda gürültü önlenmesi ve yönetimi ile ilgili aktif bir işleve sahiptir (Augoyard and Torgue, 2005).

'Imitation' (benzeyen), "bir üsluba veya referansa göre bilinçli olarak üretilen ses yayımı"dır. 'Benzeyen sesleme', ses yayımının üslubunda onu tanımlayacak bir kültürel kodun kullanıldığını ima eder. Sessel bahçe

(soniferous garden) kavramının gelişimi sırasında bu sesleme ile doğrudan ilintili olduğu var sayılan bir sessel işlemin kullanıldığı düşünülmektedir. Doğal seslerin (su, vejetasyon, rüzgar) kentsel bir ortama tanıtılması ile, bu göstere bilimsel (semiotic) sesleme elde edilir. Ses tasarımcısı, kırsal havayı kentselde yaratmaya ya da en azından ifade etmeye çalışmaktadır (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Mask’ (örten), “yoğunluğu veya frekans dağılımı nedeni ile başka bir sesi parçalı ya da tamamen örten başka bir sesin varlığı”nı ifade eder. Buna ek olarak, örten ses örtülen sesin ‘hoş’ bulunup bulunmamasına bağlı olarak ‘asalak’ ya da ‘lehte’ biçiminde yargılanarak, göreceli bir psiko-fizyolojik tepkiyi ifade eder. Örneğin, hareketli su elemanları, kentsel mekanlarda geniş banttın (broad bant) bir örtü yaratarak, kentsel uğultunun (drone) algılanmasını engelleyebilirler. Öte yandan, aynı donatı, sessiz bir mekanda, asalak olarak yargılanabilir (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Metamorphosis’ (başkalaşım), “bir ses birliğinin öğeleri arasındaki kararsız ve değişken ilişkiler”dir. Burada söz konusu değişkenliğin içeriği, ses çevresini oluşturan (aynı anda işitilen birden çok kaynağın katılması ve üst üste binmesi olarak tanımlanabilecek) öğeler arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Yansımaya açık, geniş kamusal mekanlar, genelde, bu seslemeyi destekleyen yankılanımlı koşulları bünyelerinde bulundurlar. Bireysel kaynakların birbirine karışması, hemen her zaman, hiç bir kaynağın tek başına egemen kalamadığı kompozisyonları oluşturur. Yansımaya açık bir alanda ırak sesler, birbirinden daha az ayırt edilebilir hale gelirler. Örneğin yaya yolları, yoğun saatlerde vurgulanan ayak sesleri ile, benzer bir sessel türdeşlik yaratarak ‘başkalaşıma’ çanak açmaktadırlar (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Niche’ (Niş / mevkilenen / konuşlanan), “bir ses yayımının, en elverişli anda ve özellikle, ifadesi için en uygun yerde ortaya çıkması durumu”dur. Bir sesin iletisi ile bağlamını birleştiren bu sesleme, ses eyleminin kilit araçlarından biri olup sesin yoğunluk, perde, tını, ritim gibi herhangi bir bileşeninde işlevini sürdürebilir. ‘Bağlam’, zamansal ve mekansal olmak üzere iki ayrı boyutta düşünülmelidir. ‘Mekansal bağlam’, çevrenin yapısını ile, ‘zamansal bağlam’ ise anın yani meydana gelmenin geçiciliği ile ilgili olanakları içerir. Örneğin,

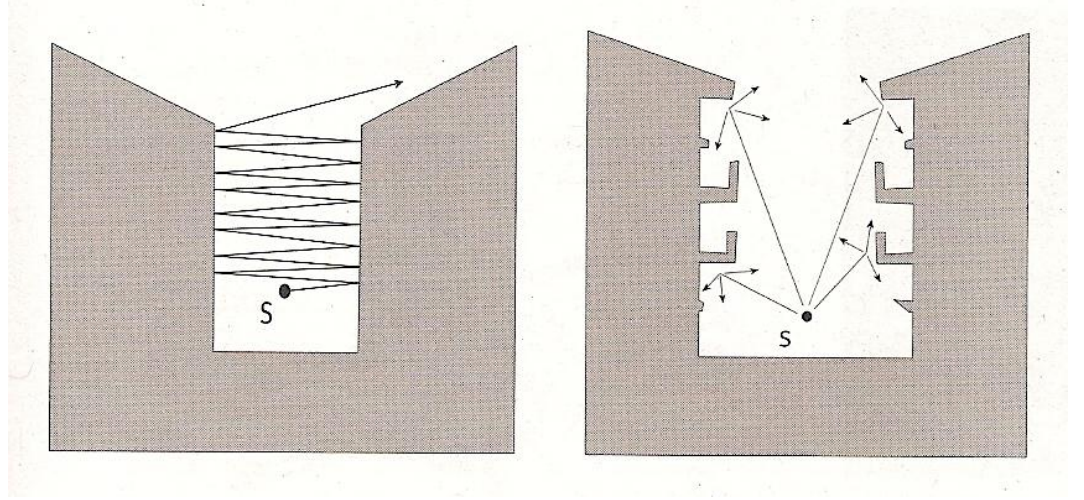
yoğun trafiğin bulunduğu bir caddede yürüyen bir yaya, yolun diğer tarafındaki birini selamlamak için araç akışındaki *görelî* sakinlik anını değerlendirecektir. Kentsel tasarım ve mimarlık açısından, ‘konuşlanan sesleme’nin mekansal bağlamı ele alınmalıdır. Her ne kadar etki, bazen işitsel algıyı pekiştirmek için zamansal ayırımlara dayansa da, daha çok, karşılaşıldığı mekana bağlı olarak şekillenen ses üretimini temel alır. Sokak çalgıcıları her zaman kendilerini, ürettikleri müziği pekiştirecek bir mimarinin olduğu noktalara konuşlandırır. Örneğin, geniş bir meydana yansıtıcı bir duvarın yanında, birçok galerinin buluşma noktasında veya metro koridorlarında olduğu gibi (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Remanence’ (kalan / kalıntılanan), “o an için artık işitilemeyen bir sesin uzantısı; üretimi ve yayımı bittikten sonra, sesin, kulağa devam ediyor hissi vermesi durumu veya daha yeni çökelmiş ses sinyallerinin bıraktığı belleksele (mnestic) iz”. Devamlı bir uğultunun işitildiği duygusu, var olmayan bir sesi, sanal olarak var kılar. Belli sesler ve ortamlar, kentsel toplumun tipik bir parçası olarak bu seslemeye uygun koşulları sağlarlar; örneğin uğultuya bağlı fon sesleri, bir uçağın veya trenin geçerken çıkardığı sesler, endüstriyel makinalardan çıkan sesler gibi. Gösterilerde atılan ritmik sloganlar, sessiz bir ortamdaki bir kavga sırasındaki bağırışmalar akılda kalan ses silsileleri (sound event) olarak hafızayı harekete geçirip ‘kalıntı’ya yola açarlar (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Repetition’ (yinelenen), “benzer ses olaylarının yeniden ortaya çıkışı”dır. Bu sesleme, sesin bağlamının tanımlanmasında anahtar etkidir. Bir çevrenin, tanıdık, dingin, tehditkar vb. olarak yorumlanması, onun karakteristik ses parçalarının konumundan geçmektedir. Kentsel veya kırsal her sespeyzajı, kendi dokusunun arasına giren çoklu tekrarlar yaratır; örneğin, geçen arabalar, bağırışlar, mekanik gürültüler, kuş sesleri, atmosferik sesler. Kentsel tasarım bazı koşullarda ‘tekrar etkisi’ ile etkileşime girip bu seslemeyi özellikle yaratmasına rağmen (trafik gürültüsünün trafik ışıkları tarafından düzenlenmesi gibi), bunu referansın ana noktası olarak almaz; ürettiğinden daha çok sahip olduğu ses öğelerinin saçılım, yayılım, emilim benzeri davranışları biçiminde ortaya çıkarlar. Burada dikkati çekmekte fayda vardır ki, eğer ‘komşunun şikayeti’ söz konusu ise

köpek havlaması, ayak sesleri ve elektrikli aletler gibi örneklerle ‘tekrar’ anahtar ölçütü oluşturur (Augoyard and Torgue, 2005).

‘**Resonance**’ (**titreşen**), bu sesleme, “gaz veya katı madde ortamlarındaki titreşim”i ifade eder. Ancak bu terim günlük kullanımda, yankılanımlı olarak *izlemlenebilir* herhangi bir seslemeye, özellikle de ‘yansıma’ya (reverberation) karşılık olarak kullanılmaktadır. Birbirine paralel iki duvar arasındaki devamlı dalgalar, titreşim frekansları meydana gelir. Bu olgu, kentsel ortamda özellikle sokaklarda sıkça *gözlemlenebilir*. Şekil 2.1’in sol parçasında görülebileceği gibi, yapıların düz yüzeylerinden çoğalarak yansıyan titreşim, ses vurularının (sound impulse) yükselmesine yol açar. Şekil 2.1’in sağ parçasında ise, ses, farklı yüzeylerin varlığı nedeni ile dağılarak itici gücünün bir kısmını yani saldırganlığını kaybeder; anlaşılmaz kılınarak mırıltıya dönüşür (Augoyard and Torgue, 2005).

Şekil 2.1. (sol) düz yüzeylerden çoğalarak yansıyan ve (sağ) farklı yüzeylerden dağılan ses (Augoyard and Torgue, 2005)

‘**Reverberation**’ (**yansıyan / akseden**), latince ‘reverberare’ kelimesinden üretilmiş olup, ‘geri vur’ veya ‘akset’ anlamında çevrilebilir. Kaynaktan kulağa yer değiştiren ses enerjisinin sadece küçük bir parçası doğrudan bir yol izlemektedir. Bu enerjinin büyük bir kısmı, çevresel ortamdaki zemin ve yüzeylerden yansıtılarak dolaylı bir rota izler. Bir konumun yansıtılabilirliği, kentsel (meydanlar, avlular) ve yapısal (odalar, galeriler) biçimlerle olduğu kadar, yansıtıcı (beton, alçı, cam, mermer) ve emici (halı, elyaf, Helmholtz rezonatörü)

malzemelerle de ıslah edilebilir. Doğal çevreler de yansıtıcı (mağara, su, kayalar, orman) ve emici (çim, kar) ortam ve öğelere sahiptirler (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Sharawadji’ (Saravaci), 17. yüzyılda Çin’den Avrupa’ya dönen seyyahlar tarafından kullanılan ‘egzotik’ bir kelime olarak, “fark edilebilir bir düzene veya düzenlemeye sahip olmadan meydana gelen güzellik”i temsil eder. Çinliler, ‘tasarımının yokluğu’ nedeni ile hayal güçlerini harekete geçiren güzel bir bahçeyi ziyaret ettikleri zaman genellikle, ‘şaravaci’nin takdire şayan olduğunu ifade ederler. Bu estetik sesleme, bazen bir ses örgesinin tasarlanması, bazen de betimlenemez bir güzelliğin karmaşık sespeyzajları tarafından yaratılan tamlık / bütünlük duygusunu karakterize eder. ‘Şaravaci’nin güzelliği tasarımda büyük düşümlere yer açmasıdır. Ancak, konu kapsamında ‘şaravaci’, “bağlamda meydana gelen bir yırtılma sonucu oluşan beklenmedik bir güzelliğin ortaya çıktığı kentsel ses çevresinin en sıradan öğeleri”ni ifade eder. Hiç bir mekan ‘şaravaci’ seslemesinin ortaya çıkmasını engelleyemez ancak bu durum, o mekanın mutlaka bu seslemeyi üreteceği anlamına da gelmemektedir (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Synecdoche’ (Sinekdoki) seslemesi, “karmaşık bir ses ambiyansını dinleyen bir kişinin, seçim yoluyla bir öğeyi tutabilmesi yetisi”ni ifade eder. Temel yeteneklerden biri olarak ‘seçici dinleyicilik’, günlük işitsel davranışlarla doğrudan ilgilidir. Sinekdoki seslemesi, ‘asyndeton’ etkisini tamamlayıcı özelliğe sahip olduğu gibi, varlığı da söz konusu bu seslemeye bağlıdır. Ne de olsa belli seslerin tutulabilmesi için, diğer seslerin kısmen veya tamamıyla silinebilmesi gerekmektedir. Bu iki sesleme, algısal örgütlenme çerçevesinde fiziksel ses referansı ile dinleme eylemi arasında bir ayrılık oluşturmayı olası kılarak bir ses çevresinin yorumlanmasında temeli oluştururlar. Bu bağlamda, bu iki etki, sesleme kavramının temelini oluşturmaktadır (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Ubiquity’ (herverden), “bir ses kaynağının yerini belirlemedeki güçlüğü veya imkansızlığı ifade eden zaman - mekansal koşullarla ilintili sesleme”dir. Bu durumda ses, her yerden gelirken aynı zamanda hiçbir yerden gelmiyormuş gibi bir etki bırakabilir. Ya da ses, eş zamanlı olarak hem tek bir kaynaktan, hem de

pek çok farklı kaynaktan geliyormuş gibi algılanabilir. Kentsel ortamlar ve yapısal mekanlar, özellikleri gereği ses kaynaklarının konumunu bulanıklaştırmaya eğilimli oldukları için, söz konusu bu etkinin ortaya çıkması için en elverişli konumları oluştururlar. Genellikle huzursuzluk yaratan bir sesleme olduğu için ortaya çıkmasından sakınılır. Öte yandan, daha örtülü bir şekilde, etkileyici bir mekanı simgesel bir otoriteyi temsil etmek amacıyla kullanabilir. Kavram pratik anlamda ifade edilecek olursa, ses kaynaklarının konumunun algılanamadığı bir galeri nasıl ‘başarısız’ olarak değerlendiriliyorsa, aynı koşullardaki bir kentsel mekan da benzer şekilde değerlendirilmelidir (Augoyard and Torgue, 2005).

‘Wave’ (**dalgalandan**), bir yoğunluk eğrisini takip ettiği işitilebilen ses veya ses grubunu ifade eden seslemedir. Bu eğrinin şekli bir dalganın şekline, dolayısı ile altında yatan anafora benzer: yükselir, zirveye ulaşır, zirvede asılı kalır (sesin ani boşalması) ve düşüşe geçer. İki çeşit dalga etkisi algılanabilir. Birincisi, kaynağa yani yayımlanan sesin morfolojisine bağlıdır. Tıpkı denizdeki bir dalga gibi seslemenin özelliklerini tam olarak tanımlayan bir ses eğrisi oluşturur. İkincisi ise, sesi üreten koşullara bağlıdır; kaynak sabit kalır ancak potansiyel olarak diğer seslemelerden etkilenmiştir. Örneğin, rüzgar tarafından dinleyiciye taşınan bir ses, ani hava akımları tarafından değiştirilerek bir dalganın şeklini takiben inişler (*decrescendo*) ve çıkışlar (*crescendo*) *gösterebilir*. Sonuç, örten seslemeye (*masking*) yakın olup, kaynak ile dinleyici arasında bir çeşit geçici işitsel perde oluşmuştur. Dalga etkisi, tipik bir çevresel seslemedir. Bir çevrenin atmosferik öğeleri bu konuda dikkate değer örnekler oluştururlar: okyanus ve formlarına ek, rüzgar da gerek bir ses kaynağı gerekse bir ses taşıyıcı olarak dalga etkisini yaratma özelliğine sahiptir. Dalga etkisi, örnek imgesini doğanın temel öğelerinde yakalamaktadır (Augoyard and Torgue, 2005).

Yukarıda işleyiş şekilleri ve etkileri kısaca açıklanan bu 16 ana seslemeye ek olarak, sespeyzajları alanında etkisi olan 18 adet ‘kompozisyonel sesleme’den de bahsedilebilir. Söz konusu bu 18 seslemenin, cut out (kesilen), drone (uğuldayan), mask (örten) ve wave (dalgalandan) olmak üzere 4 tanesi ana seslemeler arasında açıklanmıştır. Geri kalan 13 tanesi ise sırasıyla şöyledir: **accelerando** (**hızlanan**), **blurring** (**bulanıklaşan**), **coupling** (**bağlaşan**), **crescendo** (**yoğunlaşan**), **crossfade** (**almasılaşan**), **decrescendo** (**seyrelen**),

Doppler (Doppler etkisi), emergence (beliren), mixing (harmanlayan), rallentando (yavaşlayan), release (salınan), reprise (tekraralanan), tartini (Tartini) (Augoyard and Torgue, 2005).

Gerek sesin fiziksel özellikleri ile ilgili, gerekse sespeyzajları ve seslemeler ile ilgili terimlerin açıklamalarında pek çok kavramın dolaylı veya doğrudan göreceliliğinin bulunduğunu saptamak ‘psiko-akustik’ (**psychoacoustics**) alanının doğmasına yola açmıştır. Truax’ a göre (1978), “sesler ile bu sesleri beynin nasıl yorumladığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalı” ‘psiko-akustik’ olarak tanımlanır. Aslında bu alan, ‘psiko-fizik’ (**psychophysics**) disiplinin bir dalı olup, uyarıcı duyumsal girdi ile buna verilen davranışsal ya da psikolojik tepki arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Augoyard and Torgue, 2005).

2.2. Konu ile İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar

Rachel Carlson’ın 1962 yılında yayımlanan ‘Silent Spring’ adlı kitabı, toksik kimyasalların yaban hayatı üzerindeki yıkıcı etkisini irdeleyerek, bu kapsamda kırsal sespeyzajlarında meydana gelen olumsuz değişiklikleri inceleyen detaylı bir çalışma yürütmüştür.

R. Murray Schafer, ‘The New Soundscape’ (1969) ve ‘The Tuning of the World’ (1977) adlı eserlerini, ‘The World Soundscape Project’ araştırmasının sonuçları ile birleştirerek, ‘The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World’ (1977) adlı çalışmasında ayrıntılı olarak açıklamıştır. Kendisi ‘landscape’ (peyzaj) kelimesinden esinlenerek ‘soundscape’ (sespeyzajı) terimini ilk kullanan kişidir ve ayrıca Peyzaj Mimarlığı ile ilgili terimlerden türettiği pek çok temel kavramı yine bu çalışmasında ortaya koymuştur. Bu kapsamda, araştırmacı, erken dönem sespeyzajlarının Endüstri Devrimi ile beraber nasıl değiştiğini açıklamış, işitsel çevreyi oluşturan öğeleri kapsamlı olarak tanımlamıştır. Sespeyzajlarının üç temel parçasını oluşturan ‘keynote sounds’ (karakteristik fon sesleri) ve ‘sound signals’ (ön plan sesler) ile ‘landmark’ (yer

imi) kelimesinden türetilen ‘soundmarks’ (ses imi) terimlerine ek olarak konu ile ilgili diğer kavramlar da yine bu çalışmanın konusu içinde açıklanmıştır.

Barry Truax (1978), ‘Handbook for Acoustic Ecology’ adlı kitabında ‘ses’ konusunu çevreleyen çeşitli bilim dallarında kullanılan çok sayıdaki farklı terimleri bir araya getirmiş, alanlara göre gruplandırmış ve bu terimlerin kapsamlı açıklamalarını vermiştir. Truax’ın 1984 yılında yazıp 2001’de yeniden yayınladığı ‘Acoustic Communication’ adlı eserinde konu ile ilgili çalışmalarını daha da derinleştirmiş, 1960’lı yıllarda Schafer ile yürütmüş olduğu ‘The World Soundscape Project’ çalışmasının örnek araştırmalarını da kullanarak, toplulukların içinde buldukları işitsel çevre ile nasıl etkileşime girdiklerini ayrıntılı olarak açıklamıştır.

Wreford Miller’ın 1993 yılında tamamladığı ‘Silence in the Contemporary Soundscape’ başlıklı master tezi, ‘mutlak sessizlik’ kavramının var olmadığına ve sespeyzajlarının vazgeçilmez bir bileşeni olan ‘sessizlik’ olgusunun, iletişimin önemli bir aracı durumunda bulunduğu odaklanarak, söz konusu olgunun çerçevesini kültürel, politik, filozofik ve ekolojik bağlamlarda irdeleyen bir araştırma sunmuştur.

Gaver, W.W., 1993, ‘How do we hear in the world? Explorations in ecological acoustics’ adlı araştırmasında, kişinin işittiği sesleri, hafızasında depolamış olduğu bilgilerden bağımsız olarak yorumlayabilme yetisini irdelemiştir.

Coburn, R., 1993, ‘Bell circles II – Sound eEnvironment as public art’ isimli araştırmasında, sürekli bir ses çevresinin tasarlanması için yaratıcı eylemlerin nasıl kullanılabilceğini irdeleyerek, ‘ses’i fiziksel bir varlık olarak ele alır ve mekanı tanımlayabilmek için sesin yerleştirmeler (installations) yardımıyla şekillendirilmesi yönünde sanatsal çalışmalarda bulunur.

Japanese Environmental Protection Agency tarafından 3 yıl yürütülüp, 1997 yılında tamamlanan ‘100 Soundscapes of Japan: Preserving Our Heritage’ adlı proje, Japonya’nın doğal ve kültürel sespeyzajları mirasını korumaya ve bu

alanda bir bilinç oluşturmaya yönelik olarak, profesyonel ve sivil katılım sonucu belirlenmiş ve korumaya alınmış 100 sespeyzajını kapsamaktadır.

Krause, B., 1999 yılında, Amerika'da yürüttüğü 'Loss of natural soundscapes within the Americas' isimli araştırmasında, kentsel yerine kırsal sespeyzajlarını inceleyerek konuya 'kullanıcı olarak insan'dan ziyade, 'habitatın parçası olarak faunanın sessel veri ile etkileşimi' yönünden yaklaşarak özellikle 'Niş Hipotezi' üzerinden çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Sespeyzajları konusunun önde gelen araştırmacılarından Hildegard Westerkamp, 2002 yılında yürütmüş olduğu 'Linking soundscape composition and acoustic ecology' isimli çalışmasında bir sespeyzajını kaliteli kılan unsurların neler olabileceğine odaklanmış; ses, doğa ve toplum arasındaki ilişkileri irdelemeyi amaçlamıştır.

Mcgregor I. ve arkadaşlarının, 2002 yılında 'Soundfields and soundscapes: Reifying auditory communities' isimli çalışmalarında mekan kullanıcılarının profilini belirlemeye yönelik araştırmalarını 'çalışma ortamları' üzerinden gerçekleştirerek özellikle, çalışanlar ile yankılanımlı çevreleri arasındaki etkileşimi incelemeye almışlardır.

Per Hedfors'un 2003 yılında yayınlanmış olan 'Site Soundscapes: Landscape Architecture in the Light of Sound' başlıklı doktora çalışması, sespeyzajlarını Peyzaj Mimarlığı disiplini ile doğrudan ilişkilendirerek, peyzaj tasarımlarında işitselliğin entegrasyonu üzerine modeller oluşturma yoluna gitmiştir. Ayrıca, peyzaj planlamada McHarg metodunun sespeyzajı kavramına uyarlanması üzerine çalışmıştır.

Hedfors, P. ve Berg, P.G., 2003, 'The Soundscape of two landscape settings: Auditory concepts for physical planning and design' adlı araştırmalarında, peyzaj mimarlarına yönelik bir araç olarak sespeyzajlarının estetik özelliklerine odaklanmışlar; bu amaçla kırsal ve kentsel iki peyzajı karşılaştırarak veri toplama yöntemi üzerinden çalışmalarını yürütmüşlerdir.

Björn Hellström, 2003, 'Noise Design: Architectural Modelling and the Aesthetics of Urban Acoustic Space' başlıklı doktora çalışmasında ses ögesi, sespeyzajı, işitsel algı konularını işleyerek tasarımda 'ses' olgusunun nasıl kullanılabileceğini irdelemiştir. Ayrıca, sınıflandırılmış ses kompozisyonlarının, ortaya çıktıkları mekanlar üzerine etkilerini inceleyerek işitsel hafıza ve işitsel kimlik konularına değinmiş; farklı araştırma alanlarında gerçekleştirilen ses kayıtları üzerinde incelemelerde bulunarak mekansal tasarımın işitsel boyutu ile ele alınmasına çalışmıştır.

Maher, C.R., 2004, 'Obtaining long-term soundscape inventories in the U.S. National Park System' isimli araştırmasında, var olan doğal bir sespeyzajını irdelemek amacıyla uzun döneme dayalı ses kayıtları oluşturma ve bu kayıtları analiz etme aşamalarında yaşanan teknik sorunlara odaklanan bir çalışma yürütmüştür.

Avrupa Komisyonu tarafından 2005 yılında başlatılan, 'Silence - Soundscape approach as a tool for urban design' adlı proje, İspanya, İngiltere, Belçika ve İtalya'daki bazı park ve meydanlarda yürütülmüştür. Her bir kent için en fazla 100 kişinin görüşlerinin alındığı bir anket çalışmasından oluşan bu araştırma, kentsel peyzajlarda işitsel rahatlık (acoustic comfort) konusuna yaklaşımı mümkün kılan yeni araçlar önermeyi hedeflemiştir.

Yang, W. ve Kang, J., 2005 yılında yürüttükleri 'Soundscape and sound preferences in urban squares: a Case study in Sheffield' adlı araştırmalarında, İngiltere'nin iki ayrı kent meydanında gerçekleştirilen anket çalışması üzerinden kullanıcı profilini belirlemeye yönelik olup, ayrıca seçili mekanlarda bulunan ses öğelerini de değerlendirmeyi hedeflemiştir.

Augoyard J.F. and Torgue H., 2005, Sonic Experience: A Guide to Everyday Sounds başlıklı çalışmalarında farklı disiplinlerin çatısı altında bulunan sesleme (sonic effects) çeşitlerini kapsamlı olarak açıklamışlar ve bu seslemelerin olası kullanım alanlarını belirlemeyi hedeflemişlerdir.

Jarviluoma, H., Koivumaki, A., Kytö, M. ve Uimonen, H. (editörler), 2006, '100 Finnish Soundscapes' adlı türünün sayılı örneklerinden olan çalışma Finlandiya'nın sespeyzajlarını betimleyen 100 yazılı metin ile 30 ses kaydını derlemektedir. Finnish Society for Acoustic Ecology, Tampere University of Applied Sciences ve The Finnish Literature Society'nin önderliğinde hazırlanmış uluslararası önemi olan bir araştırmadır.

'Warwick Bar - Audible city: Site survey' isimli projenin yöneticileri konumundaki Alastair Snow ve Nick Bird önderliğinde, 2006 yılında yürütülen alan araştırmasında ilgili sespeyzajlarının analizi yapılarak, ses olgusunun gürültü kavramından bağımsız biçimde, kentin yeni oluşturulan master plan çalışmalarına nasıl entegre edilebileceği üzerine öneriler geliştirmek hedeflemiştir.

Manning, R. ve arkadaşlarının 2006 yılında yürüttükleri 'From landscapes to soundscapes: Understanding and managing natural quiet in the national parks' adlı araştırmada parklar ve diğer açık rekreasyon alanları ile insan aktivitesinin yarattığı sessel verinin etkileşimini irdeleyerek, bu alanlarda kabul edilebilecek en üst işitsel çıktıyı saptamaya yönelmişlerdir.

Genuit, K. ve Fiebig, A., 2006 yılında beraber yürüttükleri çalışmada, ses olgusunu gürültü perspektifinden çıkararak, ses algılama mekanizmasını tanımlayan psikoakustik parametrelere odaklanmış, insan ile yankılanımlı çevre arasındaki ilişkileri 'Psychoacoustics and its benefit for the soundscape approach' isimli araştırmalarında irdelemişlerdir.

Dubois, D. ve arkadaşlarının 2006 yılında yürüttükleri 'a Cognitive approach to urban Soundscapes: Using verbal data to access everyday life auditory categories' adlı çalışmalarında sespeyzajları ile dil, bilgi ve bireysel deneyimler arasındaki bilişsel sınıflandırmaya odaklanan bir araştırma gerçekleştirmişlerdir.

Newman, P. ve arkadaşlarının 2006 yılında gerçekleştirdikleri 'Understanding and managing soundscapes in national parks: Part 1 – Indicators of quality' ve 'Part 2 – Standards of quality' adlı araştırmalarda, Amerika'daki

Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiş olan yönetmelikleri, doğal sespeyzajlarının korunması, onarımı ve bakımı yönünden değerlendirmişlerdir.

Davies, W. J. ve arkadaşlarının 2007 yılında başlattıkları araştırma ‘The Positive soundscape project’, farklı disiplinleri kullanarak sespeyzajları algısına yönelik bir profil çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, İngiltere’de bulunan bir kentsel sespeyzajını pilot proje olarak seçerek gerekli çalışmaları yürütmüşler ve ‘etnografik sespeyzajları’ konusuna odaklanmışlardır.

Noora, V., tarafından 2007 yılında tamamlanan doktora çalışması ‘The Lived Acoustic Environment: Cembra’s Changing Points of Ear’, İtalya’nın kuzeyindeki Cembra köyünün sespeyzajlarını inceler; özellikle köy sakinleri ile çevreleri arasındaki ilişkiyi ‘dinleme ve ses üretme’ yönünden ele alır ve bu bağlamda, değişen sespeyzajlarını belgelemek amacıyla ses kayıtları gerçekleştirir.

Yuan, X. ve Wu, S., 2008, ‘Soundscape of classical Chinese garden’ isimli çalışmalarında, geleneksel Çin bahçelerinin sespeyzajlarını inceleyerek, bu bahçelerin batı ülkelerinin günümüz sespeyzajlarından kültürel anlamda sahip olduğu farklılıklara odaklanır.

Rychtarikova, M. ve arkadaşları, 2008, ‘The Application of the soundscape approach in the evaluation of the urban public spaces’ isimli araştırmalarında, sespeyzajlarının nasıl tasarlanabileceğine odaklanmışlar; bu doğrultuda çok disiplinli bir yaklaşımın gerekliliğini belirtip, ses seviyesi odaklı bir çalışma yürütmüşlerdir.

Berlung B. ve arkadaşlarının, 2009 yılında yürüttükleri ‘Exploring perceptual content in soundscapes’ isimli çalışmalarında, yankılanımlı bir çevrenin içinde bulunduğu peyzajdan bağımsız değerlendirilemeyeceği fikrini, sespeyzajlarının algılanan kalitesini karakterize etmek amacıyla kullanılan ilgili sıfatların tercih dereceleri ile ilişkilendiren bir araştırma yürütmüşlerdir.

Blessner, B. ve Salter, L.R., 2009 yılında, ‘the Other half of the soundscape: Aural architecture’ isimli araştırmalarında, ses, mekan, kültür, bilişim ve evrim kavramları arasındaki etkileşimi irdeleyerek, sespeyzajları konusunun anlamını belirlemeye yönelik bir çalışma yürütmüşlerdir.

Szeremeta, B. ve arkadaşlarının 2009 yılında tamamladığı ‘Analysis and evaluation of soundscapes in public parks through interviews and measurement of noise’ isimli araştırma, parklara ait sessel çevreyi, bir sespeyzajı çalışma modeli kullanarak sadece gürültü üzerinden değil, belirli bir alanda bulunan bütün çevresel etkenler ve özellikle her çeşit ses öğesi aracılığıyla irdelemeyi hedeflemiştir.

Godlewski, R. ve Latona, A., 2000’li yıllarda yürütmüş oldukları ‘Soundscapes’ isimli araştırmalarında, Manhattan pilot projesi üzerinden, reklam, basın, ulaşım, yerel politikalar, teknoloji ve sağlık konularının birbirleriyle olan etkileşimlerini işitsel yönden irdelemeyen bir çalışma sunmuşlar; bu çalışmayı son derece görsel araçlar yardımı ile ifade etmeyi başarmışlardır.

Foundation for Art and Creative Tecnology (FACT), 2000’li yılların sonunda bir eğitim programının parçası olarak gerçekleştirdiği ‘Soundscape Research Examples, Sonicstream Toolkit’ adlı çalışmada, dış mekan kullanıcılarının kayıtlı sespeyzajlarını kulaklık yardımıyla dinlemeleri sonucunda, içinde buldukları yapay yankılanımlı çevreden nasıl etkilendiklerini irdelemeye yönelik araştırmalarda bulunmuştur.

Joo, W. ve arkadaşları, 2011 yılında gerçekleştirdikleri ‘Analysis and interpretation of variability in soundscapes along an urban – rural gradient’ adlı araştırmada, kentsel ve kırsal bağlamda sespeyzajlarının mekansal ve zamansal karakteristiklerini irdelemişler; bu karakteristiklerin kuş türleri üzerine etkisini incelemişlerdir.

Brown, A.L. ve arkadaşlarının 2011 yılında yürüttükleri ‘Towards standardization in soundscape preference assessment’ isimli çalışma, gözleme ve öneriye dayalı sespeyzajı tanımının oluşturulup deneyimlenmesi ile farklı mekanlara ait ses kaynaklarının ve anketlerin kullanımı konularına odaklanmıştır.

Pijanowski, B.C. ve arkadaşlarının 2011 yılında tamamladıkları ‘Soundscape ecology: the Science of sound in the landscape’ adlı araştırma, sespeyzajı ekolojisini peyzaj ekolojisine paralel ele alarak biyolojik, coğrafik, antropolojik seslerin alanlar üzerinde yarattığı neden – sonuç ilişkilerini irdlemiştir.

Pijanowski, B.C. ve Farina, A., 2011, Landscape Ecology dergisinin ‘Introduction to the special issue on soundscape ecology’ isimli özel sayısında, teorik, uygulamalı, metodolojik ve tarihsel perspektiften sespeyzajı ekolojisini temsil eden ve farklı disiplinleri bir araya getirerek peyzajlardaki yankılanımlı kompozisyonların taşıdığı örgüye odaklanan çeşitli çalışmaları derlemiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırma materyali, araştırma alanları ile araştırma araç ve gereçlerinden oluşmaktadır.

3.1.1. Araştırma alanları

Araştırma alanları, Ege bölgesi, İzmir kentinde, Birinci Kordon, Kültürpark, Karşıyaka - sahil, Kemeraltı - Hisarönü ve Konak Meydanı olarak seçilmiş beş sespeyzajından (**5K**) oluşmaktadır (Bkz. Şekil 3.1).

Bugün, İzmir, Türkiye'nin üçüncü büyük ve ikinci en fazla göç alan kenti olarak, yüzey hacmi itibariyle hızla genişlemektedir. Dolayısı ile kentin tamamına yönelik bir araştırma sunmak olası değildir. İzmir'in kent kimliğini ve karakteristiklerini en iyi temsil eden ve aynı zamanda sessel zenginliğin en fazla ve anlaşılabilir olduğu, farklı hizmetlere yönelik kamusal dış mekanlar bu çalışma kapsamında irdelenerek, söz konusu sespeyzajlarının örneklenmesine karar verilmiştir.

Araştırma, İzmir'in ve buradan yola çıkarak Türkiye'nin peyzaj kullanıcı profilini işitsel yönden belirlemeyi amaçlayan, 'ses' olgusu ile kültürel tercihler arasındaki ilişkiyi saptamayı hedeflemiş ilk çalışma olması nedeniyle ön plana çıkmaktadır. Gerekli bulguları ilgili çerçevede tespit edebilmek amacıyla seçilen örnek araştırma alanlarının farklı kullanımlara hizmet eden 'kamusal dış mekanlar'dan oluşması istenmiş, ancak aynı zamanda, bu kamusal dış mekanların maksimum işitsel veri sunabilmesi amacıyla, anlaşılabilir sespeyzajlarına da sahip olması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, seçilmiş araştırma alanları özünde şu niteliklere sahiptir:

1. Birinci Kordon: eğlence odaklı 'sahil bandı',
2. Karşıyaka sahili: rekreasyon odaklı 'sahil bandı',
3. Kemeraltı – Hisarönü: ticaret odaklı 'avlu ve sokaklar',

4. Konak Meydanı: hizmet odaklı 'kent meydanı',
5. Kültürpark: kültür ve spor odaklı 'kent parkı'.

Şekil 3.1. Beş  rta  rma alanına (5K) ait uydu görüntüsü (Google Earth, 2012)

3.1.1.1. Birinci Kordon

Kordon, İzmir'in kimliği ile doğrudan ilişkilendirilen ve kentin günümüzde aktif kullanımda olan en eski yerleşim bölgelerinden Alsancak'ta bulunmaktadır ve Konak ilçesine bağlıdır.

Alsancak, 16. yüzyıldan itibaren İzmir'e göç eden İtalyan, Britanyalı (İngiliz / İskoç / Gal), Fransız, Alman ve Flemenk ağırlıklı Avrupalıların yerleşim bölgesi haline gelmiştir. Eski adıyla Punta (burun), fiziksel yapısı yönünden incelendiğinde, denize dik inerek kıyı ile ilişkisini koparmayan ışınal cadde / sokak düzeni ile dikkat çeker. Ayrıca, var olan peyzaja oturtulmuş arkası avlu bahçeli, bitişik nizam, 2 katlı ve cumbalı taş evlerin bu alanın karakteristik özelliklerinden olduğu görülür. Bu dönemde Alsancak'ta kurulan uluslararası eğlence yerleri ve kulüpler, semti, İzmir kentinin en canlı yerleşim merkezine dönüştürmüş; deniz ticaretinin aktifliği bu kıyı peyzajını sürekli devinim halinde tutmuştur.

Büyük İzmir yangınıyla beraber Punta'nın fiziksel ve sosyal yapısı ciddi oranda zarar görmüş, ayakta kalmayı başarabilen doku ise 1950'lerde, yapı mimarlığı alanında alınan 'ilkel' kararlar yüzünden köklü bozulmaya uğratılmıştır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan araştırma alanı, Cumhuriyet Meydanı ile Alsancak Limanı arasında kalıp Atatürk Caddesi boyunca uzanan ve Birinci Kordon adıyla anılan yaklaşık 1700 metrelik hattı kapsamaktadır. Bu hattın güneyinde, zemin katları çoğunlukla bar, kafe, restoran ağırlıklı eğlence yerlerine ayrılmış, ortalama 6 - 7 katlı, ikamete yönelik apartmanlar bulunmaktadır. Kordon'un kuzeyinde ise İzmir Körfezi yer alır. İki yapısal sınır arasında, doğu – batı aksı üzerinde uzanan sahil şeridi ise, denizin doldurulması ile genişletilmiş aktif ve pasif rekreasyon alanlarından oluşmaktadır. Söz konusu bu açık – yeşil alan, yürüme, koşma, bisiklete / kaykaya binme, balık avlama ve piknik yapma gibi farklı aktivitelere olanak tanımaktadır. Alan ayrıca, miting ve açık hava konserlerine de mekan oluşturmaktadır (Bkz. Şekil 3.2 ve 3.3).

Şekil 3.2. Kordon çalışma alanına ait uydu görüntüsü - parça 1: Cumhuriyet Meydanı bölümü
(Google Earth, 2012)

Şekil 3.3. Kordon çalışma alanına ait uydu görüntüsü - parça 2: Alsancak Limanı bölümü
(Google Earth, 2012)

Şekil 3.4. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 1 (Özgün, 2012)

Şekil 3.5. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 2 (Özgün, 2012)

Şekil 3.6. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 3 (Özgün, 2012)

Şekil 3.7. Kordon çalışma alanına ait panoramik görüntü 4 (Özgün, 2012)

Birinci Kordon'da 'rotalı dinleyiş' yöntemi ile saptanan ve var olan sessel profili ortaya koyan ses kaynaklarına (sounding body) ve/veya ses öğelerine (sound object) ait liste (arazi gözlem formu) ise şu şekildedir :

Yön: Cumhuriyet Meydanı - Alsancak Limanı:

- Cumhuriyet Meydanı kaynaklı tören sesleri
- Deniz yönünden esen rüzgar, dalga sesleri
- Kayalık, sığ kıyı başlangıcı
- Arnavut kaldırımı, iki şeritli taşıt yolu
- Özel taşıtlar / motosikletler / araba çekiciler / çöp kamyonları / polis araçları
- Fayton durağı: at – tekerlek – çan – insan – kayıtlı müzik
- Atlı polisler
- Hayvanlar için suluk: karga, serçe, kedi ve köpek
- Bisiklet park yeri
- Çakıl bisiklet yolu
- Bisiklete binen alan kullanıcıları
- Kauçuk koşu yolu
- Taş kesim yürüyüş yolu
- Sokak ve ev köpekleri
- Balık avlayan alan kullanıcıları
- Her türlü seyyar satıcı (Midye / mendil / oyuncak vb.)
- Bakla falına bakan alan kullanıcıları
- Kafe ve barlara dağıtım yapan kasalı bisikletler
- Denizdeki balonlara ateş eden alan kullanıcıları
- Yürüyüş yolunu kullanan zabıta araçları
- Gündoğdu Meydanı'nda kaykaya binen alan kullanıcıları
- Gündoğdu Meydanı miting ve konserleri
- Kadifekale yönünden ulaşan ezan sesi
- Kilise çan sesleri
- Kırlangıç kuşları
- Güvercin toplanma / yemleme yeri
- Alsancak vapur iskelesi: deniz otobüsleri, acele eden insanlar
- Kıyı boyunca deniz taşıtları / kılavuzlar / sahil güvenlik

- Limana gelen yolcu ve yük gemileri (düdük)
- Martılar
- Çim alanda piknik yapan insanlar / çocuklar
- Egzersiz aletleri
- Çocuk oyun alanı
- Bentli, derin kıyı şeridi
- Cep telefonu sesleri
- Kafe / bar / restoran yeme - içme, müzik ve eğlence sesleri
- Tavla / okey oyun yerleri
- Nargile sesleri
- Yolcu ve yangın uçağı / helikopter sesleri
- Ev / işyeri / araç alarm sesleri

3.1.1.2. Karşıyaka sahil bölgesi

İzmir Körfezi'nin kuzey kıyısı boyunca konumlanan Karşıyaka, yüzyıllar önce, Konak merkezli İzmir kentinden yapısal anlamda ayrı algılandığı için 'karşı yaka' adını almıştır. Kentin güney yakasına göre yerleşime daha geç açılmış bu ilçe, 1865 yılında İzmir - Menemen demiryolunun hizmete girmesi ve 1873 yılında da Britanyalılar tarafından işletilmeye başlanan 'Hamidiye' vapur seferlerinin sunduğu olanaklar sayesinde yoğun kullanıma açılmıştır. Kardeş yaka Kordon'da Levantenler tarafından uygulanmakta olan mimari yapı, sayfiye olarak algılanan bu kıyı şeridinde de benzer biçimde kullanılmaya başlanmış, ancak tasarlanan köşkler, mevcut peyzaja, daha geniş bahçelere yer verecek biçimde oturtulmuştur (Karşıyaka Belediyesi, 2011).

İzmir'in, kültürel ve tarihi önemi olan peyzajlarını olumsuz etkileyen Kurtuluş Savaşı olayları ve 1950'li yıllarda alınan rant odaklı politik kararlar ile özgün strüktürünü ciddi oranda yitiren Karşıyaka sahili, bugün, kuzeyinde zemin katları işyerlerine ayrılmış, 5 – 6 katlı apartmanlardan, güneyinde ise İzmir Körfezi'nin doğal varlığı tarafından sınırlanmış açık – yeşil rekreasyon alanlarından oluşmaktadır.

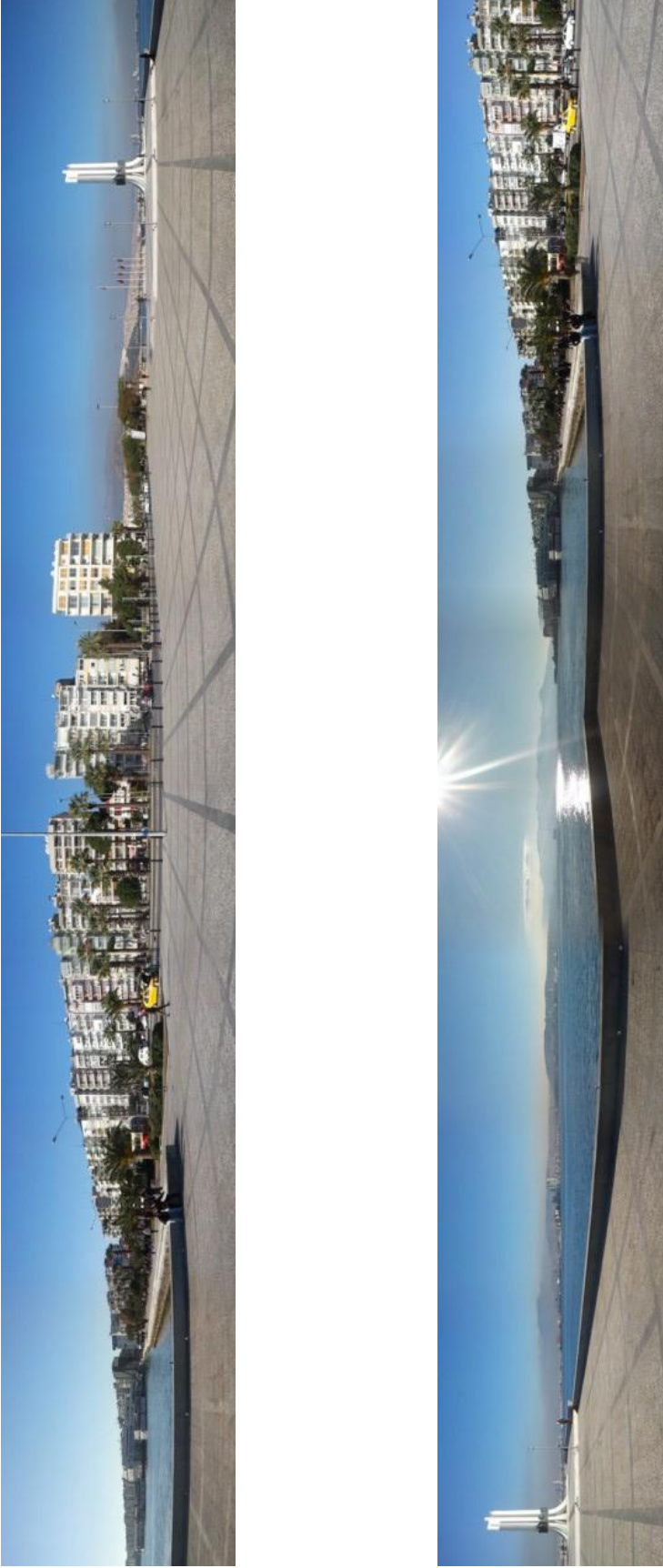
Şekil 3.8. Karşıyaka çalışma alanına ait uydu görüntüsü - parça 1: Alaybey Tersane bölümü
(Google Earth, 2012)

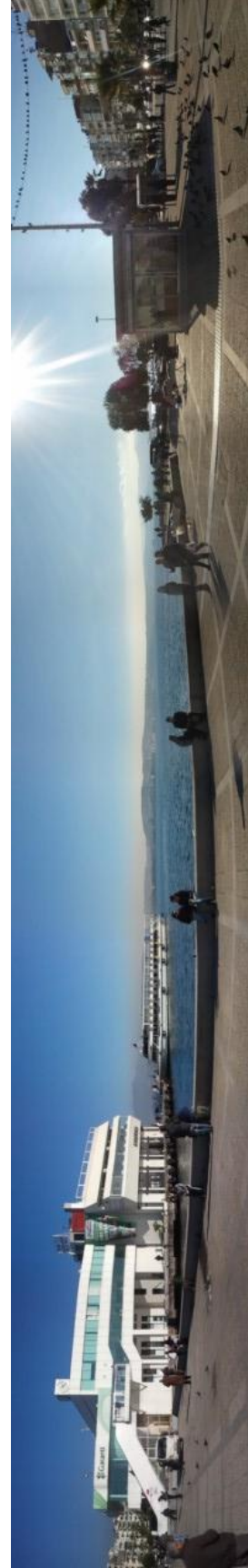
Şekil 3.9. Karşıyaka çalışma alanına ait uydu görüntüsü - parça 2: K. Evlendirme Dairesi bölümü
(Google Earth, 2012)

Şekil 3.10. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 1 (Özgün, 2012)

Şekil 3.11. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 2 (Özgün, 2012)

Şekil 3.12. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 3 (Özgün, 2012)

Şekil 3.13. Karşıyaka çalışma alanına ait panoramik görüntü 4 (Özgün, 2012)

Günümüzde, İzmir'in kent kimliği ile özdeşleşmiş ilçelerinden biri olan Karşıyaka örnek alanı, körfezin öte yanındaki sespeyzajlarını temsil etmesi amacıyla seçilmiş olup spesifik olarak, deniz kültürü ile bütünleşen uzun sahil şeridinin çarşısı aksı (1717 numaralı sokak) ile kesişen, tarihsel olarak köklü ve sosyal açıdan canlı parçası incelemeye alınmıştır. Bu doğrultuda, Alaybey Tersane ile Karşıyaka Evlendirme Dairesi arasında kalan ve Cemal Gürsel Caddesi boyunca uzanan rekreasyonel kıyı peyzajı, bu çalışmanın parçası olarak değerlendirmeye alınan araştırma alanını kapsamaktadır.

Karşıyaka örnek alanı, Muammer Aksoy Parkı'nı, Atatürk Anıtı'nı, Karşıyaka Vapur İskelesi Meydanı'nı ve çeşitli spor alanlarını yapısında bulundurarak aktif ve pasif rekreasyonel aktivitelere olanak tanımaktadır (Bkz.Şekil 3.8 ve 3.9).

Karşıyaka'da 'rotalı dinleyiş' yöntemi ile saptanan ve var olan sessel profili ortaya koyan ses kaynaklarına (sounding body) ve/veya ses öğelerine (sound object) ait liste (arazi gözlem formu) ise şu şekildedir:

Yön: Tersane - Karşıyaka Evlendirme Dairesi:

- Deniz yönünden esen rüzgar ve dalga sesleri
- Bayraklı yönünden ulaşan ezan sesi
- Kıyı boyunca deniz taşıtları / sahil güvenlik
- Basketbol sahası
- Kafe ve fiskiyeli havuzu
- Okalipütüs ağaçları
- Kayalık, sığ kıyı şeridi
- Kıyı duvarı yenileme çalışmaları
- Köpekler (sahipli ve sokak)
- Balık avlayanlar
- Bisiklete binenler
- Çocuk oyun alanı
- Kuş yemliğine gelen güvercinler
- Egzersiz aletleri

- Anıt: yalpalanan bayraklar – denize atlayan çocuklar
- Asfalt, çok şeritli taşıt yolu ve otobüs durakları
- Trafik polisi düdüğü
- Vapur iskelesi: vapur motoru / düdüğü – (acele eden) insanlar
- Deniz otobüsleri, anonslar – uyarı zilleri
- Yaya geçidi uyarı sinyali
- Fayton durağı: at – tekerlek – çan – insan – kayıtlı müzik
- Güvercin toplanma yeri
- Elektrikli çocuk arabaları
- Her türlü seyyar satıcı (Midye / mendil / oyuncak vb.)
- Denizdeki balonlara ateş edenler
- Fıskiyeli havuz
- Egzersiz aletleri
- Kavak ağaçları
- Kayıtlı müzik eşliğinde sokak dansçıları
- Beton yürüyüş yolu
- Çakıl bisiklet yolu
- Bentli, derin kıyı şeridi
- İnsanlar – çocuklar
- Cep telefonu sesleri
- Ambulans sirenleri
- Serçe, karga ve martılar
- Kediler
- Yolcu ve yangın uçağı / helikopter sesleri
- Ev / işyeri / araç alarm sesleri

3.1.1.3. Kemeraltı – Hisarönü ile Kızlarağası avlu ve sokakları

İzmir'in günümüzde kullanılan en eski ticaret bölgesi Kemeraltı, erken dönemde deniz kenarında bulunan bir iç limanın kıyı hattını takip edecek biçimde konumlandırılmıştır. Ancak, söz konusu bu limanın zaman içinde doldurulması sonucu denizden uzaklaşmış olan Kemeraltı, bugün, geçmişin şekillendirmiş olduğu arasta ve avluları yapısında bulunduran karmaşık cadde ve sokak yapısını

koruyarak İzmir'in kent dokusunda Osmanlı Dönemi yapıları ve ağırlıklı Müslüman nüfusu ile özel bir konuma sahip durumdadır.

Şekil 3.14. Kemeraltı - Hisarönü çalışma alanı ait uydu görüntüsü (Google Earth, 2012)

Şekil 3.15. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 1 (Özgün, 2012)

Şekil 3.16. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 2 (Özgün, 2012)

Şekil 3.17. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 3 (Özgün, 2012)

Şekil 3.18. Kemeraltı çalışma alanına ait panoramik görüntü 4 (Özgün, 2012)

Bu çalışmanın yürütüldüğü alanlarından biri, dini ve ticari pek çok tarihsel yapının yer aldığı geniş Kemeraltı örgüsünde, inşasının üzerinden yüzyıllar geçmesine rağmen odak merkezi durumunda bulunan Hisar Cami avlusu ile bitişiğinde konumlandırılmış Kızlarağası Hanı'nı kapsamakta olup, bu mekanları çevreleyen 871, 899, 900, 901, 902, 904, 905, 906, 913 ve 914 numaralı sokaklar ile İpek Pazarı Caddesi de bütünlüyci çerçevede incelemeye alınmıştır.

İzmir'in en büyük camisi durumundaki Hisar Cami, 1592 yılında inşa edilmiş olup, kentnin kullanımındaki en eski yapılarından birini temsil etmektedir (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000). Hisar Cami önünde konumlanan avlu / meydan Hisarönü, ibadet haricindeki kullanımlara da hizmet veren, halkın pasif rekreasyon etkinlikleriyle beraber çevrede yürütülen ticaret amacıyla da yoğunlukla ziyaret ettiği bir açık mekan tanımlamaktadır.

Kemeraltı - Hisarönü'ne komşu konumda inşa edilmiş bir yapı olan Kızlarağası Hanı, kökeni 1741 yılına dayanan bir geçmişe sahiptir. Zamanında, özellikle ipek ticareti amacıyla kullanılmış bu iki katlı, dikdörtgen planlı Osmanlı hanının orta kısmında, üstü açık bir iç avlu bulunmaktadır (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000). Günümüzde ise Kızlarağası Hanı, gerek içinde bulunduğu peyzajın, gerekse mimari yapısının özgün dokusu nedeniyle, yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği, pasif rekreasyon işlevini yitirmemiş, yarı açık bir ticaret mekanını temsil etmektedir.

Kemeraltı – Hisar Cami ile Kızlarağası Hanı avlu ve sokakları, ibadet ile beraber kumaş, kahve, baharat ticaretine ve gıda tüketimine yönelik günlük aktivitelerin yürütüldüğü, son derece yapısal ağırlıklı, sosyal bir kent peyzajını tanımlamaktadır (Bkz. Şekil 3.14).

Kemeraltı'nda 'rotalı dinleyiş' yöntemi ile saptanan ve var olan sessel profili ortaya koyan ses kaynaklarına (sounding body) ve/veya ses öğelerine (sound object) ait liste (arazi gözlem formu) ise şu şekildedir:

Yön: 913 Sokak - İpek Pazarı - Hisarönü - Kızlarağası Hanı - 905 Sokak - 871 Sokak - Fevzi Paşa Bulvarı

- Asfalt, çok şeritli taşıt yolu ve metro istasyonu
- Her yönden ulaşan ezan sesi
- Basmane tren istasyonu: tren düdüğü
- Taşıt trafiğine kapalı taş kesim yaya yolları
- Yoğun insan trafiği: insan – çocuk – ayak sesleri
- Cep telefonu sesleri
- Her türlü seyyar satıcı sesleri
- Kahve kavurma makinasının sesleri
- İşyeri odaklı ticaret sesleri
- Yemiş vs. için gelen serçeler
- Dibek kahvesinin öğütülme sesi 1
- Hisar cami odaklı ezan ve ibadet sesleri
- Yeme – içme sesleri
- Kediler
- Fıskiyeli havuz sesi
- Şadırvan suyu sesi
- Dibek kahvesinin öğütülme sesi 2 ve 3
- Camiye gelen güvercinler
- Kızlarağası Hanı koridorlarında ticaret sesleri
- Kızlarağası Hanı avlusunda çay bardağı – kaşığı sesleri
- Rüzgar çanları
- Kafelerden gelen müzik sesleri
- Fayton geçiş hattı: at – tekerlek – çan – insan – kayıtlı müzik
- Ambulans / polis sirenleri
- Gemi düdüğü sesi
- Trafik polisi düdüğü

3.1.1.4. Konak Meydanı

İzmir kentinin idari merkezi konumundaki Konak Meydanı, toplumdaki tüzel kimliğini Sarı Kışla binasının tamamlandığı 1829 yılından beri

korumaktadır. Alanda, 1872 yılında inşa edilen Hükümet Konağı ve 1901 yılında yerleştirilen Saat Kulesi ile resmi hayattaki statüsü daha da perçinlenen Konak Meydanı, bugünkü formunu, 2004 yılında gerçekleştirilen peyzaj tasarım projesi ile kazanmıştır (İzmir Branch of Chamber of Architects, 2005).

Ondokuncu yüzyıl'da, bugünkü Konak Meydanı'nın büyük bir kısmını kaplayacak biçimde inşa edilmiş ve 126 yıllık varlığında kentin önemli yapısal öğelerinden biri haline gelmiş olan askeri Sarıkışla (Kışla-yı Hümayun) binası, belediye kararı ile 1955 yılında yıkılmıştır (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000).

Onsekizinci yüzyılda idari amaçla kullanılan bir konağın üzerine inşa edilen ve 1970 yılındaki yenileme çalışmasıyla günümüzdeki konumunu hala koruyan Hükümet Konağı, 1922 yılında Kurtuluş Savaşının kazanılması ile Türk bayrağının İzmir'de göndere çekildiği ilk yer olması özelliğine sahip, önemli bir sembolik yapıdır (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000).

Konak Meydanı'nda bulunan ve belki de İzmir'in en güçlü görsel imgesi durumundaki İzmir Saat Kulesi, İkinci Abdülhamit'in tahta çıkışının 25. yılı kutlamaları adına levanten mimar Raymond Charles Père'e tasarlatılmış olup, gonglu saati ise Alman İmparator İkinci Wilhelm tarafından hediye edilmiştir. Mağrebi (Moorish) tarzından esinlenmiş 25 metrelik kule, dört adet kurnalı çeşme içermektedir (İzmir Branch of Chamber of Architects, 2005). Bugün için kentin yer ve ses imi konumundaki İzmir Saat Kulesi, çevresindeki güvercinler ile özdeşleşerek hafızalarda kalıcılık bırakmış önemli bir yapıdır.

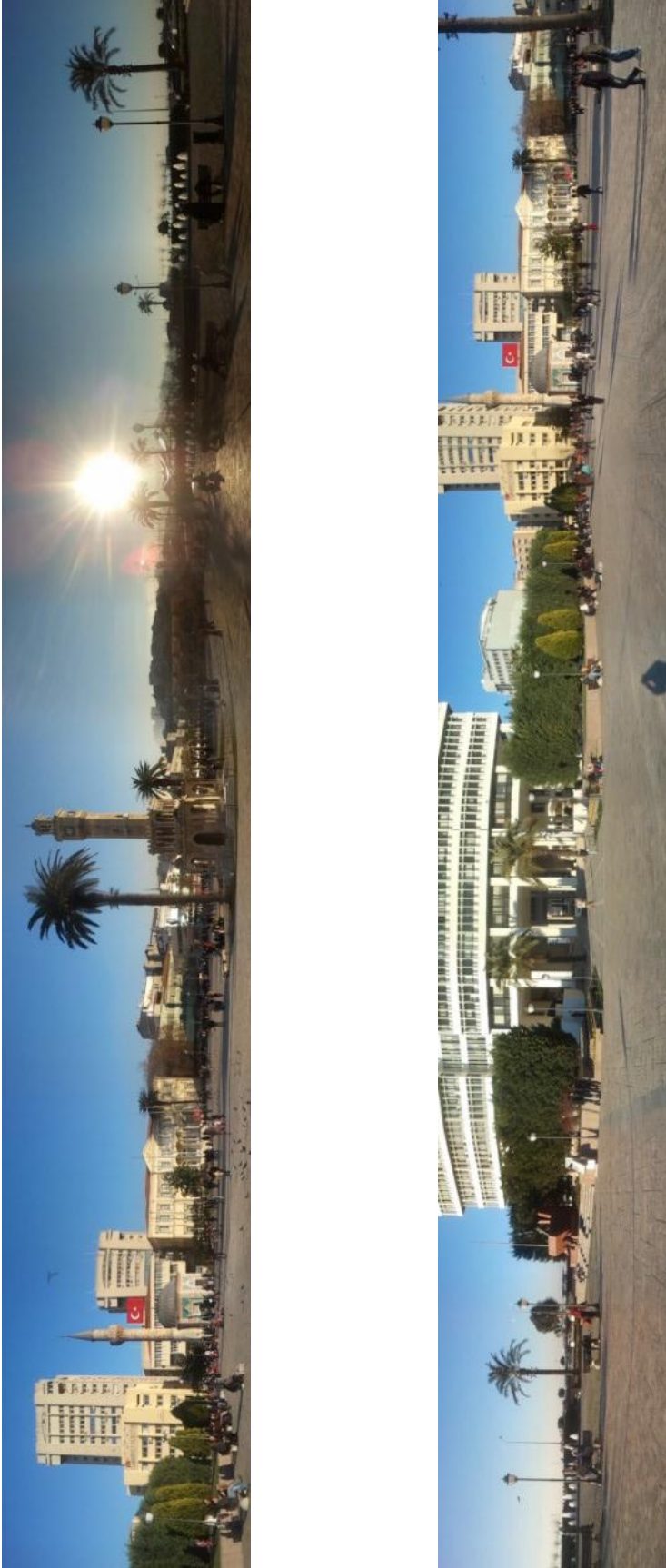
Konak Meydanı'nda temsil edilen idari yetkinin dışında bir işleve sahip ancak, tarihi özelliğiyle alana değer katan diğer bir öğe, Yalı Cami'sidir. Konak ve Ayşe Hanım Cami adlarıyla da bilinen bu sekizgen planlı minyatür yapı, inşa edildiği 1755 yılından bu yana aktif ibadete açık bulunmaktadır (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000).

Konak Meydanı'nın karakteristik özelliklerini temsil eden tarihi yapıların yanı sıra, alanda konumlandırılmış bulunan İzmir Valiliği (1982) ve Büyükşehir Belediyesi Binaları (1967) da resmi kimlikleriyle varlıklarını göstermektedirler.

Ayrıca, Metro Konak İstasyonu ve Konak Vapur İskelesi ile sürekli etkileşim durumunda bulunan bu kamusal kent meydanı, pasif rekreasyon etkinlikleri için yoğun olarak kullanılan açık - yeşil alanları da beraberinde taşımaktadır (Bkz. Şekil 3.19).

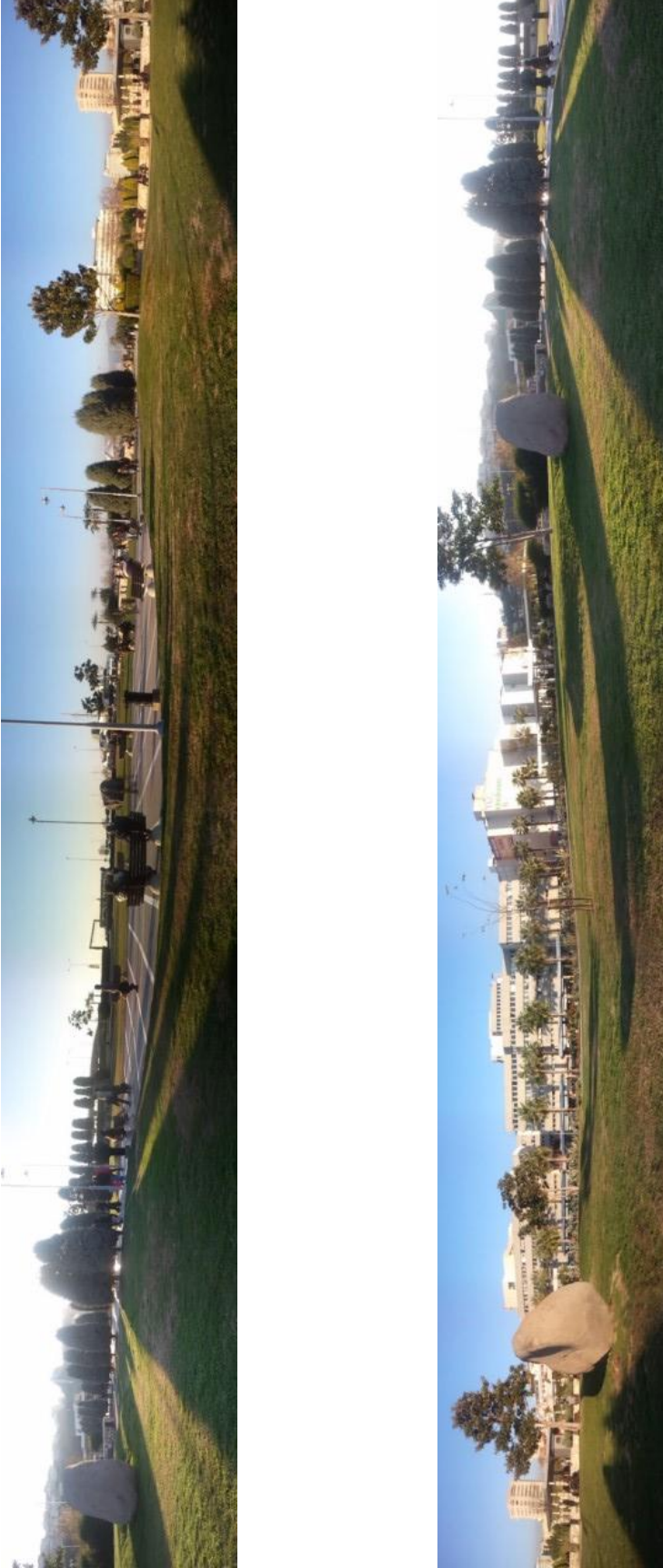
Şekil 3.19. Konak Meydanı çalışma alanına ait uydu görüntüsü (Google Earth, 2012)

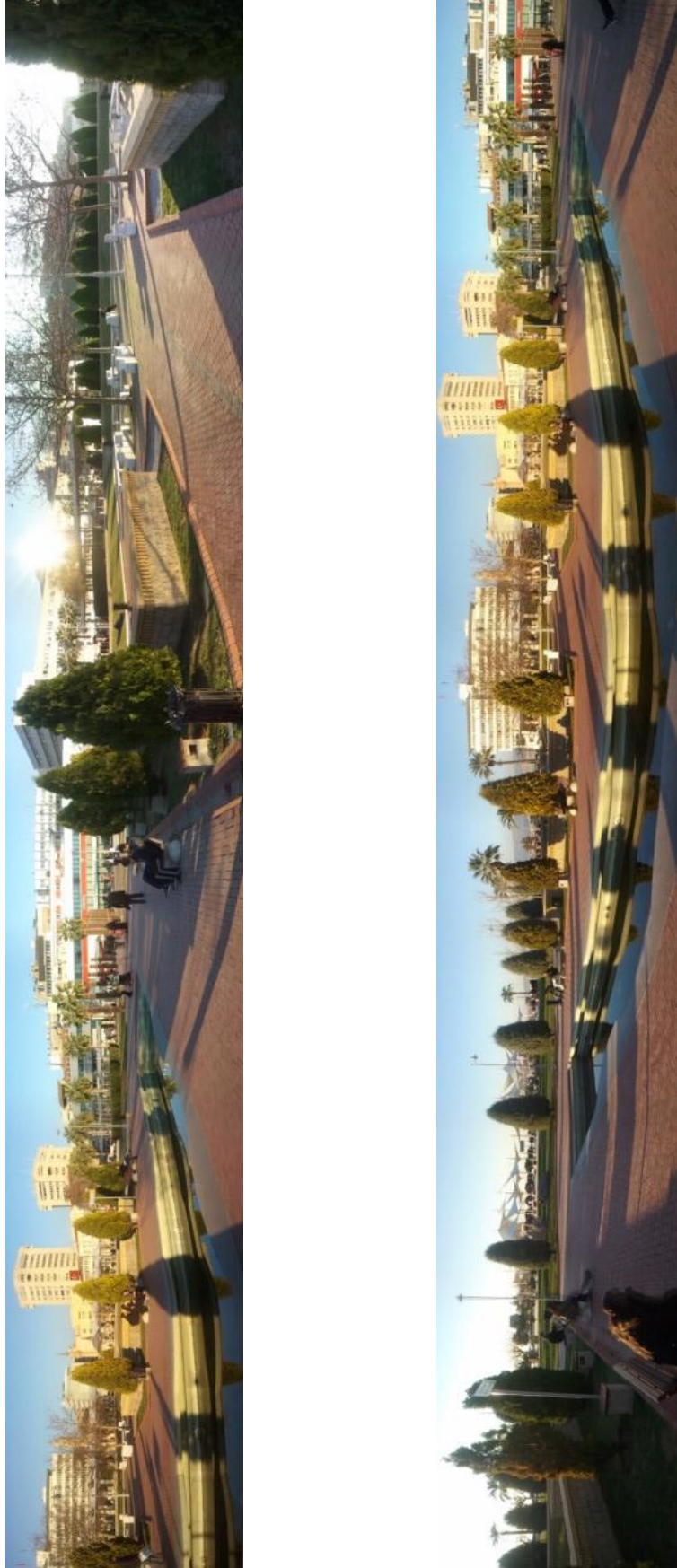
Şekil 3.20. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 1 (Özgün, 2012)

Şekil 3.21. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 2 (Özgün, 2012)

Şekil 3.22. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 3 (Özgün, 2012)

Şekil 3.23. Konak Meydanı çalışma alanına ait panoramik görüntü 4 (Özgün, 2012)

Konak Meydanı'nda 'rotalı dinleyiş' yöntemi ile saptanan ve var olan sessel profili ortaya koyan ses kaynaklarına (sounding body) ve/veya ses öğelerine (sound object) ait liste (arazi gözlem formu) ise şu şekildedir:

Yön: Anafartalar Caddesi - Saat Kulesi - Mustafa Kemal Sahil Bulvarı - Halil

Rıfat Paşa Caddesi - Cumhuriyet Bulvarı

- Taşıt trafiğine kapalı taş kesim yaya yolları
- Yoğun insan trafiği: insan – çocuk – ayak sesleri
- Yalı Cami odaklı ezan ve ibadet sesleri
- Kemeraltı yönünden ulaşan ezan
- Cep telefonu sesleri
- Her türlü seyyar satıcı sesleri (milli piyango – simit – çiçek ağırlıklı)
- Otobüs / taksi durakları
- Hükümet Konağı vb. kurumlara gelen siviller / kamu çalışanları
- Eylem sesleri
- Güvercin toplanma yeri (sadece Saat Kulesi ve Yalı Cami odaklı)
- Sokak köpekleri
- Saat Kulesi gongu (yarım saatte bir ve saat başı öten)
- Saat Kulesi çeşmesinin su sesleri
- Fıskiyeli havuz sesleri
- Asfalt, çok şeritli taşıt yolu ve trafiği
- Ambulans / polis sirenleri
- Fayton geçiş hattı: at – tekerlek – çan
- Vapur iskelesi: vapur motoru / düdüğü – (acele eden) insanlar
- Martı sesleri
- Fıskiyeli havuz (kuru)
- Piknik yapan - dinlenen insanlar / çocuklar
- Serçe ve (mevsimsel) sığırcık sesleri
- Metro istasyonu sesleri
- İşyeri odaklı ticaret sesleri
- Çınar ağaçları
- Çakıllı yürüyüş yolu
- Otobüs / taksi durakları

3.1.1.5. Kültürpark

İzmir kent merkezinde konumlanmış Kültürpark, 1936 yılında hizmete açılmış bir kent parkıdır. Büyük İzmir Yangını'ndan sonra yürütülen kentsel dönüşüm projeleri çerçevesinde, o zamanki Frenk Mahallesi'nin enkazı üzerine kurulan bu park, 421,000 metrekarelik bir alanı kapsamaktadır. Kültürpark'ın kuruluşunun temelinde, dünya ülkeleri ile ekonomik, sosyal, kültürel ve diplomatik ilişkiler oluşturulmasını sağlayacak bir uluslararası fuar alanı yaratılması fikri bulunmaktadır. Atatürk'ün isteği üzerine uygulamaya konulan bu düşünce, 1927 yılında alan yakınında açılıp kısa sürede başarı sağlayan '9 Eylül Yerli Malları Sergisi' ile başlangıcını yapmıştır. Bugünkü ismi ile İzmir Enternasyonal Fuarı (İEF), 1947 yılında Dünya Fuarlar Birliği'ne (UFI)  ye olmuş ve 1992 yılında UFI yönetim kurulu  yeliğine seçilmiştir. Günümüzde her yıl yaklaşık 50 ülkenin katılım gösterdiği mermer, otomotiv, gıda,  evre, hayvan, bitki, elektrik – elektronik, giyim, kitap ve benzeri alanlarda açılan fuarlar, geniş halk kitlelerine hizmet vermektedir (İzmir İl Turizm Müdürlüğü, 2000).

Kültürpark, düzenli olarak ev sahipliği yaptığı ticari fuarları barındıran kapalı sergi salonlarının yanı sıra, eğitsel amaçlı hizmet veren Doğal Taş ile İzmir Tarih ve Sanat müzelerine, kültürel aktiviteler için ayrılmış İsmet İnönü Sanat Merkezi'ne, Gençlik ile Atatürk Açıkhava tiyatrolarına ek olarak, sosyal amaçlı Fuar Evlendirme Dairesi'ne, fiziksel aktivite odaklı Celal Atik Spor Salonu'na, Tenis Kulübü ile Paraşüt Kulesi'ne ve ayrıca, eğlence amaçlı lunaparkla beraber çeşitli çay bahçelerine de mekan oluşturmaktadır (Bkz. Şekil 3.24).

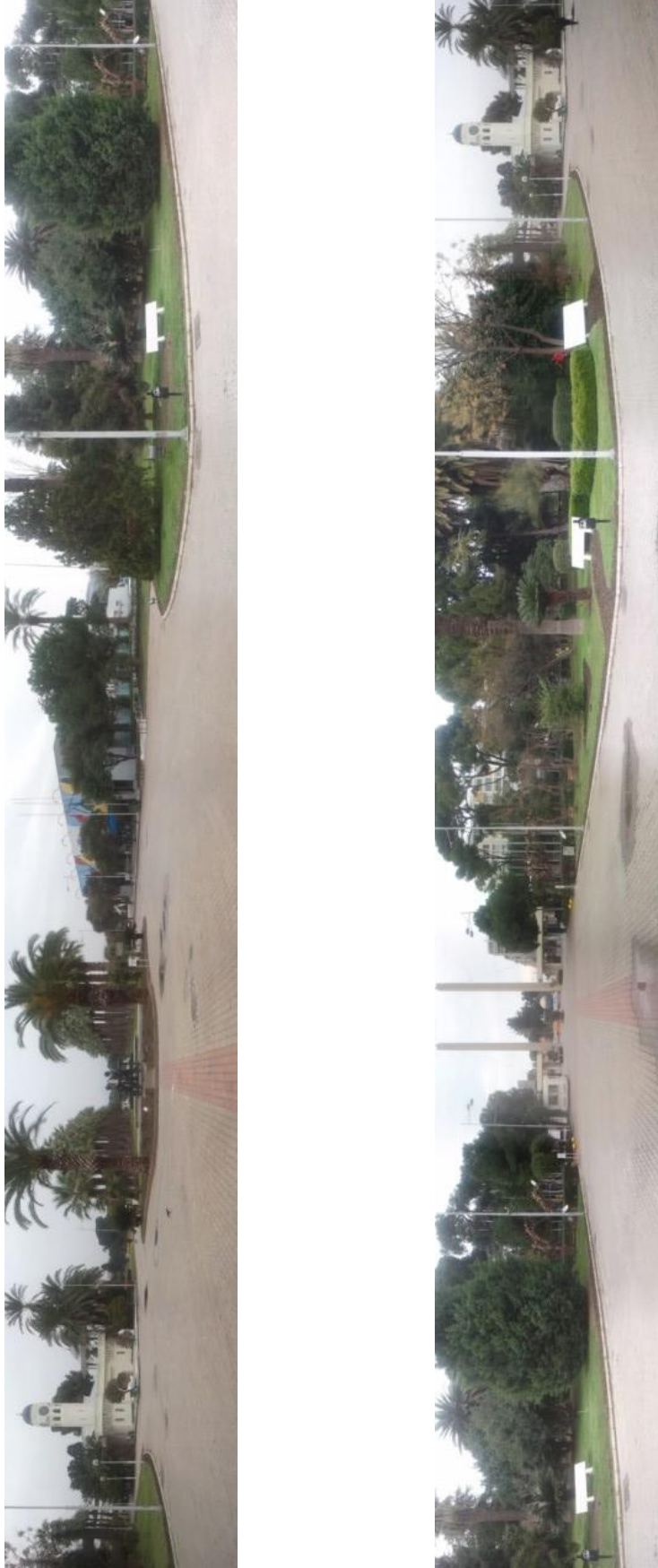
Alanda 1937 yılında kurulmuş olan 18,000 metrekarelik hayvanat bahçesi 2008 yılında kapatılarak, burada bulunan canlılar Sasalı Doğal Yaşam Parkı'na aktarılmıştır. Bugün, alandaki fauna çeşitliliği kuş, kedi ve köpek türleri ile sınırlı bulunmaktadır.

Bir arboretum olma özelliği ile dikkat çeken Kültürpark'ta yerli ve egzotik 200'den fazla türü içeren yaklaşık 6000 ağaç bulunmaktadır. Dolayısı ile flora çeşitliliği oldukça yüksek olan 156,000 metrekarelik açık - yeşil alana sahip

Kültürpark, İzmir halkı için ekolojik, sosyal ve kültürel bir sığınak görevi üstlenmektedir (Gemici ve ark, 1992).

Şekil 3.24. Kültürpark çalışma alanına ait uydu görüntüsü (Google Earth, 2012)

Şekil 3.25. Kültürpark  alışma alanına ait panoramik görüntü 1 ( zg n, 2012)

Şekil 3.26. Kültürpark alıŐma alanına ait panoramik görüntü 2 ( zg n, 2012)

Şekil 3.27. Kültürpark  alışma alanına ait panoramik görüntü 3 ( zg n, 2012)

Şekil 3.28. Kültürpark alışma alanına ait panoramik görüntü 4 ( zg n, 2012)

Kültürpark'ta 'rotalı dinleyiş' yöntemi ile saptanan ve var olan sessel profili ortaya koyan ses kaynaklarına (sounding body) ve/veya ses öğelerine (sound object) ait liste (arazi gözlem formu) ise şu şekildedir:

Yön: 9 Eylül Kapısı - 26 Ağustos Kapısı

- Asfalt, çok şeritli taşıt kavşağı
- Basmane yönünden ulaşan ezan sesi
- Basmane tren istasyonu: tren düdüğü
- Sergi / fuar salonları
- Yetişkin ağaç türleri (özellikle demir ve çam ağaçları)
- Spor merkezi / tenis kortu
- Kargalar ve diğer kuş sesleri
- Sokak köpekleri
- Köpek gezdiren mekan kullanıcıları
- Sokak kedileri
- Kauçuk koşu pisti
- Müze önü havuza gelen kuşlar
- Düşük araç trafiği /elektrikli motosiklet
- Fıskiyeli havuz
- Gölet ve ördekler
- Sergi / toplantı salonu aktiviteleri
- Futbol sahası
- Evlendirme dairesine ait sosyal sesler
- Yeraltı otoparkına giriş – çıkış sesleri
- Gazino / kafe kaynaklı aktivite sesleri
- Açık hava tiyatrosu müzik sesleri
- Elektrikli çocuk arabaları
- Lunapark oyuncak sesleri / müzik / insan çığlıkları
- İnsanlar – çocuklar
- Çeşitli seyyar satıcılar
- Beton yürüyüş / bisiklet yolu
- Cep telefonu sesleri

3.1.2. Araştırmada kullanılan araç ve gereçler

- Araştırma alanlarının tarihsel yapısının incelenmesinde ve araştırma konusunun çerçevesinin belirlenmesinde, yurt dışı ve yurt içi kaynaklı profesyonel olarak hazırlanmış kitap, tez çalışması, rapor, makale ve bildiri düzeyindeki akademik yazınsal kaynaklar kullanılmıştır.
- Araştırma örnek alanları olarak seçilen Kordon, Karşıyaka, Kemeraltı, Konak Meydanı ve Kültürpark'ta var olan sespeyzajlarının ses dosyaları halinde örneklenmesi, M-Audio MicroTrack II taşınabilir profesyonel kaydedici yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde, seçili çalışma alanlarından bağımsız olarak farklı peyzajlarda saptanıp örneklenen ses öğeleri de bu araç yardımı ile kaydedilip arşivlenmiştir.
- Arazide oluşturulan ses dosyaları, MicroTrack kaydedicinin yapısı gereği önce kendi hafıza kartına 'Waveform Audio File' (WAV) formatında depolanmış, daha sonra USB bağlantısı aracılığı ile işletim sistemi Microsoft Windows Vista olan bilgisayar ortamına aktarılarak 'Audacity (1.2.6) Digital Sound Editor' yazılımı yardımı ile incelenmiştir. Audacity programı, gerçekleştirilen ses kayıtlarının içeriğinin ve kalitesinin kontrolünü sağlarken, WAV dosyaları üzerinde değişiklikler yapılmasına ve görsel çıktıların oluşturulmasına da olanak sağlayan bir yazılımdır. Arşivlenmek üzere işlemi tamamlanan ses dosyaları, byte olarak az yer kaplaması için MP3 (MPEG-1 / MPEG-2 Audio Layer III) formatına çevrilerek depolanmıştır. Araştırma konusu kapsamında ekte sunulan ses dosyaları, yaygın kullanımı olan Microsoft Media Player ve benzeri yürütücüler yardımı ile açılabilir özelliktedir.
- Araştırma alanlarının konumlarını, sınırlarını ve kapsadığı alanları görsel olarak ifade etmek adına, Google Earth haritalama ve coğrafi bilgi programının 6.1 numaralı sürümü (2012) kullanılmıştır.
- Çalışmanın değerlendirme bölümünde, 'sağlama' amaçlı kullanılmak üzere, ses öğeleri listesini içeren bir *gözlem* formu ile beraber, alan

kullanıcıları üzerinde uygulanmak üzere hazırlanmış özgün bir anket formu kullanılmıştır.

- Anket çalışmasında elde edilen verilerin sınıflandırılması için kullanılan MS Excel 7.0 programı ile analizleri için kullanılan SPSS 15.0 (Statistical Package for the Social Sciences) istatistiksel yazılım programı, araştırmanın diğer materyallerini oluşturmaktadır.

3.2. Yöntem

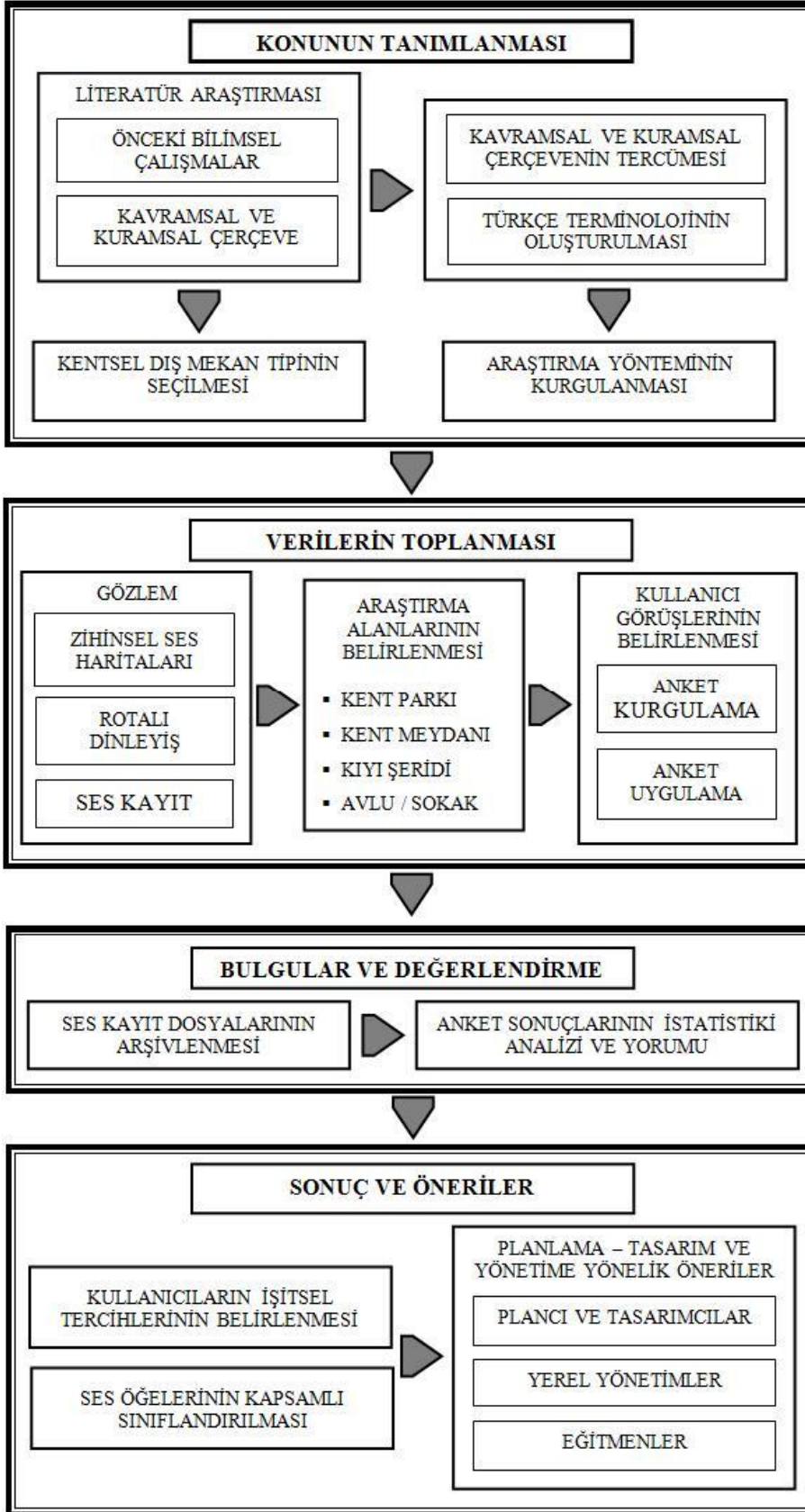
Araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasında izlenen yöntem, birbirini takip eden dört ana süreçten oluşmaktadır. Söz konusu bu süreçleri ifade eden aşamalar, çalışmayı oluşturan ‘konunun tanımlanması’, ilgili ‘verilerin temini’, ‘bulgular ve değerlendirme’ ile ‘sonuç ve öneriler’ başlıkları altında toplanmıştır (Bkz. Şekil 3.29. Çalışma akış diyagramı).

3.2.1. Konunun tanımlanması

Araştırmayı oluşturacak konunun belirlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen bilimsel literatür tarama aşamasını kapsamakta olup bu amaçla, yürütülmüş olan kavramsal ve kuramsal çerçevenin içeriğini ortaya koyma sürecini tanımlamaktadır.

Çalışmanın ilk basamağını oluşturan ‘konunun / sorunun tanımlanması’ aşamasında elde edilen bilgilerin özeti ‘2. Literatür Özeti’ ana başlığı altındaki ‘2.1. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve’ ve ‘2.2. Konu ile İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar’ çatısı altında sunulmuştur. Bu araştırmanın kapsamını oluşturan ‘sespeyzajları’ alanı üzerine elde edilen sınırlı bilimsel çalışmaların tamamı İngilizce kaynaklı olup, kavramsal anlamda Türkçe kaynağa rastlanmamıştır. Dolayısı ile konu ile ilgili açıklamaların İngilizceden Türkçeye çevrilmesi ve ayrıca, İngilizce türetilmiş olan bilimsel terimlerin Türkçeleştirilmesi çalışması, bu araştırmanın ana hedeflerinden birini oluşturmuştur.

Konu tanımlama süreci, aynı zamanda, çalışmada izlenmesi gereken 'yöntem'in de ayrıntılı biçimde kurgulandığı aşamadır.

Şekil 3.29. Çalışma akış diyagramı

3.2.2. Verilerin toplanması

3.2.2.1. Alan örneklerinin belirlenmesi

İlgili bu süreç zarfında, araştırma konusuna örnekleme oluşturacak alanlar belirlenmiştir. Karar aşamasında etkin olan özellikler, sosyal, kültürel ve tarihsel süreçte İzmir kent kimliği ile özdeşleşmiş ve aynı zamanda ‘ses’ açısından irdelendiğinde anlaşılabilir bir işitsel çeşitliliğe sahip kamusal dış mekanların varlığını belirlemek yönünde olmuştur. Bu kapsamda seçilen kamusal dış mekanların, kent parkı, kent meydanı, yaya yolu gibi farklı niteliklere sahip olması da belirleyici ölçütler arasında bulunmaktadır. Bu amaçla bireysel hafızadan çağırılan mekansal olasılıklar (sonic mind maps / phonomnesis), ‘rotalı dinleyiş’ (soundwalk) metodu ile sınanarak, ‘anlaşılabilir çeşitlilik’ yönünden uygunlukları saptanmıştır. Bu iki alt basamaklı sürecin sonunda Birinci Kordon, Karşıyaka sahil, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark, İzmir kent kimliği ile özdeşleşmiş, gerek anlaşılabilir sessel zenginliğe, gerekse farklı işlevlere sahip peyzajlar olarak belirlenerek yöntemin bir sonraki basamağını kapsayan alan anket çalışmasının (phono-reputable enquiry) gerçekleştirilmesi için uygun mekanlar olarak seçilmiştir.

Araştırma alanları olarak belirlenen Birinci Kordon, Karşıyaka sahili, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark’a ait strüktürel, tarihsel ve kültürel öneme sahip değerler belirlenmiş ve ilgili açıklamalar ‘3.1.1. Araştırma alanları’ başlığı altında detaylı şekilde verilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu alanlarda gerçekleştirilen işitsel *gözlem* çalışmasına ait ‘rotalı dinleyiş’ (soundwalk) bulguları da, ‘3.1.1. Araştırma alanları’ başlığının ilgili alt birimleri kapsamında sunulmuştur.

3.2.2.2. Ses örneklerinin kayıtlanması

Araştırmanın konusunu ve örnekleme alanlarını temsil edecek ses kayıtları bu aşamada gerçekleştirilmiştir. Burada belirtilmesi gereken önemli bir konu, işitsel algı çalışmalarının malzemesini oluşturan ses örnekleme sürecinin, görsel örneklemelemlerden köklü biçimde ayrıldığıdır. Görsel bir verinin arşivlenmesi

sırasında kullanılan fotoğraflama ve/veya videolama yöntemleri çok kısa süreler içinde gerçekleştirilebilmektedir. Elde edilen görsel veri, normal koşullar altında, uzun süre yapısını koruyarak aynı kalabilen bir bütünlüğü temsil eder. Oysa işitsel verinin toplanması için gerekli koşulların sağlanması, uzun bir zaman dilimine yayılabilmektedir. Kayıtlamak istenen ses ögesinin ortaya çıkma sıklığı tamamen tesadüfidir. Bir kuş ötüşünü, bir vapur düdüğünü, bir yağış sesini, dolayısı ile herhangi bir doğal ve/veya bir programa bağlı bulunmayan bütün beşeri ve yapay ses öğelerinin yakalanabilmesi için uzunca bir sürenin, sabırla bu amaca ayrılması gerekmektedir.

Özveri göstererek yakalanan bir ses ögesi, o an ortaya çıkan başka bir ses ögesi tarafından örtülebilmekte ve/veya rüzgar gibi atmosferik bir olgu ile bozulmaya uğratılabilmekte ya da kontrolü o an gerçekleştirilemeyecek teknik sorunlardan etkilenebilmektedir. Bu araştırma kapsamında hazırlanan ses dosyalarında, söz konusu bu tür engeller aşılmaya çalışılmış, zaman zaman bir öğeye veya peyzaja ait ses dosyasının yeniden oluşturularak daha iyisi ile yer değiştirmesi sağlanmıştır.

Birinci Kordon, Karşıyaka sahili, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark'a ait sespeyzajlarını temsil eden ses dosyaları, detaylarının '3.1.2. Araştırmada kullanılan araç ve gereçler' başlığı altında açıklandığı yöntemle oluşturulmuşlardır. Araştırma alanlarını örnekleyen ses kayıtları, meteorolojik koşulların kayıt kalitesini olumsuz etkilememesi amacıyla rüzgarsız ve yağmursuz günlerde gerçekleştirilmiştir. Kültürpark, Konak Meydanı ve Kemeraltı'nın, hava karardıktan sonra tenhalaşması durumu dikkate alınarak, ilgili ses kayıtları, halkın bu alanları en yoğun kullandığı saatlerde gerçekleştirilmiş ve böylece mümkün olduğu kadar çok çeşitli işitsel verinin yakalanması amaçlanmıştır.

Seçili araştırma alanlarından bağımsız olarak çalışma kapsamında değerlendirilmiş ses öğelerine ait kayıtların gerçekleştirilmesinde de yine benzer yöntemler uygulanmıştır. Ancak bu kayıtlar için temel alınan koşul, odak noktasının ilgili sespeyzajı değil, hedeflenen ses ögesi olduğudur. Dolayısı ile anket çalışmasının birinci bölümünde irdelenen 'İzmir sespeyzajlarını en iyi

temsil eden ses öğeleri’, söz konusu bu ses öğelerinin en iyi yakalandığı ortamlarda kayıtlanmışlardır.

3.2.2.3. Kullanıcı anketinin kurgulanması

Çalışmanın parçasını oluşturan kullanıcı anketinin içeriği bu aşamada belirlenmiştir. İşitsel hafızadan çağırılarak, ‘rotalı dinleyiş’ yöntemi ile sınanan araştırma alanlarını kullananlara yönelik kurgulanan anket sorularının kapsamı ve elde edilmesi hedeflenen veriler aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Birinci Kordon, Karşıyaka sahili, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark olmak üzere beş ayrı alanda uygulanan anket çalışması, her bir araştırma mekanı için hedeflenen otuzar kişilik gruplardan toplamda 150 denegın katılımı ile gerçekleştirilmiştir. *Görüşleri* alınan deneklerin seçiminde ana ölçüt, araştırma alanını tanıma dereceleri olmuştur. Augoyard ve Torgue’e (2005) göre, “bir yayanın ‘geçici dinleyiciliği’ ile ikamet edenin ‘devamlı dinleyiciliği’ arasında köklü bir fark vardır”. Bu bağlamda, her bir mekan için deneklerin % 50’sinin ‘araştırma alanında ikamet ediyor’ olması ölçütü getirilmiştir. Ancak, Kültürpark ve Konak Meydanı için ikamet olasılığı bulunmadığından ölçüt, ‘ikamet eden veya çalışan’ yönünde genişletilmiştir. Buna ek olarak, geri kalan % 50’lik denek için oluşturulan filtre, bireylerin araştırma alanını haftada en az bir kere dolayısı ile ayda en az 4 kere ziyaret etmesi yönündedir. İlk aşamada ancak bu özelliklere uyan bireyler ile anket çalışmasına geçilmiştir. Deneklerin profilini belirleyen diğer bir filtre ‘cinsiyet’ faktörü olup, eşit dağılımın sağlanması amacıyla alanlarda 75 kadın (% 50) ve 75 (% 50) erkek bireyle *görüşme* yapılmıştır.

Araştırma alanlarında *görüşülen* 150 denek ile kurulan sözlü ve yazılı iletişimde, herhangi bir karışıklığa yol açmamak amacıyla, Türkiye için çok yeni bir kavram olan sespeyzajları konusunda türetilmiş ‘ses ögesi’, ‘ses imi’ gibi teknik ifadelerin doğrudan kullanımından kaçınılmış, sorular daha tanımlayıcı bir ifade ile sunulmaya çalışılmıştır.

Hazırlanan anket çalışması iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, anketin uygulandığı mekandan bağımsız biçimde değerlendirilen yedi sorudan oluşmaktadır. Bu bölüm, genel olarak ‘işitsel hafıza’nın (phonomnesis) kullanımına yönelik şekilde hazırlanmıştır.

Anketin ilk sorusu ‘işitme duyusunun kullanım farkındalığını belirlemek’ amacıyla hazırlanmış bir sorudur:

S1. “Çevrenizi algımlarken kullandığınız 5 duyunuzu önem derecesine göre sıralar mısınız ?”

Bu kapsamda, denekten talep edilen ‘5 duyu’ ile kastedilen ‘görme’, ‘işitme’, ‘dokunma’, ‘koklama’ ve ‘tatma’ duyularıdır. Herhangi bir yanılgıya yer vermemek amacı ile, sözkonusu bu beş duyunun isimlerinin basılı olduğu bir kart hazırlanarak deneklere gösterilmiş ve sıralamanın bu kart yardımı ile yapılması istenmiştir. Soruya verilen cevaplar sadece işitme duyusunun kullanım farkındalığını belirlemeye yönelik olmayıp; aynı zamanda deneği, kullandığı bütün duyu organlarını da kendi içinde kıyaslamaya yönlendirmekte ve bu kıyaslama içinde ‘işitme’nin yerini belirlemeye itmektedir.

S2. “Sizce bir mekanın ‘işitsel kalitesi’, kişinin ruh ve beden sağlığı için ne kadar önemlidir?”

İkinci soruda hedeflenen, deneğe aktif olarak kullandığı işitme duyusu ile içinde bulunduğu mekan arasındaki ilişkinin derecesini belirletmektir. Soru, kişiye, sözkonusu önemi belirleyen 5 dereceli Likert tipi puanlama sistemini içeren bir kart yardımı ile yöneltilmiştir. Bu sistemde ‘(1) çok önemli’, ‘(2) oldukça önemli’, ‘(3) ne önemli-ne önemsiz’, ‘(4) önemli değil’ ve ‘(5) hiç önemli değil’ şeklinde bir sınıflandırma bulunmaktadır.

S3. “İzmir kentini düşündüğünüzde aklınıza ilk gelen ses nedir? Bu sesi İzmir’in neresinde duyduğunuzu belirtir misiniz?”

Üçüncü soruda genel kavramlardan çıkıp, somut mekansal bağlantıların oluşturulabilmesi için, çalışma konusunu İzmir kenti ile ilişkilendiren bir olguya yönelinmiştir. Bu aşamada herhangi bir yardımcı kart kullanılmamış, deneğin kendiliğinden bilinirlik (spontane cevap) yetisinin ön plana çıkarılması istenmiştir. Bu kapsamda soru, yapısı gereği tek cevaplıdır. Üçüncü soru, ‘daha önce gerçekleştirilmiş sessel *gözlemin* hafızadan çağırılması’ (phonomnesis) işlemine iyi bir örnek teşkil etmektedir. İzmir kent kimliğini, bilinçli veya bilinç dışı bir şekilde deneyimlenmiş süreçli bir işitsel algının sonucu durumundaki öneri ile ilişkilendirmek hedeflenmiştir. Aynı zamanda, soruda talep edilen işitsel verinin ham bir ses çıktısı biçiminde ele alınmaması, mekanla dolayısıyla peyzaj ile ilişkilendirilmesi istenmiştir. Soru 3, kendisini takip eden dördüncü soru ile birlikte İzmir’in işitsel kimliğinin çerçevesini oluşturmayı amaçlarken aynı zamanda, olası bir ses imini (soundmark) de ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Augoyard ve Torgue (2005)’e göre, bir ses imi, kültürel kimliğin özelliklerini içerir. Seçilmiş bir kentin kendine özgü seslerinin listesini oluşturmak mümkün olup, bu yolla sinekdoki (synecdoche) etkisinin kültürel boyutları ortaya konularak algıyı yapılaştıran kültürel kodlar saptanmış bulunulur.

S4. “Size göre aşağıdaki seslerden hangileri İzmir kent kimliğinin bir parçasını oluşturmaktadır? Birden fazla seçebilirsiniz.”

Dördüncü soru, üçüncü sorunun çoktan seçmeli ve çok seçenekli bir uzantısı niteliğindedir. Burada amaçlanan, kenti temsil eden seslerin birden fazla olabileceği gerçeğini *göz önüne* alarak, üçüncü soruyu cevaplamış bulunan deneğe gerek daha fazla cevap hakkı tanımak, gerekse hafızadan henüz çağırılmamış bir bilginin yüzeye çıkartılabilmesi için bazı olası seçenekleri içeren bir yardım sunmaktır. Söz konusu bu yardım, üzerinde 10 adet ses ögesi ile bunların yoğun olarak işitilebildiği mekanları belirten bir kart aracılığı ile gerçekleştirilir. Kartta önerilen seçenekler şu şekildedir:

1. Kordon boyu - fayton sesleri,
2. Kemeraltı Çarşısı - dibek kahvesi öğütülme sesleri,
3. İzmir Körfezi - askeri jet uçağı sesleri,
4. Gündoğdu Meydanı - kırlangıç ötüşleri,
5. Kültürpark (Fuar) - lunapark oyuncak sesleri,
6. Konak Meydanı (Saat Kulesi) - güvercin ötüşleri / kanat sesleri,
7. Bornova – Üçyol arası - metro hattına ait sesler (ray / anons vb.),
8. Alsancak ve Basmane Garları - tren sesleri,
9. Ege Üniversitesi Kampüsü - papağan ötüşleri,
10. İzmir Körfezi civarı - martı ötüşleri,
11. Diğer sesler (belirtiniz).

Öğeleri ifade ederken kullanılan ‘ses’ kavramının tekil yerine çoğul formda olması (örn: fayton **sesleri**) bilinçlidir. Sesin kaynağı durumundaki nesne (sounding body), birbirinden bağımsız, farklı ses öğelerine sahip olabilmektedir. Daha da açmak gerekirse, kişiye ‘fayton’ nesnesinin işitsel çıktısı hakkında yöneltilen bir soru, özünde ‘at’, ‘taşıyıcı aksam’, ‘çan’, ‘seyis’ gibi farklı ses öğelerini kapsamaktadır. Ancak, denek ‘fayton’ ifadesini irdelerken bu öğeleri birlikte algılamakta ve değerlendirmektedir. Bu kapsamda, ‘ses’ yerine ‘sesler’ ibaresinin kullanımı uygun bulunmuştur.

S5. “Günlük hayatınızda sizi etkileyen çevresel sesler nelerdir? İşaretleyiniz. Ayrıca, size okuyacağım çevresel seslerin sizi etkileyip etkilemediğini söyleyebilirsiniz?”

Soruda belirtilen ‘günlük hayat’ ile, katılımcının İzmir’de geçirdiği sıradan bir gün ifade edilmekte olup, şehir dışına yapılan gezilerde ve benzeri istisnai durumlarda karşılaşılabilecek özel sesler kapsam dışında bırakılmaktadır. Ayrıca, soru yapısında kullanılan ‘etkileyen’ kelimesi, olumlu veya olumsuz bir anlam içermeyip, yorumunu dinleyiciye bırakan nötr bir ifade olması nedeni ile özellikle seçilmiştir. Denek, soruyu önce yardımsız olarak hafızadan (phonomnesis) cevaplamıştır. Bunu takiben, kendisine bir kent peyzajında işitebileceğı 46 adet çevresel ses öğesini içeren bir kart sunularak aralarından istediğı sayıda sesi seçme hakkı tanınmıştır. Listede önerilen bu sesler, herhangi bir kentsel dış

ortamda işitilebilecek en olası sesleri içermektedir. Ancak, bir sespeyzajında karşılaşılabilecek ve söz konusu bu listede bulunmayan herhangi bir sesin varlığını *kulak ardı* etmemek amacı ile, listeye, ‘diğer sesler’ seçeneği eklenmiştir. Denek buraya, günlük hayatını etkilediğini düşündüğü herhangi bir çevresel sesi yazma hakkına sahiptir. Listede bulunan ses öğeleri, doğal, yapay ve beşeri olarak farklı sınıflardan sesleri içermektedir. Tipolojik olarak ilişkili sesler, listede birbirine yakın sunularak seçimde dinleyiciye zihinsel kolaylık sağlanmıştır. Listede önerilen ses öğeleri şunlardır:

1. Sokak müzisyeni sesleri
2. İnsan sesleri
3. Çocuk sesleri
4. Sokak satıcısı sesleri
5. Ayak sesleri
6. Köpek sesleri
7. Kuş sesleri
8. Kedi sesleri
9. Ağustos böceği sesleri
10. Çekirge sesleri
11. Kurbağa sesleri
12. (Rüzgardaki) yaprak sesleri
13. Rüzgar sesleri
14. Yağış sesleri
15. Su sesleri
16. İnşaat sesleri
17. İşyeri sesleri
18. Araç trafiği sesleri
19. Uçak sesleri
20. Tren sesleri
21. Metro sesleri
22. Vapur sesleri
23. Motosiklet sesleri
24. Bisiklet sesleri
25. Kaykay sesleri

26. Fayton sesleri
27. Araba anahtar / kilit işletme sesleri (bip)
28. Bekçi düdüğü sesleri
29. Trafik polisi düdüğü sesleri
30. Ev / işyeri alarm sesleri
31. Okul zili sesleri
32. Siren sesleri
33. Araç korna sesleri
34. Cep telefonu sesleri
35. Megafonlu seyyar satıcı sesleri
36. Tören sesleri
37. Çevreden gelen müzik
38. Çim biçme makinesi sesleri
39. Yaprak tırmıklama sesleri
40. Oyun topu sesleri
41. Ezan sesleri
42. Kilise çanı sesleri
43. Rüzgar çanı sesleri
44. Nargile sesleri
45. Tavla oyunu sesleri
46. Sessizliğin sesi
47. Diğer sesler

S6. “Genelde işitmekten hoşlanmadığınız / olumsuz bulduğunuz çevresel sesler nelerdir? Seçtiğiniz bu seslerin hangi özelliklerini rahatsız edici buluyorsunuz? Açıklayınız.” (En az 5 adet)

Ve takiben deneklere yöneltilen,

S7. “Genelde işitmeyi tercih edeceğiniz / olumlu bulduğunuz çevresel sesler nelerdir? Seçtiğiniz bu seslerin hangi özelliklerini olumlu buluyorsunuz? Açıkça belirtiniz.” (En az 5 adet)

Altıncı ve yedinci sorular, beşinci soruyu takiben hazırlanmış, konuyu irdelemeye yönelik sorulardır. Bu iki soruda, soru 5’te nötr olarak ele alınan 46 adet ses ögesinin, ‘olumlu’ ve ‘olumsuz’ şeklinde iki ayrı kategoriye sınıflandırılması istenmiştir. Önerilen ses ögeleri ile ilgili değerlendirmeler, deneğin hafızasından ve kendi günlük hayatını temel alarak ortaya koyduğu deneyimleri içermektedir. Verilen cevapların sayıca eşdeğer olması amacıyla deneklerden, kendisini en yoğun etkileyen beş ses ögesini seçmesi istenmiştir. Olası bir atlamayı önlemek amacı ile ögeler, beşinci soruda kullanılan liste yardımı ile değerlendirilmişlerdir. Ek olarak, denekten, seçtiği her bir sesi olumlu ve olumsuz bulma gerekçelerini açıklaması talep edilmiştir.

Yedinci sorunun cevaplanmasıyla birlikte anket çalışmasının birinci bölümü tamamlanmıştır.

Anket çalışmasının ikinci bölümü, deneğin görüşmeye alındığı an itibarıyla içinde bulunduğu seçili sespeyzajını (Birinci Kordon, Karşıyaka - sahil, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark) doğrudan yorumlamasına yönelik hazırlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan sorular, ses ögelerini (sound objects) sadece işitsel hafızadan (phonomnesis) değerlendirmeye yönelik olmayıp, söz konusu araştırma alanını gerek ses ögeleri, gerekse sespeyzajı açısından ‘işitme duyusu’nu kullanarak irdeletmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, denek, ‘sinekdoki’ (synecdoche) ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ‘asindeton’ (asyndeton) seslemesinden (sound effect) yararlanır. İkinci bölüm ile ilgili süreçte, parçadan bütüne doğru bir tümevarım yöntemi izlenmiştir.

S8. “İçinde bulunduğunuz bu dış mekanda, işitebildiğiniz çevresel sesleri olumluluk / olumsuzluk derecesine göre değerlendirir misiniz?”

Sekizinci soruda, seçili sespeyzajının irdelemesine, soru beşte kullanılan liste yardımı ile devam edilmiştir. Dinleyicinin değerlendirmesi, ‘son derece

olumlu’, **‘oldukça olumlu**’, **‘pek olumlu değil**’, **‘hiç olumlu değil**’ ve **‘iştirilmiyor**’ şeklinde hazırlanan 5 basamaklı bir cevap anahtarı yardımı ile sınıflandırılmıştır. Söz konusu değerlendirme, deneğin durup dinlemesi, talep edilen ses ögesini (eğer o an mevcut ise), sespeyzajının içinden çekip çıkarması (sinekdoki - asindeton) ve yorumlamasına bağlı bir süreç gerektirmektedir.

S9. “Yukarıda değerlendirmiş olduğunuz çevresel seslerden hangisi içinde bulunduğunuz bu dış mekanı en iyi tanımlamaktadır / temsil etmektedir? Neden?”

Deneklerin içinde bulunduğu sespeyzajını ‘dinleyerek’ cevaplandığı açık uçlu bir sorudur. Değişik ses öğelerinin, farklı koşullar altında etkileşime girdiği seçili sespeyzajında var olan baskın unsuru ve gerekçesini irdelemeye yönelik hazırlanmıştır. Ek olarak, dokuzuncu soru kapsamında seçilen ses öğelerinin sekizinci sorudaki konuları (başka bir ifade ile olumluluk veya olumsuzluk durumları), değerlendirilen her bir sespeyzajının ne yönde algılandığı konusunda da bir profil oluşturmaktadır. Sorunun ikinci kısmının açık uçlu hazırlanmış olması farklı kişisel yorumlara kapı açmıştır. Bu kapsamda sunulan yorumların istatistikî ifadesi onlarca olasılık içerdiği için verilen cevaplar, katılımcı bireye dayalı **‘psikolojik gerekçeler**’ ve araştırma alanının özelliklerine dayalı **‘fiziksel nedenler**’ ve konumu tartışmaya açık **‘gürültü**’ olmak üzere üç grup altında incelenmiştir.

S10. “Bütünsel olarak yaklaşacak olursak, şu an içinde bulunduğunuz bu mekanda işittiğiniz seslerin tümünün oluşturduğu bu ‘sespeyzajını’ nasıl değerlendirirsiniz?”

Onuncu soru ile beraber, ses öğelerinden sespeyzajlarına doğru uzanan tümevarımsal süreç tamamlanır. Dinleyiciden, o an deneyimlediği dış mekanı **‘gerçekten olumlu**’, **‘oldukça olumlu**’, **‘pek olumlu değil**’, **‘hiç olumlu değil**’ veya **‘değerlendirilecek bir sespeyzajına sahip değil**’ şeklinde yorumlaması istenmiştir. Bu soru, her bir araştırma alanının işitsel yönden ‘bütünde’ nasıl algılandığını belirlemek amacı ile hazırlanmıştır.

S11. “Sizce bu mekanı çevresel sesler açısından daha pozitif bir hale getirebilmek için neler yapılabilir? Başka, daha başka?”

Seçili bir kamusal dış mekanı bileşenlerinden bütününe irdelemiş olan dinleyiciden, söz konusu sespeyzajını daha olumlu duruma getirebilmek amacıyla, 3 adet öneride bulunması istenmiştir. Sunulan öneriler ‘açık uçlu’ yapıda bulunduğundan çeşitlilik *gösterme* olasılığı fazladır.

On birinci soru ile ikinci bölümü tamamlanan anket çalışması, her bir katılımcıya ait standart bazı bilgilerin temini ile son bulur. Söz konusu bu bilgiler, ‘meslek’, ‘eğitim’, ‘cinsiyet’, ‘ikamet durumu’, ‘araştırma alanı’ ve ‘yaşı’ içeren alt kategorilerden oluşmaktadır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Birinci Kordon, Karşıyaka sahil, Kemeraltı, Konak Meydanı ve Kültür Park araştırma alanlarında, toplam 150 denegın katılımı ile gerçekleştirilen anket çalışmasında kullanılan sorular, verilen cevapların matematiksel ifadesi ve değerlendirmesi ‘4.1. Anket Çalışması - Bölüm 1’ ve ‘4.2. Anket Çalışması - Bölüm 2’ başlıkları altında kapsamlı olarak sunulmuştur.

4.1. Anket Çalışması – Bölüm 1

S1. “Çevrenizi algımlarken kullandığınız 5 duyunuzu önem derecesine göre sıralar mısınız ?”

Birinci soruya verilen 150 cevap incelendiğinde, deneklerin % 71,3’ünün, 5 duyunun en önemlisi olarak ‘görebilme’ yetisini seçtiğı saptanmıştır (çizelge 4.1). Bunu takiben % 24,7 pay ile 37 kişi, en önemli duyusal yetinin ‘işitebilme’ olduğunu belirtmişlerdir. Aynı soru, ikinci derecede kullanım yönünden irdelendiğinde, % 62 ile 93 kişinin ‘işitebilme yetisi’ni tercih ettiğı belirlenmiştir (çizelge 4.2). İşitme duyunu kullanım sıralamasının toplam değerlendirmesi ise çizelge 4.3’te verilmiştir.

Bu verilerden elde edilen sonuç, kişinin günlük yaşamını sürdürürken, görme organının yanı sıra işitme yetisini de önemli oranda kullandığı yönündedir. Peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarda sadece görsel algıyı değil, sessel veriyi ve işitme yetisini de sürece dahil eden bir yönleme gerek olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.1. Beş duyunun birinci derecede kullanımının kıyaslanması

BİRİNCİ DERECEDE KULLANIM		
DUYU	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
GÖRME	107	% 71,3
İŞİTME	37	% 24,7
KOKLAMA	3	% 2
DOKUNMA	2	% 1,3
TATMA	1	% 0,7
TOPLAM	150	% 100

Çizelge 4.2. Beş duyunun ikinci derecede kullanımlarının kıyaslanması

İKİNCİ DERECEDE KULLANIM		
DUYU	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
İŞİTME	93	% 62
GÖRME	35	% 23,3
DOKUNMA	12	% 8
TATMA	7	% 4,7
KOKLAMA	3	% 2
TOPLAM	150	% 100

Çizelge 4.3. İşitme duyunun 5 kademeli kullanım değerlendirilmesi

TOPLAM KULLANIMIN DERECELENDİRMESİ		
İŞİTME DUYUSU	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
1. SIRADA KULLANANLAR	37	% 24,7
2. SIRADA KULLANANLAR	93	% 62
3. SIRADA KULLANANLAR	16	% 10,7
4. SIRADA KULLANANLAR	3	% 2
5. SIRADA KULLANANLAR	1	% 0,7
TOPLAM	150	% 100

S2. “Sizce bir mekanın ‘işitsel kalitesi’, kişinin ruh ve beden sağlığı için ne kadar önemlidir?”

Yüzelli deneğin cevapladığı ikinci soru, çizelge 4.4’te incelenebileceği üzere beş kademeli şekilde sunulmuştur. Sonuçlar ise, ‘önemli’, ‘ne önemli - ne önemsiz’ ve ‘önemsiz’ olarak üç ana grupta toplanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen değerlendirme sonucunda toplamda 143 kişinin (% 95,3), bir mekanın işitsel kalitesini ‘önemli’ bulduğu belirlenmiştir. Benzer olarak, ‘nötr’ fikir belirtenlerin 2 kişi (% 1,3) ve işitsel kaliteyi ‘önemli bulmayanlar’ın ise toplamda 5 kişi (% 3,4) ile oldukça düşük bir oranı teşkil ettikleri saptanmıştır.

Üç kategoriye ait sonuçların kıyaslanması doğrultusunda, elde edilen % 95,3’lük ‘önemli’ değerinin son derece yüksek olması, kentsel veya kırsal peyzajların planlanma, tasarım ve yönetim aşamalarında varolan sessel öğeler ve ilgili etkenlerin tesbiti, değerlendirilmesi ve gerekli kararların bu bulgular kapsamında alınmasının gerekliliğini belirtmektedir.

Çizelge 4.4. Mekanların işitsel kalitesinin ‘önem’ değerlendirilmesi

BİR MEKANIN ‘İŞİTSEL KALİTESİ’NİN ÖNEMİ		
DERECELENDİRME	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
ÇOK ÖNEMLİ	95	% 63,3
OLDUKÇA ÖNEMLİ	48	% 32
NÖTR	2	% 1,3
AZ ÖNEMLİ	4	% 2,7
HİÇ ÖNEMLİ DEĞİL	1	% 0,7
TOPLAM	150	% 100

S3. “İzmir kentini düşündüğünüzde aklınıza ilk gelen ses nedir? Bu sesi İzmir’in neresinde duyduğunuzu belirtir misiniz?” (Tek cevap verilebilir.)

Ve takiben sorulan,

S4. “Size göre listedeki seslerden hangileri İzmir kent kimliğinin bir parçasını oluşturmaktadır?” (Birden fazla cevap seçilebilir.)

Üçüncü ve dördüncü sorulara verilen yanıtlar ve değerleri ‘İzmir’in İşitsel Kent Kimliği’ başlığı altında çizelge 4.5’te verilmiştir. Sözkonusu cevaplar farklı aşamalarda elde edilmiş olup, çizelgede de farklı sütunlarda ifade edilmişlerdir. Buna bağlı olarak, soru 3’te, deneğin hafızadan çağırdığı ilk cevap, anketör tarafından ‘kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap’ sütununda ve (eğer varsa) önceden *öngörülmiş* 10 maddelik listenin ilgili satırına işaretlenmiştir. Listede belirtilmemiş bir ses ögesinin önerilmiş olması durumunda ise, aynı sütunda ‘diğer’ satırı altında yeni bir madde açılmıştır. Bu soruda (S3), deneğin 10 maddelik listeyi görmesine izin verilmemiş ve sadece soruya verdiği ilk cevap temel alınmıştır. Ancak, dördüncü soruda dinleyiciye sunulan yardımcı liste, o an unutulmuş sesleri hatırlatmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda verilen cevaplar, liste incelenerek belirlendiği için ‘yardımlı bilinirlik’ sütununa işlenmiştir. Bu yöntemle, deneğin kendi önerilerini de belirlemeye yönelik bir olanak sağlanmış olup, sözkonusu cevaplar ‘kendiliğinden bilinirlik - ikinci cevap’ bölümünde ifade edilmişlerdir. Dolayısıyla, listede önceden belirtilmiş olan bir ses ögesinin,

'kendiliğinden bilinirlik - ikinci cevap' kısmına işlenmesi mümkün değildir. Bu kısma ait değerler çizelgede '0' (sıfır) ile ifade edilmiştir.

İstatistiki olarak 150 denekten 31'i (% 20,7), 'kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap' bölümünde, araştırma kapsamında seçilmiş Konak Meydanı'nda düzenli işitilebilen '**güvercin sesleri**'ni İzmir'in işitsel kent kimliği ile özdeşleştirerek en kalabalık grubu oluşturmuştur. Buna ek olarak, bu ses ögesinin liste aracılığı ile hatırlatılması (yardımlı bilinirlik) sonucu seçim, 2,5 kat artarak 80 kişiye (% 54) ulaşmıştır. Toplam değer (kendiliğinden bilinirlik ve yardımlı bilinirlik) ise, % 74 ile 150'de 111 kişiye çıktığı saptanmıştır. Alanda işitilebilen güvercin sesleri, kuşların kendi istemleri dahilinde çıkardıkları farklı amaçlara yönelik ötüş çeşitlerine ek olarak, havasal ortam ile etkileşime girerek üretilen ve özellikle toplu uçuşlarında daha rahat algılanabilen kanat seslerini de içermektedir. Konak Meydanı'nda konumlanan Saat Kulesi, yer imi (landmark) olma özelliği ile İzmir kentinin görsel kimliğini oluşturan nadir yapısalardan biridir. Ancak, ne yazık ki kuleye ait saat gongunun işitsel ufuğu (acoustic horizon) son derece düşüktür. Bu bağlamda, sözkonusu kentsel peyzajın daimi parçası olarak 'görülen' güvercinlere ait işitsel çıktının, alanın görsel imgesinden ciddi ölçüde etkileniyor bulunması yüksek olasılık dahilindedir. Kamusal işlerin yoğun olarak yürütüldüğü, trafığe kapalı bu kent meydanında 'karakteristik fon sesi' (keynote sound) konumunda ses üreten güvercinler, 'doğal' ve 'sabit hareketli' ses kaynakları olarak sınıflandırılmalıdır.

♪ Ses dosyası 4.1.1. Güvercin sesleri

İzmir kenti işitsel kimliğinin temsili olarak seçilen ikinci ses ögesi, %18,7 pay ile 28 kişinin 'ilk cevap'ta önerdiği, körfez ve çevresinde işitilebilen '**martı sesleri**'nden oluşmaktadır. Bu ses ögesinin deneğe yardımlı olarak önerilmesi sonucu ise tercih oranı 2,4 kat artarak 67 kişiye (% 44,7), dolayısı ile toplamda % 63,3 ile 95 kişiye yükselmiştir. Sözkonusu ses ögesinin kaynağı konumundaki martı kuşu, yapısı gereği çevresi ile sürtünme yollu etkileşime insan işitme eşiğinin altında girmesi nedeniyle algılanabilir sesleri, kendi istemi dahilinde çıkardığı ötüşlerden oluşmaktadır. Bu ses ögesi 'doğal' ile 'serbest hareketli' ses

kaynağı sınıfında ve alanda ‘ön plan ses’ (sound signal) konumunda bulunmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.1.2. Martı sesleri

Seçim listesinde üçüncü sıraya yerleşen ‘**fayton sesleri**’, doğal, yapay ve beşeri seslerin özgün bir birlikteliğinden oluşmaktadır. Sözkonusu bu üç bileşen, atlar - taşıyıcı aksam - insanlar olarak maddeleştirilebilir. Atların kişneme sesleri, toynaklarının arnavut kaldırımı ve asfalt gibi farklı yüzeylerde çıkardığı vuruş sesleri, taşıyıcı aksama asılan çingiraklar ve tekerlerin zemin ile etkileşimi sonucu oluşan sesler, sürücünün hayvanlarla iletişim kurmak için çıkardığı sesler, yolcuların kişisel sesleri ve bazı örneklerde saptanan kayıttan gerçekleşen müzik yayını, faytonların bu farklı öğelerin varlığına bağlı oluşan sessel çeşitliliğini, dolayısı ile faytonun bütünsel olarak algılanan işitsel imgesini oluşturmaktadır. Bu imgenin, % 14,7 lik bir payla 22 kişi için İzmir’in işitsel kimliği ile özdeşleşmiş ilk ses olarak ifade edildiği belirlenmiş, ancak, liste yardımı ile hatırlatıldıktan sonra seçilimin yaklaşık 3,2 kat artarak toplamda 92 kişinin (% 61,4) tercihini oluşturduğu saptanmıştır. Fayton sesleri, kültürel yanı itibariyle, ‘beşeri’ bir ses ögesi olup, Türkiye genelindeki kullanımının sınırlılığı nedeni ile nadir sesler kapsamında ele alınmalıdır. İzmir kentindeki kullanımı ise belirli alanlarda gerçekleştirildiği için fayton, ‘rotalı ses kaynağı’ sınıfında incelenmelidir. Bu ses ögesi, bulunduğu alanlarda ‘ön plan ses’ (sound signal) konumundadır.

♪ Ses dosyası 4.1.3. Fayton sesleri

İzmir kentinin ve özellikle Alsancak semtinin önemli sosyal alanlarından biri durumundaki Gündoğdu Meydanı, günlük yaya ve araç akışının kesişim noktasında konumlanmasının yanı sıra, halka açık konser ve gösterilerin düzenlendiği, politik mitinglerin sahnelendiği bir açık mekan olma özelliği ile dikkat çeker. Farklı kullanımların bir araya gelerek çeşitli ses öğelerini oluşturduğu bu meydan, mevsimsel olarak yoğunluğu değişen ancak, varlığını her zaman sürdüren kırlangıç kuşlarının uçuş ve ötüş rotası içerisinde bulunan geniş bir alana sahiptir. Bağımsız sürüler halinde uçan bu kuşların özellikle akşam saatlerinde çıkardıkları tiz seslerin, Gündoğdu Meydanı ve çevre sokaklarda

kentin işitsel örgüsünü oluşturan pek çok ses ögesinin varlığına karşın insanlar için işitilebilir bir eşige sahip olduğu *gözlemlenmiştir*. Bu özelliği nedeniyle listeye yerleştirilen ‘**kırlangıç sesleri**’ni, İzmir kentini temsil eden işitsel imge olarak kendiliğinden belirten denek sadece sayısı 3’tür (% 2). Ancak, sesin liste yardımı ile hatırlatılması sonucu sözkonusu bu rakam 20,4 kat artarak toplamda 64 kişiye (% 42,7) ulaşmıştır. Bu ciddi artışın nedeni olarak, kırlangıçların küçük ve yüksekte uçan kuşlar olmaları sonucu kişinin günlük hayatında görsel bir girdi yaratmamaları olabilir. Yine de, alan kullanıcısı tarafından kulak aracılığıyla (biliçli veya bilinç dışı) algılanan peyzajın bir bileşeni durumundaki bu ses ögesi, İzmir’in işitsel kent kimliği ile özdeşleştirilerek listede dördüncü sıraya yerleşmiştir. Kırlangıç kuşu, ‘serbest hareketli’ bir ses kaynağıdır. Bu doğal ses ögesinin ilgili sespeyzajında, karakteristik fon sesi (keynote sound) konumunda olduğu iddia edilebilir.

♪ Ses dosyası 4.1.4. Kırlangıç sesleri

İlgili istatistiki değerlendirme sonucunda beşinci sırada seçildiği tespit edilen ses ögesi, İzmir’in ve belki de Türkiye’nin en eşsiz işitsel çıktılarında olan, ‘**dibek kahvesi öğütülme sesi**’dir. Yürütülen anket çalışmasında deneklerin % 1,3’ü (2 kişi) tarafından ‘kendiliğinden bilinirlik - ilk cevap’ aşamasında seçilen bu ses ögesi, (dinleyiciye) İzmir’in işitsel kent kimliğini temsil eden sesler listesinde önerildikten sonra, 28 katlık bir artış göstererek toplamda 58 kişinin (% 38,7) seçimini oluşturmuştur. Dibek Kahvesi öğütülme sesi, kahve taneciklerinin iri bir tokmakla dövülmesi sonucu üretilir. Günümüzdeki yöntemi ile bu dövme işlemi bir makina yardımı ile gerçekleştirilmektedir. Daha önceleri ise insanlar tarafından havanlarda elle dövülerek gerçekleştirilen bu kahve hazırlama yönteminin tarihsel süreçte geçirdiği değişiklik, beşeri bir ses ögesinin yapay bir ses ögesine dönüşmesine iyi bir örnek oluşturmaktadır. El havanları yerine makinaların ilk kullanılmaya başlandığı geleneksel yöntemden endüstriyele geçiş döneminde, Kemeraltı’nın sespeyzajında gerçekleşen değişikliğin halk üzerinde bıraktığı etki ile ilgili bir kaynağa rastlanmamaktadır. Bu kapsamda, söz konusu bu değişimin mekan kullanıcıları tarafından bir ‘ses ürküsü’ (sound phobia) olarak algılandığı konusunda bir varıma ulaşılamazken; dibek kahvesinin elle öğütülme sesinin günümüz İzmir’inin sespeyzajından silinmiş olması nedeni ile ‘yitik

sesler' (disappearing sounds) sınıfında incelenmesi ve 'işitsel nostalji' (sound romance) şeklinde değerlendirilmesi olasıdır. Kemeraltı'nda, özellikle Hisarönü mevkiindeki üç noktada kullanımı devam eden bu dövme işleminin var olma nedenini oluşturan kahve çekirdeği, kokusal özelliği (olfaction) nedeniyle de mekanın duyuşal çeşitliliğini olumlu yönde etkilemektedir. Alanda bulunan kahve öğütme makinaları, üretimin gerçekleştirildiği iş yerlerinin ön cephelerinde konumlandırılmış olmalarına rağmen, söz konusu mekanların görsel çeşitliliğinin yarattığı dikkat dağınıklığı ve makinenin *göreceli* sıradanlığı nedeni ile insanlar üzerinde görsel bir etki yaratmaktan uzak kalabilmektedir. Dolayısı ile cismin (sounding body) sessel imgesinin görselliğinden önce algılanıyor olması yüksek olasılıktadır. Bu ses ögesi, 'beşeri ve sabit kaynaklı' olarak sınıflandırılmalıdır. Nesnenin 'sabit'liği ile ses ögesinin eşsizliği onu bir ses imi (soundmark) kılmakta ve bu özelliği aracılığıyla Kemeraltı'nın birbirine benzer sokaklarında kullanıcıya konumunu belirlemede yardımcı olmaktadır.

🎵 Ses dosyası 4.1.5. Dibek kahvesi öğütülme sesleri

Sıralamada altıncı sıraya yerleşen ses ögesi ve mekanı, toplamda % 33,3 ile 50 deneğin seçtiği Kültürpark, '**lunapark oyuncaklarının sesleri**'dir. Kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap kategorisinde sadece 1 dinletici tarafından önerilen, ancak yardımcı olarak hatırlatıldığında 49 kişinin daha onay verdiği bu ses ögesi, sadece işitsel değil, görsel ve eylemsel bağlamda da mekan kullanıcıları ile yoğun etkileşime giren kaynaklardan (sounding body) üretilmektedir. Araştırma kapsamında seçilmiş Kültürpark içinde konumlanan lunaparkda işitilebilen sesler, yan yana yerleştirilmiş çok sayıda makinadan çıkan motor ve sürtünme sesleri ile beraber değişik kaynaklardan yayınlanan farklı müzikler (moozak) ve insan çığlıkları formunda alanın sespeyzajını oluşturmaktadır. Merkez öge olarak lunapark oyuncakları, 'sabit kaynaklı' ve 'yapay' seslere örnek oluştururlar. Alanda, 'ön plan ses' (sound signal) konumunda olup, var olan benzer ses öğelerinin yoğun çakışması bu örneği ses imi (soundmark) durumunda bulunmaktan alıkoymaktadır.

🎵 Ses dosyası 4.1.6. Lunapark oyuncakları sesleri

'**Tren sesleri**', İzmir'de kurulan Türkiye'nin ilk demiryolu ile beraber, ondokuzuncu yüzyıldan itibaren sespeyzajlarına girmiştir. Bornova örneğinde *gözlemlenebileceği* gibi İzmir'in bazı semtlerinin süregelen sespeyzajlarında ya rayların sökülmesi sonucu tamamı ile tükenmiş (Ege Üniversitesi Kampüsü ayağı) ya da yerini benzer ancak farklı bir ses ögesine (metro sesleri) bırakmıştır. Günümüzde Alsancak ve Basmane garlarında işitilebilen tren sesleri İzmir kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Teknolojik ve yapısal değişimler sonucu peyzajdaki konumu tehlike altına giren tren sesleri 'yitik sesler' (disappearing sounds) ve buna bağlı olarak 'işitsel nostalji' (sound romance) sınıfında incelenmelidir. Yürütülen anket çalışmasında 'ilk cevap' aşamasında % 1,3'lük (2 kişi), toplamda ise % 25,3'lük (38 kişi) tercihi temsil eden tren sesleri, işitilebilecek 3 farklı kaynaktan üretilmektedir. Bunlardan birincisi, enerji kaybı nedeni ile lokomotifin motorundan çıkan ses; ikincisi, hareket halindeki vagonların raylara sürtünmesi sonucu oluşan sestir. Üçüncüsü ise, ilk iki kaynaktan tamamen farklı bir varoluş nedeni ile, ses çıkarması amacıyla tasarlanmış tren düdüğüdür. Ancak her durumda kentsel ve kırsal sespeyzajlarının ögesi durumunda bulunabilen tren sesleri, 'rotalı' ve 'yapay' ses kaynaklarına iyi bir örnek oluştururlar. Örneklendiği istasyonlarda 'ön plan ses' (sound signal) ve hatlar boyunca 'karakteristik fon sesi' (keynote sound) konumunda bulunabilirler.

♪ Ses dosyası 4.1.7. Tren sesleri

İzmir sespeyzajlarındaki geçmişi sadece 2000 yılı sonrasına dayanan '**Metro sistemine bağlı sesler**' Bornova ile Üçyol arasında 11,6 kilometrelik bir güzergah boyunca işitilebilir. Bu güzergahın Basmane'ye kadar olan kısmı yerüstü sespeyzajlarını, Basmane'den Üçyol'a kadar olan bölümü ise yeraltı sespeyzajlarının bir parçasını oluşturmaktadır. Yapılan anket çalışmasında ilk cevapta 2 kişinin (% 1,3) tercihini oluşturan metro sesleri, yardımcı bilinirlik kategorisinde 33 kişi artarak toplamda 35'e (% 23,3) yükselmiştir. Bornova – Basmane arasındaki tren yolunun hafif raylı sisteme uyarlanması sonucu oluşturulan İzmir Metro'suna ait sesler, tren seslerinin 3 bileşenini benzer özelliklerle taşımaktadır. Vagonların raylara sürtünme sesi *görelî* olarak benzerdir. Ancak, lokomotifin yerini alan elektrikli motor ve düdüğün yerini alan korna tanıdık bir farklılık yaratmaktadır. Metro hattı ile özdeşleştirilen bir diğer

ses ögesi, sistematik olarak gerçekleştirilen ve kendini tekrarlayan bir dizi uyarıcı ve bilgilendirici ‘anons’lardan oluşmaktadır. Söz konusu bu anonslar, nadir durumlarda canlı gerçekleştirilmekte olup genellikle kayıt ve hoparlör yardımı ile, istasyonlarda yayınlanan arka plan müziği (moozak) keserek sunulmaktadır. Metro sesleri, ‘yapay’ ve ‘rotalı’ seslere örnek oluşturur. Tren seslerine benzer şekilde, istasyonlarda ‘ön plan ses’ (sound signal) ve hatlar boyunca ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) konumunda bulunabilirler.

🎵 Ses dosyası 4.1.8. Metro sesleri

Anket çalışması kapsamında, İzmir’in işitsel kent kimliğinin saptanması için oluşturulan öneriler arasında sunulmayan ancak, deneklerin ‘diğer sesler’ başlığı altında belirtme gereğini hissettiği bir ses ögesi, İzmir Körfezi’ndeki ‘**vapur sesleri**’dir. Bu öge, ‘kendiliğinden bilinirlik - ilk cevap’ kategorisinde % 9,3 ile 14 kişinin ve buna ek olarak ‘kendiliğinden bilinirlik - ikinci cevap’ alanında ise % 12 ile 18 kişinin seçimini oluşturarak toplamda % 21,4 ile 32 deneğin tercihini temsil etmiştir. Belirtildiği üzere, öneri listesinde yer almaması nedeni ile ‘yardımlı bilinirlik’ değeri çizelgede sıfır olarak ifade edilmiştir. İzmir Körfezi ve kıyısında nadiren yakalanabilen düdük sesi dışında vapur seslerinin ‘kendiliğinden bilinirlik’ oranının bu kadar yüksek çıkması, İzmir ile özdeşleştirilen deniz kültürünün görsel imgeleminden ciddi ölçüde etkilendiği fikrini vermektedir. Diğer deniz araçlarının motorlarından çıkan sesler, su ve rüzgar ile etkileşim sonucu oluşan sesler ve gemi düdükları, İzmir kıyı sespeyzajlarının önemli öğelerini teşkil etmektedir. İzmir Körfezi’nin belirli iskeleleri arasında bir zaman çizelgesine bağlı olarak ve tekrarlı işleyen vapurlar, ‘yapay’ ve ‘rotalı’ seslere örnek oluşturmaktadır. Örneklendiği iskelelerde ‘ön plan ses’ (sound signal) ve denizdeki güzergahı sırasında kıyıdaakilere göre ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) konumunda bulunabilirler.

🎵 Ses dosyası 4.1.9. Vapur sesleri

Listeye onuncu sıradan giren, vapur sesleri örneğine benzer şekilde anket katılımcılarının kendiliğinden önerdiği, her yerde işitilebilen ‘**araç trafiği sesleri**’dir. Söz konusu bu öge, 14 kişinin (% 9,3) ‘diğer sesler’ kategorisinde ilk

tercihini ve 8 kişinin (% 5,3) aynı kategoride ikinci tercihini oluşturarak toplamda 22 denek tarafından (% 14,7) İzmir kent kimliği ile özdeşleşen sesler arasında seçilmiştir. Kenti yoğun bir ağ biçiminde kaplayan trafiğe açık bütün yollarda rastlanan taşıt sesleri ‘yapay’ ve ‘serbest hareketli’ kaynağa nadir bir örnek oluşturmaktadır. Örneklendiği alanlardaki konumu, ‘ön plan ses’ (sound signal) ile ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) arasında değişebilmektedir.

♪ Ses dosyası 4.1.10. Araç trafiği sesleri

Askeri unsurların kamu yaşamına bir yansıması şeklinde değerlendirilebilecek ‘jet uçağı sesleri’, İzmir’in coğrafik konumuna bağlı olarak kurulmuş çeşitli askeri uçuş üslerinin varlığından kaynaklanmaktadır. İzmir ilinin kuzey ve güneybatısında konumlandırılmış üslerden kalkan ve Türkiye’nin çeşitli bölgelerine doğru uçuşa geçen uçaklar, İzmir kentinin üzerinden geçmek durumundadır. Bu duruma ek olarak, yine benzer üslerden bir program dahilinde tatbikat amacı ile kalkan jet uçakları da İzmir sespeyzajlarının sürekli öğelerinden birini oluşturur. Aynı ses ögesine, İzmir’in ülke içindeki sosyal konumuna bağlı olarak 30 Ağustos ve 29 Ekim gibi ulusal öneme sahip resmi günlerde yapılan gösteriler sırasında da (helikopterlerle beraber) rastlamak mümkündür. Diğer örneklerden farklı olarak ‘ses’ten hızlı hareket edebilen bir kaynaktan çok yüksek şiddetlerde yayılarak kent bütününe bir şemsiye gibi örten bu ses ögesi, kendiliğinden bilinirlik - ilk cevap alanında 2 kişinin (% 1,3) tercihini oluşturmuş olup, yardımcı bilinirlik ile beraber toplamda 19 denek (% 12,7) tarafından İzmir’in kent kimliği ile özdeşleştirilmiştir. Jet sesleri, ‘yapay’ ve teoride ‘rotalı’ ses kaynağı durumunda bulunmasına rağmen söz konusu rotanın ortaya çıkma sıklığı genel algının dışına düştüğü için ‘serbest hareketli’ olarak değerlendirilmelidir. Örneklendiği durumlarda, alçaktan uçmaları halinde ‘ön plan ses’ (sound signal) ve yüksek irtifalarda bulunmaları sırasında ise ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) konumunda algılanabilirler.

♪ Ses dosyası 4.1.11. Jet uçağı sesleri

İzmir’in işitsel kimliği ile özdeşleşen öneriler arasında İzmir Körfezi ve kıyısında işitilebilen ve 9 deneğin (% 6) ‘kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap’

kategorisinde seçtiği ‘**deniz sesleri**’ bulunmaktadır. Bu işitsel örneğe ‘kendiliğinden bilinirlik – ikinci cevap’ alanında katılım bulunmazken listede, ‘yardımlı bilirlik’ sınıfında önerilmemiş olması da *göz önüne* alındığında toplam değerinin yine 9 kişi (% 6) ile sınırlı kaldığı saptanmıştır. ‘Deniz sesleri’, anlamı tartışılabilir bir öneriyi ifade etmektedir. Nitekim ‘deniz’in, bir kuşun veya bir düdüğün üretebileceği gibi kendine ait bir ‘ses’i yoktur. Sadece, geniş bir su kütlelerine temas eden kaya ve deniz taşıtı benzeri çeşitli sert cisimlerin, hava hareketleri ile de ivmelendirilebilen etkileşimi sonucu oluşan sesler vardır. Söz konusu bu etkileşim, kinetik enerji kaynaklı sürtünme, çarpma, dökülme, akma ve benzeri tepkilerden oluşmaktadır. Bu kapsamda, ‘deniz sesleri’ başlığı altında spesifik bir ses ögesinden, onun konumundan ve doğal / yapay, sabit / rotalı ve benzeri tipolojik sınıflandırmalardan söz etmek olanaklı değildir. Ancak, kıyı peyzajlarını düzenli deneyimleyen toplumlar için ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) konumunda buldukları iddia edilebilir.

🎵 Ses dosyası 4.1.12. Deniz sesleri

İzmir kent kimliği ile özdeşleşen sesler başlığı altında anket katılımcılarına önerilmiş son ses ögesini, büyük sıklıkla Ege Üniversitesi Kampüsü’nde işitilebilen ‘**papağan sesleri**’ oluşturmaktadır. İzmir’in Bornova dışındaki semtleri için bile yabancı bir tür sayılabilecek bu papağanların Türkiye’de doğal yayılımı bulunmamaktadır. Bu bağlamda, bu ses ögesinin Türkiye için İzmir’e endemik olduğu iddia edilebilir. Kentteki geçmişinin kökeni bilinmemekte olan bu kuş türünün (*Psittacula krameri*) ürettiği seslere en sık Ege Üniversitesi Kampüsü’nde, özellikle bugün Bilgisayar Mühendisliği Bölümü’nün bulunduğu bahçede rastlanmaktadır. Ayrıca, papağanlar, köken olarak Levantenlere ait evlerin bahçelerinde de sıkça *izlemlenebilmektedirler*. Göçmen olmaması nedeniyle bu tür, kampüs sespeyzajlarının yıllık döngüsünün daimi bir ögesini oluşturmaktadır. Sesi tanımlayamamış kulaklar bu ögeyi herhangi bir kuş ötüşü şeklinde yorumlayabilmektedir. Papağanlar, yeşil renkleri nedeni ile bitki örtüsü içinde görsel olarak kolaylıkla algılanamamaktadırlar. Öte yandan, uçuşları sırasında gökyüzünün fon oluşturduğu ince uzun formları ile dikkat çekici duruma geçebilmektedirler. Uçuş sırasında üretilen kanat sesleri ise - güvercinlerden farklı olarak - insan kulağı tarafından işitilememektedir. Yeşil papağanların işitsel çıktısı

İzmir kenti için nadir bir ses ögesini temsil etmektedir. Yürütülen anket çalışmasında, deneklerin hiçbiri bu ses ögesini ‘kendiliğinden bilinirlik’ alanında önermemiş ancak, ‘yardımlı bilinirlik’te toplam 8 kişi (% 5,3) tarafından İzmir kent kimliği ile özdeşleşen sesler kapsamına alınmıştır. Söz konusu bu ögeye ait dağılımın lokal olduğu (E.Ü. Kampüsü civarı), bu lokalitenin belirli bir kullanıcı kitlesine sahip bulunduğu (genellikle öğrenci) ve sesin ‘işitsel ufuğu’nun (acoustic horizon) kısa mesafelere düştüğü değerlendirilmeye alınırsa, % 5,3’lük bu oranın olası olduğu sonucuna varılabilir. Papağan ötüşü ‘doğal’ ve ‘serbest hareketli’ bir ses kaynağından bir istem doğrultusunda üretilmektedir. Örneklendiği alanlarda sesi tanıyan birey için ‘ön plan ses’ (sound signal), tanımayan için ise ‘karakteristik fon sesi’ (keynote sound) konumunda bulunabilirler.

♪ Ses dosyası 4.1.13. Papağan sesleri

Anket çalışması kapsamında 3 denek (% 2) tarafından ‘kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap’ alanında, 4 denek (% 2,7) tarafından ise ‘yardımlı bilinirlik – ikinci cevap’ta önerilmiş bir diğer ses ögesi, her yerde işitilebilen ‘**korna sesleri**’dir. Toplamda ise 7 kişi (% 4,7), taşıtlardan çıkan korna seslerini İzmir’in işitsel kimliği ile özdeşleştirdiklerini belirtmiştir. İlgili listenin onuncu sırasında bulunan araç trafiği sesleri ile paralel alanlarda ve ‘yapay’ ve ‘serbest hareketli’ olarak aynı sınıflandırmaya tabi tutulabilecek bu iki ses ögesi arasındaki en köklü fark, araç trafiği seslerinin motorun enerji israfının bir sonucu olarak ‘istenmedik’, kornanın ise işitsel olarak dikkat çekmesi amacıyla tasarlanmış bir araç olarak ‘istendik’ bir yapıya sahip olmasıdır. Örneklendiği alanlarda ‘ön plan ses’ (sound signal) konumunda algılanmaları yüksek olasılıktadır.

♪ Ses dosyası 4.1.14. Korna sesleri

Araştırma kapsamında 3 deneğin (% 2) ‘kendiliğinden bilinirlik – ilk cevap’ta, 2 deneğin (% 1,3) ise ‘yardımlı bilinirlik – ikinci cevap’ alanında önermesiyle toplamda 5 kişinin (% 3,3) tercihi oluşturarak İzmir kimliği ile özdeşleştirilen bir diğer ses ögesi, her yerde işitilebildiği ifade edilen ‘**ezan sesleri**’ olmuştur. Yüzyıllardır baskın nüfusun Müslüman olduğu ülkelerde, günde 5 kere müezzinler tarafından canlı okunan ezan, günümüzde gelenekselden farklı

olarak, bir megafon yardımıyla ya da daha önce gerçekleştirilmiş bir kayıt ve hoparlör aracılığıyla halka iletilmektedir. Bu bağlamda, önceleri, bu ses ögesinin işitsel ufuğu (acoustic horizon) müezzin sesinin kişisel gücü ile orantılı bir mesafeye düşerken, günümüzde ses yayın sisteminin kapasitesi ve ayarları ile ilgili olarak çok daha uzak noktalara ulaşabilmektedir. Cami minarelerinden yayılan ezan sesinin işitsel ufuğu, cami sayısının sıklığına, birbirilerine olan uzaklığına ve yayın sistemin ayarlarına bağlı olarak çakışabilmekte / örtüşebilmekte ve işitsel yönden sorunlu cepler oluşturabilmektedir. Ezanın okunduğu her bir cami minaresi, sabit bir kaynaktan, algılanabilir bir program dahilinde, sessel bir veri (ezan) sunduğu için teorik olarak birer ‘ses imi’ (soundmark) işlevinde sınıflandırılmalıdır. Ancak, bir ses iminin en önemli etkisi, alan kullanıcıya zamansal ve mekansal bağlamda dayanak oluşturmasıdır. Bu kapsamda, kişiye zamansal veri sağlayabilen ezan, kentsel ortamda kısa mesafeler içinde inşa edilen camilerin sıklığı nedeni ile mekansal dayanak oluşturma özelliğini yitirmiştir. Ezan sesi, ‘sabit’ bir kaynaktan çıkan ‘beşeri’ bir ses olup, kayıttan yayının kullanıma girmesi ile ‘yapay’a doğru bir sapma göstermiştir. İşitebildiği alanlarda ‘ses imi’ (soundmark) veya ‘ön plan ses’ (sound signal) durumunda bulunmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.1.15. Ezan sesleri

İzmir’in işitsel kent kimliğini temsil etmek üzere, denekler tarafından önerilmiş ancak, yüzdesel olarak düşük değerlerde kalmış ‘diğer’ ses öğeleri, mekanları ve kaynaklarının genel sınıflandırması ise şu şekilde sıralanabilir: Kültürpark ve Karşıyaka’da işitilebilen ‘**müzik**’ (yapay – sabit) ile her yerde karşılaşılabilen ‘**seyyar satıcı sesleri**’ (beşeri – serbest hareketli), % 2 (3’er kişi); Kültürpark ve sahil kesiminde ‘**sessizliğin sesi**’ (genel), Konak’ta ‘**eylem sesleri**’ (beşeri – serbest hareketli), her yerde ‘**inşaat sesleri**’ (yapay – sabit) ve ‘**gürültü**’ (genel), % 1,3 (2’şer kişi); ‘**Kemeraltı’nın sesleri**’ (genel), Kordon’daki ‘**falcı sesleri**’ (beşeri – serbest hareketli), okul bahçelerindeki ‘**hayvan sesleri**’ (doğal – sabit hareketli), her yerde işitilebilen ‘**karga sesleri**’ (doğal – serbest hareketli), ‘**kuş sesleri**’ (doğal – serbest hareketli), ‘**ayak sesleri**’ (beşeri – serbest hareketli), ‘**gülme sesleri**’ (beşeri – serbest hareketli), ‘**alarm sesleri**’ (yapay – sabit) ve ‘**ambulans sireni**’ (yapay – serbest hareketli), % 0,7 (1’er kişi).

Çizelge 4. 5. İzmir'in işitsel kent kimliğini temsil eden ses öğeleri, konumları ve seçim değerleri

İZMİR'İN İŞİTSEL KENT KİMLİĞİNİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ				
SES ÖĞELERİ VE KONUMLARI	KENDİLİĞİNDEN BİLİNİRLİK		YARDIMLI BİLİNİRLİK	TOPLAM BİLİNİRLİK
	İLK CEVAP SAYISI VE YÜZDESİ	2. CEVAP SAYISI VE YÜZDESİ	CEVAP SAYISI VE YÜZDESİ	CEVAP SAYISI VE YÜZDESİ
1. GÜVERCİN SESLERİ, KONAK MEYDANI	31 (% 20,7)	0	80 (% 54)	111 (% 74)
2. MARTI SESLERİ, İZMİR KÖRFEZİ	28 (% 18,7)	0	67 (% 44,7)	95 (% 63,3)
3. FAYTON SESLERİ, BİRİNCİ KORDON	22 (% 14,7)	0	70 (% 46,7)	92 (% 61,4)
4. KIRLANGIÇ SESLERİ, GÜNDOĞDU MEYDANI	3 (% 2)	0	61 (% 40,7)	64 (% 42,7)
5. DİBEK KAHVESİ ÖĞÜTME SESLERİ, KEMERALTI	2 (% 1,3)	0	56 (% 37,3)	58 (% 38,7)
6. LUNAPARK OYUNCAK SESLERİ, KÜLTÜRPAK	1 (% 0,7)	0	49 (% 32,7)	50 (% 33,3)
7. TREN SESLERİ, ALSANCAK - BASMANE GARLARI	2 (% 1,3)	0	36 (% 24)	38 (% 25,3)
8. METRO SESLERİ, BORNOVA - ÜÇYOL	2 (% 1,3)	0	33 (% 22)	35 (% 23,3)
DİĞER: VAPUR SESLERİ, İZMİR KÖRFEZİ	14 (% 9,3)	18 (% 12)	0	32 (% 21,4)
DİĞER: ARAÇ TRAFİĞİ SESİ, HER YER	14 (% 9,3)	8 (% 5,3)	0	22 (% 14,7)
9. JET UÇAĞI SESLERİ, İZMİR KÖRFEZİ	2 (% 1,3)	0	17 (% 11,3)	19 (% 12,7)
DİĞER: DENİZ SESLERİ, İZMİR KÖRFEZİ	9 (% 6)	0	0	9 (% 6)
10. PAPAĞAN SESLERİ, EGE ÜNİVERSİTESİ	0	0	8 (% 5,3)	8 (% 5,3)

DİĞER: KORNA SESLERİ, HER YER	3 (% 2)	4 (% 2,7)	0	7 (% 4,7)
DİĞER: EZAN, HER YER	3 (% 2)	2 (% 1,3)	0	5 (% 3,3)
DİĞER: MÜZİK, KÜLTÜRPARK VE KARŞIYAKA	2 (% 1,3)	1 (% 0,7)	0	3 (% 2)
DİĞER: SEYYAR SATICI SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	2 (% 1,3)	0	3 (% 2)
DİĞER: SESSİZLİK, KÜLTÜRPARK VE SAHİL	2 (% 1,3)	0	0	2 (% 1,3)
DİĞER: İNŞAAT SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	1 (% 0,7)	0	2 (% 1,3)
DİĞER: EYLEM SESLERİ, KONAK	1 (% 0,7)	1 (% 0,7)	0	2 (% 1,3)
DİĞER: GÜRÜLTÜ, HER YER	1 (% 0,7)	1 (% 0,7)	0	2 (% 1,3)
DİĞER: KEMERALTI'NIN SESLERİ, KONAK	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: KUŞ SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: HAYVAN SESLERİ, OKUL BAHÇESİ	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: AYAK SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: AMBULANS SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: GÜLME SESLERİ, HER YER	1 (% 0,7)	0	0	1 (% 0,7)
DİĞER: ALARM SESLERİ, HER YER	0	1 (% 0,7)	0	1 (% 0,7)
DİĞER: KARGA SESLERİ HER YER	0	1 (% 0,7)	0	1 (% 0,7)
DİĞER: FALCI SESLERİ BİRİNCİ KORDON	0	1 (% 0,7)	0	1 (% 0,7)
TOPLAM	150	100	-	-

S5. “Günlük hayatınızda sizi etkileyen çevresel sesler nelerdir? İşaretleyiniz. Ayrıca, size okuyacağım çevresel seslerin sizi etkileyip etkilemediğini söyley misiniz?”

Beşinci soruya verilen cevaplar, araştırmanın yürütüldüğü mekanlardan bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Deneklerin isterlerse birden çok sayıda verebilecekleri cevaplar, anketin uygulandığı an itibariyle işitme yetisini kullanarak değil, hafızadan çağırılarak elde edilmiştir. Soru kökünde kullanılmış olan ‘etkileyen’ kelimesi nötr bir anlam taşıdığı için kavramın yorumu deneğe bırakılmıştır. Dolayısı ile bu aşamada kişi, günlük hayatını etkileyen sesleri ‘olumlu’ veya ‘olumsuz’ şeklinde değerlendirme özgürlüğüne sahiptir. İzmir’in kent yapısı düşünülerek hazırlanmış olan bir ses ögesi listesi, deneğe yardımcı olarak sunulmuş etkilenen seslerin işaretlenmesi sonucu çizelge 4.6.’daki sonuçlar, kişi sayısı ve yüzdesi bağlamında saptanmıştır. Ancak, bu çizelgedeki sonuçlar tek başına ele alınmamalı, altıncı ve yedinci sorulara verilen cevaplar ile birlikte değerlendirilmelidir. Ne de olsa, altıncı soruda denekten, günlük hayatını etkileyen ‘olumsuz’ sesler; yedinci soruda ise günlük hayatını etkileyen ‘olumlu’ sesler talep edilmiştir. Bu kapsamda, beşinci soruya verilen cevapların bu iki sınıflandırmaya dağılımı önemlidir. Örneğin, beşinci soruya verilen cevaplar irdelendiğinde ankete katılan 150 kişiden 136’sının (% 90,7) ‘kuş seslerini’ hayatlarını etkileyen sesler arasında seçmesi ve yedinci soruda aynı ses ögesinin 122 kişi tarafından ‘olumlu’ sesler sınıfında değerlendirilerek en fazla onayı alması nedeniyle, deneklerin ‘çevresel ses’ kavramını ilk önce ‘olumlu’ algılanan bir öge ile ilişkilendirdikleri sonucuna varılabilir. Buna ek olarak, İzmir sespeyzajlarındaki baskın ögenin kuş sesi olarak algılandığı, dolayısı ile yaşanan kentsel çevrelerin doğal elemanlara sahip oldukları ve ekolojik yönden tamamen bozulmaya uğramadıkları yargısına ulaşılabilir.

Aynı yöntemle, beşinci soruya verilmiş olan diğer cevapların, altıncı ve yedinci soruların cevapları ile karşılaştırılması sonucu, 129 kişinin onayı (% 86) ile ikinci sıraya yerleşen ‘araç trafiği sesleri’nin aynı zamanda 100 kişi tarafından ‘olumsuz’ bulunan sesler arasında algılandığı saptanmıştır. Benzer şekilde, üçüncü sırada bulunan ‘araç korna sesleri’nin olumsuz sesler listesinde de üçüncü

sırada; dördüncü sırada gelen ‘yağış sesleri’nin olumlular listesinde ikinci sırada; beşinci gelen ‘sokak satıcısı sesleri’nin olumsuz sesler listesinde ikinci sırada; altıncı sırada gelen ‘rüzgar sesleri’nin olumlu sesler arasında yine altıncı sırada; yedinci sırada gelen inşaat seslerinin olumsuz sesler sıralamasında dördüncü sırada; sekizinci sıradaki ‘çocuk sesleri’nin olumlu sesler arasında üçüncü sırada; dokuzuncu sırada bulunan ‘ezan sesleri’nin olumlular listesinde yine dokuzuncu sırada; onuncu sırada gelen ‘sokak müzisyenleri’ sesleri’nin de olumlu sesler listesinde dördüncü sırada geldiği tespit edilmiştir.

‘Olumlu’ veya ‘olumsuz’ bir tercih nedeni teşkil eden bu ilk on ses ögesine ek olarak, listede bulunan diğer 36 ses ögesinin karşılaştırılmaları çizelge 4.7 ve 4.8 yardımıyla yapılabilir. Söz konusu bu kıyaslamada, özellikle ilk on ses ögesinin değerlendirilmesinin başlıca nedeni, yürütülen anket çalışması sırasında katılımcılara yöneltilen ‘olumlu – olumsuz sesler’ sorusuna her bir kategori için en az beş cevabın talep edilmiş olmasıdır.

‘Günlük hayatı etkileyen sesler’ listesinde öne çıkan ilk on ses ögesi için belirtilen olumlu ve olumsuz fikirlerin dağılımı, birbirine oldukça yakın ve kendi içinde tutarlıdır. Toplamda ise, olumlu sesler arasından 6, olumsuz sesler arasından 4 örnek tercih sebebi oluşturmuştur. Buna bağlı olarak, ‘etkileyen sesler’ listesinde en çok seçilen ses ögesinin ‘olumlu’lar grubunda da aynı konumda olduğu hatırlanarak, deneklerin ‘ses’ kavramını ‘gürültü’ ile özdeşleştirmedikleri sonucuna varılabilir. Bu durum, günümüzdeki kapsamıyla sesi sadece şiddetine bağlı bir unsur olarak ele alan işitsellik ile ilgili yönetmeliklerin yetersizliğini vurgulamaktadır.

Çizelge 4.6. Kişinin günlük hayatını etkileyen seslerin listesi ve seçim değerleri

BİREYİN GÜNLÜK HAYATINI ETKİLEYEN ÇEVRESEL SESLER		
SES ÖGELERİ VE NUMARALARI	CEVAP SAYISI	YÜZDESİ
1. KUŞ SESLERİ (07)	136	% 90,7
2. ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ (18)	129	% 86
3. ARAÇ KORNA SESLERİ (33)	126	% 84
4. YAĞIŞ SESLERİ (14)	123	% 82
5. SOKAK SATICISI SESLERİ (04)	117	% 78
6. RÜZGAR SESLERİ (13)	108	% 72
7. İNŞAAT SESLERİ (16)	107	% 71,3
8. ÇOCUK SESLERİ (03)	105	% 70
9. EZAN (41)	102	% 68
10. SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ (01)	101	% 67,3
10. MOTOSİKLET SESLERİ (23)	101	% 67,3
11. İNSAN SESLERİ (02)	98	% 65,3
11. SU SESLERİ (15)	98	% 65,3
12. VAPUR SESLERİ (22)	97	% 64,7
13. MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ (35)	96	% 64
14. KÖPEK SESLERİ (06)	95	% 63,3
15. ÇEVREDEN GELEN MÜZİK SESLERİ (37)	90	% 60
16. CEP TELEFONU SESLERİ (34)	88	% 58,7
17. SİREN SESLERİ (32)	82	% 54,7
18. (RÜZGARDAKİ) YAPRAK SESLERİ (12)	81	% 54
19. TRAFİK POLİSİ DÜDÜK SESLERİ (29)	77	% 51,3
20. EV / İŞYERİ ALARM SESLERİ (30)	71	% 47,3
21. KEDİ SESLERİ (08)	69	% 46
22. SESSİZLİĞİN SESİ (46)	68	% 45,3
23. METRO SESLERİ (21)	63	% 42
24. İŞYERİ SESLERİ (17)	62	% 41,3
24. OKUL ZİL SESLERİ (31)	62	% 41,3
25. TREN SESLERİ (20)	61	% 40,7
26. TAŞIT KİLİT İŞLETİM SESLERİ (27)	60	% 40
27. TAVLA OYUNU SESLERİ (45)	58	% 38,7
28. FAYTON SESLERİ (26)	57	% 38
29. TÖREN SESLERİ (36)	56	% 37,3
30. NARGİLE SESLERİ (44)	54	% 36

31.	UÇAK SESLERİ (19)	45	% 30
32.	AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ (09)	41	% 27,3
33.	AYAK SESLERİ (05)	29	% 19,3
34.	KURBAĞA SESLERİ (11)	28	% 18,7
35.	BİSİKLET SESLERİ (24)	24	% 16
36.	KİLİSE ÇANI SESLERİ (42)	23	% 15,3
37.	ÇEKİRGE SESLERİ (10)	21	% 14
37.	RÜZGAR ÇANI SESLERİ (43)	21	% 14
38.	BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ (28)	19	% 12,7
39.	OYUN TOPU SESLERİ (40)	16	% 10,7
40.	KAYKAY SESLERİ (25)	15	% 10
41.	YAPRAK TIRMIKLAMA SESLERİ (39)	12	% 8
42.	ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ (38)	10	% 6,7
42.	DİĞER SESLER (47)	10	% 6,7

S6. “Genelde işitmekten hoşlanmadığınız / olumsuz bulduğunuz çevresel sesler nelerdir? Seçtiğiniz bu seslerin hangi özelliklerini rahatsız edici buluyorsunuz? Açıklayınız.”

Çizelge 4.7. Kişinin günlük hayatta olumsuz bulduğu ses öğeleri ve seçim değerleri

NEGATİF SESLER			
SES ÖĞESİ VE NUMARASI		CEVAP SAYISI	YÜZDESİ
1.	ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ (18)	100	% 66,6
2.	SOKAK SATICISI SESLERİ (04)	96	% 64
3.	ARAÇ KORNA SESLERİ (33)	81	% 54
4.	İNŞAAT SESLERİ (16)	68	% 45,3
5.	MOTOSİKLET SESLERİ (23)	61	% 40,6
6.	MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ (35)	58	% 38,6
7.	KÖPEK SESLERİ (06)	33	% 22
8.	SİREN SESLERİ (32)	29	% 19,3
9.	CEP TELEFONU SESLERİ (34)	21	% 14
10.	ÇEVREDEN GELEN MÜZİK (37)	20	% 13,3
11.	TRAFİK POLİSİ DÜDÜK SESLERİ (29)	19	% 12,6
12.	İNSAN SESLERİ (02)	18	% 12
13.	EV / İŞYERİ ALARM SESLERİ (30)	17	% 11,3

14.	İŞYERİ SESLERİ (17)	15	% 10
15.	TAŞIT KİLİT İŞLETİM SESLERİ (27)	12	% 8
16.	EZAN (41)	11	% 7,3
17.	SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ (01)	9	% 6
18.	ÇOCUK SESLERİ (03)	7	% 4,7
18.	KEDİ SESLERİ (08)	7	% 4,7
19.	AYAK SESLERİ (05)	6	% 4
19.	OKUL ZİL SESLERİ (31)	6	% 4
19.	KİLİSE ÇANI SESLERİ (42)	6	% 4
20.	UÇAK SESLERİ (19)	5	% 3,3
21.	AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ (09)	4	% 2,7
21.	RÜZGAR SESLERİ (13)	4	% 2,7
22.	KUŞ SESLERİ (07)	3	% 2
22.	KURBAĞA SESLERİ (11)	3	% 2
22.	BİSİKLET SESLERİ (24)	3	% 2
22.	FAYTON SESLERİ (26)	3	% 2
23.	ÇEKİRGE SESLERİ (10)	2	% 1,3
23.	YAĞIŞ SESLERİ (14)	2	% 1,3
23.	METRO SESLERİ (21)	2	% 1,3
23.	KAYKAY SESLERİ (25)	2	% 1,3
23.	BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ (28)	2	% 1,3
23.	TÖREN SESLERİ (36)	2	% 1,3
23.	TAVLA OYUNU SESLERİ (45)	2	% 1,3
23.	SESSİZLİĞİN SESİ (46)	2	% 1,3
23.	DİĞER (47)	2	% 1,3
24.	SU SESLERİ (15)	1	% 0,7
24.	TREN SESLERİ (20)	1	% 0,7
24.	VAPUR SESLERİ (22)	1	% 0,7
24.	ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ (38)	1	% 0,7
24.	OYUN TOPU SESLERİ (40)	1	% 0,7
24.	RÜZGAR ÇANI SESLERİ (43)	1	% 0,7
24.	NARGİLE SESLERİ (44)	1	% 0,7
25.	(RÜZGARDAKİ) YAPRAK SESLERİ (12)	0	% 0
25.	YAPRAK TIRMIKLAMA SESLERİ (39)	0	% 0

Altıncı sorunun ilk aşamasında saptanmış olan ‘olumsuz seslerin’, ‘olumsuz bulunma gerekçeleri’ denekler tarafından sorunun ikinci aşamasında birer cümle ile açıklanmıştır. Anket çalışmasına katılan 150 kişinin fikir bildirdiği

bu ikinci aşama, açık uçlu bir soruya cevap teşkil ettiği için elde edilen sonuçların istatistiki yönden tek tek değerlendirilmesi çok anlamlı veriler üretmemiştir. Ancak, verilen cevapların incelenmesi sonucu, ilgili ses öğelerinin denekler tarafından ‘olumsuz’ olarak yorumlanmasına neden etkenlerin 3 ana grupta toplanabileceği saptanmıştır. Bu gruplar: ‘psikolojik’ gerekçeler, ‘fiziksel’ özelliklere dayalı etkenler ve ‘gürültü’ şeklinde ifade edilmiştir.

Psikolojik gerekçelere örnek olarak ‘kedi miyavlaması’ni olumsuz bulan bir deneğin, olumsuzluk nedenini “kedilerin sokaklarda aç ve sefil yaşadığını hatırlıyorum; bu da beni üzüyor” biçiminde vermesi *gösterilebilir*. Kişilerin benzer yöndeki açıklamaları, işitilen sesin ‘tizlik’ gibi çeşitli fiziksel özelliklerden ayrı ve dolayısı ile insan biyolojisi üzerindeki rahatsız edici etkilerinden bağımsız, serbest çağrışıma dayalı özel gerekçelerle ilişkili olması nedeniyle, ‘psikolojik gerekçeler’ sınıfı altında toplanmıştır. Bu açıklama kapsamında, 150 deneğin, hakkında olumsuz *görüş* bildirdiği beşer adet ses ögesi için toplamda verilen 750 gerekçeden % 70,3’lük bir payla 527’sinin psikolojik sebeplere dayandığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde, bir ses ögesinin olumsuz bulunmasına neden olarak sunulan üç ana gruptan bir diğerini temsil eden ‘fiziksel gerekçeler’, işitilen sesin ‘şiddeti’, ‘yakınlığı’, ‘sayısı’ gibi ölçülebilir özelliklerine bağlı fikir bildiren katılımcıların cevaplarını temsil etmektedir. Ezan sesini olumsuz bulan bir katılımcının gerekçe olarak, “ezan, bebeğimi uykusundan uyandıracak kadar çok yüksek sesle okunuyor” örneğini vermesi gibi, ses ögesinin fiziksel özelliklerine yönelik içerik taşıyan cevapların sayısı 138 (% 18,4) olarak saptanmıştır.

Altıncı sorunun ikinci aşamasında verilen ve üçüncü grubu oluşturan diğer açık uçlu cevaplar ‘gürültü’ başlığı altında toplanmıştır. Bu anlamda, % 11,3 ile 85 kişi, işittikleri ses ögesini ‘gürültü’ şeklinde değerlendirmişlerdir. Deneklerin, olumsuz buldukları bir ses ögesini, olumsuz bulma gerekçeleri olarak verdikleri açıklamalarda ‘gürültü’ yorumunu yapmış kişilere yönelik açılmış bu üçüncü grubun ortaya çıkma nedeni, kavramın tanımında yatmaktadır. Bu araştırma çalışmasının ‘2.1 Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve’ ana başlığı altında bulunan ‘2.1.1 Sese ait kavramlar’ alt bölümünde de incelenebileceği gibi, ‘gürültü’

olgusunun dört ana tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar arasından dördüncüsü, “herhangi bir iletişim sisteminde meydana gelen bozukluk” ifadesiyle sinyal iletiminde meydana gelen teknik sorunlara referans vererek şu anki çerçevenin dışında kalmaktadır. Tanımlardan üçüncüsü, “yüksek herhangi bir ses” yorumu ile ‘gürültü’ kavramını sadece sesin fiziksel bir özelliği ile ilişkilendirerek basitleştirmektedir. İkincisi, tanımı, “müzikal olmayan ses” ya da “periyodik olmayan titreşimlerden oluşan sesler” şeklinde hem *göreceli*, hem de ölçülebilir bağlamlarda açıklayarak bir köprü oluşturmaktadır. Birincisi ise ‘gürültü’ kavramını günümüzde en kabul gören anlamı ile “istenmeyen ses” şeklinde tanımlayarak konu ile ilgili çok farklı yorumlara kapı açmaktadır. Bu bağlamda, deneğin ‘gürültü’ olarak değerlendirdiği ses ögesini, bu ögenin ölçülebilir fiziksel özellikleri nedeni ile mi, yoksa yoruma bağlı psikolojik etmenler sebebiyle mi sınıflandırdığı tartışmaya açık bir durumu oluşturduğu için, bu üçüncü kategorinin varlığına gerek duyulmuştur.

Çizelge 4.8. Olumsuz bulunan ses ögelerinin olumsuz bulunma gerekçeleri

SES ÖĞELERİNİN OLUMSUZ BULUNMA GEREKÇELERİ		
GEREKÇE	CEVAP SAYISI	YÜZDESİ
PSİKOLOJİK GEREKÇELER	527	% 70,3
FİZİKSEL GEREKÇELER	138	% 18,4
GÜRÜLTÜ	85	% 11,3
TOPLAM	750	% 100

S7. “Genelde işitmeyi tercih edeceğiniz / olumlu bulduğunuz çevresel sesler nelerdir? Seçtiğiniz bu seslerin hangi özelliklerini olumlu buluyorsunuz? Açıkça belirtiniz.”

Çizelge 4.9. Kişinin günlük hayatta olumlu bulduğu ses öğeleri ve seçim değerleri

POZİTİF SESLER		
SES ÖĞESİ VE NUMARASI	CEVAP SAYISI	YÜZDESİ
1. KUŞ SESLERİ (07)	122	% 81,3
2. YAĞIŞ SESLERİ (14)	81	% 54
3. ÇOCUK SESLERİ (03)	71	% 47,3
4. SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ (01)	69	% 46
5. (RÜZGARDAKİ) YAPRAK SESLERİ (12)	62	% 41,3
6. RÜZGAR SESLERİ (13)	53	% 35,3
7. FAYTON SESLERİ (26)	51	% 34
8. SU SESLERİ (15)	47	% 31,3
9. EZAN (41)	31	% 20,6
10. VAPUR SESLERİ (22)	19	% 12,6
10. SESSİZLİĞİN SESİ (46)	19	% 12,6
11. AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ (09)	15	% 10
12. OKUL ZİL SESİ (31)	12	% 8
13. ÇEVREDEN GELEN MÜZİK (37)	11	% 7,3
14. KEDİ SESLERİ (08)	10	% 6,6
15. İNSAN SESLERİ (02)	9	% 6
16. OKUL TÖREN SESİ (36)	7	% 4,7
17. KÖPEK SESLERİ (06)	6	% 4
17. NARGİLE SESİ (44)	6	% 4
18. KURBAĞA SESLERİ (11)	5	% 3,3
18. CEP TELEFONU SESLERİ (34)	5	% 3,3
18. YAPRAK TIRMIKLAMA SESİ (39)	5	% 3,3
18. KİLİSE ÇAN SESLERİ (42)	5	% 3,3
19. MOTOSİKLET SESLERİ (23)	4	% 2,7
19. SİREN SESLERİ (32)	4	% 2,7
20. UÇAK SESLERİ (19)	3	% 2
20. TREN SESLERİ (20)	3	% 2
20. OYUN TOPU SESİ (40)	3	% 2
21. AYAK SESLERİ (05)	2	% 1,3

21.	ÇEKİRGE SESLERİ (10)	2	% 1,3
21.	METRO SESLERİ (21)	2	% 1,3
21.	BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ (28)	2	% 1,3
21.	TAVLA OYUNU SESİ (45)	2	% 1,3
21.	SOKAK SATICISI SESLERİ (04)	1	% 0,7
21.	İNŞAAT SESLERİ (16)	1	% 0,7
21.	TRAFİK POLİSİ DÜDÜK SESLERİ (29)	1	% 0,7
21.	DİĞER (47)	1	% 0,7
22.	İŞYERİ SESLERİ (17)	0	% 0
22.	ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ (18)	0	% 0
22.	BİSİKLET SESLERİ (24)	0	% 0
22.	KAYKAY SESLERİ (25)	0	% 0
22.	TAŞIT KİLİT İŞLETİM SESLERİ (27)	0	% 0
22.	EV / İŞYERİ ALARM SESLERİ (30)	0	% 0
22.	ARAÇ KORNA SESLERİ (33)	0	% 0
22.	MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ (35)	0	% 0
22.	ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ (38)	0	% 0
22.	RÜZGAR ÇANI SESLERİ (43)	0	% 0

Altıncı soruda olumsuz ses öğelerinin belirlenmesi için yürütülen yöntem, yedinci soruda ‘olumlu’ ses öğelerinin belirlenmesi için kullanılmış olup, elde edilen sonuçlar çizelge 4.9’da kişi sayısı ve yüzdesel dağılım bazında verilmiştir. Beşinci sorunun açıklamasında da belirtildiği üzere, saptaması gerçekleştirilen ‘olumlu sesler’ çizelgesi, ‘günlük hayatı etkileyen sesler’ çizelgesi ile beraber değerlendirilmiştir. Deneklerin görüşleri doğrultusunda oluşturulan ‘olumlu’ sesler listesinden 50 kişi ve üzerinin kapsadığı ilk 2/3’lük tercihe yerleşen ses öğelerinin, niteliksel, kaynaksal ve amaçsal sınıflandırılması sonucu öncelikle ‘doğal’, sonrasında ‘beşeri’ ve ayrıca, genel olarak ‘serbest hareketli’ ve ‘etkileşimli’ özelliklere sahip oldukları saptanmıştır.

Yedinci sorunun ikinci kısmını kapsayan ‘olumlu bulunan seslerin olumlu bulunma nedenleri’, altıncı soruda gerekçelerinin detaylı bir şekilde açıklandığı üzere, ‘psikolojik’, ‘fiziksel’ ve ‘gürültü’ olmak üzere yine üç grupta verilmiştir. Burada dikkati çeken, olumlu bulunan sesler için öne sürülen gerekçelerin söz konusu bu üç gruba dağılımının, olumsuz bulunan sesler için verilen gerekçelerin dağılımından köklü bir ölçüde ayrıldığıdır. Bu fark, yedinci soruya verilen 750

cevaptan 747'sinin (% 99,6) psikolojik sebeplerden kaynaklandığının saptanması ile belirlenmiştir. Geriye kalan 0,4'lük cevap yüzdesi, sadece 'fiziksel gerekçeler' kategorisinde olup, 'gürültü' bazında herhangi bir katılım gerçekleşmemiştir.

Deneklerin, işittikleri ses öğelerini 'olumlu' kılan özellikleri, sesin sıklığı veya şiddeti gibi fiziksel niteliklerinden neredeyse tamamen bağımsız değerlendirmeleri, bir ses öğesini pozitifleştiren özelliklerin neredeyse sadece kişisel psikolojik etkenlerden kaynaklanıyor olması, sespeyzajları alanında yürütülecek çalışmalarda, kullanıcı profilini belirleme aşamasının vazgeçilmez bir süreç olduğunu kanıtlamaktadır.

Çizelge 4.10. Olumlu bulunan ses öğelerinin olumlu bulunma gerekçeleri

SES ÖGELERİNİ OLUMLU BULUNMA GEREKÇELERİ		
GEREKÇE	CEVAP SAYISI	YÜZDESİ
PSİKOLOJİK GEREKÇELER	747	% 99,6
FİZİKSEL GEREKÇELER	3	% 0,4
GÜRÜLTÜ	0	% 0
TOPLAM	750	% 100

4.2. Anket Çalışması – Bölüm 2

İzmir kent kimliği ile özdeşleşmiş ve aynı zamanda anlaşılabilir sespeyzajlarına sahip Birinci Kordon, Karşıyaka - sahil, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark araştırma alanlarında, anket çalışmasına katılan 150 mekan kullanıcısının 'dinle – değerlendir' (phono-reputable enquiry) yöntemiyle vermiş olduğu cevaplar bu bölümde irdelenmiştir. Çalışmanın bu aşamasında, seçili ses öğeleri aracılığı ile örnek sespeyzajların değerlendirilmesi yapılmış olup, bireysel ses öğelerinin içinde buldukları çevre ile etkileşimi sırasında mekan kullanıcıları tarafından nasıl algılandıkları saptanmıştır. Bu amaçla yöneltilmiş sorular (S8 - S11) ve deneklerin vermiş olduğu cevaplar aşağıdaki gibidir:

S8. “İçinde bulunduğunuz bu dış mekanda, işitebildiğiniz çevresel sesleri olumluluk / olumsuzluk derecesine göre değerlendirir misiniz?”

Araştırmanın yürütüldüğü beş alan için birbirinden bağımsız şekilde yöneltilmiş sekizinci soru, işitilebilme olasılığı yüksek ses öğelerini içeren 46 maddelik bir liste yardımı ile sunulmuştur. Ek olarak, her bir alan için, önceden tespit veya tahmin edilememiş bir ses öğesinin olası varlığını belirleyebilmek amacıyla ‘diğer sesler’ başlığı altında, içeriği tamamıyla mekan kullanıcılarına bırakılmış bir seçenek açılmıştır. Denekler, anketin yürütüldüğü an işittikleri ses öğesini, ‘son derece olumlu’, ‘oldukça olumlu’, ‘pek olumlu değil’, ‘hiç olumlu değil’ ve ‘işitilmiyor’ şeklinde, 5 derece altında irdelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar bu aşamada, kullanıcı görüşünün çerçevesini daha net belirlemek amacıyla ‘olumlu’, ‘olumsuz’ ve ‘işitilmemekte’ olarak üç ana grupta toplanarak değerlendirilmiştir.

İşitsel veri araştırmalarını, görsel veri çalışmalarından köklü bir şekilde ayıran en önemli etkenlerden biri, o verinin *gözlemlenebilirlik* durumudur. Bir peyzaja ait, örneğin zamansal olarak birbirini takiben çekilmiş iki görsel çıktının karşılaştırılması sonucu elde edilebilecek farklılıklar, yüksek sıklıkla yok sayılabilecek kadar azdır. Ancak, işitsel verilerin elde edilmesi için kullanılan ses kayıtlarının incelenmesi sonucu, var olan sessel çıktılarının saniyeler içinde derin farklılıklar *gösterebildiği* saptanmıştır.

Bir peyzajda bir an için algılanabilen bir ses öğesi, bir saniye sonra ortamdan tamamıyla yok olabilmekte veya bunun tam tersi biçimde, o ana kadar hiç ortaya çıkmamış işitsel bir veri, söz konusu peyzaja hiç beklenmedik bir zamanda müdahale edebilmektedir. İşitsel algı çalışmalarının yürütülmesinde olumsuz sonuçlar doğurabilecek bu etken, ses enerjisinin kaçınılmaz özelliklerinden biridir. Bu çerçeve altında, deneklerin işitme yetilerini kullanarak ve içinde buldukları tanımlı sespeyzajı ile etkileşim durumundayken yorumladıkları (46 + 1) adet ses öğesine bağlı istatistikî değerler, çizelge 4.11’de kırkyedi adet alt çizelge halinde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çizelge 4.11. Beş ayrı araştırma alanına ait 47 ses ögesi ve işitsel değerlendirmelerinin mekansal karşılaştırmaları (No: 1 – 47)

1. SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	11	% 36,6	6	% 20	13
1. KORDON	17	% 56,7	6	% 20	7	% 23,3
KEMERALTİ	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	28	% 93,3	1	% 3,3	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	14	% 46,7	0	% 0	16	% 53,3

Birinci alt çizelgede ayrıntılı şekilde irdelenen ‘sokak müzisyenlerine ait sesler’in, işitilebilme durumunun en yüksek ve birbirine en yakın olduğu Kemeraltı ve Konak Meydanı’na ait sespeyzajları ile etkileşim halindeyken kıyaslanmaları sonucu her iki araştırma alanında da çok yüksek oranlarla olumlu algılandıkları saptanmıştır. Buna ek olarak, Kültürpark ve Karşıyaka örneklerinde var olan ‘işitilmeme’ durumunun oluşturduğu belirsizliğin yaratabileceği farklı sonuçlar bir kenara bırakılmadan, sokak müzisyenlerinin toplamda bütün mekanlarda olumlu karşılandıkları saptanmıştır. Ancak, özellikle söz konusu bu iki araştırma alanının ‘sokak müziği’nin varlığı açısından eksik kaldığı iddia edilebilir. Her durumda ‘sokak müzisyenleri sesleri’, ‘**daimi olumlu**’ sonuç vermiş bir ses ögesidir.

🎵 Ses dosyası 4.2.1. Sokak müzisyeni sesleri

2. İNSAN SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	9	% 30	17	% 56,7	4
1. KORDON	11	% 36,6	19	% 63,4	0	% 0
KEMERALTİ	29	% 96,7	1	% 3,3	0	% 0
KONAK MEYDANI	22	% 73,3	8	% 26,7	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	13	% 43,3	7	% 23,4	10	% 33,3

İkinci alt çizelgede, ‘insan sesleri’ne ait verilerin dağılımı irdelenmiş, özellikle Kültürpark ve Kemeraltı örneklerinin kıyaslanmasında daha açık *izlemlenebileceği* üzere, söz konusu bu ses ögesinin ‘mekansal’ sonuç verdiği saptanmıştır. Başka bir ifade ile, bu ses ögesinin algılanmasındaki olumluluk veya olumsuzluk derecesi, işitildiği mekanın özelliklerine bağlı olarak köklü değişiklikler *göstermektedir*. Ancak, toplamdaki olumlu ve olumsuz değerler kıyaslandığında, bu ses ögesinin ‘olumlu’ sonuç verdiği saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.2. İnsan sesleri

3. ÇOCUK SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPARC	22	% 73,3	5	% 16,6	3	% 10
1. KORDON	18	% 60	12	% 40	0	% 0
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	24	% 80	6	% 20	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	19	% 63,3	2	% 6,7	9	% 30

Üçüncü alt çizelgenin irdelenmesinden elde edilen sonuç, ‘çocuk sesleri’nin içinde işitildikleri sespeyzajına bağlı olarak farklı sonuçlar verebildiği yönündedir. ‘İşitilmeme’ durumunun aynı olduğu Kordon ve Kemeraltı örneklerinin kıyaslanması, çocuk seslerinin ‘mekansal’ algılamaya tabi olabileceğini işaret etmekle birlikte, toplam değerlerde ‘olumlu’ fikir bildirenlerin her alan için sayıca daha fazla olması, bu ses ögesini ‘daimi olumlu’ kılmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.3. Çocuk sesleri

4. SOKAK SATICISI SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARC	0	% 0	14	% 46,7	16
1. KORDON	1	% 3,3	28	% 93,4	1	% 3,3
KEMERALTI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KONAK MEYDANI	2	% 6,7	28	% 93,3	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	30	% 100	0	% 0

Dördüncü alt çizelgede incelenen, ‘sokak satıcısı sesleri’ne ait sonuçlar, kesin bir şekilde bu ses ögesinin işitildiği sespeyzajından bağımsız olarak, mekan kullanıcısı üzerinde ‘**daima olumsuz**’ etki bıraktığını belirtmektedir. Kültürpark örneği dışındaki bütün araştırma alanlarında, ‘işitilmeme durumu’nun hemen hiç gerçekleşmemiş olması, bu istenmeyen ses ögesinin pek çok sespeyzajının daimi elemanlarından biri durumunda olduğunun *göstergesidir*.

🎵 Ses dosyası 4.2.4. Sokak satıcısı sesleri

5. AYAK SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARC	10	% 33,3	12	% 40	8
1. KORDON	4	% 13,3	24	% 80	2	% 6,7
KEMERALTI	1	% 3,3	29	% 96,7	0	% 0
KONAK MEYDANI	4	% 13,3	13	% 43,4	13	% 43,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	15	% 50	4	% 13,3	11	% 36,7

Beşinci alt çizelgede sonuçları verilen ‘ayak sesleri’ne ait ‘işitilmeme durumu’nun benzer derecede düşük olduğu Kordon ve Kemeraltı örneklerinde ‘olumsuz’ algılandığı belirlenmiştir. Ancak, ‘işitilmeme durumu’nun benzer derecede yüksek çıktığı Konak Meydanı ve Karşıyaka’nın, birbirine zıt sonuçlar vermesi bu ses ögesinin işitildiği mekana bağlı olarak yorumlandığını ifade etmektedir. Dolayısı ile ayak sesleri, ‘**mekansal olumsuz**’ sonuç vermektedir

♪ Ses dosyası 4.2.5. Ayak sesleri

6. KÖPEK SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	12	% 40	16	% 53,3	2
1. KORDON	5	% 16,6	22	% 73,4	3	% 10
KEMERALTI	3	% 10	27	% 90	0	% 0
KONAK MEYDANI	7	% 23,3	21	% 70	2	% 6,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	4	% 13,3	10	% 33,4	16	% 53,3

Altıncı alt çizelgede irdelenen ‘köpek sesleri’, araştırma alanlarının tümünde ‘**daima olumsuz**’ sonuç vermiştir. Karşıyaka sahili dışında, ‘işitilmeme durumu’nun düşük olduğu bu ses ögesinin, kentsel sespeyzajlarının sürekli bir parçası halinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca, Kültürpark’a ait ‘olumluluk – olumsuzluk’ değerlerinin, Kemeraltı’na ait değerlere kıyasla birbirine çok daha yakın çıkması, bir ses ögesinin kabul edilebilirliğini belirleyen o mekanın niteliği olduğu fikrini desteklemektedir.

♪ Ses dosyası 4.2.6. Köpek sesleri

7. KUŞ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	30	% 100	0	% 0	0
1. KORDON	27	% 90	3	% 10	0	% 0
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	24	% 80	0	% 0	6	% 20

Yedinci alt çizelgede sonuçları detaylı olarak verilen ‘kuş sesleri’nin, araştırma alanlarının hepsinde, mekan kullanıcıları tarafından çok yüksek yüzdelerle ‘**daimi olumlu**’ bulunduğu saptanmıştır. ‘İşitilmeme durumu’nun hemen hiç gerçekleşmediği bu ses ögesinin, gerek mekandan bağımsız olarak pozitif algılanması, gerekse İzmir sespeyzajları için daimi bir öge durumunda bulunması, tasarımsal açıdan önemli bir konuma sahip olduğu belirtmektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.7. Kuş sesleri

8. KEDİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜR PARK	17	% 56,7	8	% 26,6	5	% 16,7
1. KORDON	5	% 16,7	16	% 53,3	9	% 30
KEMERALTI	29	% 96,7	1	% 3,3	0	% 0
KONAK MEYDANI	20	% 66,7	4	% 13,3	6	% 20
KARŞIYAKA SAHİLİ	8	% 26,7	0	% 0	22	% 73,3

Sekizinci alt çizelgede incelenen ‘kedi sesleri’ne ait sonuçlar, bu ses ögesinin toplamda ‘olumlu’ bir konuma sahip olduğunu belirtirken, Kordon’a ait verilerin, Kemeraltı başta olmak üzere diğer tüm alanlara ait veriler ile büyük zıtlık oluşturması, sesin nasıl algılandığını belirleyen baskın etkenin mekansal kullanımın şekli olduğu fikrini destekler yöndedir. Dolayısı ile ‘kedi sesleri’, ‘**mekansal olumlu**’ bir ses ögesi olarak saptanmıştır.

🎵 Ses dosyası 4.2.8. Kedi sesleri

9. AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	13	% 43,3	4	% 13,4	13
1. KORDON	1	% 3,3	8	% 26,7	21	% 70
KEMERALTI	7	% 23,3	15	% 50	8	% 26,7
KONAK MEYDANI	7	% 23,3	2	% 6,7	21	% 70
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	1	% 3,3	27	% 90

Dokuzuncu alt çizelgede incelenen ‘ağustos böceğine ait sesler’in ortaya çıkma sıklığının, diğer ses öğelerinden farklı şekilde, mevsimsel etkenlere bağlı olması, bu sesin ‘işitilmeme’ yüzdesinin yüksek değerlere ulaşmasına neden olmuştur. Anket çalışmasının araştırma alanlarında eş zamanlı yürütüldüğü etkeni temel alınarak gerçekleştirilen kıyaslama, özellikle Kültürpark ve Kemeraltı örneklerinde bu ses öğesinin ‘mekansal’ sonuç verdiği ve olumluluk – olumsuzluk derecesinin araştırma alanının niteliğine bağlı olduğu saptanmıştır. Ancak, toplam değerlerin kıyaslanması sonucu, ‘nötr’ sonuç elde edilmiştir.

🎵 Ses dosyası 4.2.9. Ağustos böceği sesleri

10. ÇEKİRGE SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	8	% 26,7	3	% 10	19
1. KORDON	4	% 13,3	3	% 10	23	% 76,7
KEMERALTI	3	% 10	11	% 36,6	16	% 53,4
KONAK MEYDANI	3	% 10	2	% 6,7	25	% 83,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	1	% 3,3	0	% 0	29	% 96,7

Onuncu alt çizelgede irdelenen ‘çekirge sesleri’, sespeyajlarının mevsimsel bir öğesi olup, bu özelliği nedeniyle yüksek ‘işitilmeme’ değeri vermiştir. Genel anlamda ‘olumlu’ karşılanan bu ses öğesinin Kültürpark ve Kemeraltı’na ait verilerin kıyaslanmasında gösterdiği zıtlık, değerlendirmeyi

belirleyen diğerk bir etkenin, dinleyicinin içinde bulunduğu mekanın niteliği olduğunu belirtmektedir. Ancak, olumlu ve olumsuz fikirlerin eşit sayıda çıkması, çekirge seslerini ‘mekansal nötr’ kılmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.10. Çekirge sesleri

11. KURBAĞA SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN		(-) BULAN		İŞİTİLMEME	
	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	DURUMU (0)	
KÜLTÜR PARK	4	% 13,3	3	% 10	23	% 76,7
1. KORDON	5	% 16,7	4	% 13,3	21	% 70
KEMERALT I	1	% 3,3	8	% 26,7	21	% 70
KONAK MEYDANI	4	% 13,3	2	% 6,7	24	% 80
KARŞIYAKA SAHİLİ	1	% 3,3	1	% 3,3	28	% 93,4

Onbirinci çizelgede irdelenen ‘kurbağa sesleri’, kentsel ortamda tatlı su varlığına bağlı olarak, özellikle göllenmenin meydana geldiği çim yüzeylerde ortaya çıkmaktadır. ‘İŞitilmeme’ yüzdesi yüksek bir ses ögesi olup, bu değerin eşit olduğu Birinci Kordon ve Kemeraltı alanlarına ait verilerin kıyaslanmasında yakalanan tezatlık, bir ses ögesinin kabul edilebilirliği ile mekanın niteliği arasındaki ilişkiyi desteklemektedir. Toplam değerler, ögeyi, ‘mekansal olumsuz’ kılmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.11. Kurbağa sesleri

12. VEJETASYON SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN		(-) BULAN		İŞİTİLMEME	
	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	DURUMU (0)	
KÜLTÜR PARK	28	% 93,3	0	% 0	2	% 6,7
1. KORDON	16	% 53,3	8	% 26,6	6	% 20
KEMERALT I	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	23	% 76,6	2	% 6,7	5	% 16,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	12	% 40	2	% 6,7	16	% 53,3

Onikinci çizelgede incelenen ‘yaprak sesleri’, hava akımlarının varlığına bağlı oluştukları için ‘etkileşimli’ bir özelliğe sahiptir. Dolayısı ile ‘işitilme durumu’ sadece alandaki vejetasyonun varlığına değil, o anki meteorolojik koşullara da bağlıdır. Bu ses ögesi ile ilgili belirtilen *görüşlerin* içinde bulunulan mekandan bağımsız olarak yüksek oranlarda ‘olumlu’ çıktığı saptanmıştır. Başka bir ifade ile vejetasyon sesleri, ‘**daimi olumlu**’ bir ögedir.

♪ Ses dosyası 4.2.12. Vejetasyon sesleri

13. RÜZGAR SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(- BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPARK	27	% 90	1	% 3,3	2	% 6,7
1. KORDON	26	% 86,7	4	% 13,3	0	% 0
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	26	% 86,7	3	% 10	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	26	% 86,7	3	% 10	1	% 3,3

Onüçüncü alt çizelgede değerleri verilen ‘rüzgar sesleri’nin varlığı, öncelikli olarak meteorolojik olgulara bağlıdır. Rüzgarın nesnelere etkileşimi sonucu ortaya çıkan çeşitli sesler, her bir araştırma alanı için (**daimi**) çok yüksek oranlarla ‘**olumlu**’ sonuç vermiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.13. Rüzgar sesleri: Teknik nedenlerden dolayı kayıtsal örnekleme gerçekleştirilememiştir.

14. YAĞIŞ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	26	% 86,7	1	% 3,3	3
1. KORDON	9	% 30	0	% 0	21	% 70
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	26	% 86,7	0	% 0	4	% 13,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	26	% 86,7	0	% 0	4	% 13,3

Ondördüncü çizelgede değerlendirilen ‘yağış sesleri’, ‘rüzgar sesleri’ne paralel şekilde meteorolojik koşullara bağlı ortaya çıkmakta ve çeşitli form (yağmur, dolu vb.) ve miktarlarda düşen su damlalarının, çarptıkları farklı malzemelerden oluşan yüzeyler ile etkileşime girmesi sonucu değişik işitsel çıktılar vermektedir. Birinci Kordon dışındaki bütün araştırma alanlarında ‘işitilmeme’ değerinin oldukça düşük olduğu bu zengin ses ögesi, her bir mekan için (**daimi**) son derece ‘**olumlu**’ sonuç vermiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.14. Yağış sesleri

15. SU SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	24	% 80	1	% 3,3	5
1. KORDON	26	% 86,6	2	% 6,7	2	% 6,7
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	29	% 96,7	0	% 0	1	% 3,3

Onbeşinci alt çizelgede irdelenen ‘su sesleri’, söz konusu araştırma alanlarında deniz, gölet, fiskiyeli havuz, çeşme, sulama fiskiyesi gibi farklı biçimlerin etkileşimli işitsel çıktıları şeklinde var olmakta ve zengin bir ses çeşitliliği yaratmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü alanlardaki varlığının etkisi

'iřitilmeme' yzdesinin dūřuklūđu ile desteklenmiř ve toplamda bütun mekanlarda (**daimi**) ve çok yüksek yzdzelerle '**olumlu**' sonuđ vermiřtir.

♪ Ses dosyası 4.2.15. Su sesleri

16. İNŞAAT SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	1	% 3,3	22	% 73,4	7
1. KORDON	1	% 3,3	20	% 56,7	9	% 30
KEMERALTI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KONAK MEYDANI	0	% 0	27	% 90	3	% 10
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	20	% 66,6	8	% 26,7

Onaltıncı çizelgede incelenen 'inşaat ve tadilat sesleri', yapay yolla yaratılan etkileşimli seslerden oluşmakta ve farklı işitsel ıktıları kapsamaktadır. Bütun araştırma alanlarında varlığı yoğun olarak tespit edilmiş bu ses öğesinin, içinde işitildiği mekanın niteliğinden bağımsız biçimde, yüksek yzdzelerle '**daimi olumsuz**' sonuç verdiği saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.16. İnşaat sesleri

17. İŞYERİ SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	3	% 10	11	% 36,7	16
1. KORDON	0	% 0	25	% 83,3	5	% 16,7
KEMERALTI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KONAK MEYDANI	0	% 0	28	% 93,3	2	% 6,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	15	% 50	13	% 43,3

Onyedinci alt çizelgede irdelenen ‘işyeri sesleri’, beşeri ve yapay seslerin birlikteliğinden oluşup müziksel, insansal ve mekanik işitsel çıktıları kapsayan bir çeşitlilik sunmaktadır. Araştırma alanlarının kullanım durumlarından kaynaklanan fiziksel özelliklere bağlı olarak bu tür seslerin en az Kültürpark’ta ve Karşıyaka sahilinde işitildiği belirlenmiştir. Bütün mekanlara ait veriler incelendiğinde ise ‘işyeri sesleri’ nin yüksek yüzdelerle ‘**daimi olumsuz**’ sonuç verdiği saptanmıştır.

🎵 Ses dosyası 4.2.17. İşyeri sesleri

18. ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	3	% 10	16	% 53,3	11
1. KORDON	2	% 6,7	27	% 90	1	% 3,3
KEMERALTI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3

Onsekizinci alt çizelgede değerlendirilen ‘araç trafiği sesleri’nden en az etkilenen araştırma alanının, kontrollü taşıt girişine izin vermesi nedeniyle, Kültürpark olduğu saptanmıştır. Diğer dört alandaki varlığı yoğun olarak işitilen bu ses ögesi, mekandan bağımsız yani ‘**daimi**’ şekilde yüksek oranlarda ‘**olumsuz**’ sonuç vermiştir.

🎵 Ses dosyası 4.2.18. Taşıt trafiği sesleri

19. UÇAK SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	10	% 33,3	11	% 36,7	9
1. KORDON	3	% 10	3	% 10	24	% 80
KEMERALTI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	4	% 13,3	20	% 36,7	6	% 20
KARŞIYAKA SAHİLİ	1	% 3,3	0	% 0	29	% 96,7

Ondokuzuncu alt çizelgede incelenen ‘uçak sesleri’, sivil havaalanının bulunduğu körfezin güney kanadındaki araştırma alanlarında daha az ‘işitilmeme’ durumu vermiştir. Bu ses ögesinin, istatistiki olarak olumlu (Karşıyaka) veya nötr (Kordon) sonuçlar verdiği mekanlar belirlenmiş olsa da, kullanıcılardan ‘olumsuz’ görüş bildirenlerin sayıca daha fazla olduğu saptanmıştır. Dolayısı ile bu ses ögesi, ‘**mekansal olumsuz**’ sonuç vermiştir.

🎵 Ses dosyası 4.2.19. Uçak sesleri

20. TREN SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	0	% 0	2	% 6,7	28
1. KORDON	2	% 6,7	2	% 6,7	26	% 86,6
KEMERALTI	0	% 0	3	% 10	27	% 90
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	6	% 20	23	% 76,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	0	% 0	30	% 100

Yirminci alt çizelgede değerlendirilen ‘tren sesleri’nin işitilebileceği istasyon ve ray hatlarının, araştırma alanlarına çok yakın mesafelerde bulunmaması nedeniyle yüksek ‘işitilmeme’ değeri vermiştir. Trenin ürettiği ‘düdük sesi’nin işitsel ufuğu (acoustic horizon) oldukça geniş olsa da, ortaya çıkma sıklığının düşük olması, yakalanma şansını azaltmaktadır. Bu duruma bağlı olarak, kullanıcı görüşleri oldukça düşük yüzdelerde kalmıştır. Toplam değerler ise bu ses ögesinin ‘**mekansal olumsuz**’ bulunduğunu *göstermektedir*.

🎵 Ses dosyası 4.2.20. Tren sesleri

21. METRO SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	1	% 3,3	1	% 3,3	28
1. KORDON	0	% 0	3	% 10	27	% 90
KEMERALTI	0	% 0	3	% 10	27	% 90
KONAK MEYDANI	3	% 10	25	% 83,3	2	% 6,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	0	% 0	30	% 100

Yirmibirinci alt çizelgede değerlendirilen ‘metro sesleri’, tren seslerine benzer şekilde yüksek ‘işitilmeme’ yüzdesi vermiştir. Araştırma alanları arasında sadece Konak Meydanı içinde istasyonu bulunan metro sistemi, özellikle bu alanda en yüksek ‘olumsuz’ değere ulaşmıştır. İstatistiki sonuçlar, ‘metro sesleri’nin ‘mekansal olumsuz’ bulunduğunu göstermektedir.

♪ Ses dosyası 4.2.21. Metro sesleri

22. VAPUR SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	0	% 0	0	% 0	30
1. KORDON	16	% 53,4	10	% 33,3	4	% 13,3
KEMERALTI	24	% 80	0	% 0	6	% 20
KONAK MEYDANI	29	% 96,7	1	% 3,3	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	28	% 93,4	1	% 3,3	1	% 3,3

Yirmiikinci alt çizelgede ele alınan ‘vapur sesleri’, denizle etkileşim, motor ve düdük şeklinde başlıca üç ana öğeyi kapsamakla beraber, bütünsel anlamda bu ses öğesinin işitilmediği tek araştırma alanın, denize olan mesafesi nedeniyle Kültürpark olduğu saptanmıştır. Diğer dört alanda ise mekan kullanıcıları, bu ses öğesini yüksek yüzdeler ile ‘olumlu’ bulduklarını bildirmişlerdir.

♪ Ses dosyası 4.2.22. Vapur sesleri

23. MOTORSİKLET SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	1	% 3,3	17	% 56,7	12
1. KORDON	1	% 3,3	26	% 86,7	3	% 10
KEMERALTI	0	% 0	28	% 93,4	2	% 6,6
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	29	% 96,7	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3

Yirmiüçüncü alt çizelgede sonuçları değerlendirilen ‘motor sesleri’nin, taşıt trafiğine kapalı alanlarda bile işitilebilen bir öge olduğu saptanmış, yine de en az karşılaşılabirliğin Kültürpark’ta gerçekleştiği belirlenmiştir. Bu ses ögesinin, araştırma kapsamında ele alınan beş ayrı alanda, mekanın niteliğinden bağımsız olarak yüksek oranlarda ‘**daimi olumsuz**’ sonuç verdiği tespit edilmiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.23. Motosiklet sesleri

24. BİSİKLET SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	3	% 10	11	% 36,7	16
1. KORDON	1	% 3,3	18	% 60	11	% 36,7
KEMERALTI	24	% 80	1	% 3,3	5	% 16,7
KONAK MEYDANI	2	% 6,7	5	% 16,6	23	% 76,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	8	% 26,7	5	% 16,6	17	% 56,7

Yirmidördüncü alt çizelgede irdelenen ‘bisiklet sesleri’, en az ‘işitilmeme’ durumunu ve en fazla ‘olumlu’ görüşü Kemeraltı’nda vermiştir. Bu ses ögesinin diğer alanlardaki dağılımı incelendiğinde, kullanıcıların mekanın niteliğine bağlı olarak birbirine zıt yorumlarda buldukları saptanmıştır. Toplam değerler kıyaslandığında ögenin, ‘**mekansal olumsuz**’ sonuç verdiği belirlenmiştir.

🎵 Ses dosyası 4.2.24. Bisiklet sesleri: Teknik nedenlerden dolayı kayıtsal örnekleme gerçekleştirilememiştir.

25. KAYKAY SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	2	% 6,7	4	% 13,3	24
1. KORDON	3	% 10	12	% 40	15	% 50
KEMERALTI	7	% 23,3	0	% 0	23	% 76,7
KONAK MEYDANI	0	% 0	7	% 23,3	23	% 76,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	3	% 10	0	% 0	27	% 90

Yirmibeşinci alt çizelgede incelenen ‘kaykay sesleri’ her bir araştırma alanında oldukça farklı değerler vermiştir. ‘İşitilmeme’ durumunun aynı olduğu Konak Meydanı ve Kemeraltı birbirine yakın kentsel mekanlar olmalarına rağmen, tamamen zıt sonuçlar sunmuştur. Kaykaycılar tarafından düzenli olarak kullanılan Gündoğdu Basın Özgürlüğü Anıtı’na ait platformun bulunduğu Kordon’da, ‘olumsuz’ görüş bildiren katılımcıların sayısının en yüksek değere ulaşmıştır. Toplamda ise bu ses ögesi, ‘mekansal olumsuz’ sonuç vermiştir.

🎵 Ses dosyası 4.2.25. Kaykay sesleri

26. FAYTON SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	1	% 3,3	0	% 0	29
1. KORDON	8	% 26,7	16	% 53,3	6	% 20
KEMERALTI	23	% 76,7	0	% 0	7	% 23,3
KONAK MEYDANI	13	% 43,3	3	% 10	14	% 46,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	26	% 86,6	2	% 6,7	2	% 6,7

Yirmialtıncı alt çizelgede irdelenen ‘fayton sesleri’, olağan güzergahlarına uzak kalması nedeniyle en yüksek ‘işitilmeme’ oranını Kültürpark’ta vermiştir. Kentsel peyzajda en sık Birinci Kordon ve Karşıyaka sahili boyunca rastlanılan bu ses ögesine ait veriler birbirlerine zıt sonuçlar sunmuştur. Ancak, toplam değerler incelendiğinde ‘fayton seslerinin’ olumlu bulunduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak, bu ses ögesi ‘**mekansal olumlu**’ sonuç vermektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.26. Fayton sesleri

27. ARAÇ KİLİT İŞLETİM SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPAK	1	% 3,3	7	% 23,3	22	% 73,4
1. KORDON	2	% 6,7	12	% 40	16	% 53,3
KEMERALTI	0	% 0	28	% 93,4	2	% 6,6
KONAK MEYDANI	0	% 0	25	% 83,3	5	% 16,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	21	% 70	9	% 30

Yirmiyedinci alt çizelgede değerlendirilen öge, taşıtların kapılarını kitlemek için kullanılan anahtar mekanizmasının uyarı amacıyla çıkardığı ‘bip’ sesi olmuştur. Kontrollü araç girişi nedeniyle en yüksek ‘işitilmeme’ durumunu Kültürpark’ta veren bu ses ögesine ait veriler, sesin, işitildiği mekandan bağımsız biçimde, bütün araştırma alanlarında ‘**daimi olumsuz**’ sonuç verdiğini göstermektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.27. Araba kilit işletim sesleri

28. BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	2	% 6,7	2	% 6,7	26
1. KORDON	2	% 6,7	9	% 30	19	% 63,3
KEMERALTI	0	% 0	10	% 33,3	20	% 66,7
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	4	% 13,3	25	% 83,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	3	% 10	27	% 90

Yirmisekizinci alt çizelgede değerlendirilen ‘bekçi düdüğü sesi’, değişen sosyal ve teknolojik yapı ile ‘yitikleşen sesler’ arasında olup, yüksek ‘işitilmeme’ yüzdesi vermiştir. Araştırma alanlarına ait veriler kıyaslandığında, Kültürpark’ta ortaya çıkan nötr veri dışında, bu ses ögesinin işitildiği mekanın niteliğinden bağımsız olarak ‘**daimi olumsuz**’ algılandığı saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.28. Bekçi düdüğü sesleri

29. POLİS DÜDÜĞÜ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	3	% 10	4	% 13,3	23
1. KORDON	2	% 6,7	17	% 56,7	11	% 36,7
KEMERALTI	1	% 3,3	26	% 86,6	3	% 10
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	23	% 76,7	6	% 20
KARŞIYAKA SAHİLİ	8	% 26,6	12	% 40	10	% 33,3

Yirmidokuncu alt çizelgede irdelenen ‘polis düdüğü sesi’ en yüksek işitilmeme durumunu Kültürpark’ta vermiştir. Bilinçli olarak, hizmet amacıyla üretilen bu ses ögesinin, alan kullanıcıları tarafından bütün mekanlarda ‘istenmeyen sesler’ arasında algılandığı saptanmıştır. Dolayısı ile ‘**daimi olumsuz**’ sonuç sunmaktadır. Bu ses ögesini üreten kaynağın diğer işitsel çıktıları bulunmayıp, kaynaklar arasındaki farklılıklardan doğan işitsel çeşitlilik tespit edilmemiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.29. Polis düdüğü sesleri

30. ALARM SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	0	% 0	3	% 10	27
1. KORDON	2	% 6,7	8	% 26,6	20	% 66,7
KEMERALTI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	28	% 93,4	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	1	% 3,3	18	% 60	11	% 36,7

Otuzuncu alt çizelgede değerlendirilen ‘alarm sesleri’, hizmet amacıyla üretilmektedir. Bütün alanlarda yüksek yüzdelerle ‘**daimi olumsuz**’ sonuç vermiş bir ses ögesidir. Taşıt ve/veya yapıları korumak için tasarlanmış alarm sistemlerinin işitsel çıktıları, onları üreten firmaların tercihlerine göre kendi içinde farklılıklar taşımakla birlikte, genelde birbirine yakın sessel veri sunarak ögenin varoluş amacına sadık kalması hedeflenmektedir.

♪ Ses dosyası 4.2.30. Alarm sesleri

31. OKUL ZİLİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	9	% 30	8	% 26,6	13
1. KORDON	4	% 13,3	5	% 16,7	21	% 70
KEMERALTI	27	% 90	1	% 3,3	2	% 6,7
KONAK MEYDANI	20	% 66,6	5	% 16,7	5	% 16,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	6	% 20	5	% 16,7	19	% 63,3

Otuzbirinci alt çizelgede ele alınan ‘okul zili sesleri’, yetkili otorite tarafından uygun görülmüş zilin türüne bağlı olarak klasik çan sesinden elektronik melodilere ve marşlara kadar farklı işitsel çıktılara sahip bir ses ögedir. Niteliği ne olursa olsun denekler tarafından sadece Kordon örneğinde bir kişi farkla

‘olumsuz’ değerlendirilmiş bu sesin, diğer dört alanda farklı ağırlıklarla da olsa ‘mekansal olumlu’ şeklinde sınıflandırıldığı saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.31. Okul zili sesleri

32. SİREN SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	4	% 13,3	5	% 16,7	21
1. KORDON	3	% 10	10	% 33,3	17	% 56,7
KEMERALTI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	2	% 6,7	22	% 73,3	6	% 20
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	17	% 56,7	11	% 36,6

Otuzikinci alt çizelgede incelenen ‘siren sesleri’, bilinçli olarak ve hizmet amacıyla üretilen sesler arasında yer alır. Bu ögenin kapsamı altında polis, ambulans ve itfaye araçları ile askeri siren sesleri bulunmaktadır. Öge, özellikle ‘işitilmeme’ durumunun düşük olduğu araştırma alanlarında, yüksek oranlarla ‘daimi olumsuz’ sonuç vermiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.32. Siren sesleri

33. KORNA SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	2	% 6,7	21	% 70	7
1. KORDON	2	% 6,7	22	% 73,3	6	% 20
KEMERALTI	0	% 0	28	% 93,3	2	% 6,7
KONAK MEYDANI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	1	% 3,3	27	% 90	2	% 6,7

Otuzüçüncü alt çizelgede irdelenen ‘korna sesleri’nin, tüm araştırma alanlarında düşük yüzdelerle ‘işitilmeme’ durumu verdiği belirlenmiş olup, anket katılımcıları tarafından yüksek oranlarla ‘**daimi olumsuz**’ şeklinde değerlendirildiği saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.33. Korna sesleri

34. CEP TELEFONU SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(- BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	6	% 20	18	% 60	6
1. KORDON	5	% 16,7	21	% 70	4	% 13,3
KEMERALTI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KONAK MEYDANI	4	% 13,4	25	% 83,3	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	23	% 76,6	5	% 16,7

Otuzdördüncü alt çizelgede değerlendirilmiş olan ‘cep telefonu sesleri’, tüm araştırma alanlarında düşük oranlarda ‘işitilmeme’ durumu vermiştir. Telefon sahibinin seçimi doğrultusunda kendi içinde farklı işitsel çıktılara sahip bu öge, anket katılımcıları tarafından, işitildiği mekanın niteliğinden bağımsız şekilde, yüksek yüzdelerle ‘**daimi olumsuz**’ sonuç vermiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.34. Cep telefonu sesleri

35. MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ						
MEKAN	(+ BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(- BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	1	% 3,3	5	% 16,7	24
1. KORDON	3	% 10	18	% 60	9	% 30
KEMERALTI	0	% 0	29	% 96,7	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	0	% 0	28	% 93,3	2	% 6,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	8	% 26,6	22	% 73,3

Otuzbeşinci alt çizelgede irdelenen ‘megafonlu seyyar satıcı sesleri’, Kültürpark ve Karşıyaka örneklerinde yüksek işitilmeme durumu vermiştir. Toplamda ise bu ses ögesinin, söz konusu iki araştırma alanı da dahil olmak üzere, incelenen tüm mekanlarda büyük oranlarla ‘**daimi olumsuz**’ sonuç verdiği saptanmıştır. Gerçekleşen satışın içeriğine göre kendi içinde farklılıklar taşıyabilmektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.35. Megafonlu seyyar satıcı sesleri

36. TÖREN SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPAK	9	% 30	5	% 16,7	16	% 53,3
1. KORDON	3	% 10	8	% 26,7	19	% 63,3
KEMERALTI	27	% 90	1	% 3,3	2	% 6,7
KONAK MEYDANI	21	% 70	5	% 16,7	4	% 13,4
KARŞIYAKA SAHİLİ	5	% 16,7	1	% 3,3	24	% 80

Otuzaltıncı alt çizelgede incelenen ‘tören sesleri’nin ortaya çıkma sıklığı ve söz konusu seslerin niteliği önceden planlanmış kamusal aktivitelerin içeriğine bağlı olarak değişebilmektedir. Ancak yine de bu ögesi için sunulan yorumların Kordon örneği dışında ‘**olumlu**’ çıktığı saptanmıştır. Dolayısı ile bu ses ögesi ‘**mekansal**’ niteliğe sahiptir.

🎵 Ses dosyası 4.2.36. Tören sesleri

37. ÇEVREDEN GELEN MÜZİK						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPAK	16	% 53,3	10	% 33,3	4	% 13,4
1. KORDON	8	% 26,7	16	% 53,3	6	% 20
KEMERALTI	0	% 0	30	% 100	0	% 0
KONAK MEYDANI	11	% 36,6	18	% 60	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	12	% 40	16	% 53,3

Otuzyedinci alt çizelgede değerlendirilen ‘çevreden gelen müzik’, sadece Karşıyaka sahil kesiminde yüksek sayılabilecek bir ‘işitilmeme’ durumu vermiştir. Ses ögesinin söz konusu bu mekan da dahil olmak üzere, Kültürpark örneği dışındaki tüm alanlarda ‘olumsuz’, ancak Kültürpark’ta ‘olumlu’ karşılandığı saptanmıştır. Dolayısı ile bu ses ögesi, ‘**mekansal olumsuz**’ değer vermektedir. Öge yapısı gereği çok farklı müzik türlerini bünyesinde bulundurmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.37. Çevreden gelen müzik

38. ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
KÜLTÜRPAK	3	% 10	19	% 63,4	8	% 26,7
1. KORDON	5	% 16,7	4	% 13,3	21	% 70
KEMERALTI	1	% 3,3	1	% 3,3	28	% 93,4
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	3	% 10	26	% 86,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	5	% 16,7	1	% 3,3	24	% 80

Otuzsekizinci alt çizelgede ele alınan ‘çim biçme makinesi sesleri’, alanlarda farklı sonuçlar vermesi nedeniyle mekansal niteliği olan bir ses ögesidir. Kordon ve Karşıyaka alan kullanıcıları bu ses için ‘olumlu’, Kemeraltı ‘nötr’, Kültürpark ve Konak Meydanı ise ‘olumsuz’ fikir bildirmiştir. Toplamda ise bu ögenin yaklaşık 2 katlık bir oranla ‘olumsuz’ algılandığı saptanmıştır. Bu durum, ‘çim biçme makinesi sesler’ini, ‘**mekansal olumsuz**’ kılmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.38. Çim biçme makinesi sesleri

39. YAPRAK TIRMIKLAMA SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	18	% 60	0	% 0	12
1. KORDON	2	% 6,7	7	% 23,3	21	% 70
KEMERALTI	2	% 6,7	0	% 0	28	% 93,3
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	2	% 6,7	27	% 90
KARŞIYAKA SAHİLİ	5	% 16,7	1	% 3,3	24	% 80

Otuzdokuzuncu alt çizelgede incelenen ‘yaprak tırmıklama sesleri’, alanlarda farklı sonuçlar vererek, ‘mekansal’ nitelikte bir ses ögesi olduğunu göstermiştir. Kültürpark, Kemeraltı ve Karşıyaka kullanıcıları ‘olumlu’, Kordon ve Konak kullanıcıları ise bu ses ögesi için ‘olumsuz’ fikir bildirmişlerdir. Toplamda irdelenen değerler, ögenin yaklaşık 3 katlık bir oranla ‘olumlu’ bulunduğunu belirtmektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.39. Yaprak tırmıklama sesleri

40. OYUN TOPU SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPAK	16	% 53,3	3	% 10	11
1. KORDON	2	% 6,7	7	% 23,3	21	% 70
KEMERALTI	1	% 3,3	0	% 0	29	% 96,7
KONAK MEYDANI	3	% 10	6	% 20	21	% 70
KARŞIYAKA SAHİLİ	4	% 13,4	0	% 0	26	% 86,6

Kırkıncı alt çizelgede değerlendirilen ‘oyun topu sesleri’nin, incelendiği alanlarda farklı sonuçlar vermesi, ‘mekansal’ özelliğe sahip bir ses ögesi olduğunu belirtmektedir. Kültürpark, Kemeraltı ve Karşıyaka araştırma alanlarında ‘olumlu’, Kordon ve Konak’ta ise ‘olumsuz’ algılandığı tespit edilen bu ses ögesinin toplamda yaklaşık 2 katlık bir oranla ‘olumlu’ bulunduğu saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.40. Oyun topu sesleri

41. EZAN						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	25	% 83,3	2	% 6,7	3
1. KORDON	6	% 20	6	% 20	18	% 60
KEMERALTI	5	% 16,7	25	% 83,3	0	% 0
KONAK MEYDANI	19	% 63,4	10	% 33,3	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	18	% 60	0	% 0	12	% 40

Kırkbirinci alt çizelgenin konusu olarak irdelenen ‘ezan’, en yüksek ‘işitilmeme’ yüzdesini Kordon örneğinde vermiş olup, diğer araştırma alanlarında birbirinden farklı sonuçlar sunmuştur. Buna göre, Kültürpark, Konak ve Karşıyaka alanlarını kullanan denekler bu ses ögesini ‘olumlu’, Kordon ‘nötr’, Kemeraltı kullanıcıları ise ‘olumsuz’ bulduklarını bildirmişlerdir. Toplam veriler kıyasladığında ise bu ses ögesinin ‘mekansal’ niteliği ile birlikte ‘olumlu’ değerlendirildiği saptanmıştır.

♪ Ses dosyası 4.2.41. Ezan

42. KİLİSE ÇANI SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	0	% 0	1	% 3,3	29
1. KORDON	2	% 6,7	7	% 23,3	21	% 70
KEMERALTI	0	% 0	2	% 6,7	28	% 93,3
KONAK MEYDANI	3	% 10	1	% 3,3	26	% 86,6
KARŞIYAKA SAHİLİ	3	% 10	0	% 0	27	% 90

Kırkikinci alt çizelgede sonuçları incelenen ‘kilise çanı sesleri’ nadir ses öğelerinden biri olması nedeniyle yüksek oranlarla ‘işitilmeme’ durumu vermiştir. Denek yorumlarının incelenmesi sonucu ise ‘**mekansal**’ özelliği olduğu tespit edilmiştir. Kültürpark, Kordon ve Kemeraltı örneklerinde ‘olumsuz’, Konak ve Karşıyaka’da ise ‘olumlu’ bulunan bu sese ait verilerin toplamdaki değeri ise, öğenin genel olarak ‘**olumsuz**’ algılandığı belirtmektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.42. Kilise çanı sesleri

43. RÜZGAR ÇANI SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARC	1	% 3,3	0	% 0	29
1. KORDON	4	% 13,4	4	% 13,4	22	% 73,2
KEMERALTI	1	% 3,3	1	% 3,3	28	% 93,4
KONAK MEYDANI	1	% 3,3	3	% 10	26	% 86,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	2	% 6,7	1	% 3,3	27	% 90

Kırküçüncü alt çizelgede irdelenen ‘rüzgar çanı sesleri’ne ait veriler, bu ses öğesinin ‘**mekansal**’ niteliğe sahip olduğunu *göstermektedir*. ‘İşitilmeme’ durumu yüksek yüzdelerde çıkan bu peyzaj donatı elemanına ait ses, Kültürpark ve Karşıyaka örneklerinde ‘olumlu’, Kordon ve Kemeraltı’nda ‘nötr’, Konak Meydanı’nda ‘olumsuz’ sonuç vermiştir. Verilerin toplamdaki karşılaştırması, öğenin ‘**olumlu**’ algılandığını belirtmektedir.

🎵 Ses dosyası 4.2.43. Rüzgar çanı sesleri

44. NARGİLE SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	2	% 6,7	1	% 3,3	27
1. KORDON	8	% 26,6	4	% 13,4	18	% 60
KEMERALTI	28	% 93,3	2	% 6,7	0	% 0
KONAK MEYDANI	7	% 23,3	3	% 10	20	% 66,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	9	% 30	1	% 3,3	20	% 66,7

Kırkdördüncü alt çizelgede sonuçları incelenen ‘nargile fokurtusu’ bütün araştırma alanlarında mekanın niteliğinden bağımsız olarak ‘**daimi olumlu**’ sonuç vermiş olup, bu veri özellikle işitilme durumunun tam olduğu Kemeraltı’nda çok yüksek değerlere ulaşmıştır.

 Ses dosyası 4.2.44. Nargile sesleri

45. TAVLA OYUNU SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	5	% 16,7	1	% 3,3	24
1. KORDON	6	% 20	3	% 10	21	% 70
KEMERALTI	28	% 93,3	2	% 6,7	0	% 0
KONAK MEYDANI	13	% 43,4	2	% 6,7	15	% 50
KARŞIYAKA SAHİLİ	9	% 30	3	% 10	18	% 60

Kırkbeşinci alt çizelgede irdelenen ‘tavla oyunu sesleri’nin, bütün araştırma alanlarında söz konusu mekanların niteliğinden bağımsız olarak yüksek oranlarla ‘**daimi olumlu**’ sonuç veren bir öge olduğu saptanmıştır. Özellikle, işitilme durumunun hemen hemen tam olduğu Kemeraltı’nda söz konusu bu değerlerin en yüksek noktaya ulaştığı belirlenmiştir.

♪ Ses dosyası 4.2.45. Tavla oyunu sesleri

46. SESSİZLİĞİN SESİ						
MEKAN	(+) BULAN		(-) BULAN		İŞİTİLMEME	
	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	DURUMU (0)	
KÜLTÜRPAK	24	% 80	2	% 6,7	4	% 13,4
1. KORDON	8	% 26,6	1	% 3,3	21	% 70
KEMERALTI	19	% 63,3	0	% 0	11	% 36,7
KONAK MEYDANI	24	% 80	1	% 3,3	5	% 16,7
KARŞIYAKA SAHİLİ	6	% 20	2	% 6,7	22	% 73,3

4.11 numaralı çizelgenin listede önerilen son alt parçasını oluşturan ‘sessizliğin sesi’, en düşük ‘işitilmeme’ durumunu Kültürpark’ta, en yüksekini ise Karşıyaka sahilinde vererek, söz konusu bu mekanların niteliği hakkında belirleyici bilgiler sunmuştur. Bu araştırma kapsamında değerlendirilen alanların niteliğinden bağımsız olarak ve tümü için yüksek oranlarla ‘**daimi olumlu**’ sonuç vermiş ‘sessizlik’ olgusunun sürekliliğinin sağlanması, kentsel peyzaj ortamlarındaki nadirliği nedeniyle önemlidir. Olgunun yüksek işitilme durumu vermiş olması, seçilen mekanların doğruluğunu destekler yönde bir çıkarım sunmaktadır.

♪ Ses dosyası 4.2.46. Sessizliğin sesi: Bu olguya yönelik oluşturulacak bir ses dosyası, ifadenin taşıdığı kavram ile çelişeceği için, bir örnek konulması uygun bulunmamıştır. Ancak belirtmekte fayda vardır ki biyosfer içinde yaşanan ‘sessizlik’ durumu *görelî* olup, doğal koşullar altında ‘mutlak’ sessizliği yakalamak olanaklı değildir.

47. DİĞER: LUNAPARK SESLERİ						
MEKAN	(+) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		(-) BULAN KİŞİ SAYISI VE YÜZDESİ		İŞİTİLMEME DURUMU (0)	
	KÜLTÜRPARK	4	% 13,3	1	% 3,3	25
1. KORDON	0	% 0	0	% 0	0	% 0
KEMERALTI	0	% 0	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	0	% 0	0	% 0	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	0	% 0	0	% 0	0	% 0

Uygulanan anket çalışması kapsamında araştırma alanlarında değerlendirilen 46 adet ses ögesi arasında yer almayan yeni bir unsur, ‘lunapark sesleri’dir. Kültürpark’ta iletişime geçilen mekan kullanıcıları tarafından önerilen bu öge, ilgili listeye ‘diğer’ başlığı altında eklenmiştir. Bu bağlamda, diğer alanlardaki değeri doğrudan ‘sıfır’ çıkan bu ‘mekansal’ ses ögesi, Kültürpark’ta 30 deneğin beşi tarafından irdelenmiş ve toplamda dört katlık bir oranla ‘**olumlu**’ bulunmuştur.

🎵 Ses dosyası 4.2.47. Lunapark sesleri

Birinci Kordon, Karşıyaka - sahil, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Kültürpark sespeyzajları ile etkileşim halinde iken irdelenen 47 adet ses ögesine ait istatistikî değerler çizelge 4.11’in alt grupları halinde ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Bu aşamada, her bir ses ögesine ait kapsamlı alt çizelgeleri matematiksel olarak açmaya gerek *görülmemiş* olup, altlarına sonuçları genel olarak belirten notlar düşülmüştür. Sespeyzajları tasarımında temel alınması gereken ölçütleri saptamak amacıyla, söz konusu bu alt çizelgeler üzerinden elde edilen önemli bulguların derlenmesi gerekmektedir.

Bir sespeyzajını oluşturan ses öğelerinin değerlendirilmesi aracılığıyla oluşturulan model bilgi, her bir ses ögesinin,

- ‘**daimi olumlu**’,
- ‘**daimi olumsuz**’,
- ‘**mekansal olumlu**’ ve

▪ ‘mekansal olumsuz’

şeklinde dört sınıfa ayrılabilceği yönündedir.

‘**Daimi olumlu**’ sonuç vermiş ses ögesi, içinde işitildiği ve yorumlandığı sespeyzajının niteliğinden bağımsız olarak, her koşulda tercih edilebilen işitsel veriyi tanımlamaktadır. Benzer şekilde, ‘**daimi olumsuz**’ tanımlanan ses ögesi ise, mekansal koşulların niteliğine olursa olsun varlığı kabul edilemeyen işitsel çıktıyı kapsamaktadır. Bu doğrultuda, ‘**mekansal olumlu**’ sonucunu veren ögenin kabul edilebilirliği yoğunlukla ‘olumlu’ yönde çıkmış olup, ancak durumu içinde işitildiği peyzajın özelliklerine göre ‘olumsuz’a geçebilmektedir. Benzer biçimde, ‘**mekansal olumsuz**’ sonucunu vermiş ses ögesi, genel olarak ‘istenmeyen’ sesleri temsil etmekte, ancak bazı koşullarda ‘kabul edilebilir’ hale gelebilmektedirler.

Peyzaj planlama, tasarım ve yönetim süreçleri gerçekleştirilirken, çalışma alanlarında varlığı istenen ve istenmeyen ses öğelerinin belirlenmesi ve ilgili kararların alınması aşamasında kullanılacak rehber niteliği taşıyan bu bulgular, şu şekilde derlenebilir:

Çizelge 4.12. Kentsel ses öğelerinin istenirlik durumu

KENTSEL SESPEYZAJINI OLUŞTURAN SES ÖĞELERİNİN İSTENİRLİK DURUMU		
NO	SES ÖGESİ	DURUMU
(1)	SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ	DAİMİ (+)
(2)	İNSAN SESLERİ	MEKANSAL (+)
(3)	ÇOCUK SESLERİ	DAİMİ (+)
(4)	SOKAK SATICISI SESLERİ	DAİMİ (-)
(5)	AYAK SESLERİ	MEKANSAL (-)
(6)	KÖPEK SESLERİ	DAİMİ (-)
(7)	KUŞ SESLERİ	DAİMİ (+)
(8)	KEDİ SESLERİ	MEKANSAL (+)
(9)	AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ	MEKANSAL NÖTR
(10)	ÇEKİRGE SESLERİ	MEKANSAL NÖTR
(11)	KURBAĞA SESLERİ	MEKANSAL (-)
(12)	VEJETASYON SESLERİ	DAİMİ (+)

(13)	RÜZGAR SESİ	DAİMİ (+)
(14)	YAĞIŞ SESİ	DAİMİ (+)
(15)	SU SESLERİ	DAİMİ (+)
(16)	İNŞAAT SESLERİ	DAİMİ (-)
(17)	İŞYERİ SESLERİ	DAİMİ (-)
(18)	TAŞIT TRAFİĞİ SESLERİ	DAİMİ (-)
(19)	UÇAK SESLERİ	MEKANSAL (-)
(20)	TREN SESLERİ	MEKANSAL (-)
(21)	METRO SESLERİ	MEKANSAL (-)
(22)	VAPUR SESLERİ	DAİMİ (+)
(23)	MOTOSİKLET SESLERİ	DAİMİ (-)
(24)	BİSİKLET SESLERİ	MEKANSAL (-)
(25)	KAYKAY SESLERİ	MEKANSAL (-)
(26)	FAYTON SESLERİ	MEKANSAL (+)
(27)	TAŞIT KİLİT İŞLETİM SESLERİ	DAİMİ (-)
(28)	BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ	DAİMİ (-)
(29)	TRAFİK POLİSİ DÜDÜK SESLERİ	DAİMİ (-)
(30)	EV / İŞYERİ ALARM SESLERİ	DAİMİ (-)
(31)	OKUL ZİL SESLERİ	MEKANSAL (+)
(32)	SİREN SESLERİ	DAİMİ (-)
(33)	ARAÇ KORNA SESLERİ	DAİMİ (-)
(34)	CEP TELEFONU SESLERİ	DAİMİ (-)
(35)	MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ	DAİMİ (-)
(36)	TÖREN SESLERİ	MEKANSAL (+)
(37)	ÇEVREDEN GELEN MÜZİK	MEKANSAL (-)
(38)	ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ	MEKANSAL (-)
(39)	YAPRAK TIRMIKLAMA SESLERİ	MEKANSAL (+)
(40)	OYUN TOPU SESLERİ	MEKANSAL (+)
(41)	EZAN	MEKANSAL (+)
(42)	KİLİSE ÇANI SESLERİ	MEKANSAL (-)
(43)	RÜZGAR ÇANI SESLERİ	MEKANSAL (+)
(44)	NARGİLE SESLERİ	DAİMİ (+)
(45)	TAVLA OYUNU SESLERİ	DAİMİ (+)
(46)	SESSİZLİĞİN SESİ	DAİMİ (+)
(47)	DİĞER SESLER: LUNAPARK SESLERİ	MEKANSAL (+)

S9. “Yukarıda değerlendirmiş olduğunuz çevresel seslerden hangisi içinde bulunduğunuz bu dış mekanı en iyi tanımlamaktadır / temsil etmektedir? Neden?”

Sekizinci soruda detaylı bir biçimde irdelenen ses öğelerine ait veriler, araştırmanın yürütüldüğü beş ayrı alanın her biri için 47 ayrı olasılık sunmuştur. Bu olasılıklar, kullanıcının yorumladığı mekanın işitsel zenginliğini saptamak için de yararlı birer araç görevi üstlenmişlerdir. Ancak, toplamda her bir alanın algılanan karakteristik özelliklerini ortaya koymayı zorlaştırmışlardır. Söz konusu bu durumu netleştirmek amacıyla, deneğin, irdelenen ses öğelerinde hangi işitsel öğeleri ile özümlediği belirlenmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda saptanan bulgular doğrudan ve karşılaştırmalı olarak çizelge 4.13 ile çizelge 4.22 arasında verilmiştir. Çizelgeler oluşturulurken anket katılımcılarının sunduğu cevaplar incelenmiş, iki ve üzeri sıklıkta belirtilmiş ses öğeleri seçilerek, Kültürpark, Kordon, Kemeraltı, Konak Meydanı ve Karşıyaka sespeyajlarını temsil eden ses öğeleri olarak değerlendirilmişlerdir.

Dokuzuncu sorunun ikinci kısmını oluşturan ‘neden’ ilişkisi ise, takiben, ayrı çizelgeler halinde sunulmuştur.

Çizelge 4.13. Kültürpark sespeyajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri

ÖRNEK SESPEYAJINI EN İYİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ		
1. KÜLTÜRPAK		
SEÇİLEN SES ÖĞELERİ	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
(07) KUŞ SESLERİ	8	% 26,7
(37) ÇEVREDEN GELEN MÜZİK	7	% 23,3
(46) SESSİZLİĞİN SESİ	6	% 20
(47) DİĞER: LUNAPARK SESLERİ	5	% 16,7

♪ Ses dosyası 4.2.48. Kültürpark sespeyajı 1

♪ Ses dosyası 4.2.49. Kültürpark sespeyajı 2

♪ Ses dosyası 4.2.50. Kültürpark sespeyzajı 3

♪ Ses dosyası 4.2.51. Kültürpark sespeyzajı 4

Kültürpark sespeyzajını irdeleyen 30 denekten 8'i söz konusu bu alanı en iyi betimleyen ses ögesinin 'kuş sesleri' olduğunu belirtmişlerdir. Bunu takiben 7 kişinin tercihini oluşturan 'çevreden gelen müzik' ögesini, 6 kişi ile 'sessizliğin sesi' ve 5 kişi ile tamamen bu alana özgü olan 'lunapark sesleri' takip etmiştir. Anketin bir önceki aşamasında değerlendirilmiş toplam 47 ses ögesinden sadece 4 tanesi söz konusu bu sespeyzajı ile doğrudan özdeşleştirilmiştir.

Kültürpark'ın sespeyzajını betimleyen seçili ses ögelerine ait değerlendirmenin, diğer dört araştırma alanına ait toplam verilerle kıyaslaması çizelge 4.14'te verilmiştir.

Çizelge 4.14. Kültürpark'a ait ses ögelerinin durumu ve 5K karşılaştırması

KÜLTÜRPARK İÇİN SEÇİLEN SES ÖGELERİNİN TÜM ALANLARDAKİ DURUMU		
SEÇİLEN SES ÖGELERİ	KÜLTÜRPARK	TÜM ALANLAR (5K)
(07) KUŞ SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(37) ÇEVREDEN GELEN MÜZİK	(+)	Mekansal (-)
(46) SESSİZLİĞİN SESİ	(+)	Daimi (+)
(47) DİĞER: LUNAPARK SESLERİ	(+)	Mekansal (+)

Çizelge 4.7 ve 4.9'da olumluluk ve olumsuzluk durumlarına göre tüm araştırma alanları için ayrıntılı bir biçimde değerlendirilmiş bu dört ses ögesinden 'kuş sesleri', gerek bireysel olarak Kültürpark  rneğinde gerekse diğer dört ayrı araştırma alanında 'daimi olumlu' sonuç vermiştir.

Bu irdelemeye bağlı olarak, ikinci sırayı alan 'çevreden gelen müzik', Kültürpark  rneğinde toplamda 'olumlu' sonuç vermiş olmasına rağmen, beş araştırma alanı için toplamda 'mekansal olumsuz' şeklinde değerlendirilmiş bir ses ögesi olması ile dikkat çekmektedir. Bu anlamda, yoğunlukla 'olumsuz' bulunan bir ses  gesi, Kültürpark'ta var olan birtakım koşullar nedeniyle 'olumlu' duruma dönüşmüştür.

Benzer şekilde, bütün araştırma alanları için ‘daimi olumlu’ bulunan ‘sessizliğin sesi’, Kültürpark örneğinde de ‘olumlu’ kalmıştır. Ancak, ‘olumlu’ bir ses ögesi olan ‘lunapark sesleri’nin kıyaslaması alana özgü olması nedeniyle mümkün olmamıştır.

Çizelge 4.15. Kordon sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri

ÖRNEK SESPEYZAJINI EN İYİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ		
2. KORDON		
SEÇİLEN SESLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
(22) VAPUR SESLERİ	9	% 30
(15) SU SESLERİ	5	% 16,7
(02) İNSAN SESLERİ	3	% 10
(37) ÇEVREDEDEN GELEN MÜZİK	3	% 10
(07) KUŞ SESLERİ	2	% 6,7
(46) SESSİZLİĞİN SESİ	2	% 6,7

♪ Ses dosyası 4.2.52. Kordon sespeyzajı 1

♪ Ses dosyası 4.2.53. Kordon sespeyzajı 2

♪ Ses dosyası 4.2.54. Kordon sespeyzajı 3

♪ Ses dosyası 4.2.55. Kordon sespeyzajı 4

Kordon’un sespeyzajını inceleyen 30 denegin 9’u, ‘vapur sesleri’nin bu alanı en iyi ifade ettiğini belirtmişlerdir. Bu ses ögesini takiben, 5 kişi ‘su sesleri’ni, 3’er kişi ‘insan konuşmaları’ ve ‘çevreden gelen müzik’ ögesini, 2’şer kişi ise kuş sesleri’ ve ‘sessizliğin sesi’ni Kordon’u en iyi temsil eden ses öğeleri olarak seçmişlerdir.

Çizelge 4.16. Kordon'a ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması

KORDON İÇİN SEÇİLEN SES ÖĞELERİNİN TÜM ALANLARDAKİ DURUMU		
SEÇİLEN SESLER	KORDON	TÜM ALANLAR (5K)
(22) VAPUR SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(15) SU SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(02) İNSAN SESLERİ	(-)	Mekansal (+)
(37) ÇEVREDEDEN GELEN MÜZİK	(-)	Mekansal (-)
(07) KUŞ SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(46) SESSİZLİĞİN SESİ	(+)	Daimi (+)

Birinci Kordon için seçilmiş ses öğelerine ait değerlendirme, toplamdaki değerlendirme ile kıyaslanacak olursa, diğer her bir araştırma alanında 'olumlu' bulunan 'vapur', 'su', 'kuş' ve 'sessizlik' seslerinin Kordon örneğinde de 'olumlu' karşılandığı saptanmıştır. Benzer şekilde, toplamda 'mekansal olumsuz' algılanan 'çevreden gelen müzik', bu alanda yine 'olumsuz' olarak değerlendirilmiştir. Ancak, toplamda 'mekansal olumlu' bulunan 'insan sesleri', Kordon sespeyzajının bir parçası haline geldiğinde 'olumsuz' bulunmuştur. Elde edilen karşılaştırmalı bulgular çizelge 4.16'da verilmiştir.

Çizelge 4.17. Kemeraltı sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri

ÖRNEK SESPEYZAJINI EN İYİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ		
3. KEMERALTI		
SEÇİLEN SESLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
(04) SOKAK SATICISI SESLERİ	24	% 80
(22) VAPUR SESLERİ	4	% 13,3
(02) İNSAN SESLERİ	2	% 6,7

♪ Ses dosyası 4.2.56. Kemeraltı sespeyzajı 1

♪ Ses dosyası 4.2.57. Kemeraltı sespeyzajı 2

♪ Ses dosyası 4.2.58. Kemeraltı sespeyzajı 3

♪ Ses dosyası 4.2.59. Kemeraltı sespeyzajı 4

Kemeraltı sespeyzajını irdeleyen 30 deneğin yüksek bir payla, 24'ü bu alanı en iyi temsil eden ses ögesinin 'sokak satıcılarına ait sesler' olduğunu belirtmişlerdir. Bunu takiben 4 kişi 'vapur sesleri'ni, 2 kişi ise 'insan sesleri'ni Kemeraltı'ni en iyi ifade eden ses öğeleri olarak seçmişlerdir.

Çizelge 4.18. Kemeraltı'na ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması

KEMERALTI İÇİN SEÇİLEN SES ÖĞELERİNİN TÜM ALANLARDAKİ DURUMU		
SEÇİLEN SESLER	KEMERALTI	TÜM ALANLAR (5K)
(04) SOKAK SATICISI SESLERİ	(-)	Daimi (-)
(22) VAPUR SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(02) İNSAN SESLERİ	(+)	Mekansal (+)

Söz konusu araştırma alanını temsil etmek üzere seçilen bu üç ses ögesinden en büyük paya sahip 'sokak satıcısı sesleri', gerek Kemeraltı örneğinde gerekse diğer dört alanda 'olumsuz' olarak değerlendirilmişlerdir. Seçilen diğer bir öge olan 'vapur sesleri' ise hem bu alanda, hem de diğer alanlarda 'daimi olumlu' bulunan bir ses olarak saptanmıştır. Alana ait olarak 'olumlu' değerlendirilen 'insan sesleri' ise, toplamda, 'mekansal olumlu' sonucunu vermektedir. Kemeraltı'nın diğer alanlara kıyaslaması çizelge 4.18'de incelenebilir.

Çizelge 4.19. Konak sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri

ÖRNEK SESPEYZAJINI EN İYİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ		
4. KONAK MEYDANI		
SEÇİLEN SESLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
(07) KUŞ SESLERİ	13	% 43,3
(22) VAPUR SESLERİ	7	% 23,3
(05) AYAK SESLERİ	2	% 6,7
(15) SU SESLERİ	2	% 6,7

♪ Ses dosyası 4.2.60. Konak sespeyzajı 1

♪ Ses dosyası 4.2.61. Konak sespeyzajı 2

♪ Ses dosyası 4.2.62. Konak sespeyzajı 3

♪ Ses dosyası 4.2.63. Konak sespeyzajı 4

Konak Meydanına ait sespeyzajının değerlendirmesini gerçekleştiren 30 denekten 13'ü, alanı betimleyen en uygun ses ögesi olarak 'kuş seslerini' seçmiştir. Bunu takiben 7 kişi, 'vapur sesleri'ni; 2'şer kişi ise 'ayak' ve 'su' seslerinin bu alanı en iyi ifade ettiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.20. Konak'a ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması

KONAK İÇİN SEÇİLEN SES ÖĞELERİNİN TÜM ALANLARDAKİ DURUMU		
SEÇİLEN SESLER	KONAK MEYDANI	TÜM ALANLAR (5K)
(07) KUŞ SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(22) VAPUR SESLERİ	(+)	Daimi (+)
(05) AYAK SESLERİ	(-)	Mekansal (-)
(15) SU SESLERİ	(+)	Daimi (+)

Seçilen bu dört ses ögesinden 'kuş', 'vapur' ve 'su' seslerinin gerek Konak Meydanı örneğinde, gerekse diğer alanlarda, 'olumlu' değerlendirilmiş ses öğeleri olduğu saptanmıştır. Ancak, 'ayak sesleri', hem bu sespeyzajı, hem de diğer sespeyzajları için 'olumsuz' sonuç vermiş bir ses ögesi olarak listede yerini almıştır. Konak Meydanı'na ait genel durum çizelge 4.20'da incelenebilir.

Çizelge 4.21. Karşıyaka sespeyzajını ifade eden ses öğeleri ve seçim değerleri

ÖRNEK SESPEYZAJINI EN İYİ TEMSİL EDEN SES ÖĞELERİ		
5. KARŞIYAKA SAHİLİ		
SEÇİLEN SESLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
(18) ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ	12	% 40
(02) İNSAN SESLERİ	5	% 16,7
(33) ARAÇ KORNA SESLERİ	3	% 10
(23) MOTORSİKLET SESLERİ	2	% 6,7
(26) FAYTON SESLERİ	2	% 6,7

♪ Ses dosyası 4.2.64. Karşıyaka sespeyzajı 1

♪ Ses dosyası 4.2.65. Karşıyaka sespeyzajı 2

♪ Ses dosyası 4.2.66. Karşıyaka sespeyzajı 3

♪ Ses dosyası 4.2.67. Karşıyaka sespeyzajı 4

Karşıyaka sespeyzajının değerlendirmesini gerçekleştiren 30 denekten 12'si, 'araç trafiği sesleri'nin bu araştırma alanını en iyi temsil eden ses olduğunu belirtmişlerdir. Bunu takiben 5 kişi 'insan sesleri'ni, 3 kişi 'araç korna sesleri'ni ve 2'ser kişi de 'motosiklet' ve 'fayton' seslerini Karşıyaka sahil kesimini en iyi ifade eden ses öğeleri olarak algıladıklarını dile getirmişlerdir.

Çizelge 4.22. Karşıyaka 'ya ait ses öğelerinin durumu ve 5K karşılaştırması

KARŞIYAKA İÇİN SEÇİLEN SES ÖĞELERİNİN TÜM ALANLARDAKİ DURUMU		
SEÇİLEN SESLER	KARŞIYAKA	TÜM ALANLAR (5K)
(18) ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ	(-)	Daimi (-)
(02) İNSAN SESLERİ	(+)	Mekansal (+)
(33) ARAÇ KORNA SESLERİ	(-)	Daimi (-)
(23) MOTORSİKLET SESLERİ	(-)	Daimi (-)
(26) FAYTON SESLERİ	(+)	Mekansal (+)

Seçilmiş öğeler arasında 'daimi olumlu' değerlendirilmiş hiç bir ses bulunmamaktadır. Mekansal olarak 'olumlu' değerlendirilmiş 'insan' ve 'fayton' sesleri, Karşıyaka kıyı peyzajında da 'olumlu' algılanmıştır. Ancak, 'araç trafiği sesleri', 'araç korna sesleri' ve 'motosiklet sesleri' gerek seçili bu sespeyzajı, gerekse diğer sespeyzajları için 'daimi olumsuz' bulunan ses öğeleri arasında yer alması ile dikkat çekmektedir. Karşıyaka'ya ait genel durum ve toplama olan kıyaslaması çizelge 4.22'de verilmiştir.

Dokuzuncu sorunun (*Yukarıda değerlendirmiş olduğunuz çevresel seslerden hangisi içinde bulunduğunuz bu dış mekanı en iyi tanımlamaktadır / temsil etmektedir? Neden?*) ikinci kısmını oluşturan ve yapısı gereği açık uçlu

cevapları kapsayan gerekçeler, aşağıda her bir araştırma alanı için ayrı ayrı irdelenilerek ilgili çizelgelere oturtulmuştur. Daha önce, ‘4.1. Anket Çalışması – Bölüm 1’ başlığı altında, açıklanan gerekçelerden dolayı, katılımcıların verdiği cevaplar, yine üç ayrı sınıfta toplanarak incelenmişlerdir. Bu duruma bağlı olarak elde edilen sonuçlar çizelge 4.23 ve çizelge 4.27 arasında görülebilir.

Çizelge 4.23. Kültürpark ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri

KÜLTÜRPAK SESPEYZAJINA AİT TEMSİLİ SES ÖĞELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ			
TEMSİLİ SES ÖĞELERİ	PSİKOLOJİK GEREKÇELER	FİZİKSEL GEREKÇELER	GÜRÜLTÜ
(07) KUŞ SESLERİ - D(+)	1 kişi % 12,5	7 kişi % 87,5	0 % 0
(37)ÇEVREDEN GELEN MÜZİK - M(-)	0 % 0	6 kişi % 85,7	1 kişi % 14,3
(46) SESSİZLİĞİN SESİ - D(+)	0 % 0	6 kişi % 100	0 % 0
(47)Diğer:LUNAPARK SESLERİ - M(+)	4 kişi % 80	1 kişi % 20	0 % 0
TOPLAM	5 kişi % 19,2	20 kişi % 77	1 kişi % 3,8

Kültürpark sespeyzajını en iyi temsil eden ses öğelerinin, denekler tarafından seçilme gerekçelerine dağılımı, yukarıdaki çizelgede ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu dağılımın toplamdaki sonuçları incelendiğinde, % 77’lik bir oranla 20 kişinin, işittikleri ses öğesini onun fiziksel özellikleri nedeniyle seçtikleri saptanmıştır. Buna kıyasla, % 19,2 ile 5 kişi, alanda duydukları sesin kendilerinde bıraktığı psikolojik gerekçelere odaklanmışlardır. Katılımcılardan sadece 1 kişinin işittiği sesi ‘gürültü’ ile özdeşleştirerek seçilimi gerçekleştirdiği saptanmıştır.

İlgili çizelgeden de anlaşılacağı gibi, eğer ‘olumlu’ bulunmuş bir ses öğesi (örn: kuş, lunapark, sessizlik sesi) söz konusu mekanı temsil etmek amacıyla seçilmiş ise, bunun gerekçeleri, psikolojik ve/veya fiziksel olabilmektedir. Ancak, eğer ses öğesi ‘olumsuz’ ise (örn: çevreden gelen müzik), bunun nedeni onun fiziksel özelliklerinde yatmaktadır.

Çizelge 4.24. Kordon ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri

KORDON SESPEYZAJINA AİT TEMSİLİ SES ÖĞELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ			
TEMSİLİ SES ÖĞELERİ	PSİKOLOJİK GEREKÇELER	FİZİKSEL GEREKÇELER	GÜRÜLTÜ
(22) VAPUR SESLERİ - D(+)	3 kişi % 33,3	6 kişi % 66,7	0 % 0
(15) SU SESLERİ - D(+)	2 kişi % 40	3 kişi % 60	0 % 0
(2) İNSAN SESLERİ - M(+)	1 kişi % 33,3	2 kişi % 66,7	0 % 0
(37)ÇEVREDEN GELEN MÜZİK - M(-)	0 % 0	3 kişi % 100	0 % 0
(7) KUŞ SESLERİ - D(+)	2 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
(46) SESSİZLİĞİN SESİ - D(+)	2 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
TOPLAM	10 kişi % 41,7	14 kişi % 58,3	0 % 0

Kordon sespeyzajını temsil eden ses öğelerinin seçilme gerekçeleri üç ayrı kategori altında incelendiğinde, seçilimi etkileyen nedenlerden ‘psikolojik’ olanların yüzdesinde Kültürpark örneğine göre artış meydana geldiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, söz konusu araştırma alanını en iyi ifade eden 6 ses öğesi, % 41,7 ile 10 kişi tarafından psikolojik gerekçelerden dolayı, % 58,3 ile 14 kişi tarafından ise işitilen sesin fiziksel özelliklere bağlı şekilde seçilmişlerdir. Kordon’un temsili ses öğelerini ‘gürültü’ olarak yorumlayan dinleyici saptanmamıştır.

Kültürpark örneğinde olduğu üzere, Kordon için seçilmiş ses öğelerinden ‘olumlu’ değerlendirilmiş bulunanlar (örn: vapur, su, insan, kuş, sessizlik sesi), söz konusu sesin psikolojik ve/veya fiziksel özelliklerine bağlı olarak gerekçelendirilmiş iken, ‘olumsuz’ değerlendirilmiş bir ses öğesi (örn: çevreden gelen müzik) sadece ‘fiziksel’ özelliklerine bağlı nedenlerden dolayı seçim nedeni oluşturmuştur.

Çizelge 4.25. Kemeraltı ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri

KEMERALTI SESPEYZAJINA AİT TEMSİLİ SES ÖĞELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ			
TEMSİLİ SES ÖĞELERİ	PSİKOLOJİK GEREKÇELER	FİZİKSEL GEREKÇELER	GÜRÜLTÜ
(4) SOKAK SATICISI SESLERİ - D(-)	24 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
(22) VAPUR SESLERİ - D(+)	4 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
(2) İNSAN SESLERİ - M(+)	2 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
TOPLAM	30 kişi % 100	0 % 0	0 % 0

Denekler tarafından Kemeraltı sespeyzajını en iyi temsil ettiği düşünülerek seçilmiş üç ses öğesinin, diğer dört araştırma alanından farklı olarak, 30 kişi (% 100) tarafından tamamen ‘psikolojik’ gerekçelerden dolayı tercih edildiği saptanmıştır. Dolayısı ile mekanda işitilen sesi, o sesin ‘fiziksel’ özellikleri ya da ‘gürültü’ ile özdeşleştiren kullanıcı bulunmamaktadır.

Bu araştırma alanı için dikkat çekici diğer bir nokta, ‘olumsuz’ değerlendirilmiş bir ses öğesinin (örn: sokak satıcısı sesleri), sadece bu mekanda, o sesin fiziksel özelliklerinden dolayı değil, dinleyiciye bağlı psikolojik gerekçelerden dolayı seçilmiş olmasıdır.

Çizelge 4.26. Konak Meydanı ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri

KONAK MEYDANI SESPEYZAJINA AİT TEMSİLİ SES ÖĞELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ			
TEMSİLİ SES ÖĞELERİ	PSİKOLOJİK GEREKÇELER	FİZİKSEL GEREKÇELER	GÜRÜLTÜ
(7) KUŞ SESLERİ - D(+)	13 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
(22) VAPUR SESLERİ - D(+)	7 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
(5) AYAK SESLERİ - M(-)	0 % 0	2 kişi % 100	0 % 0

(15) SU SESLERİ - D(+)	2 kişi % 100	0 % 0	0 % 0
TOPLAM	22 kişi % 91,7	2 kişi % 8,3	0 % 0

Konak Meydanı'nı temsil eden dört ses ögesinin seçim nedeni olarak, % 91,7 ile 22 kişinin söz konusu seslere bağlı psikolojik gerekçelerden etkilendiği belirlenmiştir. Öte yandan % 8,3 ile 2 kişi, işittikleri sesin fiziksel özelliklerine odaklanmıştır.

Daha önce irdelenen araştırma alanlarında, Kemeraltı dışında yakalanmış desen, burada tekrar kendini *göstermiştir*. Eğer seçilen ses ögesi 'olumlu' ise (örn: kuş, vapur, su), bu o ögenin denek üzerinde bıraktığı psikolojik ve/veya fiziksel gerekçelere dayanmaktadır. Öte yandan, eğer öge 'olumsuz' ise (örn: ayak sesleri), bu o sesin sadece 'fiziksel' özelliklerine bağlı bulunmaktadır.

Çizelge 4.27. Karşıyaka ses öğelerinin seçilme gerekçeleri ve yüzdeleri

KARŞIYAKA SESPEYZAJINA AİT TEMSİLİ SES ÖĞELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ			
TEMSİLİ SES ÖĞELERİ	PSİKOLOJİK GEREKÇELER	FİZİKSEL GEREKÇELER	GÜRÜLTÜ
(18) ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ - D(-)	1 kişi % 8,3	11 kişi % 91,7	0 % 0
(2) İNSAN SESLERİ - M(+)	2 kişi % 40	3 kişi % 60	0 % 0
(33) ARAÇ KORNA SESLERİ - D(-)	0 % 0	3 kişi % 100	0 % 0
(23) MOTORSİKLET SESLERİ - D(-)	1 kişi % 50	1 kişi % 50	0 % 0
(26) FAYTON SESLERİ - M(+)	0 % 0	2 kişi % 100	0 % 0
TOPLAM	4 kişi % 16,7	20 kişi % 83,3	0 % 0

Karşıyaka sespeyzajını temsil etmek amacıyla 30 denek tarafından seçilmiş beş ses ögesi, % 83,3 ile 20 kişi tarafından, işitilen sesin fiziksel özelliklerine bağlı gerekçelerden dolayı değerlendirilmiş iken; % 16,7 ile 4 kişi

sesin kendilerinde bıraktığı psikolojik nedenlere odaklanmıştır. Karşıyaka için seçilmiş herhangi bir ses ögesini ‘gürültü’ ile ilişkilendiren denek bulunmamaktadır.

Karşıyaka sahiline ait temsili sesler, çoğunlukla ‘olumsuz’ değerlendirilmiş ses öğeleri arasından olup, 2 kişilik bir istisna dışında söz konusu seslerin fiziksel özelliklerine bağlı gerekçelerden dolayı seçilimin gerçekleştirilmiş olduğu saptanmıştır. ‘Olumlu’ ses öğelerinin seçim ölçütleri ise daha önce incelenen dört araştırma alanına benzer bir tekrar *göstermiş* olup, işitilen sesin psikolojik ve/veya fiziksel özellikleri belirleyici faktör olmuştur.

Çizelge 4.28. 5K’ya ait ses öğelerinin seçim gerekçeleri ve yüzdeleri

TÜM SESPEYZAJLARA (5K) AİT TEMSİLİ SES ÖGELERİNİN SEÇİLME GEREKÇELERİ						
MEKAN	PSİKOLOJİK GEREKÇELER		FİZİKSEL GEREKÇELER		GÜRÜLTÜ	
KÜLTÜRPARK	6	% 20	23	% 76,7	1	% 3,3
KORDON	13	% 43,3	17	% 56,7	0	% 0
KEMERALTI	30	% 100	0	% 0	0	% 0
KONAK MEYDANI	28	% 93,3	2	% 6,7	0	% 0
KARŞIYAKA SAHİLİ	6	% 20	23	% 76,7	1	% 3,3
TOPLAM	83	% 55,4	65	% 43,3	2	% 1,3

Araştırma kapsamında incelenen Kültürpark, Kordon, Kemeraltı, Konak Meydanı ve Karşıyaka sahili sespeyzajlarını en iyi temsil ettiği düşünülen ses öğelerinin, seçim gerekçelerinin, toplamdaki durumu irdelendiğinde yakalanan sonuç, bir mekan kullanıcısının işitsel değerlendirmesini etkileyen faktörlerin % 55,4’lük bir yüzde ile psikolojik gerekçelere dayandığı yönündedir. Bu durumu, % 43,3’lük bir payla, işitilen sesin fiziksel özelliklerine dayalı gerekçeler izlemekte; gürültü ile ilişkilendirilmiş nedenler ise sadece % 1,3’lük bir oranı içermektedir.

Dokuzuncu soru aracılığıyla elde edilen bulgulardan elde edilen dört önemli çıkarım bulunmaktadır:

Bir sespeyzajında işitilebilecek ses öğeleri sayıca fazla olabilir (örneğin 47); ancak o sespeyzajını temsil ettiği düşünülen, yani alan kullanıcılarına ‘kalıcılık’ bırakan ses öğelerinin sayısı oransal olarak çok daha azdır (en az 3 - Kemeraltı, en çok 6 – Kordon). Bu araştırma kapsamında seçilen alanlar için bu oran, onaltıda bir ile sekizde bir arasında değişmektedir.

Peyzaj kullanıcıları üzerinde kalıcılık bırakan ses öğeleri, ‘olumluluk’ ve ‘olumsuzluk derecelerine göre kıyaslandığında, 15 ‘olumlu’ ses öğesine karşılık 7 ‘olumsuz’ düştüğü saptanmıştır. ‘Olumlu’ ses öğelerinin, ‘olumsuz’ ses öğelerine kıyasla yaklaşık 2 katlık bir ‘kalıcılığı’ bulunmaktadır.

Bir sespeyzajını örgüleyen ses öğeleri, o sespeyzajını deneyimleyenlerin yardımı ile ‘daimi olumlu’, ‘mekansal olumlu’, ‘mekansal olumsuz’ ve ‘daimi olumsuz’ şeklinde sınıflandırılabilirdiği saptanmıştır. Dolayısı ile peyzaj kullanıcıları üzerinde bırakacağı etkiler önceden belirlenerek kalıcılık ilişkisi kurulabilir.

Peyzaj kullanıcılarının, o peyzaja ait ses öğelerini yorumlarken izledikleri iki ana yoldan biri olan psikolojik gerekçelerin, fiziksel olanlara ağır basması, tasarım aşamasında kullanıcı profilini işitsel perspektiften belirleyebilmek ve ilgili sürece katılımını sağlayabilmek için anket çalışmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

S10. “Bütünsel olarak yaklaşacak olursak, şu an içinde bulunduğunuz bu mekanda işittiğiniz seslerin tümünün oluşturduğu bu ‘sespeyzajını’ nasıl değerlendirirsiniz?”

Onuncu soru, anket çalışmasının ikinci bölümünde izlenen, ‘parçadan bütüne olan tümevarımsal süreci’ sonlandıran verileri içeren aşamadır. Dolayısı ile, ilk önce Kültürpark, Kordon, Kemeraltı, Konak Meydanı ve Karşıyaka sespeyzajlarını oluşturan 47 olası ses öğesini ‘teker teker dinleyerek’ inceleyen anket katılımcısı, bir sonraki aşamada bu öğeler arasından ilgili alanı en iyi ifade edenleri seçerek süreci devam ettirmiştir. Ancak ilgili sespeyzajları, alan kullanıcıları tarafından, onu oluşturan ses öğelerinin bütünde yarattığı

kompozisyonla algılanmakta olduğu için, bu son aşamada söz konusu bütünselliğin durumunu belirleme gereği doğmuştur. Bu kapsamda, denekler tarafından değerlendirilen sespeyzajlarına ait veriler, çizelge 4.29'da ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Araştırma alanlarına ait bulgulara bağlı sıralama, olumludan olumsuz doğru gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 4.29. 5K'ya ait sespeyzajlarının olumluluk değerlendirmesi

SEÇİLİ SESPEYZAJLARININ BÜTÜNSEL DEĞERLENDİRMESİ						
SESPEYZAJI	(+) BULAN		(-) BULAN		NÖTR (0) BULAN	
	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ	KİŞİ SAYISI	VE YÜZDESİ
KORDON	24	% 80	6	% 20	0	% 0
KÜLTÜRPARK	22	% 73,3	7	% 23,3	1	% 3,3
KONAK MEYDANI	12	% 40	17	% 56,7	1	% 3,3
KARŞIYAKA SAHİLİ	3	% 10	24	% 80	3	% 10
KEMERALTI	1	% 3,3	29	% 96,7	0	% 0

Çizelge 4.29'da anlaşıldığı üzere, 5 araştırma alanı içinde, Birinci Kordon, 24 kişinin % 80'lik tercihi ile 'en olumlu sespeyzajı' olarak saptanmıştır. Aynı sespeyzajı için 6 kişi % 20'lik bir pay ile 'olumsuz' fikir bildirmişlerdir. Bu alanı, 'ne olumlu - ne olumsuz' bulan denek sayısı bulunmamaktadır. Anketin bir önceki aşamasında, Kordon sespeyzajını temsilen seçilmiş altı ses ögesinde dördü olumlu bulunmuştu.

Kordon'u yakından takiben, 73,3'lük bir 'olumlu'luk yüzdesi ile Kültürpark sespeyzajı gelmektedir. Bu alanın işitsel kimliği için 'olumsuz' fikir bildirenlerin sayısı % 23,3 ile 7 kişidir. Aynı şekilde Kültürpark sespeyzajını 'ne olumlu - ne olumsuz' üzere 'nötr' şekilde değerlendiren 1 kişi (% 3,3) çıkmıştır. Kültürpark sespeyzajını temsil eden dört adet ses ögesinden, dördü de bu alan için 'olumlu' sınıflandırılmış bulunmaktadır.

Üçüncü sıraya yerleşen Konak Meydanı sespeyzajını 'olumlu' bulan mekan kullanıcılarının sayısı Kordon ve Kültürpark'a kıyasla yaklaşık % 50'lik bir düşüş göstererek % 40'ı (12 kişi) bulmuştur. Buna bağlı olarak, Konak Meydanı'nı 'olumsuz' değerlendirenlerin sayısı 'olumlu' değerlendirenlerin

sayısından daha yüksek (% 56,7 – 17 kişi) çıkmıştır. Konak Meydanı sespeyzajına ait olarak saptanan 4 adet ses ögesinden, üçü ‘olumlu’, biri ‘olumsuz’ sınıflandırılmış bulunmaktadır.

Benzer şekilde, Karşıyaka sahili sespeyzajını ‘olumlu’ bulan deneklerin yüzdesi sadece 10 iken (3 kişi), ‘olumsuz’ bulanların değeri % 80’e (24 kişi) ulaşmıştır. Sadece 3 denek (% 10) alanı ‘ne olumlu - ne olumsuz’ şeklinde değerlendirmiştir. Karşıyaka sahilini temsilen seçilmiş beş ses ögesinden üçü ‘olumsuz’ sınıflandırılmış bulunmaktadır.

Kemeraltı sespeyzajına ait değerler, çok daha düşük bir profil çizmiş ve % 96,7’lik bir oranla alanı değerlendiren 29 denek tarafından ‘olumsuz’ bulunmuştur. Söz konusu sespeyzajını ‘olumlu’ yorumlayan sadece bir kişi (% 3,3) saptanmıştır. Kemeraltı – Hisarönü mevkiini temsilen, denekler tarafından belirlenmiş üç ses ögesinden biri ‘olumsuz’ olarak değerlendirilmiştir.

S11. “Sizce bu mekanı çevresel sesler açısından daha pozitif bir hale getirebilmek için neler yapılabilir? Başka, daha başka?”

Kültürpark, Birinci Kordon, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Karşıyaka sahili sespeyzajlarını işitsel açıdan daha özellikli duruma getirebilmek amacıyla yöneltilen onbirinci ve son soruya verilen cevaplar, 4.30 ile 4.34 arası çizelgelerde kişi sayıları ve yüzdeleriyle beraber ayrıntılı şekilde sunulmuştur. Anketin yürütüldüğü an itibariyle işitsel olarak değerlendirilmekte olan her bir sespeyzajı için deneklerden üçer öneri talep edilmiş olup, elde edilen bulgular, iki ve üzeri sıklıktaki fikirleri bir araya getirerek tablolaştırılmıştır.

Çizelge 4.30. Kültürpark sespeyzajını iyileştirici öneriler

SEÇİLİ SESPEYZAJINI GELİŞTİRİCİ ÖNERİLER		
1. KÜLTÜRPAK		
ÖNERİLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
▪ EGEMEN MÜZİK TÜRÜ DEĞİŞTİRİLMELİ: KLASİK/CAZ/TÜRK SANAT MÜZİĞİ ÇALINMALI	12	% 40
▪ FAUNA ÇEŞİTLİLİĞİ ARTTIRILMALI	10	% 33,3
▪ FUAR ZAMANLARINDA GÜRÜLTÜ KONTROLÜ YAPILMALI	4	% 13,3
▪ LUNAPARKTAKİ OYUNCAKLAR YENİLENMELİ	3	% 10
▪ ÇOCUK SESLERİ ENGELLENMELİ	2	% 6,7
▪ ALANDAKİ SU VARLIĞI ARTTIRILMALI	2	% 6,7

Kültürpark sespeyzajını değerlendiren 30 alan kullanıcısından 12'si (% 40), işitilen egemen müzik türünden rahatsız olduklarını belirterek, müzik yayınının devam etmesini istediklerini ancak türünün klasik, caz ve/veya Türk sanat müziği olarak değiştirilmesini tercih edeceklerini belirtmiştir. Anket çalışmasının dokuzuncu sorusunda saptaması gerçekleştirilmiş Kültürpark'a ait 'temsili sesler' kategorisinde ve sekizinci soruya verilen cevaplar aracılığı ile de bu alan için 'olumsuz' bulunduğu belirlenen 37 numaralı 'çevreden gelen müzik sesleri'nin yapısında meydana getirilmesi talep edilen bu değişiklik, bu araştırma mekanı için *öngörülebilir* bir öneri olarak yerini almıştır.

İkinci öneri, 10 deneğin (% 33,3) dile getirme gereği duyduğu, Kültürpark'ın fauna çeşitliliğinin fakirliği ile ilgilidir. Alan kullanıcılarının sıkça belirttiği bir konu, Kültürpark'tan taşınan hayvanat bahçesinin var olan sespeyzajı üzerinde yarattığı eksikliklerdir. Hayvanlar taşınmadan önce var olan çeşitli sesler şimdi işitilemez olmuş ve '**yitik sesler**' (disappearing sounds) arasına katılmıştır. Bu durum, Kültürpark ziyaretçileri üzerinde '**işitsel nostalji**' (sound nostalgia) yaratmaktadır. Kültürpark'ı hayvanat bahçesi ile deneyimleyenler, önceleri alana ait olarak kabul edilmiş, günümüzde ise kaybolmuş bu seslere karşı özlem duymaktadırlar. Bu doğrultuda, denekler, önceki sespeyzajının sahip olduğu işitsel zenginliği yakalayabilmek adına, alandaki hayvan çeşitliliğinin artırılmasını talep etmişlerdir.

Kültürpark sespeyzajına ait üçüncü öneri, % 13,3 ile 4 kişinin belirtme ihtiyacı duyduğu, alanın sağladığı düzenli sosyal hizmetlerden biri olan fuar zamanlarında ortaya çıkan ‘gürültü’nün kontrol altına alınması gerektiği yönündedir. Yıl içinde Kültürpark’ta yapılan kısa süreli fuarların çoğu, kapalı sergi salonlarında yer almasına karşın, her yıl ağustos – eylül aylarında gerçekleştirilen Uluslararası İzmir Fuarı, açık alanlarda pek çok farklı aktiviteye olanak tanımaktadır. Bu duruma bağlı olarak, dönemsel ortaya çıkan ses öğeleri, sespeyzajını kalabalıklaştırarak anlaşılabilirliğini azaltmakta ve alan kullanıcıları üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir.

Kültürpark’ın işitsel kimliğinin bir parçası olarak, mekan kullanıcıları tarafından ‘temsili sesler’ kategorisinde (soru 9 – no 47) önerilmiş lunapark oyuncaklarının sesleri, her ne kadar söz konusu sespeyzajı ile özdeşleştirilmiş algılsa da, bugün, kullanılan makinelerin yıllanmış olması, işletilmeleri esnasında ortaya çıkan enerji kaybını arttırmakta, bu kayıp ortama ses enerjisi formunda salınmaktadır. Dolayısı ile lunapark oyuncağı seslerinin, Kültürpark sespeyzajının temel öğelerinden biri olarak yerini koruyabilmesi için bakımının gerçekleştirilmesi, 3 kişi (% 10) tarafından talep edilmiştir.

Kültürpark sespeyzajının dengesini bozan bir öğe olarak algılanıp, 2 kişi (% 6,7) tarafından kısıtlanması talep edilen bir öğe, çocuk sesleridir. Serbest hareketli, beşeri bir ses olan çocuk seslerinin ortaya çıkma konumu ve sıklığı konusunda oluşturulabilecek bir sınırlama, ancak söz konusu rahatsızlığa yol açan çocuk ve onların ebeveynlerinin eğitimi ile sağlanabilecek bir olgu olarak yerini almaktadır.

Aynı oranda, 2 kişi (% 6,7) tarafından, Kültürpark sespeyzajını daha olumlu hale getirebilmek adına sunulmuş diğer bir öneri, alandaki su varlığının sayısını arttırmak yönündedir. Var olan sespeyzajının işitsel zenginliğini arttırmak için verilmiş bu öneri, anket çalışmasının önceki aşamalarında da (soru 8 – no 15) saptandığı gibi, ‘daimi olumlu’ olarak sınıflandırılmış bir ses öğesinin araştırma alanında sayısını arttırmayı talep eden, tasarımsal bir öneridir.

Çizelge 4.30’de sunulan bu öneriler dışında sadece birer kez dile getirilmiş diğer öneriler ise şu şekilde sıralanabilir:

- İnsan ve çocuk sesinin işitilebilme sıklığının artırılması,
- Seyyar satıcılara ait seslerin tamamıyla engellenmesi,
- Motor girişinin, dolayısı ile seslerinin tamamıyla engellenmesi,
- Ulaşım aracı olarak fayton kullanılmasıdır.

Çizelge 4.31. Kordon sespeyzajını iyileştirici öneriler

SEÇİLİ SESPEYZAJINI GELİŞTİRİCİ ÖNERİLER		
2. KORDON		
ÖNERİLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
▪ SEYYAR SATICILAR / FALCILAR ENGELLENMELİ	14	% 46,7
▪ ARAÇ GİRİŞİ SAATLERE BAĞLANIP AZALTILMALI	12	% 40
▪ GÜRÜLTÜ VB. KONULARDA EĞİTİM VERİLMELİ	8	% 26,7
▪ İNSANLAR KENDİ SESLERİNİN VE CEP TELEFONLARININ SES SEVİYESİNE DİKKAT ETMELİ	7	% 23,3
▪ KAFE/BARLARIN MÜZİK SESİ SEVİYESİ DÜŞÜRÜLMELİ VE DENETLENMELİ	7	% 23,3
▪ SOKAK MÜZİSYENLERİ DESTEKLENMELİ	4	% 13,3

Kordon sespeyzajını daha sağlıklı ve çekici hale getirebilmek amacıyla, alan kullanıcıları tarafından sunulan öneriler çizelge 4.31’de ayrıntılı olarak verilmiştir. Buna göre, % 46,7 ile 14 kişi, alanda bulunan seyyar satıcı ve falcı aktivitelerinin engellenmesini önermektedir. Böylece, bu kişilerin ürettiği işitsel çıktıların ilgili sespeyzajından elenmesi mümkün kılınacaktır. Anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplar aracılığıyla saptandığı üzere, ‘daimi olumsuz’ sınıflandırılmış 4 numaralı ‘seyyar satıcı sesleri’ne, özellikle Birinci Kordon’a özgü olduğu düşünülen ‘falcı sesleri’ de eklenmiştir. Birbirine benzer şekilde, serbest hareketli ve beşeri olarak sınıflandırılan bu ses öğeleri, alanın istenmeyen işitsel parçaları olarak değerlendirilmiştir.

Kordon için gerçekleştirilmesi istenen ikinci bir öneri, günümüz itibariyle yaz döneminin belirli saatlerinde yürütülen ‘kısıtlı taşıt girişi’ uygulamasının yılın

diğer zamanlarına da yayılmasıdır. Alanın işitsel değerlendirmesini gerçekleştiren 30 kişiden 12'si (% 40), taşıt trafiğine sınırlama getirilmesi aracılığıyla, buna bağlı seslerin elenmesini talep etmiştir.

'Ses' konusu ile 'eğitim'i ilişkilendiren mekan kullanıcılarıyla sadece Kordon araştırma alanında karşılaşmıştır. Söz konusu alandaki anket katılımcılarının % 26,7'si (8 kişi), bir sespeyzajını daha olumlu hale getirebilmek adına, kişilerin konu ile ilgili sahip olduğu bilgi seviyesini arttırmanın gerekli olduğunu belirtmiştir. Buna bağlı olarak, insanlara ses kalitesi, gürültü oluşumu, korna kullanımı gibi bir sespeyzajını doğrudan etkileyen konularda düzenli eğitim verilmesi önerilmiştir.

Bir önceki maddede yer alan 'eğitim' talebi ile ilişkilendirilebilecek bir diğer öneri, % 23,3 ile 7 kişinin dile getirdiği, insanların konuşur ve cep telefonlarını kullanırken ürettikleri seslerin çevrelerine verdiği rahatsızlığın engellenmesi gerektiği yönündedir. Kordon'un kendine özgü bitişik nizam yapısı nedeniyle özellikle oturma mekanlarında sıkça rastlanabilecek bu işitsel olumsuzluk, çakışan/örtüşen insan seslerinin varlığının yarattığı etkiden kaynaklanıyor olup, kişilerin kendi bireysel farkındalıklarını arttıracak bir eğitim aracılığı ile daha aza indirgenebilir. Bu araştırma alanının sorunlu ögesi olan 2 numaralı 'insan sesleri', anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplarda Kordon için 'olumsuz' olarak değerlendirilmiş ve aynı şekilde, dokuzuncu soruya verilen cevaplar arasında yine Kordon için 'temsili sesler' kategorisinde sınıflandırılmıştır.

Kordon'un bitişik nizam bar, kafe ve restoranlarından yayınlanan farklı müzik türlerinin çıktığı ses kaynaklarının birbirlerine yakın olması nedeniyle gerçekleşen dalga çakışması ve örtüşmesi sorunu, anket katılımcısı 7 kişi (% 23,3) tarafından tespit edilmiştir. Çakışan işitsel verilerin yarattığı bu rahatsızlığı çözmek için alan kullanıcıları tarafından önerilen çözüm, ilgili yayınların şiddetinin seviyesini düşürmek ve durumu düzenli kontrol etmek yönünde olmuştur. 'Çevreden gelen müzik', anket çalışması sekizinci soru (no 37) aracılığıyla 'daimi olumsuz' kategorisinde sınıflandırılmış olup, ayrıca,

dokuzuncu soruya verilen cevaplarda Kordon için ‘temsili sesler’ listesinde seçilmiştir.

Kordon ile ilgili sunulmuş son öneri, ilk 5 öneriden farklı olarak ‘önlemsel’ değil ‘tasarımsal’ olup, alana getirilecek yeni bir aktivitenin yaratacağı ‘olumlu’ işitsel çıktıdan faydalanmak yönünde ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak, % 13,3 ile 4 kişi, anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda ‘daimi olumlu’ olarak sınıflandırıldığı tespit edilen 1 numaralı ‘sokak müzisyenlerine ait sesler’in Kordon sespeyzajına iyileştirici etkide bulunacağını belirtmiştir.

Kordon sespeyzajını geliştirmek amacıyla birden fazla anket katılımcısının talep ettiği bu iyileştirici uygulamalar dışında, birer kişi tarafından sunulan şu öneriler de bulunmaktadır:

- Ezan sesi seviyesi düşürülmeli,
- Faytonlarda klasik müzik çalınmalı,
- Fosil yakıt tüketenler yerine elektrikli taşıt kullanımı desteklenmeli,
- Okul kaynaklı seslerin seviyesi düşürülmelidir.

Çizelge 4.32. Kemeraltı sespeyzajını iyileştirici öneriler

SEÇİLİ SESPEYZAJINI GELİŞTİRİCİ ÖNERİLER		
3. KEMERALTI		
ÖNERİLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
▪ SOKAK MÜZİSYENLERİ DESTEKLENMELİ	26	% 86,7
▪ SEYYAR SATICILARIN ÇİĞIRTKANLIĞI ENGELLENMELİ	23	% 76,7
▪ İŞYERİ SESLERİNİN SEVİYESİ DÜŞÜRÜLMELİ VE DENETLENMELİ	14	% 46,7
▪ FAUNA ÇEŞİTLİLİĞİ ARTTIRILMALI	8	% 26,7
▪ ARAÇ GİRİŞİ AZALTIKMALI / ENGELLENMELİ	7	% 23,3
▪ EZAN SESİ KISILMALI VE DOĞALLAŞTIRILMALI	4	% 13,3

Kemeraltı sespeyzajını geliştirmek amacıyla, 26 alan kullanıcısı (% 86,7) tarafından sunulan öneri, ‘daimi olumlu’ (soru 8 – no 1) bir ses ögesi olduğu saptanmış ‘sokak müzisyeni sesleri’nin, söz konusu bu alana tanıştırılması yönündedir. Beşeri bir ses ögesi olan sokak müzisyeni sesleri, köklü değişikliklere yapısal anlamda olanak tanımayan Kemeraltı peyzajının sosyal kimliği ile uyumlu bir öneri olarak listenin en başındaki yerini almıştır.

Kemeraltı sespeyzajının ‘temsili’ sesleri (soru 9) arasında seçilmiş ve aynı zamanda ‘daimi olumsuz’ (soru 8 – no 4) olarak sınıflandırılmış ‘sokak satıcısı sesleri’, 23 kişi (% 76,7) tarafından söz konusu araştırma alanından elenmesi gereken bir unsur şeklinde değerlendirilmiştir. Anket katılımcılarına göre, Kemeraltı’nda sokak satıcılığının engellenmesi, ilgili sespeyzajını ciddi anlamda iyileştirecek bir eylem olarak dikkate alınmalıdır.

Benzer şekilde, Kemeraltı anket çalışmasına katılan 14 kişi (% 46,7), ilgili sespeyzajını daha sağlıklı bir duruma getirebilmek adına, alanda bulunan ‘işyerlerinden kaynaklanan çeşitli sesler’in seviyesini düşürmenin faydalı olacağını ve durumun düzenli kontroller ile sürekliliğinin sağlanması gerektiğini bildirmişlerdir. Anket çalışmasının sekizinci sorusu aracılığıyla da belirlendiği gibi 17 numaralı bu ses ögesi, ‘daimi olumsuz’ olarak sınıflandırılmıştır.

Kemeraltı alan anketine katılan 30 kişiden 8’i (% 26,7), fauna çeşitliliğinin yükseltilmesi yoluyla ilgili sespeyzajının da zenginleştirilebileceğini ve daha çekici bir duruma getirilebileceğini belirtmişlerdir. Alan kullanıcıları, özellikle kuş sayısını arttırıcı çalışmaların gerçekleştirilmesini ve bu yolla doğal kaynaklı ses ögelerine yer veren işitsel çevreler yaratılmasını talep etmişlerdir. Anket çalışması yardımıyla tespit edildiği gibi ‘kuş sesleri’, peyzajların ‘daimi olumlu’ sonuç vermiş bir ögesidir (soru 8 – no 7).

Alan anketine katılanlar arasından 7 kişi (% 23,3), Kemeraltı’na olan araç girişinin engellenmesi ve/veya kısıtlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Taşıt sirkülasyonunun kontrol altına alınması, ilgili sespeyzajı üzerinde yaratmış olduğu ‘olumsuz’ (soru 8 – no 18) işitsel katkıyı azaltacak bir öneri olarak sunulmuştur.

Kemeraltı sespeyzajını iyileştirmeye yönelik son öneri, alanda birbirine yakın pek çok cami olması nedeniyle, yoğun bir biçimde işitilen ezan sesi seviyesini düşürmek şeklinde gerçekleşmiştir. Anket katılımcıları arasından 4 kişi (% 13,3) Kemeraltı'nda ezanın dijital değil, doğal yollarla okunması ve şiddetinin daha sağlıklı bir seviyeye çekilmesi yoluyla ilgili sespeyzajının iyileştirilebileceğini belirtmişlerdir.

Kemeraltı sespeyzajını daha sağlıklı bir hale getirebilmek adına, bireysel olarak talep edilmiş herhangi bir diğer öneri bulunmamaktadır.

Çizelge 4.33. Konak Meydanı sespeyzajını iyileştirici öneriler

SEÇİLİ SESPEYZAJINI GELİŞTİRİCİ ÖNERİLER		
4. KONAK MEYDANI		
ÖNERİLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
▪ SEYYAR SATICILARIN ÇIĞIRTKANLIĞI ENGELLENMELİ	20	% 66,7
▪ SOKAK MÜZİSYENLERİ VE AÇIK HAVA KONSERLERİ DESTEKLENMELİ	16	% 53,3
▪ SU, VEJETASYON VE DİĞER DOĞAL SESLERİN VARLIĞI ARTTIRILMALI	15	% 50
▪ MOTORSİKLET GİRİŞİ ENGELLENMELİ	10	% 33,3
▪ EZAN SESİ KISILMALI VE DOĞALLAŞTIRILMALI	7	% 23,3
▪ İŞYERİ/İNŞAAT SES SEVİYESİ DÜŞÜRÜLMELİ VE GÜRÜLTÜ DENETLENMELİ	6	% 20
▪ MEGAFONLU/HOPARLÖRLÜ İLETİŞİM KALDIRILMALI	2	% 6,7

Konak Meydanı sespeyzajının değerlendirmesini gerçekleştiren 30 anket katılımcısından 20'si (% 66,7), alanı işitsel çerçevede iyileştirebilmek amacıyla, 'seyyar satıcı sesleri'nin engellenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Beşeri ve serbest hareketli bir kaynaktan yayılan 'sokak satıcısı sesleri', anket çalışmasının sekizinci sorusuna (no 4) verilen cevapların irdelenmesiyle saptandığı gibi, mekan kullanıcıları tarafından 'daimi olumsuz' bir ses ögesi olarak sınıflandırılmıştır.

Alanın iyileştirilmesi ile ilgili ikinci öneri, 16 kişi (% 53,3) tarafından sunulan ‘sokak müzisyenlerinin desteklenmesi’ ve ‘açık hava konserlerinin gerçekleştirilmesi’ yönünde olmuştur. Araştırma kapsamında yürütülmüş olan anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplar yardımıyla saptandığı üzere, 1 numaralı ‘sokak müzisyeni sesleri’, ‘daimi olumlu’ ses öğeleri arasında sınıflandırılmıştır.

Konak Meydanına ait sespeyzajını iyileştirebilmek amacıyla, 15 anket katılımcısı (% 50), alanda bulunan su varlığının arttırılmasını talep etmişlerdir. Mekan kullanıcıları tarafından ‘daimi olumlu’ (soru 8) olarak değerlendirilmiş 15 numaralı ‘su sesleri’nin, (bu araştırma alanı içinde, iki ayrı konumda, fiskiyeli havuz formuyla işitsel etkisini hissettirir durumdadır) tasarımsal anlamda varlığının arttırılması sespeyzajını geliştirici öneriler arasında yerini almıştır. Ayrıca, katılımcılar, su sesiyle beraber diğer doğal seslerin ve özellikle de ağaç varlığına bağlı vejetasyon kaynaklı seslerin, alanda arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevapların değerlendirilmesiyle belirlendiği üzere, 12 numaralı ‘yaprak hışırtıları’, ‘daimi olumlu’ sınıflandırılmış bir ses öğesi olarak sespeyzajlarındaki yerini almıştır.

Genel anlamda taşıt trafiğine kapalı bir alan olan Konak Meydanı’nda sürekli bir ‘motosiklet sirkülasyonu’ yaşanmaktadır. Anket katılımcılarından 10’u (% 33,3), motor girişinin araştırma alanına girişinin yasaklanması yoluyla, ilgili sespeyzajının iyileştirilmesini talep etmişlerdir. Anket çalışmasının sekizinci sorusu yardımıyla belirlendiği üzere 23 numaralı ‘motor sesleri’, mekan kullanıcıları tarafından ‘daimi olumsuz’ olarak sınıflandırılmıştır.

Anket katılımcılarından 7’si (% 23,3), Konak Meydanı’nda işitilen ezan seviyesinin düşürülmesi ve ezanın megafon aracılığı ile değil, doğal yollardan okunmasının sağlanması yoluyla, ilgili sespeyzajının iyileştirilebileceğini belirtmişlerdir. Anket çalışmasının sekizinci sorusunda tespit edildiği üzere, ‘mekansal olumlu’ sonuç veren 41 numaralı ezan sesini Konak Meydanı için ‘olumsuz’ bulan 10 mekan kullanıcısı saptanmış bulunmaktadır.

Konak Meydanı'na ait sespeyzajını iyileştirme hedefiyle sunulan önerilerinden bir diğeri, 6 katılımcının (% 20) dile getirdiği 'işyeri kaynaklı seslerin' seviyesinin düşürülmesi yönündedir. Anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplar aracılığıyla belirlendiği üzere, kullanıcılar tarafından 'daimi olumsuz' olarak sınıflandırılmış 17 numaralı bu ses öğesinin söz konusu alandan çıkarılması, ilgili sespeyzajını geliştirici bir eylem olarak sunulmuştur. Bu noktada katılımcıların çoğu, işyeri seslerine müziği ve tadilat / inşaat çalışmalarından kaynaklanan sesleri de dahil ettiklerini belirtmişlerdir. Anket çalışmasında yer alan 37 numaralı 'çevreden gelen müzik' öğesinin 'mekansal olumsuz' sonuç verdiği (soru 8) hatırlanmalıdır. Benzer şekilde, inşaat sesleri de, 'daimi olumsuz' sonuç vermiş bir ses ögesidir.

Araştırma alanında işitilebilen ve 2 kişi (% 6,7) tarafından engellenmesi istenen bir diğeri ses ögesi, 'megafon aracılığıyla yapılan anons'lardır. Konak Meydanı'nın devlet işleri ile özdeşleşmiş olmasına da bağlı olarak ortaya çıkan bu iletişim aracılığıyla, belediye ve cami kaynaklı iletiler gerçekleştirilmektedir. Hizmet amaçlı gerçekleştirilen bu anonslara ek, anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevaplarda saptaması 'daimi olumsuz' olarak gerçekleştirilmiş 35 numaralı 'megafonlu satıcı sesleri'ne de bu alanda rastlamak mümkün olabilmektedir.

Konak Meydanı'na ait sespeyzajını iyileştirmek amacıyla sunulan bireysel öneriler arasında şunlar bulunmaktadır:

- Araştırma alanı çevresinde fayton kullanımı arttırılmalı,
- Kalabalığın dağıtılması sağlanarak ilgili insan ve ayak sesleri azaltılmalıdır.

Çizelge 4.34. Karşıyaka sahil sespeyzajını iyileştirici öneriler

SEÇİLİ SESPEYZAJINI GELİŞTİRİCİ ÖNERİLER		
5. KARŞIYAKA SAHİLİ		
ÖNERİLER	KİŞİ SAYISI	YÜZDESİ
▪ YERLEŞİM ALANLARI İLE TAŞIT TRAFİĞİ AKSLARI AYRILMALI	21	% 70
▪ SOKAK MÜZİSYENLERİ DESTEKLENMELİ	7	% 23,3
▪ DENİZ TOPLU TAŞIMACILIĞI ARTTIRILMALI	6	% 20
▪ TRAMVAYLI TOPLU TAŞIMACILIK SAĞLANMALI	3	% 10
▪ İŞYERİ SESLERİNİN SEVİYESİ DÜŞÜRÜLMELİ VE DENETLEMESİ GERÇEKLEŞTİRİLMELİ	3	% 10

Karşıyaka sahil sespeyzajını iyileştirmek amacıyla, 30 anket katılımcısının 21'i (% 70) tarafından önerilen, yerleşim bölgeleri ile ana trafik akslarını birbirinden ayırmak yönünde olmuştur. Planlama referanslı bu talep, anket çalışmasının dokuzuncu sorusunda Karşıyaka araştırma alanı için belirlenmiş temsili öğelerinden 'araç trafiği', 'araç korna' ve 'motosiklet' seslerine gönderme yapmaktadır. En yüksek yüzdeye sahip bu öneri, anket çalışmasının sekizinci sorusunda 'daimi olumsuz' olarak değerlendirildiği saptanan 18, 23 ve 33 numaralı bu üç ses öğesini alandan elemeye yönelik sunulmuş bir öneridir.

İlgili alandaki anket katılımcılarının 7'si tarafından (% 23,3) ikinci sırada talep edilen, Karşıyaka sahil sespeyzajının çeşitliliğini arttırabilmek amacıyla sokak müzisyenlerinin desteklenmesi yönündedir. Anket çalışmasının sekizinci sorusuna verilen cevapların irdelenmesiyle 'daimi olumlu' algılandığı saptanmış bu ses öğesi, peyzajda tasarımsal ve yönetsel bir değişiklik talep etmektedir.

Karşıyaka sahil sespeyzajını geliştirici diğer bir öneri, deniz toplu taşımacılığını arttırma yönünde olmuştur. İlgili alanı değerlendiren deneklerin çoğu, bu amaçla kullanılacak deniz taşıtlarına küçük hacimli botların da eklenmesini istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan 6 alan kullanıcısı (% 20) tarafından peyzaj planlaması ve yönetime referans veren bu öneri, anket çalışmasının sekizinci sorusu aracılığıyla 'daimi olumlu' algılandığı tespit edilmiş

15 numaralı ‘su’ ve 22 numaralı ‘vapur’ seslerini devreye sokacak ve ayrıca, ‘daimi olumsuz’ olarak değerlendirilen ‘araç trafiği’, ‘araç korna’ ve ‘motosiklet’ seslerinin varlığını azaltacak bir talep olması ile dikkat çekmektedir.

Benzer şekilde, 3 anket katılımcısı (% 10) tarafından Karşıyaka sahili sespeyzajını geliştirmek amacıyla, tramvay toplu taşımacılığının sağlanması talep edilmiştir. Günümüzde, İzmir kentindeki kullanımı kaldırılmış olan tramvay taşımacılığının üretmiş olduğu seslerin ilgili sespeyzajında yaratacağı etkiyi pratik anlamda değerlendirmek olanaklı değildir. ‘Tramvay sesleri’ İzmir’in yitik ses öğelerinden (disappearing sound object) olup, yapılmış öneriden yola çıkarak kent kullanıcılarına işitsel nostaljiyi (sound romance) yaşattığı iddia edilebilir. Ayrıca, iyileştirici önerilerin ilk maddesinde yer alan ve ‘daimi olumsuz’ olarak değerlendirilen ‘araç trafiği’, ‘araç korna’ ve ‘motosiklet’ seslerinin alandaki varlığını azaltacak bir özelliğe sahiptir.

Karşıyaka sahili sespeyzajı ile ilgili son öneri, işyerlerinden kaynaklanan seslerin seviyesini düşürmek ve bu durumu düzenli kontrollerle sürekli kılmak yönündedir. Söz konusu talep, 30 anket katılımcısının 3’ü (% 10) tarafından sunulmuş olup, sekizinci soruya verilen cevaplar yardımıyla ‘daimi olumsuz’ algılandığı saptanmış 17 numaralı, birbirinden farklı ses öğelerini içermektedir. Katılımcıların çoğu, işyeri kaynaklı seslere müziği de dahil ettiklerini belirtmişlerdir.

Karşıyaka sahili sespeyzajını iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla bireysel olarak talep edilmiş şu öneriler de listeye eklenebilir:

- Megafonlu seyyar satıcılar yasaklanmalı,
- Ev / işyeri / taşıt alarmlarının gereksiz ötüşü engellenmelidir.

4.3. Ses Öğelerinin Tipolojilerine Göre Sınıflandırması

Sespeyzajları konusunda yürütülmüş çalışmaların yetersizliği, ilgili literatür kapsamında ciddi eksiklikler yaratmıştır. Söz konusu bu eksikliklerin bir kısmı şu şekilde derlenebilir:

- Mevcut araştırmalar ses öğelerini, genel olarak ‘doğal’ ve ‘yapay’ biçiminde ikiye, nadiren de ‘doğal’, ‘yapay’ ve ‘beşeri’ şeklinde üç gruba ayırarak, detaylı bir irdilemeden uzak durumda bırakmışlardır.
- Bu duruma ek olarak, sesleri bir sespeyzajının bileşenlerini oluşturan bireysel öğeler olarak irdileyen bilimsel çalışmaların sayısı son derece azdır.
- Söz konusu irdilemeyi gerçekleştiren çalışmalar ise, ele aldıkları ses öğesi sayısını düşük tutmuş, incelemelerini araştırma alanlarına yönelik kapsamlı bir veri listesi üzerinden yürütmemiştir.
- Ayrıca, gerçekleştirilen çalışmalarda ses öğelerinin tercih edilebilirliği, eğer öğe doğal ise ‘istendik’, yapay ise ‘istenmedik’ şeklinde iki basit gruplandırmaya tabi tutulmuştur.

‘Sespeyzajları’ konusunu irdileyen bu doktora çalışması ile, yukarıdaki listenin ikinci ve üçüncü maddelerinde ifade edilen eksiklik, ‘İzmir örneği’ üzerinden gerçekleştirilmiş araştırma aracılığıyla bir parça giderilmiş olup, elde edilen sonuçlar ‘4. Araştırma Bulguları ve Analiz’ başlığı altında detaylı olarak sunulmuştur. Ancak, bir sespeyzajını oluşturan ses öğelerinin bağımsız olarak sınıflandırılmasına yönelik eksiklik, tam olarak giderilmemiştir. Bu açığı kapamak amacıyla kentsel peyzajlarda sıkça işitilebilen ses öğeleri irdelenerek üç ayrı sınıflandırmaya gidilmiştir. Bunlar:

1. Ses öğesini (sound object) üreten kaynağa (sounding body) göre sınıflandırma,
2. Ses öğesini niteliğine göre sınıflandırma,
3. Ses öğesini üretilme nedenine göre sınıflandırma.

4.3.1. Kaynağına göre sesler

Birinci yani ses öğesini (örneğin: kuş sesi) üreten kaynağa (örneğin: kuş), dolayısı ile sesin kaynağına yönelik olarak oluşturulmuş bu ilk sıralama biçiminde, söz konusu cismin ‘hareket edebilme’ durumu temel alınmıştır. Eğer, sesi üreten cisim, hareket edebilme yetisine sahip ise, o zaman sesin de hareket etme ya da konumunu değiştirme durumu söz konusudur. Akustik Ekolojinin

konusu olarak, sespeyzajlarının yapısını, dolayısı ile içinde yaşayan canlıları etkileyecek bu özelliğin çerçevesini belirleyebilmek amacıyla bu tür bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu doğrultuda, bir ses kaynağı konumunun 4 ayrı koşulda bulunabileceği tespit edilmiştir:

- **Serbest hareketli:** sesi üreten kaynağın, üretme işlemini gerçekleştirirken, istediği yöne hareket edebilme özelliğine sahip olması durumu,
- **Rotalı:** sesi üreten kaynağın, üretme işlemini gerçekleştirirken, belli bir güzergah üzerinde hareket etmesi durumu,
- **Sabit hareketli:** sesi üreten kaynağın, istediği yöne hareket edebilme özelliğine sahip olduğu halde, üretme işlemini gerçekleştirirken, hemen hemen sabit bir konumda bulunması durumu,
- **Sabit:** sesi üreten kaynağın, üretme işlemini gerçekleştirirken, sabit bir konumda bulunması durumu.

4.3.2. Niteliğine göre sesler

İkinci yani, ‘ses ögesinin niteliğine göre yapılan’ sınıflandırma yönteminde izlenen yol, sıkça kullanılan ‘doğal’, ‘yapay’ ve ‘beşeri’ kategorilerine sadık kalarak gerçekleştirilmiş bir sınıflandırmadır. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken nokta, bir ses ögesinin sınıflandırılmasının o ögenin detaylarına bağlı olarak değişebildiği gerçeğidir. Örneğin, sokakta şarkı söyleyen bir sanatçı, ürettiği müziği dinleyiciye doğrudan sunuyor ise bu ses ‘beşeri’; eğer, bir mikrofon aracılığı ile iletiyor ise ‘yapay’ olarak algılanabilmektedir. Ayrıca, tek bir ses ögesi olarak ‘bütünsel’ algılanan ancak, özünde birden çok ‘bireysel’ ses kaynağına sahip cisimler de bulunmaktadır. ‘Fayton sesleri’ bu duruma iyi bir örnek oluşturmaktadır. Çizelge 4.35.’te görülebileceği gibi, bu birleşik ses ögesi aslında 6 kadar bireysel ses kaynağına sahip olabilmektedir ve her bir kaynağın sahip olduğu ‘nitelik’ farklı olabilmektedir. Konu, fayton seslerinin bir parçası olan at sesi, ‘doğal’; insan sesi, ‘beşeri’; çan sesi ‘yapay’ şeklinde örneklendirilebilir.

4.3.3. Amacına göre sesler

Üçüncü ve son sınıflandırma yönteminde sesin ‘üretilme amacı’na yönelik bir irdelemeye gidilmiştir. “Ortamda bir ses dalgası var ise, bunun nedeni nedir?” soruna cevap oluşturmak amacıyla değerlendirilen ses öğelerinin ortaya çıkma gerekçelerinin dört madde altında toplanabileceği saptanmıştır. Bu gerekçeler:

- **İletişim** amaçlı,
- **Bildiri** amaçlı,
- **Etkileşim** sonucu,
- **Artık**,

olarak sınıflandırılabilir.

İletişim amaçlı sesler, canlılar tarafından bilinçli olarak üretilen biyolojik seslerdir. Söz konusu sesin içeriği, başka bir ifadeyle taşıdığı ileti ne olursa olsun, diğer bir canlı ile iletişim kurabilmek ve/veya sadece kendini ifade edebilmek adına üretilen, türe özgü seslerdir. Dolayısı ile ‘doğal’ sesleri kapsamaktadır. Sadece insan (yetişkin ve çocuk) örneğinde ‘beşeri’ olduğu söylenebilir. Örneğin: kuş sesi, insan sesi, kedi sesi ve benzerleri.

Bildiri amaçlı sesler, insanlar tarafından, ses üretmesi için tasarlanmış cisimlerin çıkardığı sesleri kapsamaktadır. Dolayısı ile söz konusu ses öğesinin var olma amacı, insan kitlelerine bir ileti vermek olup, asıl hedefinin belirli bir hizmet sağlamak olduğu ifade edilebilir. Örneğin: siren sesi, alarm sesi, korna sesi ve benzerleri.

Etkileşim seslerinin ortaya çıkış nedeni, bilinçli ve amaçlı olmayıp, sadece cisimler arasındaki etki – tepki prensibine dayanmaktadır. Fiziksel ortamda meydana gelen doğal bir olayın taşıdığı enerjinin çevresi ile etkileşime girmesi sonucu açığa çıkan sesleri temsil eden bu gruba örnek olarak, özünde kendisine ait bir işitsel çıktısı olmayan, yağış sesi, deniz sesi, rüzgar sesi ve benzerleri verilebilir.

Artık sesler, etkileşim seslerine benzer şekilde, bilinçli veya amaçlı üretilmeyen, ancak, içten yanmalı bir motorun çalışması esnasında oluşan gaz basıncının atılması ile ortaya çıkan seslerdir. Varlığı bir ileti özelliği taşımayan ve bölücü ses (sound intrusion) durumunda algılanan sesler bu gruba girmektedir. Dolayısı ile devamlılığı, tamamen teknolojik gelişmelere bağlıdır. Araştırma sonucunda ‘olumsuz’ olarak sınıflandırılmış seslerin çoğu, bu kategori altında bulunmaktadır.

Bu araştırma kapsamında irdelenmiş ses öğelerinin, açıklaması detaylı olarak verilen üç ana kategori doğrultusunda sınıflandırılması sonucu oluşturulan derleyici bulgular çizelge 4.35’te verilmiştir.

Çizelge 4.35. Ses öğelerinin tipolojik sınıflandırması

NO	SES ÖGESİ VE ALT AÇILIMLARI	NİTELİĞİ VE AMACI	KAYNAĞININ KONUMU
1	SOKAK MÜZİSYENİ SESLERİ ▪ DOĞAL ▪ MİKROFONLU	BEŞERİ ▪ BEŞERİ ▪ YAPAY	SABİT HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
2	İNSAN SESLERİ	BEŞERİ (DOĞAL)	SERBEST HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
3	ÇOCUK SESLERİ	BEŞERİ (DOĞAL)	SERBEST HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
4	SOKAK SATICISI SESLERİ	BEŞERİ (DOĞAL)	SERBEST HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
5	AYAK SESLERİ	BEŞERİ	SERBEST HAREKETLİ
		ETKİLEŞİM	
6	KÖPEK SESLERİ	DOĞAL	SERBEST HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
7	KUŞ SESLERİ ▪ GÜVERCİN SESLERİ	DOĞAL	SERBEST HAREKET ▪ SABİT HAR.

	(KONAK MEYDANI) ▪ MARTI SESLERİ (KORDON - KARŞIYAKA) ▪ KIRLANGIÇ SESLERİ (GÜNDOĞDU MEYDANI)	İLETİŞİM	▪ SERBEST HAR. ▪ ROTALI
8	KEDİ SESLERİ	DOĞAL İLETİŞİM	SERBEST HAREKETLİ
9	AĞUSTOS BÖCEĞİ SESLERİ	DOĞAL İLETİŞİM	SERBEST HAREKETLİ
10	ÇEKİRGE SESLERİ	DOĞAL İLETİŞİM	SERBEST HAREKETLİ
11	KURBAĞA SESLERİ	DOĞAL İLETİŞİM	SERBEST HAREKETLİ
12	YAPRAK HIŞIRTILARI	DOĞAL ETKİLEŞİM	SABİT HAREKETLİ
13	RÜZGAR SESLERİ	DOĞAL ETKİLEŞİM	SERBEST HAREKETLİ
14	YAĞIŞ SESLERİ	DOĞAL ETKİLEŞİM	SERBEST HAREKETLİ
15	SU SESLERİ	DOĞAL ETKİLEŞİM	SABİT
16	İNŞAAT/TADİLAT SESLERİ ▪ MAKİNA ▪ VURMA VB. ▪ (İNSAN)	YAPAY ▪ ARTIK ▪ ETKİLEŞİM ▪ (BEŞERİ)	SABİT
17	İŞYERİ SESLERİ ▪ İŞ ▪ (KAYITLI MÜZİK) ▪ (İNSAN)	YAPAY / BEŞERİ ▪ ARTIK ▪ (İLETİŞİM) ▪ (İLETİŞİM)	SABİT
18	ARAÇ TRAFİĞİ SESLERİ	YAPAY ARTIK	SERBEST HAREKETLİ
19	UÇAK SESLERİ	YAPAY ARTIK	ROOTALI

20	TREN SESLERİ ▪ MOTOR ▪ RAY ▪ DÜDÜK	YAPAY ▪ ARTIK ▪ ETKİLEŞİM ▪ BİLDİRİ	ROOTALI
21	METRO SESLERİ ▪ MOTOR ▪ RAY ▪ ANONS ▪ DÜDÜK	YAPAY ▪ ARTIK ▪ ETKİLEŞİM ▪ BİLDİRİ ▪ BİLDİRİ	ROOTALI
22	VAPUR SESLERİ ▪ MOTOR ▪ DÜDÜK ▪ (SU)	YAPAY ▪ ARTIK ▪ BİLDİRİ ▪ (ETKİLEŞİM)	ROOTALI
23	MOTOSİKLET SESLERİ	YAPAY ARTIK	SERBEST HAREKETLİ
24	BİSİKLET SESLERİ ▪ TEKERLEK ▪ ZİL	BEŞERİ ▪ ETKİLEŞİM ▪ HİZMET	SERBEST HAREKETLİ
25	KAYKAY SESLERİ	BEŞERİ ETKİLEŞİM	SERBEST HAREKETLİ
26	FAYTON SESLERİ ▪ TOYNAK / NAL ▪ TEKERLEK ▪ ÇAN ▪ (AT) ▪ (İNSAN) ▪ (KAYITLI MÜZİK)	BEŞERİ ▪ ETKİLEŞİM ▪ ETKİLEŞİM ▪ BİLDİRİ ▪ (İLETİŞİM) ▪ (İLETİŞİM) ▪ (İLETİŞİM)	SERBEST HAREKETLİ / ROTALI
27	ARABA KİLİT SESLERİ (BİP)	YAPAY BİLDİRİ	SABİT
28	BEKÇİ DÜDÜĞÜ SESLERİ	BEŞERİ BİLDİRİ	ROOTALI
29	TRF. POLİSİ DÜDÜK SESLERİ	BEŞERİ BİLDİRİ	SABİT HAREKETLİ
30	EV/İŞYERİ ALARM SESLERİ	YAPAY BİLDİRİ	SABİT

31	OKUL ZİLİ SESLERİ	YAPAY	SABİT
		BİLDİRİ	
32	SİREN SESLERİ ▪ AMBULANS ▪ İTFAYE ▪ POLİS ▪ SİREN	YAPAY	SERBEST HAREKETLİ
		BİLDİRİ	
33	ARAÇ KORNA SESLERİ	YAPAY	SERBEST HAREKETLİ
		BİLDİRİ	
34	CEP TELEFONU SESLERİ	YAPAY	SERBEST HAREKETLİ
		BİLDİRİ	
35	MEGAFONLU SEYYAR SATICI SESLERİ ▪ MEGAFONLU ▪ KAYITLI	YAPAY	SERBEST HAREKETLİ
		İLETİŞİM	
36	TÖREN SESLERİ ▪ MİKROFONLU İNSAN ▪ KAYITLI MÜZİK ▪ İNSAN ▪ JET/HELİKOPTER VB.	BEŞERİ ▪ İLETİŞİM ▪ İLETİŞİM ▪ BEŞERİ ▪ ARTIK	SABİT
37	ÇEVREDEN GELEN MÜZİK ▪ KAYITLI ▪ (DOĞAL)	YAPAY ▪ İLETİŞİM ▪ (İLETİŞİM)	SABİT (MEKAN) / SERBEST HAREKETLİ (TAŞIT)
38	ÇİM BİÇME MAKİNESİ SESLERİ	YAPAY	SERBEST HAREKETLİ
		ARTIK	
39	YAPRAK TIRMIKLAMA SESLERİ	BEŞERİ	SERBEST HAREKETLİ
		ETKİLEŞİM	
40	OYUN TOPU SESLERİ	BEŞERİ	SERBEST HAREKETLİ
		ETKİLEŞİM	
41	EZAN SESLERİ ▪ KAYITLI ▪ DOĞAL	BEŞERİ ▪ YAPAY ▪ BEŞERİ	SABİT
		BİLDİRİ	

42	KİLİSE ÇANI SESLERİ	BEŞERİ	SABİT
		BİLDİRİ	
43	RÜZGAR ÇANI SESLERİ	BEŞERİ	SABİT
		BİLDİRİ	
44	NARGİLE SESLERİ	BEŞERİ	SABİT
		ETKİLEŞİM	
45	TAVLA SESLERİ	BEŞERİ	SABİT
		ETKİLEŞİM	
46	SESSİZLİĞİN SESİ	DOĞAL	SERBEST HAREKETLİ
47	DİĞER: LUNAPARK SESLERİ	YAPAY	SABİT
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ OYUNCAK ▪ KAYITLI MÜZİK ▪ (İNSAN) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ARTIK ▪ İLETİŞİM ▪ (İLETİŞİM) 	

Ses öğelerinin kapsamlı sınıflandırması aracılığıyla belirlenen bir diğer dikkat çekici bulgu, ‘çizelge 4.35’te ‘nitelik ve amaç’ kategorisine giren seslerin, ‘çizelge 4.12’de ses öğelerinin istenirlik durumu’ ile kıyaslanması sonucu saptanmıştır.

Buna göre, ‘doğal / beşeri ve etkileşim’ sınıfına giren sesler, istenirliği ‘**daimi olumlu**’ olan ses öğeleridir. Başka bir ifade ile, bu ses öğelerine yönelik kullanıcı *görüşleri*, mekansal değişiklik göstermemekte, her durumda tercih nedeni oluşturmaktadır.

Takiben, ‘mekansal olumlu’luk veren ses öğeleri, aynı zamanda ‘doğal / beşeri ve iletişim’ kategorisindeki sesler ile örtüşmektedir.

‘Mekansal olumsuz’luk veren ses öğeleri ise ‘bildiri’ amacıyla tasarlanmış, dolayısı ile ‘yapay’ cisimlerden üretilmektedir.

Benzer şekilde, ‘daimi olumsuz’ olarak tanımlanmış ses öğeleri, aynı zamanda ‘yapay ve artık’ sesleri kapsamaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

- Sespeyzajı (soundscape) alanında 1970’li yıllarda başlatılan sayılı akademik çalışmalara, 2000’li yıllara kadar geniş bir katılımın gerçekleşmemiş olması konu ile ilgili büyük bir kayıptır. Örnek teşkil etme işlevi olan önceki bilimsel çalışmaların azlığı, günümüzde yürütülen araştırmalarda izlenecek yöntem konusunda sıkıntıların yaşanmasına yol açmaktadır. Spesifik olarak belirtmek gerekirse, alan kullanıcılarının işitsel tercihlerini saptamayı hedefleyen; özellikli sespeyzajlarının envanterini çıkararak; ses olgusu ile fauna etkileşimini irdeleyen; sessel veriyi bir tasarım aracı olarak modellemeyi amaçlayan çalışmalar hem sayıca azdır, hem de içerik olarak yetersizdir. Dolayısı ile sespeyzajı ve çatısı altındaki sespeyzajı tasarımı / ekolojisi ile yankılanımlı iletişim konularında yeni araştırmaların ve projelerin akademik çevrelerce yürütülmesi için gerekli çalışmalara bir an önce başlanmalıdır.
- Türkiye’de, sespeyzajları alanında somut bir araştırma yürütülmesi gerektiği düşüncesi ile başlatılan bu çalışma, İngilizce oluşturulmuş ilgili terminolojinin Türkçeleştirilmesi gereksinimi de karşılamayı hedeflemiştir. Bu amaçla, literatürde var olan ilgili İngilizce terimler Türkçe açıklamaları ile beraber sunulmuş ve üzerinde çalışılan kavramları iyi ifade ettiği düşünülen (Türkçe) terminolojik karşılıklar önerilmiştir. Önerilen bu karşılıklar, her zaman ilgili terimin doğrudan çevirisi olmayıp, bazı durumlarda kavramsal içeriği temel alınarak gerçekleştirilmiş isimlemelerden oluşmaktadır.

İdeal olan, gerek sespeyzajları alanına, gerekse İngilizceye son derece egemen bir Türk dil bilimci ile ortaklaşa çalışılarak, var olan kavramları temsil eden uygun terimlerin bulunması ve ayrıca dilin ‘görsel odaklı’ yapısını elemek adına ‘işitsel odaklı’ kelimeler türetilmesidir. Bu çalışma kapsamında, sespeyzajları konusuna yönelik sunulan Türkçe terminoloji ile oluşturulan dil bilimsel şablon, zamanla ortaya çıkabilecek daha uygun önerilere ışık tutacak niteliktedir. Dolayısı ile, bu model terminolojinin

olgunlaştırılması için dil bilimsel araştırmaların arttırılması ve ilgili kavramların peyzaj mimarları tarafından geliştirilmesi sağlanmalıdır.

- Bütün deneysel (empiric) alışmaların özünü oluşturan ‘gözlem’ kelimesinin bile ‘göz’e, ‘görme’ yetisine dayandığı bir *bakış açısında* ‘işitsel gözlem olmaz mı’ diye sormamak mümkün değildir. Benzer biçimde, ‘bir konu ile ilgili *görüş bildirmek*’, ‘ilgili faktörleri vs. *göz önüne almak*’, ‘*durumu* olumlu / olumsuz vb. *görmek*’, ‘fikir belirtme *gereği görmek*’ şeklinde sunulabilecek pek çok görsel odaklı ifade biçimi, bilimsel yazı dilinin bir parçası olarak kanıksanmış ve kullanıma alınmıştır.

Bu çalışmanın yazımı sürecinde, ele alınan ‘görsel odaklı’ (photocentric) dilin yüzyıllar boyunca ürettiği ve toplumlar tarafından alışılmış bir tavırla, üzerinde hemen hiç düşünülmeden kullanılan ifade biçimleri, yokluğunun anlamı kökten değiştirmediği durumlarda bilinçli olarak elenmiş ve yerlerine ‘görsel algı’ya referans vermeyen, daha objektif kelimeler tercih edilmiştir. İlgili ifadelerin kullanıldığı bazı durumlarda ise italik yazı tarzıyla dikkat çekici hale getirilmişlerdir.

Benzer amaçla, ileride gerçekleştirilecek sespeyzajı, işitsel algı, yankılanımlı iletişim ve ilgili diğer alanlara yönelik araştırmalarda, ‘işitsel odaklı’ (audiocentric) bir dilin tercih edilmesine dikkat edilmeli, görsel odaklı dil ise mümkün olduğu kadar kullanımdan çıkarılmalıdır. Benimsenecek bu tutumun benzer alanlarda gerçekleştirilecek bilimsel çalışmaların yazılı (görsel) ve sözlü (işitsel) ifade biçimlerinde sürekliliği sağlanmalıdır.

- İşitsel hafıza (phonomnesis) aracılığı ile ele alınarak ‘rotalı dinleme ve kayıtlama’ (soundwalk) yöntemi ile sınınan Kültürpark, Birinci Kordon, Kemeraltı - Hisarönü, Konak Meydanı ve Karşıyaka sahili sespeyzajlarına ait bireysel *gözlemler* ile uygulamalı (phono-reputable enquiry) kullanıcı anketlerinden elde edilen bulgular detaylı olarak irdelenmiştir. Bu

değerlendirmeden yola çıkarak saptanan sonuçlar, diğer kentsel sespeyzajları için bir modelleme oluşturmaya yöneliktir (Bkz. Şekil 5.1).

Çalışma kapsamında oluşturulan model, peyzajların planlama, tasarım ve yönetim aşamalarında izlenmesi gereken yolu belirlemektedir. Yeni araştırmalar ile daha da geliştirilmesi mümkün olan bu model, ülkenin diğer kırsal ve kentsel peyzajlarında sınanmalı ve bu yolla daha geniş kitleleri kapsayan kullanıcı *görüşlerine* ulaşılmalıdır.

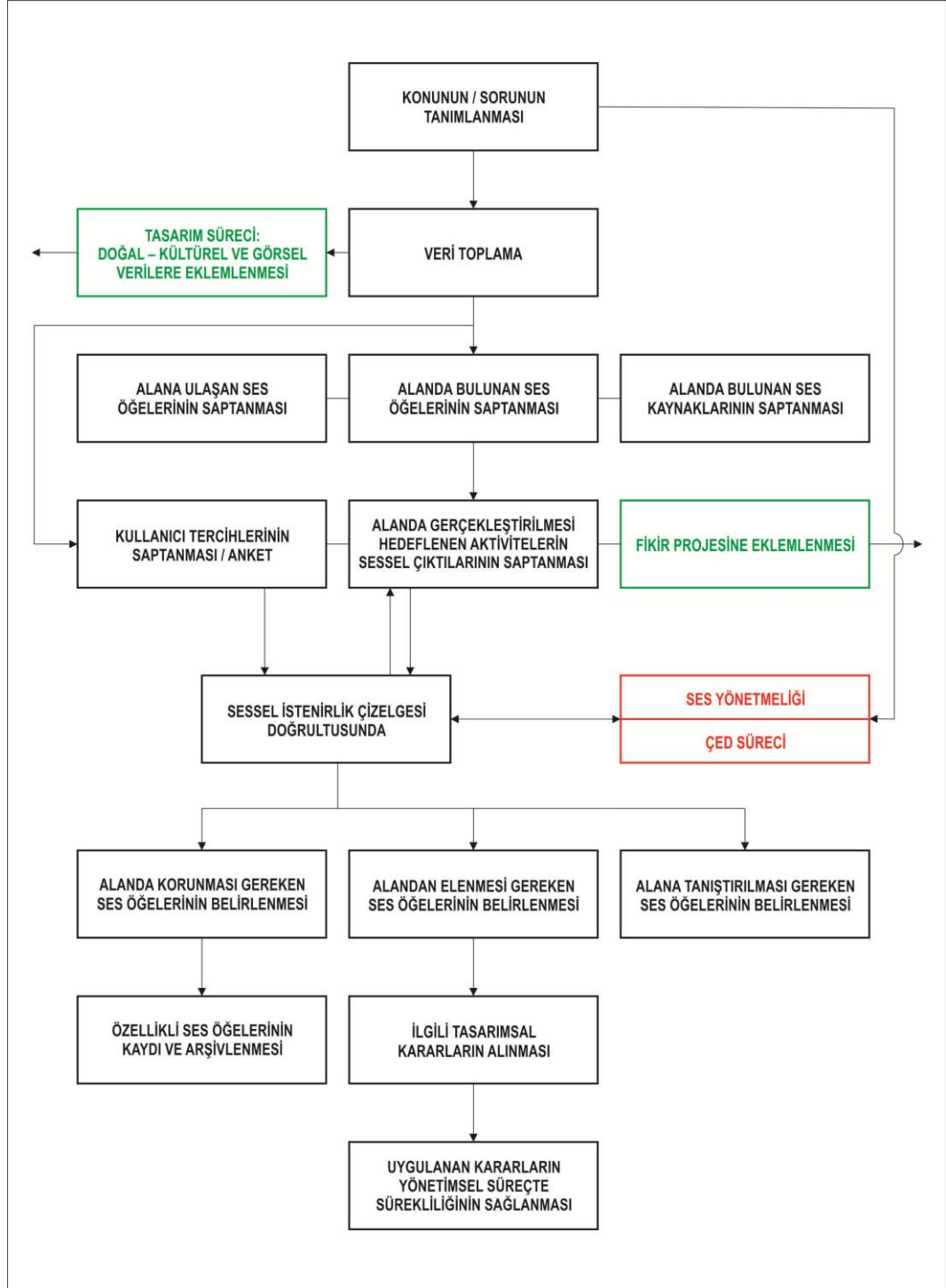
- Bireyin içinde yaşadığı çevreyi algılamak ve hayatını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek adına farklı ölçülerde kullandığı beş duyu (görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma) arasında ağırlığı, birinci derecede ‘görme’ yetisinin çektiği saptanmış olup, bunu takiben, ‘işitme’ duyusunun geldiği belirlenmiştir.

Saptama doğrultusunda, insana hizmet amacıyla ve sürdürülebilirlik ilkesiyle şekillendirilen peyzajların bir parçası olan ‘ses olgusu’nun, planlama ve tasarım süreçlerine olduğu kadar yönetim aşamasında da çalışma kapsamına alınması bir gerekliliktir. Peyzaj mimarları tarafından gerçekleştirecek planlama, tasarım ve yönetim çalışmalarında, araştırma alanında var olan sessel verilerin önce ayrıntılı tespiti gerçekleştirilmeli, sonra da uygulama sürecine katılımı sağlanmalıdır (Bkz. Şekil 5.1).

- Araştırma sonucu, kentsel ve kırsal peyzajların parçası olan bireyin, işitme duyusunun kullanımına verdiği *göz ardı* edilemez ağırlığın yanı sıra, içinde bulunduğu sessel çevre ile etkileşiminin farkındalığı belirlenmiştir. Bu durum, mekansal tasarım sürecinde şu ana kadar geleneksel olarak gerçekleştirilen, sadece görsel algıya dayalı verinin işlenmesi ve sonuç ürünün ilgili kriterlere göre oluşturulması yöntemin yetersiz bir *bakış açısına* sahip olduğunu desteklemektedir.

Peyzaj mimarları tarafından alan kullanım kararlarının alındığı planlama sürecinde, var olan sespeyzajının analizi gerçekleştirilmeli ve alan kullanımı ile ilişkisi irdelenmelidir. Buna ek olarak, biçimlemelerin

devreye girdiği ölçekte oluşturulacak tasarım çalışmalarında, yeni yaratılacak sespeyzajının da değerlendirmeye alınması sağlanmalıdır (Bkz. Şekil 5.1).

Şekil 5.1. Geleneksel Tasarım Sürecine Sessel Çıktıların Eklemlenmesine Yönelik Model Önerisi

- Kentsel kimlik belirleme çalışmalarında, söz konusu kimliğin çerçevesini çizen ölçütleri sadece görsel algıya dayalı olarak belirlemek, beş duyuyla algılanan 3 boyutlu fiziksel çevreyi örgüleyen karakteristik özelliklerin değerli bileşenlerini hiçe saymak anlamına gelmektedir. Bu araştırma, var olan görsel kimlik çalışmalarına, işitselliğin de eklenmesi gerektiğini belirtmekte olup, bu kapsamda, İzmir işitsel kent kimliğinin çerçevesini çizen ses öğelerini açığa çıkarmaktadır.

Kent kimliğinin bir parçası olarak saptaması gerçekleştirilen özellikli ses öğelerinin koruma altına alınması sağlanmalıdır. Nadir bir ses öğesinin korunabilmesi için, o ses öğesinin ortaya çıktığı koşulların korunması gerekir. Spesifik olarak belirtmek gerekirse, kültürel önemi olan ‘dibek kahvesi öğütülme sesi’ ve ‘fayton sesi’ ile doğal önemi olan ‘papağan sesi’ İzmir’in eşsiz sessel verilerini temsil etmektedir. Dolayısı ile bu ve benzer ses öğelerine ait habitatlara yapılacak müdahaleler mutlaka çevresel etki değerlendirme sürecine alınmalıdır. Ayrıca, benzer özelliklere sahip diğer öğelerin gerek lokal, gerekse ülkesel ölçekte saptaması gerçekleştirilip, korunma altına alınmaları sağlanmalıdır.

- Araştırması kapsamında, sespeyzajlarını oluşturan ses öğelerinin bireyler üzerinde bıraktığı etkilerin sadece sesin ‘dinlendiği’ an ile sınırlı kalmadığı saptanmıştır. Kentsel peyzajı oluşturan ses parçaları ve silsileleri (sound event) mekan kullanıcıları üzerinde ‘kalıcı’ etkiler bırakmaktadır. Başka bir ifade ile sessel verilerin insan üzerinde bıraktığı olumlu ve/veya olumsuz etkiler geniş bir zaman dilimine yayılarak sürekli kılınmaktadır.

Sessel verinin insan psikolojisi üzerinde bıraktığı bu derin etki, peyzaj planlama, tasarım ve yönetim çalışmalarında işitsellik odaklı bir modellemenin gerekliliğini yineler yöndedir. Bu bağlamda, bir alan üzerinde gerçekleştirilecek her türlü eylemin bir işitsel çıktısı olduğu gerçeği dikkate alınmalıdır. Ayrıca, sessel verinin kullanılması gereken önemli bir araç olduğu hatırlanarak çalışmaların ilgili aşamalarında değerlendirilmeye alınması oluşturulan modelleme yardımıyla sağlanmalıdır (Bkz. Şekil 5.1).

- Sespeyzajları alanında yürütülecek araştırmalar, kişinin ‘günlük hayatını etkileyen ses öğeleri’ ile ‘olumlu bulunan ses öğelerini’ örtüştürmeye yönelik yöntemler üretmeyi hedeflemelidir. ‘Olumlu’ bulunan ses öğelerinin ağırlıkta olduğu tasarımlar, yaratılan mekanların işitsel yönden daha zengin ve çekici özelliklere sahip olduğu anlamına gelecektir.

Sespeyzajlarını oluşturan ses öğelerinin değerlendirmesini gerçekleştiren mekan kullanıcılarının verdiği *görüşlerin* irdelenmesi sonucu, bir çevrenin kalitesini belirleyen olumlu ve olumsuz işitsel bileşenlerin kişide bıraktığı etki ‘olumlu’dan yana ağır basmaktadır. Ayrıca, söz konusu etkileşimi belirleyen bireysel gerekçelerin, sesin fiziksel özelliklerinin yanı sıra, kişinin psikolojik algısına da bağlı olduğu saptanmıştır.

Günümüzde, sessel veriyi onun fiziksel bir özelliği olan şiddetine bağlı (dB) ‘gürültü’ yani ‘olumsuz ses’ ile özdeşleştiren yerel yönetimlerin tutumu yetersiz niteliktedir. Dolayısı ile yerel yönetimlerin, vatandaşlarına daha ağdaş kentsel mekanlar sunmak adına izlediği gürültü yönetmeliklerinin dar çerçevesinden çıkarılarak yeniden ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

- Anket çalışmasının ikinci bölümü aracılığıyla elde edilen önemli sonuçlardan ilki, İzmir kent kullanıcılarının işitsel tercihlerini doğrudan ortaya koyan bir profilin oluşturulması yönünde gerçekleşmiştir. Kentsel sespeyzajlarının sıklıkla *izlemlenebilen* parçası durumundaki 47 adet ses öğesi üzerinden belirlenen bireysel fikirlerin meydana getirdiği bu profil, İzmir ve Türkiye için bir ilktir.

Bir sespeyzajını oluşturan ses öğelerinin değerlendirmesi gerçekleştirilirken yakalanan model, her bir ses öğesinin ‘daimi olumlu’, ‘daimi olumsuz’, ‘mekansal olumlu’ ve ‘mekansal olumsuz’ şeklinde 4 sınıfa ayrılabilmeğini göstermektedir. Araştırma kapsamında tespiti ve analizi gerçekleştirilen sessel verilerinin ‘istenirlik durumu’, peyzaj üzerinde gerçekleştirilecek çalışmalarda ‘tutulması’, ‘eklenmesi’ ve

‘elenmesi’ gereken öğeleri ortaya koyar niteliktedir. Kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi aracılığı ile oluşturulan bu işitsel model, planlama, tasarım ve yönetim sürecinde uzmanlar tarafından izlenmesi gereken yolu açıkça belirtmektedir (Bkz. Çizelge 4.12).

Yeni oluşturulacak benzer bir çalışmada, mekanlara göre farklılık gösteren ses öğelerinin durumunu etkileyen koşullar incelenmeli ve kullanıcı tercihlerinde kökten değişikliğe neden olan ilgili etkenler saptanmalıdır.

- Sespeyzajlarını oluşturan pek çok işitsel bileşen ile etkileşime giren mekan kullanıcılarında, söz konusu bu bileşenlerin ancak birkaç tanesi kalıcılık bırakmaktadır. Bir peyzajı ‘temsil eden’ sessel parçaların özellikleri, onların olumluluk ve/veya olumsuzluk durumları ile yakından ilişkilidir. Bu ilişkiyi belirleyen faktörler, mekanın fiziksel niteliği tarafından şekillenen kullanıcı profilinin psikolojik yapısında yatmaktadır. Bu duruma ek olarak, sadece sespeyzajını oluşturan ses öğelerini değerlendirerek değil, ses öğelerinin oluşturduğu sespeyzajının da irdelenmesi sonucu, söz konusu etkileşimlerin birbirini besler yönde olduğu tespit edilmiştir.

Özellikle peyzaj planlama ve tasarım sürecinin veri toplama aşamasında, ilgili alanın hizmet vereceği kullanıcı profiline ait işitsel tercihlerin belirlenmesi sağlanmalıdır. Peyzaj planlama aşamasında alan kullanım kararlarının alınması ve peyzaj tasarım sürecinde fiziksel biçimleme, spesifik kullanıcı profiline bağlı olarak gerçekleştirilmelidir. Bu durum özellikle mekansal sonuç veren ses öğelerinin konumunu belirleyerek işlevselliği dolayısı ile kullanıcı memnuniyeti yüksek alanların yaratılmasını sağlayacaktır.

- Var olan bir sespeyzajını iyileştirebilmek amacıyla belirlenen ölçütler, tasarımsal ve yönetsel değişiklikler gerektirmekte; bazı durumlarda bu adımlar planlama aşamasına kadar referans verebilmektedir. Alan kullanım kararlarının alındığı aşamadan, estetik değerlerin devreye sokulduğu ölçeğe kadar *kulak ardı* edilmemesi gereken bu ölçütler, peyzajların

yönetim ve bakım aşamalarını da kapsayarak çağdaş çevrelerin oluşturulması için esas alınması gereken değerleri belirlemektedir.

Konu / sorun tanımlandıktan sonra gerçekleştirilen işitsel çevreye bağlı sessel veri toplama ve değerlendirme sürecinin planlama aşamasından tasarıma, tasarımdan yönetim ve bakıma uzanan tüm basamakları kapsayacak biçimde özümsemi sağlanmalıdır. Ancak, tasarlanmış bir peyzajı geliştirebilmek adına alınabilecek kararların çoğu yönetsel aşamada uygulanabilir olduğu için, yaratılan sespeyzajını koruyacak önlemlerin gerek alan kullanıcıları, gerekse ilgili yönetimler tarafından kontrolü gerçekleştirilmelidir (Bkz. Şekil 5.1).

- Ses öğelerinin ‘nitelik ve amaç’larını, ‘istenirlik durumu’ ile kıyaslayan bu araştırmadan elde edilen veriler, kentsel peyzajların tasarım ve yönetim aşamasında olduğu kadar planlama ölçeğinde de izlenilmesi gereken bütünsel ve birbirini destekleyici modeli açıkça ortaya koymaktadır. Peyzajlarda gerçekleştirilecek bütün aktivitelerin işitsel bir çıktısı olduğu gerçeği sürekli hatırlanarak alınması gereken alan kullanım kararlarına ek olarak, kentsel mekanı işitsel olarak daha çekici hale getirebilmek adına alınacak tasarımsal seçimlerde de bu çalışmada oluşturulan model kullanılmalıdır. Daha da spesifik olarak belirtmek gerekirse,

Planlama ölçeğinde;

- Yerleşim ve sanayi bölgeleri birbirinden ayrılmalı; yerleşim alanlarında iş yerlerinin açılması izni işitsel çevre etki değerlendirme raporuna tabi tutulmalıdır.
- Çok şeritli taşıt yollarının yerleşim bölgelerini bölmeye ve/veya yakınından takip etmesine olanak tanınmamalıdır.
- Farklı kullanımlara hizmet veren, dolayısı ile farklı işitsel çıktılara sahip peyzajlar arasında, açık – yeşil alan niteliğinde tampon bölgeler oluşturulmalıdır.
- Olumsuz ses öğelerine yoğun olarak sahip alanlarda, akustik biliminin de yardımıyla, ilgili olumsuzlukların azaltılması sağlanmalıdır.

Tasarım ölçeğinde;

- İrdelemesi gerçekleştirilen 47 ses ögesinin ‘istenirlik’ durumunu ortaya koyan veriler, çalışma alanlarında korunması, elenmesi ve tanıştırılması gereken işitsel öğeleri belirlemek amacıyla peyzaj mimarları tarafından uygulamaya alınmalıdır (Bkz. Çizelge 4.12).
- Benzer şekilde, incelenen 47 ses ögesine ait ‘nitelik ve amaç’ verileri de peyzaj mimarları tarafından uygulama alanlarında ilgili çerçevede kullanılmalıdır (Bkz. Çizelge 4.35).
- ‘Daima olumlu’ sonuç vermiş vejetasyon seslerinin çalışma malzemelerinden biri şeklinde değerlendirilip uygulamasında, İzmir için iklimsel olarak uygun ve işitsel çıktısı yüksek demir ağacı (*Casuarina equisetifolia*), okaliptüs (*Eucalyptus sp.*), kavak (*Populus sp.*) ve çınar (*Platanus orientalis*) türlerinin kullanımına (diğer ekolojik faktörler de değerlendirmeye alınarak) ağırlık verilmelidir.
- ‘Sessizlik’ olgusunun deneyimlenebileceği mekanların yaratılması hedeflenerek, tasarım sürecinde ilgili kararların alınması sağlanmalıdır.

Araştırma alanlarına yönelik özel öneriler ise şu şekildedir:

Kültürpark

Alandan elenmesi gereken ses öğeleri:

- Alan, maskeleye özelliği olan canlı ve/ya cansız materyal ile çevrelenerek dışarıdan gelen trafik sesi filitrelenmeli,
- Alanda varolan motorsiklet ve diğer taşıt aktivitesi engellenerek istenmeyen trafik ve korna sesleri yok edilmeli,
- Özellikle ulusal ve uluslararası fuarların yapıldığı dönemlerde gürültü kontrolleri sıklıkla gerçekleştirilmeli,
- Alana özel olarak olumsuz değerlendirilmiş çocuk seslerinin rahatsız ediciliğini azaltmak amacıyla çocuklara yönelik çevrili oyun alanları oluşturulmalı,
- Lunapark, çayhane, gazino vb. yerlerin yayınladığı müziğin şiddeti azaltılmalı ve ayrıca müzik türü klasik, jazz ve Türk sanat müziği yönünde değiştirilmeli,

- Park sınırları içinde, istenmeyen seyyar satıcı seslerine engel olmak amacı ile işportacılığa izin verilmeli.

Alanda korunması gereken ses öğeleri:

- Kuş sesinin işitilebilirliğini arttırmak amacıyla, mevcut türlerin devamlılığının sağlanması ve yeni türlere habitat oluşturulması için kuş evi sayısının artırılması ve özellikle kış aylarında yemliklerin asılması,
- Su sesinin işitilebilme sıklığını arttırmak amacıyla alanda bulunan havuzların bakımdan geçirilerek işler duruma alınması ve akışkan su elemanlarının sayıca artırılması,
- Lunapark oyuncak seslerinin özgünlüğünü koruyabilmek amacıyla makinelerin bakımı yapılarak gerekiyorsa yenileri ile değişimi sağlanmalı.

Alana tanıştırılması gereken ses öğeleri:

- Kaldırılan hayvanat bahçesinin yarattığı işitsel açığı kapatabilmek adına, sadece çiftlik hayvanlarından oluşan, özellikle çocuklara yönelik bir etkileşim alanı tasarlanması,
- Park içinde ulaşım aracı olarak özel işleyecek bir fayton servisi kurulması sonucu özellikli bir ses öğesinin yaratılması,
- Alanda bisiklet kiralama olanağının oluşturulması aracılığıyla, motorsiklet kullanımının yarattığı seslere alternatif oluşturulması.

Birinci Kordon

Alandan elenmesi gereken ses öğeleri:

- Olumsuz bulunan trafik ve korna seslerinin azaltılması amacıyla, Atatürk Caddesi boyunca yaz döneminde gerçekleştirilen kısıtlı araç girişi uygulamasının diğer mevsimleri de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması,
- Alanda çöp kamyonu, su vs. dağıtım araçları gibi servis hizmeti veren taşıtların önceden belirlenecek تنها saatlar dışında girişine izin verilmemesi,
- Özellikle bitişik nizam eğlence yerlerinde, yayınlanan müzik sesi şiddetinin azaltılarak düzenli kontrollere tabi tutulması,
- Konuşarak – seslenerek satış yapan seyyar satıcılara olanak tanınmaması,
- Bitişik eğlence yerleri arasında bitki destekli perdeler oluşturulması aracılığıyla insan seslerinin yoğunlaşması engellenmeli,
- Alana ulaşan ezan sesi şiddetinin düşürülmesi,

- Faytonlarda müzik çalınmaması veya sadece düşük şiddette klasik müzik yayınına izin verilmesi.

Alanda korunması gereken ses öğeleri:

- Kara kuşlarına ait seslerin varlığını güçlendirmek amacıyla direkler üzerine kuş evlerinin ve yemliklerinin asılması,
- Faytonların ve özellikle atların düzenli kontrolden geçirilerek daha bakımlı, sağlıklı, güvenilir ve estetik biçime sokulması.

Alana tanıştırılması gereken ses öğeleri:

- Su sesi etkisini arttırmak amacıyla kıyı bandı boyunca, açık - yeşil alan üzerine akar nitelikte su elemanlarının yerleştirilmesi
- Deniz kuşları ile kıyı arasındaki etkileşimi arttırmak için karaya yakın mesafelerde geniş şamandıraların yerleştirilmesi yoluyla kuşların toplanabileceği sığınakların oluşturulması,
- Deniz rüzgarının oluşturduğu ve olumlu değerlendirilen sesi güçlendirmek amacıyla kıyıya rüzgar arplarının (aelion harp) yerleştirilmesi,
- Kıyı boyunca birkaç spesifik alanı sokak müzisyenleri için belirleyerek, o noktalarda düzenli müzik yapmalarının sağlanması.

Kemeraltı

Alandan elenmesi gereken ses öğeleri:

- Alanda bulunan yoğun seyyar satıcı aktivitesi dikkate alınarak olumsuz bulunan çığırtkanlık sesine izin verilmemesi,
- Olumsuz değerlendirilen işyeri kaynaklı müzik sesi şiddetinin azaltılması sonucu dışarıdan işitilebilen bu tür seslerin engellenmesi,
- Alanda gerçekleşen araç sirkülasyonunun neden olduğu olumsuz seslerin azaltılması amacıyla, taşıt girişine izin verilmemesi; sadece servis/dağıtım taşıtlarına تنها saatlerde giriş izni tanınması,
- Kemeraltı'nda birbirine çok yakın mesafelerde bulunan camilerin aynı anda ezan okumasının engellenmesi; ezanın doğal yollarla okunması.

Alanda korunması gereken ses öğeleri:

- Kemeraltı'nda bulunan kuş sesi işitilme sıklığını attırabilmek amacıyla cephe yüzeylerine yeni kuş evleri asılması ve kuş suluklarının oluşturulması,

- Benzer şekilde kediler için yemek ve su kaplarının donatı elemanlarının bir parçası olarak kullanımına geçilmesi,
- Kültürel önemi olan dibek kahvesi öğütülme seslerinin korunması amacıyla mekan sahipleri ile konu üzerine farkındalık yaratılması,
- Vejetasyon seslerini korumak amacıyla, alanda bulunan sayılı ağaç türlerinin gerekli bakımlardan düzenli olarak geçirilmesi.

Alana tanıştırılması gereken ses öğeleri:

- Daimi olumlu bulunan sokak müzisyeni seslerinin ortaya çıkabilirliğini sağlamak amacıyla belirli noktaların bu amaca ayrılması,
- Sokakların buluşma noktalarına farklı frekanslara sahip rüzgar çanlarının asılması,
- Kullanımdan çıkmış çeşme / sebil ve benzeri donatı elemanlarının yeniden işlevliğin sağlanması,
- İşyerlerinin iklim koşullarına karşı kullanacağı çatı örtülerinde yağmurda oluşacak sessel etkileşim dikkate alınarak seçim yapılması.

Konak Meydanı

Alandan elenmesi gereken ses öğeleri:

- Sokak satıcısı seslerinin engellenebilmesi amacıyla seyyar satıcılık ve çığırkanlık eylemleri denetim altına alınmalı,
- Alanda izinsiz gerçekleşen motorsiklet kullanımı engellenerek sirkülasyon denetimi sağlanmalı,
- İşyerlerinden dışarıya yayılan müziğin şiddeti düşürülerek ilgili konuda denetimler sürekli kılınmalı,
- Konak Meydanı ve çevresinde megafonlu seyyar satıcılığın yasaklanması; durumun denetimlerin sıklığı ile devamlılığı sağlanmalı,
- Alanın batı köşesindeki yeryüzü şekilleriyle oynanması ve tabandan yaprak oluşturan türlerin kullanılması aracılığıyla meydana ulaşan trafik ve korna seslerinin filtrelenmesi.

Alanda korunması gereken ses öğeleri:

- İzmir Saat Kulesine ait gongun işlevliği sürekli kılınmalı; mümkünse sözkonusu gongun, işitsel ufku daha geniş başka bir gongla değişimi sağlanmalı,

- Konak Meydanı ve saat kulesi ile özdeşleşmiş güvercin sesi varlığının yem satan insanların çalışmasına izin vererek devamlı kılınması,
- Alanda varolan fiskiyeli havuzun devamlı işler bulunması sonucu su sesinin sürekli tutulması,
- Kültürel özelliği olan ezanın doğal yollarla ve düşük şiddette okunması.

Alana tanıştırılması gereken ses öğeleri:

- Sokak müzisyenlerine ait belirli yerlerin oluşturulması sonucu canlı sokak müziğinin sağlanamsı,
- Alanda var olan havuzun bakımının yapılarak çalışır duruma alınması sonucu su sesi öğesinin meydana kazandırılması,
- Açık – yeşil alanlara kuş evlerinin / yemliklerinin ve hayvan suluklarının yerleştirilmesi sonucu ilgili ses öğelerinin ortaya çıkma sıklığının arttırılması,
- Vapur iskelesi tarafına rüzgar arpı (Aeloen harp) yerleştirilmesi sonucu imbatın bir ses öğesine dönüştürülmesi,
- Kaktüs bahçesinin bulunduğu alana farklı frekanslardan (tiz ve bas) ses üreten rüzgar çanlarının yerleştirilmesi,
- Araştırma alanı çevresinde fayton kullanımının arttırılması.

Karşıyaka sahil

Alandan elenmesi gereken ses öğeleri:

- Araç trafiği ve korna seslerini azaltabilmek amacıyla mevcut çok şeritli yolun birer şeridinin tramvay taşımacılığına ayrılması,
- Benzer amaçla, deniz taşımacılığının arttırılması,
- Benzer amaçla bisiklet yollarının tasarlanması,
- Benzer amaçla yol ile yeşil alan arasında deniz ile gerçekleşen görsel etkileşimi bölmeyecek çalı gruplarının kullanılması,
- İşyerlerinden kaynaklanan müziğe kısıtlamalar getirilerek durumun denetlemeler ile kontrol altına alınması,
- Alan ve çevresinde megafonlu seyyar satıcılığın yasaklanması sonucu ilgili seslerin elenmesi,
- Kıyı boyunca yer alan yürüyüş alanlarına motorsiklet girişinin engellenmesi.

Alanda korunması gereken ses öğeleri:

- Deniz sesi ile olan etkileşimi arttırabilmek amacıyla belli noktalarda tekne / kayak kafelerin ve büfelerin yerleştirilmesi,
- Kıyı boyunca fayton kullanımına ağırlık verebilmek amacıyla gerek atların gerekse taşıyıcı aksamın gerekli bakımlardan geçirilmesi.
- Su kuşları ile etkileşimi arttırmak amacıyla kıyıya yakın noktalara geniş şamandıralar yerleştirilerek toplanma alanlarının oluşturulması,
- Kara kuşları ile etkileşimi arttırmak amacıyla belirli noktalara kuş evleri / suluk ve yemliklerinin asılması,
- Kedi ve köpekler için yerleştirilecek su ve yemek kaplarının donatının bir parçası durumuna getirilmesi.

Alana tanıştırılması gereken ses öğeleri:

- Deniz sesi ile etkileşimi arttırabilmek amacıyla deniz toplu taşımacılığının özellikle küçük tekneler aracılığı ile arttırılması,
- Sokak müzisyenlerine belirli yerler ayrılarak canlı sokak müziğinin desteklenmesi,
- Ev / işyeri / taşıt alarmlarının gereksiz ötüşünü engellenmek amacıyla ilgili ayarların ve bakımların düzenli olarak gerçekleştirilmesi,
- Sessel çeşitliliğin daha az olduğu Evlendirme Dairesi'ne yakın bölüme imbat ile etkileşimi arttıracak ve körfezin karşı tarafındaki örneği ile bağlantıyı sağlayacak bir rüzgar arpının (Aeolean harp) yerleştirilmesi.

Algı değerlendirme çalışmalarında işitsel ile kokusal yetilerin görselliği destekleyecek yönde kullanılması ve sözkonusu bu yetilerin birbirine alternatif değil tamamlayıcı olarak değerlendirilmesine dikkat edilmelidir. Bu kapsamda, ekolojik, görsel ve ses odaklı çalışmaların mekan bazında birbirine eklemlenmesi sağlanmalıdır (Bkz. Şekil 5.1).

'Ses' olgusunun, peyzajın planlama, tasarım ve yönetim süreçlerine katılımının çağdaş yaşamın bir gerekliliği olduğu yukarıda detayları ile açıklanmıştır. Ek olarak, araştırmanın, kullanıcı görüşlerinden ulaşılan spesifik sonuçları dışında, genel olarak ulaşılan bazı çıkarımları da bulunmaktadır. Söz konusu bu çıkarımlar, hayatın farklı aşamalarına referans vermekte olup, bu kapsamda sunulabilecek öneriler şu şekilde açıklanabilir:

- İnsan gelişiminin erken dönemlerinden itibaren, eğitim programına eklenecek, (ilgili literatürde kapsamlı olarak ele alınan) ‘kulak arılama eğitimi’ (ear cleaning exercise) ve benzer aktivitelerin yardımı ile işitsel girdinin yaşam kalitesi üzerine etkisi konusunda farkındalık yaratılmalıdır.
- Yüksek eğitiminin peyzaj mimarlığı, şehir planlama, içmimarlık ve yapı mimarlığı çatısı altındaki mekan tasarım ve/veya planlamasına yönelik bölümlerinde, ağırlığı peyzaj mimarlığı mesleğine verilmek üzere, ‘sespeyzajı tasarımı’ (soundscape design) alanına yönelik eğitimlerin verilmesi sağlanmalıdır.
- Akademik çevrelerde, sespeyzajı alanında yürütülen araştırmalardan elde edilen bulguların, ilgili yerel yönetmeliklere uygulanması aracılığıyla kamusal yaşamda alınacak ilgili kararlarda, ses olgusunun değerlendirme sürecine katılması sağlanmalıdır.
- Japonya ve Finlandiya’da uygulanan örneklerden yola çıkarak, Türkiye çapında yürütülecek bir proje ile var olan sespeyzajlarının envanter çalışması gerçekleştirilmeli ve bu çalışma sonucunda seçilen özellikli alanlar koruma altına alınmalıdır. Ayrıca, mevcut koruma statüsü olan peyzajların koruma değerine bu çalışmalar da eşlik etmelidir.
- Amerika Birleşik Devletleri’nde sıkça rastlanan uygulamalara benzer olarak, doğal peyzajların parçasını teşkil eden fauna ile insan müdahalesi sonucu oluşan ses olgusu arasındaki etkileşimin ornitolog ve zoologların önderliğinde incelenmesi için projeler oluşturulmalıdır.
- Peyzaj tasarım çalışmalarında sadece görme ve işitme yetilerini değil diğer duyu organlarının aktif kullanımını da sağlayacak modellemeler oluşturulması için ilgili araştırmalara başlanmalıdır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Augoyard J.F. and Torgue H.**, 2005, *Sonic Experience: A Guide to Everyday Sounds*, McGill-Queen's University Press, Canada, 216 p.
- Berlung B., Eriksen, C.A. and Nilsson M.E.**, 2009, Exploring perceptual content in soundscapes, Institute of Environmental Medicine, Karolinska Institute and Department of Psychology, Stockholm University, Stockholm, Sweden, 4 p.
- Blessner, B. and Salter, L.R.**, 2009, the Other half of the soundscape: Aural Architecture, World Federation of Acoustic Ecology Conference, Mexico City, Mexico, 15 p.
- Brown, A.L., Kang, J. and Gjestland, T.**, 2011, Towards standardization in soundscape preference assessment, *Applied Acoustics*, 72 (6): 387–392.
- Carlson, R.**, 1962, *Silent Spring*, Penguin Books, Great Britain, 317 p.
- Coburn, R.**, 1993, Bell circles II – sound environment as public art, Tuning of the World, International Conference on Acoustic Ecology, USA, 6 p.
- Davies, W. J., Adams, M.D., Bruce, N.S., Cain, R., Carlyle, A., Cusack, P., Hume, K.I., Jennings P. and Plack, C.J.**, 2007, the Positive soundscape project, 19th International Congress on Acoustics, Madrid, Spain, 6 p.
- Dubois, D., Guastavino C. and Raimbault M.**, 2006, 'a Cognitive approach to urban soundscapes: using verbal data to access everyday life auditory categories', *ACTA Acoustica United with Acoustica*, 92, 865 – 874.
- European Commission**, 2005, Silence - Soundscape approach as a tool for urban design, 6th Framework Programme, Sustainable Development, Global Change and Ecosystems Integrated Project, 27 p.
- Foundation for Art and Creative Tecnology (FACT)**, 2000, Soundscape research examples - sonicstream toolkit, FACT Education Programme, England, 76 – 78.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Gaver, W.W.**, 1993, How do we hear in the world - explorations in ecological acoustics, *Ecological Psychology*, Cambridge, England, 5 (4), 285 – 313.
- Genuit, K. and Fiebig, A.**, 2006, Psychoacoustics and its benefit for the soundscape approach, *ACTA Acoustica United with Acoustica*, 92 (1), 7 p.
- Gemici, Y., Seçmen, Ö., Acar, İ., Görk, G. ve Özel, N.**,1992, İzmir Kültürpark'ın Ağaç ve Çalı Türleri, *İzfaş, Türkiye*, 64 s.
- Godlewski, R. and Latona, A.**, *Soundscapes*, University at Buffalo, USA, 20 p.
- Google Earth**, erişim tarihi: Ocak 2012.
- Hedfors, P.**, 2003, Site Soundscapes: Landscape Architecture in the Light of Sound, doctoral thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala, Sweden, 91 p.
- Hedfors, P. and Berg, P.G.**, 2003, the Soundscape of two landscape settings: auditory concepts for physical planning and design, *Landscape Research*, 28 (3), 245 – 263.
- Hellström, B.**, 2003, Noise Design: Architectural Modelling and the Aesthetics of Urban Acoustic Space, doctoral dissertation, School of Architecture, Royal Institute of Technology, Stockholm, Sweden, 263 p.
- İzmir Branch of Chamber of Architects**, 2005, İzmir Architectural Guide, Mas Printing House, İstanbul, Turkey, 212 p.
- İzmir İl Turizm Müdürlüğü**, 2000, İzmir Turizm Envanteri, İzmir Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Basımı, Türkiye, 112 s.
- Japanese Environmental Protection Agency**, 1997, 100 Soundscapes of Japan: preserving our heritage, *Soundscapes*, 6 (2): 9 - 13.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Jarviluoma, H., Koivumaki, A., Kytö, M. and Uimonen, H.**, 2006, 100 Finnish Soundscapes, Tampere University of Applied Sciences and The Finnish Literature Society Press, compact disc format and 251 p.
- Joo, W., Gage, S.H and Kasten, E.P**, 2011, Analysis and interpretation of variability in soundscapes along an urban – rural gradient, *Landscape and Urban Planning* 103(3 - 4): 259 - 276
- Karşıyaka Belediyesi**, “Karşıyaka’nın Tarihçesi”, erişim tarihi: Aralık 2011, <http://www.karsiyaka.bel.tr/tarihce.php>.
- Krause, B.**, 1999, Loss of natural soundscapes within the Americas, Wild Sanctuary Inc., Glen Ellen, USA, 10 p.
- Laske, O.**, 1974, Musical acoustics (sonology): a questionable science reconsidered, 6, Numus-West, Seattle, USA.
- Maher, C.R.**, 2004, Obtaining long-term soundscape inventories in the U.S. national park system, Electrical and Computer Engineering Dept., Montana State University, USA, 6 p.
- Manning, R., Valliere, V., Hallo, J., Newman, P., Pilcher, E., Savidge M. and Dugan D.**, 2006, from Landscapes to soundscapes: understanding and managing natural quiet in the national parks, Northeastern Recreation Research Symposium, 601 - 606.
- Mcgregor, I., Crerar, A., Benyon, D. and Macaulay C.**, 2002, Soundfields and soundscapes: reifying auditory communities, International Conference on Auditory Display, Kyoto, Japan, 5 p.
- Miller, W.**,1993, Silence in the Contemporary Soundscape, master thesis, Department of Communication, Simon Fraser University, Canada, 129 p.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Newman, P., Manning, R.E., Pilcher, E., Trevino, K. and Savidge, M.,** 2006, Understanding and managing soundscapes in national parks: part 1 – indicators of quality’ and ‘part 2 – standards of quality, 3rd. International Conference on Monitor and Managment of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas, Switzerland, 198 - 204.
- Noora, V.,** 2007, The Lived Acoustic Environment: Cembra’s Changing Points of Ear, Ph.D. Thesis, Faculty of Humanities, Tampere University Press, Finland.
- Pijanowski, B.C., Villanueva-Rivera, L.J., Dumyahn S.L., Farina, A., Krause B.L., Napoletano, B.M. , Gage, S.H. and Pieretti, N.,** 2011, Soundscape Ecology: The Science of Sound in the Landscape, *BioScience* 61 (3): 203 - 216.
- Pijanowski B.C. ve Farina, A.,** 2011, Introduction to the special issue on soundscape ecology, *Landscape Ecology*, 26: 1209 – 1211.
- Rychtarikova, M., Vermeir, G. and Domecka, M.,** 2008, ‘the Application of the soundscape approach in the evaluation of the urban public spaces, Acoustics’08 Conference, Paris, France, 5533 - 5538.
- Schafer, R.M.,** 1977, *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tunning of the World* (The New Soundscape, 1969 ve The Tuning of the World, 1977 bir arada), Destiny Books, Rochester, Vermont, USA, 301 p.
- Snow, A. and Bird, N.,** 2006, Warwick Bar - audible city: site survey, Architects Kinetic AIU, Birmingham, England, 31 p.
- Szeremeta, B., Henrique, P. and Zannin, T.,** 2009, Analysis and evaluation of soundscapes in public parks through interviews and measurement of noise, *Science of The Total Environment*, 407 (24): 6143 – 6149.
- Türk Dil Kurumu,** 2011, <http://www.tdkterim.gov.tr/bts/>

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Truax, B.**, 1978, Handbook for Acoustic Ecology, the World Soundscape Project, Simon Fraser University and ARC Publications, Vancouver, Canada, compact disc format.
- Truax, B.**, 2001, Acoustic Communication, Ablex Publishing, Westport, Connecticut, USA, 284 p.
- Westerkamp, H.**, 2002, Linking soundscape composition and Acoustic Ecology, organised sound, an International Journal of Music and Technology, Cambridge University Press, England, 7 (1), 10 p.
- Yang, W. and Kang, J.**, 2005, ‘Soundscape and sound preferences in urban squares: a Case study in Sheffield, Journal of Urban Design, 10 (1): 61 – 80.
- Yuan, X. and Wu, S.**, 2008, Soundscape of classical Chinese garden, Higher Education Press, 2(2): 172 – 178.

ÖZGEÇMİŞ

Meltem Yağmur WALLACE
meltemsungurwallace@gmail.com

İŞ DENEYİMİ

**Ege Üniversitesi,
Bayındır Meslek Yüksekokulu,
Peyzaj ve Süs Bitkileri Programı,
İzmir / Türkiye
02/2012 – günümüz
Öğretim Görevlisi**

Meslek yüksekokulun,

- Sosyal Sorumluluk Projeleri,
- Seracılık Uygulamaları,
- Ekoloji ve
- Yabancı Dil derslerinden

sorumlu bulunmaktadır.

**Serbest Peyzaj Mimarı
İzmir / Türkiye
09/2009 – 01/2012**

İzmir ve İstanbul merkezli özel peyzaj tasarım projeleri ile, uygulama, bakım ve danışmanlık işlerini yürütmüştür.

**İzmir Ekonomi Üniversitesi,
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi,
İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü,
İzmir / Türkiye
10/2006 – 08/2009
Araştırma Görevlisi**

- Fakültenin “Sanat ve Tasarım Stüdyosu” ile “Tasarım Stüdyosu” derslerinde araştırma ve öğretim görevliliği yapmış,

- “Çizim ve Repezantasyon” derslerinde asistanlık görevlerini yerine getirmiş,
- Üniversiteye bağlı özel ve tüzel peyzaj tasarım projelerini ve danışmanlığını yürütmüş,
- Peyzaj Mimarlığı alanında düzenli olarak eğitici seminerler vermiş,
- Mesleki geziler ve programlı akademik sunum organizasyonlarından sorumlu olmuş,
- Yurtdışından gelen misafir öğretim üyelerinin ağırlanmasında görev almış,
- Bölümünün internet sitesi için web-master olarak çalışmış,
- Fakültenin çeviri ve editörlük benzeri günlük işlerini yerine getirmiştir.

**Haringey Council, Risley Avenue Primary School,
Londra / İngiltere
12/2002 – 09/2005
Eğitim Danışmanı (Learning Mentor)**

- ‘Ekolojik farkındalık’ hedefi ile öğrencilerin geri dönüşüm ve doğa koruma projelerine katılımını sağlamış,
- Sivil peyzaj tasarım örgütleri ile okul camiası arasında işbirliği sürecinde yer almış,
- Türk Konsoloslugu ve Eğitim Müsteşarlığı ile okul yönetimi arasındaki ilişkinin kurulma ve yürütülmesinden sorumlu olmuş,
- Öğrencilere duygusal zeka, İngilizce iletişim ve sosyal yetilerini geliştirici programlar uygulamış,
- Ebeveyn ve öğrenci toplantılarında çeviri ve tercümanlık görevlerinde bulunmuş,
- Ebeveynler için İngilizce, öğrenciler için Türkçe dil kurslarının düzenlenmesini ve kontrolünü sağlamış,
- Britanya’daki eğitsel, kültürel ve sosyal olanakların ebeveynlere ulaştırılması için Parental Outreach çalışanları ile birlikte çalışmıştır.

**Homebase Ltd. Şirketi,
Londra / İngiltere
05/2002 – 10/2002
Peyzaj Mimarı, Departman Denetmeni ve Hortikültürist**

- Peyzaj tasarımı, bakımı ve ürünleri üzerine firma müşterilerine danışmanlık görevinde bulunmuş,
- Firma çalışanlarını yönetmiş, denetlemiş ve eğitmiş,
- Görsellerin tasarımı, yönetimi ve bakımından sorumlu olmuş,
- Firmanın günlük eylem planlarını hayat geçirmiş,
- Ürün sayımı, temini, fiyatlandırma ve reklam konularından sorumlu olarak çalışmıştır.

**Springtime Nurseries Enfield Ltd., Crews Hill Gardening Club,
Londra / İngiltere
04/2002 – 05/2002
Peyzaj Mimarı, Bahçe Merkezi Asistanı ve Hortikültürist**

- Peyzaj tasarım ürünlerinin bakımı ve satışından sorumlu olarak kulüp üyelerine danışmanlık yapmış,
- Görsellerin tasarım ve yönetiminde görev almış,
- Ürün sayımı ve temini işlerinden sorumlu olarak çalışmıştır.

**British Trust for Conservation Volunteers Institute,
Londra / İngiltere
01/2002 – 08/2002
Doğa Koruma Görevlisi**

Londra'nın parkları, tarihi mezarlıkları ve eğitim kurumlarına bağlı kamusal açık – yeşil alanlarında peyzaj tasarım projeleri, ekolojik alan yönetimi ve korunmasından sorumlu olarak çalışmıştır.

**Serbest Peyzaj Mimarı
Oxford ve Londra / İngiltere
04/2000 – 12/2001**

Oxford ve Londra merkezli özel ve kamusal peyzaj projelerinde tasarım, uygulama, bakım ve danışmanlık işlerini yürütmüştür.

EĞİTİM VE PROFESYÖNEL ÖĞRETİM

**Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
İzmir / Türkiye
09/2007 – 01/2012**

Peyzaj Mimarlığı Doktora Programı,

Tez başlığı: “Peyzaj Mimarlığında ‘Akustik Ekoloji’: ‘Sespeyzajları’nın İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi”

**Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
İzmir / Türkiye
02/2009 – 02/2010**

Formasyon Programı,

“Öğretimde Planlama ve Değerlendirme” ve “Gelişim ve Öğrenme”

**Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
İzmir / Türkiye
09/2005 – 08/2007**

Peyzaj Mimarlığı Master Programı,

Tez başlığı: “Geçmişten Günümüze Türk Kültüründe Ev Bahçesi Anlayışı Üzerine Araştırmalar”

**London Open College Network,
Londra / İngiltere
10/2003 – 12/2003**

ESOL yüksek seviye “Toplum Tercümanlığı” sertifikası

**British Trust for Conservation Volunteers Institute,
Londra / İngiltere
01/2002 – 07/2002**

Yeşil alanların korunması ve yönetimi üzerine “CENTRA Ekolojik Koruma - Mesleki Yeterliği” sertifikası

**Croydon Continuing Education and Training Service,
Londra / İngiltere
10/2001 – 12/2001**

Profesyoneller için Britanya iş ortamına uyumluluk yeterliği “Bridge to Work”
Sertifikası

**Ege Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
İzmir / Türkiye
09/1999**

Peyzaj Mimarlığı Lisans Programı